

5 చెన్నపట్టణము, ఆగష్టు ౧౯౨౮ 1928

సంపుటము ౫ విభవ సంవత్సరము శ్రావణమాసము సంఖ్య ౧ 8

వేసవి

వడ్డాది సుబ్బారాయుఁడు గారు

ఆమని మామిడి యెక్కఁడు, రాముఁడు కళ్యాణపుష్ప రథ మెక్క, వనా
రామంబులఁ గలకంఠులు, గ్రామంబులను గలకంఠకంఠులుఁ బాడన్.

కువకువ వేకువం జెవులకుం జవు లీను రసాయనంబుగా
సవిధరసాలసౌధమున సారెకుఁ బాడెదు మేలుకొల్పు; నీ
వెవరవొ? యేమి? మాధవ మహీధవు మంగళపాఠకుండవా?
కవ్రలును గాయకుల్ వొగడు కంఠము నీకిడినాఁ డతండె కా.

కోకిలమా! ధన్యమ వీ - వేక ప్రభుసేవయందె యొనయించెదు నీ
లోకోత్తర కలగాన క-ళాకౌశలి, మాధవోపలబ్ధస్వరమా!

వేఁడి వెలుఁగు కతన వేసంగి పవళుల - నంటరాని వయ్యె నఖిలవస్తు
వెవని పాలనమున నెల్ల భూప్రజ వాని - యట్ల యాట సాజమంద్రు గాదె?

వలసలుపోయె స్వర్ధునికి వాపులుఁ గూప నదీతటాకముల్
నిలువఁగ లేక వెట్ట, కవనీసతి దప్పిక నావులించె; నాఁ
కలి గడుహెచ్చి చిచ్ఛశనఘాతకతన్ గబళించె గ్రామముల్;
బలితపువేసవిన్ విభవ భానువిభన్ వెగ డొందె భూతముల్.

వేసవి వేవెలుంగుబలువెట్టకు మూర్ఛిలినట్టు, భూతసం
త్రాసము గాఁగ నొక్కొకదినమ్మున నేమిఁ జలింపకుండు వి
శ్వాసువు గాలికిన్, జను లహర్నిశ మొక్కట నేద దేఱఁగా
వేసర కల్లనల్లనను వీతు రుశీరపు వీజనమ్ములన్.

తీవ్రరోహిణిని దృతీయపహా దినమున - దప్పి విభవ నతిగఁ ద్రావునీళ్లు
కడవ గిడవగాదు లొడితెఁడుపొట్ట, యం - దెట్టువట్టె? నవ్వి యెట్టువట్టె?

మబ్బులో చందమామ యీమాపు జగతి - పగటినైదాఘతాపంబు పాయునట్లు
సన్నచినుకులు రాలు; యుష్మత్కరముల-హిమతుషారమొ వారిదామృతకణములో!

కోయిల జోలపాడఁగను గోమకంఠకుహూస్వనంబునన్
గాయము ఘర్మవాఃకణనికాయము తెమ్మెరకూన లానఁగన్
రేయిట తెప్పవాలని శరీరులు వేసఁగి నెట్టకేలకున్
హాయిగ వేగుజాము సమయంబునఁ గున్కుదు రారుబైలులన్.

కటితటి భర్మచేల మెదఁ గౌస్తుభసోదరి భాసిలన్, మహో
త్కటముగఁ బాంచజన్య నినదం బడరన్, మధువైరి, ప్రాణులం
బెటపెటఁ బేల్చు వేసవిరవిం గబళించి ప్రపంచ మోహఁగాఁ
జటుకునఁ దోఁచె నాఁదగ నచంచలమై జలదంబు గర్జన్.

విభవను మృగశిరబిందువు - లభవుజటాజూట బిందులట్టివి యయ్యెన్
నభము పెనుచిల్లి వడిన ట్లిభతుండసమోగు ధారవృష్టి ఘటిల్లెన్.

గద్యకథానకములు

డి. ఏ. నరసింహము గారు, యం. ఏ., యల్. టి.

దేశకాలపరిస్థితుల ననుసరించి సారస్వతములోని జాతులును, రీతులును మారుచుండును. ఆంగ్లసారస్వతప్రోద్బలమువలన మనయాంధ్రవాఙ్మయమున జనించిన సారస్వతజాతములలో గద్యకథానకములు ఇప్పుడు ప్రాముఖ్యము నొందుచున్నవి. ఇవి వినోదము నొనగూర్చుటయే కాక సాంఘికములగు ఆచారవ్యవహారములను, వ్యక్తులవింతపోకడలను, జీవితమును చీకాకు చేయు క్లిష్టసమస్యలను, మనస్సును దిగ్భ్రమ నొందించు దైవవిపాకములను నేర్పుతో ప్రదర్శించి చదువరులను వివేకవంతులనుగా జేయుటకు తోడ్పడుచున్నవి. సాహిత్యముయొక్క ముఖ్యాశయములగు రంజనము, వివేకదీపనము ఈసారస్వతజాతమునగూడ ప్రబలముగా నెరవేరుచున్నవి. మనపత్రికలలో నివి మెండుగా డిగుచున్నవి గావున వీనితత్త్వమును, ఉపయోగమును పరిశీలించుచు వీనివిలువను చదువరులు తెలుసుకొనుటకు తోడ్పడు వ్యాస మొకటి వ్రాయవలసిన దని భారతీపత్రికా కార్యాలయమువారు కొన్ని నెలలక్రిందట నన్ను కోరిరి. పలుకారణములవల్ల నట్టిది వ్రాయుటకు జాగైనది. ఇదివఱకు వ్రాయబడినవి, ఇపుడు వ్రాయబడుచున్నవి అన్నియు దెలిసికొనుటకు వీలులేనందున ఆంగ్లసారస్వతపరిచితివలనను, ఆంధ్రపత్రికా భారతీపత్రికలలో ప్రచురింపబడు చిన్నకథలను చదువుచుండుట వలనను నాకు బోధపడినంతవరకు ఈ గద్యకథానకము లనుసారస్వతజాతమును గురించి యీ వ్యాసమున చర్చించుచున్నాను. ఇందుదాహరింపబడు కథలను ముఖ్యముగా ఆంధ్రపత్రికసంవత్సరాదిసంచికలలోను, భారతీపత్రికలోను, "అభ్యుదయ" అనుపత్రికలోను చదువనగును.

౧

వీనికి "కథానకము" లను పేర్లు తగియుండు నని శ్రీయుత వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారివలన వింటిని. "కథిక" లను నామము నేను మున్నొక వ్యాసమున "భారతి"లో సూచించియుంటిని. కథానకము లను పేరే బాగున్నదని తోచి యీవ్యాసమున దానినే అవలంబించితిని. పద్యకవితయందును చిన్నకథ లుండును. కాని గద్యకథానకములను గురించి మాత్రమే యీవ్యాసమున చర్చించుచున్నాను. ఇంగ్లీషులో వీనిని 'షార్ట్ స్టోరీజ్' (Short Stories) అందురు. చిన్నకథలు అనుమాట, ఈమాటయును మనము ఉపయోగించుకొనవచ్చును. కాదంబరి, వాసవదత్త మొదలగు ప్రబంధములు పెద్దకథలు. ఆంగ్లమునను, ఆంధ్రమునను మిక్కుటముగా వెలువడు నవలలును పెద్దకథలే. అయితే పెద్దకథలను సంగ్రహపరచినంతమాత్రమున అవి చిన్నకథలు గానేరవు. ఇవి రెండును ప్రత్యేకజాతులు. వీనికి వలయు నేర్పును వేరువేరుగా నుండును. ఆంగ్లమున కొన్ని చిన్నకథలు నలుబది యేబదిపుటల ప్రమాణమునకు మించియుండును. కథావస్తువు విరివి యగుటవలనను, ఏకాంశమున కేంద్రీకరింప వలనుపడనందునను రాజస్థానకథావళి, వ్యక్తులజీవితచరిత్రలు, అరేబియను నైట్సు వినోదకథలును ఈ కథానకజాతిలో నిముడవు. ఏకనాయకాశ్రయత్వము కథానకముయొక్క రచనకు చాలదు.

నవలయొక్క ఆశయము సాంఘికజీవితమును ప్రతిబింబింపజేయుట. వ్యక్తుల నడవడికలు, జాతుల మర్యాదలు, స్త్రీపురుషుల సంభాషణములు, యోచన లేని నడతలవల్లను, మాటలవల్లను మన యిరుగుపొరుగువారికి, బంధువులకు, హితులకు మనము కలిగించు మనస్తాపములు, మన దుఃఖములు, మన సుఖములు, మన ఆశయములు, మనమరపులు, మన దౌర్బల్యములు, మన ఉత్సాహములు — ఇవి యన్నియు చక్కగాను, సప్రమాణముగాను, భావబోధకముగాను ప్రతిబింబింపజేయబడును. నాయికానాయకులే కాక పలురకముల వ్యక్తులును, వారివారి వ్యవహారములును

గూడ నవలయందు కూర్పబడును. జీవితపటము నవలయందు విశాలముగ నుండును. కథానకమం ద ట్లుండ నేరదు. నిరూపింపబడునంశ మొక్కటిగా నుండవలెను చదువరి యొక్క శ్రద్ధ దానియందే లగ్నమయి యుండవలెను. "రాజశేఖరచరిత్ర" యందు నాయకుడు రాజశేఖరుడా, రామరాజా యనుసందియమునకు తావున్నది. అట్టి సందేహము "శివరామా" యనుకథానకమందు లేదు. ఇందొక హంతకుడు దారుణవేషము వేసుకొని, యొక ముసలి సంపన్నుని జంపుటకు కరము చాచియు చంప కుండనట్లు నిలిచిపోవును. కారణ మేమి యని చదువరి యుత్కంఠతో చదువును. తాను ఇల్లువిడుచునప్పుడు తన చిన్నికుమారుడు నెళ్లవద్దని చేయిచాచెనట; వంశనాశన మగునని భార్య వారించెనట. వంశనాశనమే దీనిఫలమని యా ముసలి బ్రాహ్మణుడును శపించెనట. ఇన్నిటిని సరకు గొనక తననిశ్చయప్రకారను హంతకుడు కత్తి నెత్తెను. కాని చంపలేకపోయెను. అట్లే ప్రతిమవలె నిలువబడిపోయెను. 'ఏమి యూరకున్నావు' అని ముసలి బ్రాహ్మణు డడుగ, "శివరామా" యని కత్తిని క్రింద పడవేసి, "నే నిక నెవరిని జంపను; నీవు బ్రదుకుము, నాయనా" యని యరచి క్రింద కూలబడెను. ఒక్కొక్కటిగా తాను నిర్లక్ష్యము చేసిన యంశము లన్నియు పుత్రప్రేమ యను లోనదాగియున్న శక్తిని బయటకు లాగి బలపరచి, దురాశాసర్పముపై నొక్కుమ్మడి దాడివెడలి, దానిని నిర్వీర్య మొనరించెను. దీనినుండి మంచినీతిని తరువాత తీయవచ్చును. "మానవస్వభావ మెంత యగాధము!" అని ఆశ్చర్యపడవచ్చును. ముసలి బ్రాహ్మణుని నిశ్చలత్వమునకు సంతోషింపవచ్చును. ఎన్నియేని యూహింపవచ్చును. కథ ముగియువరకు మనస్సు ఆనీలవస్త్రసంభాదితమగు హంతకుని విగ్రహము పైని, మీది కెత్తబడిన కృపాణముపైని, కృపాణమును హస్తమును నిర్వీర్యముచేసిన అవ్యక్తభావవిజృంభణము పైని నిలిచియుండును. తక్కినప్రశ్నలకు, ఊహలకు ఆసమయమున తావుండదు. ఇట్టి ఏకాగ్రత నవలలో నుండదు. రాజశేఖరుడుగారి జీవితమందు, వారికుమార్తెల దుఃఖములయందు, సాంఘికములగు చెడుగులయందు మనస్సు పలుత్రోవలుగా పోవును. "అహల్యాబాయి" యను నవలయందు చదువరిమనస్సు శ్యామసుందరుడు, భిల్లుల జీవితము మొదలగు నంశములయందు రాణిజీవితమునందు కంటె ఎక్కువ అభిరుచిగలిగియుండును. "నీఋణముతీర్చు కున్నా" అను చిన్నకథయందుగల స్త్రీపురుషులయందు కన్నవారికంటె పెంచినవారికి గలిగిన అపూర్వానుభవము నందే మనస్సు లగ్నమగును. తాము ముద్దుచేసి పెంచిన పొరుగువారి పిల్లవాడు తమయింట తల్లిదండ్రులుదగ్గర లేని సమయమున జచ్చుటయు, ఆపిల్లవానితండ్రి "నాపిల్లవానిని నాకిమ్మని" చేసిన ఆర్తనాదము, "నీఋణము తీర్చు కుంటా" నని స్నేహితుడు బదులు చెప్పుటయు, తిరుగ నాస్నేహితునికి ఒకపిల్లవాడు కలుగుటయు, ఆపిల్ల వానిని మొదటిదంపతులు ముద్దుగా చేరదీసి పెంచుటయు, వాడు వారిచేతిలో జచ్చుటయు, "నీ ఋణము తీర్చుకున్నా" నని యాస్నేహితుడు మాట నొప్పజెప్పుటయు — ఇది ఆ యపూర్వానుభవము. నమ్మండి, నమ్మకపొండి. చదువునంతసేపు మనస్సునకు ఈ ఒక్క అంశమే ఉత్కంఠను గలుగజేసి నింపును. అది చిన్నకథలోని ముఖ్యసూత్రము. చిన్నకథ మిక్కిలి చిన్నదిగా నుండ నక్కరలేదు. కాని దీనిలోని కథావస్తువు విరివిగా నుండినయెడల దీనిపస చెడును. చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారి "సువర్ణగుప్తుని కథ" పెద్దదే; కాని రాజగు విక్రమార్కుడు "కుక్కను గౌరవించి నీ యన్నల నేల యిట్లు అమానుషముగా అవమానపరుచుచున్నావు?" అని యడుగుటయు, ఆప్రశ్నకు జవాబుగా తనజీవితచరిత్రను వివరించుటయు, అందులో తనయెడల కుక్క గనుపరిచిన విశ్వాసమును, అన్నలు చేసిన ద్రోహమును స్పష్టమగునట్లుగా కథయంతయు వివరింపబడుటయు చూడ నిది యొకకథానక మని తోచుచున్నది. కథావస్తువు విపులమైనను ఏకాంశమున కేంద్రీకరింపబడినది. ఇట్లే "భిక్షువు" అనే కథానకము సన్న్యసించి పలుబాములకు లోనైన యొక పోలీసు ఉద్యోగియొక్క దుర్నీతివర్తనమును ఆతనిచేతనే చెప్పించును. అరణ్యప్రాంతపు స్టేషనుకు బదిలీయగుట, అక్కడ నొకబోయకన్యను మోసగించుట, రోగములపాలయి,

ఉద్యోగమును విడిచి, బంధుగులచేతను, భార్యచేతను విడువబడి భిక్షువగుట యిందలి కథావస్తువు. అరణ్యమున ప్రకృతిసౌందర్యమును, ఆటవికుల నిర్మలస్వభావమును ఈసందర్భమున తేటపడును. అవి మిక్కిలి నేర్పుతో కథలో ఉపాంగముగా సమర్చబడినవి. "కుటీరలక్ష్మి" యను కథానకము రాట్నముయొక్క ఉపయోగమును హృదయంగమముగా ప్రదర్శించుచున్నది. బ్రదికి చెడిన యొక స్త్రీ రాట్నమువల్ల తనను, తనపిల్లలను ఎట్లు తిరిగి ఉద్ధరించుకొనగలిగినదియు తెలుపుచున్నది. ఆమెయొక్క పూర్వపు ఉన్నతస్థితి, ప్రస్తుతపు దీనస్థితి, ఎప్పుడును విడువనిసౌశీల్యము, మార్దవము, మానము అన్నియును ఈముఖ్యాంశమును బలపరచి మనోరంజకముగా నొనరించుచున్నవి. కథానకముయొక్క వస్తువు ఏకాంశమున కేంద్రీకరింపబడవలెను. అంశములు ఎక్కువైనయెడల పస చెడును. చదువరిమనస్సున కథాంశము దృఢముగా నాటుకొనదు. ఈకథలో నాయికయొక్క పెనిమిటి చేసినవ్యాపారములు, లాభములు సంగ్రహముగా దెలుపబడినవి. వ్యాపారముల ప్రశంసకుగాని, రాటపువ్యాప్తికి చేయబడు యత్నముల ప్రశంసకుగాని ప్రాముఖ్య మీయబడలేదు. అవి ముఖ్యాంశమగు కుటీరసముద్ధరణప్రశంసకు సాధనమాత్రములుగానే ఉంచబడియున్నవి.

౨

ఇంతేకాక కథాంశము సులభగ్రాహ్యముగాను, స్పష్టముగాను ఉండుటవలన కథానకముయొక్క ప్రాశస్త్యము హెచ్చును. "జన్మాంతరసంబంధము" అను కథలోని ముఖ్యాంశ మంత సులభముగా గ్రాహ్యము కాదు. తెలిసిన తరువాతనైనను మనస్సునకంత దృఢముగా పట్టదు. మంచన్న అనే మరగుజ్జు బ్రాహ్మణచిన్నవాడు తనయన్నచే మోసగింపబడి దేశాంతరము పోయి ఒకధర్మాత్ముని యింటిలో కుదురుకొనెను. ఆయింటియజమాని కేలాకో యీచిన్నవానియందు మిక్కిలిప్రేమ జనించెను. ఆచిన్నవాడును ఆయనయందు విశ్వాసముగా నుండెను. ఆయన చనిపోవునప్పుడు ఆలుబిడ్డలను మరచి మంచన్నను పిలిచి కౌగిలించుకొని ప్రాణము వదలెను. 'జన్మాంతరసంబంధము మాత్రమే యిట్టిప్రేమను కలుగజేయగలదు' అని చదువరి నమ్మజాలడు. మంచన్నయొక్క నిర్మలసాత్వికస్వభావము, అమాయకత్వము, ముగ్ధత్వము, రూపవైకృత్యము జాలిగొలిపి ప్రేమపుట్టింపజాలును. ఇట్టిసందేహము మనస్సున పొడమినచో కథానకము బలహీనమగును. "దయ్యాలకొంప" అను కథానకమునగూడ నిట్టినీరసత కనుపడును. దయ్యములున్నవను నమ్మకము లేక, అట్టినమ్మకములను తిరస్కరించుచున్నదా యీకథ? లేక అట్టినమ్మకము తప్పుగాదని ఋజువుచేయుచున్నదా? యను సందేహము చదువరికి చదువుచుండగనే కలుగును. అందులో మనదయ్యములరీతులను, పాశ్చాత్యులు కనిపెట్టిన దయ్యములచే వ్రాయించు ప్లాంచెట్ (Planchet) విధానమును ఈకథకుడు కలుపుచున్నాడు. ఇదియు చదువరి మనమున సందేహము కలుగజేయును. ఇది కథానకమునకు లోపము.

3

కథానకములయొక్క రచన పలువిధములగు చమత్కారములను గలిగియుండవచ్చును. పూసగ్రుచ్చినట్లు సంగతులను వివరించవచ్చును. ఇట్టిరచన "జన్మాంతరసంబంధము", "నీఋణం తీర్చుకున్నా" అను కథలలో కనుపడును. లేదా, ఎవరో ఒకరు సంభాషణలో మిత్రులకు చెప్పుచున్నట్లును, నడుమ నడుమ ప్రశ్నలవల్ల కథాభాగములు తేటపడునట్లును రచింపవచ్చును. భమిడిపాటి రామసోమయాజులుగారు వ్రాసిన "జానకి" యను విచారకథకు గోదావరీతీరమున పడవమీదకూర్చుండి గాలి సేవించుచున్న యిరువురుమిత్రుల సంభాషణ సాధనము. గోదావరీకల్లోలములు సదృశమైన రంగాలంకారము. నడుమనడుమ పొర్లివచ్చు భావవీచికలు శ్రుతి. జానకి పెనిమిటి అన్యాక్రాంతహృదయుడై ఆమెను తిరస్కరించి పెట్టినబాధలు, పతిని విడిచియుండ నను దృఢసంకల్పముచే నామె పతిని వెంటాడి తుదకు నూతద్రోయబడి చంపబడుటయు కథావస్తువు. తుదవరకును చదువరికి ఉత్కంఠ పెరుగుచునే యుండును. "నామిత్రుని జీవిత చరిత్ర"లో నెల్లిమర్ల అనుగ్రామమునుండి సంపదను గోలు

పోయిన యొకకాపుయువకుడు ఖరగపురము ప్రాంతము నకు పోయి జీవితమును సుఖముగా గడుపుచు, త్రాగుడు పిశాచమునకు లోనై, క్రమముగ తనసుఖమును, పిల్లలను, భార్యను చంపుకొని, ఏకాకియై, ఆస్పత్రిలో పడి యుండగా, పూర్వపుస్నేహితు డొకడు వచ్చి చూచి, చరిత్రనంతయు తెలుసుకొని, వాని కోరికప్రకారము వానిని జన్మస్థానమునకు తీసుకవెళ్ళి విడిచెను. ఆస్నేహితుడే యీకథను చెప్పును. "భిక్షువు" అనుకథలో రోడ్డుమీద పోవుచుండు నొక తగుమనిషి యీకథానాయకుడగు భిక్షువునకు ఒక అణా ధర్మముగా నొసగి, యంతట నాతడు ఇంగ్లీషున నాశీర్వదించుటను విని ఆశ్చర్యపడి, యాతనివృత్తాంతమును తెలిసికొనగోరెను. అప్పుడాభిక్షువు తాను పోలీసు ఉద్యోగిగానుండి చేసిన దుర్నీతిపనులకు శిక్షగా కుష్ఠురోగియై, బంధువులచే నిరసింపబడి,యీవృత్తి నవలంబించి కూటికి గుడ్డకు కష్టపడుచున్న సంగతి వివరించెను. ఇట్లు కథానకములలోనికథ కథానాయకునిచేత చెప్పింపబడవచ్చును; లేదా, అతనికి సంబంధించిన వారిచేత చెప్పింపబడవచ్చును; మిత్రులసంభాషణపూర్వకముగా తగినభావసంచాలనముతో చెప్పింపబడవచ్చును. కథకునిచేతనే పూసగ్రుచ్చినట్టు మొదటినుండి చివరవరకుకథాంశమునకు సంబంధించినసంగతు లన్నియు వివరింపబడవచ్చును. కథకునినేర్పు ప్రకారము కథాంశమునకుతగిన ఉత్కంఠ భావపోషణరచనకు వన్నె దెచ్చి కథాంశమును చదువరిమనమున దృఢముగా నిజముగా నడిచినసంగతివలె నాటజేయును. అయినను కథకుడు మరుగువడియుండి కథాపురుషులచేతనే చెప్పించుట యొక నేర్పు. అట్టికథనమునకు అనుకూలమగు ప్రకృతిసన్నివేశములను చిత్తరువు వెనుకభాగమునందు (background) వలెను, గానంపుశ్రుతివలెను మేళవించుట దీనికి మించినేర్పు. కథకునినేర్పు ఇంకననేకరీతులను కనిపెట్టవచ్చును. ఇవన్నియు నిర్ణయించుట కలవి గాదు.

"యుగములనుండి నీకొరకు కనిపెట్టుకొనియుంటిని గదా" యను కథానక మొకటి వింతత్రోవను త్రొక్కుచున్నది. ఒకరాజకుమారుడు యుద్ధరంగమున శత్రురాజకుమార్తెతో పోరి, మెప్పు వడసి యామెను కౌగిలించుకొనుటయు, నిద్దరును హర్ష మందుచుండ అందరు నచ్చెరువంది మెచ్చుచుండ వారిద్దరు జచ్చుటయు పూర్వభాగము. నూతనవిధములగు నాటలలో మెప్పునందిన బలశాలియగు వైకుంఠరావు అనుయువకుడు అట్టే ప్రవీణతను గడించిన యొకపార్శియువతిని గలుసుకొని, పూర్వస్మృతి కలిగి "యుగములనుండి నీకొరకు కనిపట్టుకొని యుంటినిగదా" యనుటయు, నామెకును నట్లే పూర్వస్మృతి కలుగుటయు నిదంతయు ఉత్తరభాగము. అయితే యిందులో వధూవరులు సుఖింతురు. ఉత్తరభాగము చివరవరకు పూర్వభాగమునకును దీనికిని గలసంబంధము కనుపడదు. అయిన నిదియొకలోపముగాదు. జన్మపరంపరయందు నమ్మకము గల మనకు ఇట్టికథ వింతగొలుపదు. ఉత్తమవీరజన్మమునుండి బంతియాటల ప్రసిద్ధిగల జన్మమునకు కొంచెము హీనక్రమము (anti-climax) తోపకమానదు. అయినను ఇది కాలపరివర్తనముగదా. కథకుడు పూర్వచరిత్ర యీనూతనవధూవరులలో నెవరిచేతనైన చెప్పించినయెడల ఈహీనక్రమ మంతగా దోపకయుండెడిది; కథాంశరచనయు బింకముగను, భిన్నత్వసూచన లేకుండగను ఉండెడిది. ఇట్టిరచనాలోపము "అత్తవారిల్లు" అను చిన్నకథలోను గన్పట్టును. ఇందలికథాంశము స్వల్పము. అత్తవారింటిలో మగనియాదరణమున మురియుచుండిన పిల్ల పండుగకు పుట్టినింటికి పోవలెనని కుతూహలపడుటయు, వెళ్లి కొన్నాళ్లుండి మగనియుత్తరువుప్రకార మతిసంతోషముతో తిరిగి యత్తవారింటికి వచ్చుటయు నిందలికథ. క్రొత్తదాంపత్య మందలి అనురాగోత్సుకోత్సాహముల నుదాహరించుటయే ముఖ్యాంశము. రచనావిధానము ఈ ముఖ్యాంశమును అంత తేటగా వ్యక్తపరచలేదని నాకు తోచుచున్నది.

శతావధాని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు వ్రాసిన కథానకములలో గల అనేక ఉత్తమగుణములలో రచనాపటిమ యొకటి. వీరు వ్రాసిన "పద్మాక్షి", "ప్రౌఢాపరివ్రాజకవివాహము" అను కథానకములను చూడుడు. మొదటిది విషాదాంతము, రెండవది హర్షాంతము. రెండిటియందును ప్రథమ

వీక్షణసంజనితప్రేమయే ముఖ్యాంశము. ఎట్టియాటంకములు వచ్చినను ఈపవిత్రమగు ప్రేమభావము మారదు; నశింపదు. పద్మాక్షి రూపవతి యైనను పుట్టుగ్రుడ్డిది. అయినను, స్వరమాత్రమున తనకు విధిప్రేరితుడై వచ్చిన యువకునియందు బద్ధానురాగ యై, వ్యతిరేకప్రశంస చెవిని బడగనే బావిలో బడి యాత్మహత్య చేసుకొనెను. ఆయువకుడును తలిదండ్రులను విడిచి, శ్మశానమునకు బోయి తనప్రేయసియందు లీనమాయెను. ఇచ్చోట కథ అంత స్పష్టముగా లేదు. "ఆశ" యనుకన్య చిన్ననాటి సహపాఠియగు ఉపకలాపునికొరకు ప్రతీక్షించుచు జనకుని ఒడబరచి సాంఘికావమానమును లెక్కగొనక కన్యగానే యొంటరికాపురము జేయుచు తనహృదయచోరుడు పండితవరుడై యూరికివచ్చియు, తనసంగతి తెలిసికొనిన పిమ్మట దైవికాంతరాయమువలన మనసు కలగి ఊరు విడిచిపోగా, ఆశ యతనిని వెదకికొనుచు పోయి తనవిగ్రహమును నిర్మించుకొని దేవతగా నుపాసించుచున్న ప్రియుని గనుంగొని సుఖించుట యీ కథానకములోని వస్తువు. ఆమెనిర్మలప్రేమదీక్షవల్ల వివాహనిర్బంధముల తగ్గించుటకై సాంఘికోద్బోధనము చేయుట ముఖ్యాంశము. కథకుని ఆశయము ఇది యని నాకు తోచినది. మొదటినుండి చివరవరకు ఆశయొక్క నిర్మలప్రేమమూర్తి చదువరియెదుట ప్రకాశించుచునే యుండి, మధ్యమధ్య తెలియజేయబడు చిన్ననాటిచరితలు, వివాహయత్నము, దానినిరసనము, సాంఘికావమానము, శత్రువ్రవలని హింస మొదలగు నంశములవల్ల ఆప్రేమమూర్తి మరింత మనోహరము, మరింత గౌరవాస్పదమునై మెరుగువారుచుండును. ఇందువలన కథ పాత్రపోషణమందును భావపరిశీలనమందును నే కాక రచనైకాగ్రతయందును కూడ మిన్నయగుచున్నది. పండిత శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిలుగారి సంఘసంస్కారాశయముగల కథలయందును ఇట్టిరచనైకాగ్రత, ఏకాంశకేంద్రీకరణము బాగుగా కనబడుచున్నవి.

౪

కథానకముల వస్తు వనేకరీతులనున్నది. మానవవ్యాపారములలో నీసాహిత్యజాతమున కనువు గానివి లేవని తోచుచున్నది. పూర్వచరిత్రల [illegible] "వసుబాలుడు" అను వేగువానికథ వ్రాయబడియున్న[illegible] ఆశ్చర్య మగురీతిగ నిందులో యువకులప్రేమ [illegible] వ్యాపారముతో మెలికవేయబడినది. కృష్ణదేవరాయల తాలూకు సరదారుల పిల్లలు ఆయిద్దరు వేగువారగు యువతీయువకులు. ఇందులో చారిత్రము, అద్భుతము, ప్రేమ యీమూడును కలిసియున్నవి. విజయనగర సామ్రాజ్యమునకు సంబంధించిన "రంగరాజు" అను కథలోను ఇట్టిరసములు కలవు. దురాశచే రంగరాజు హంతకుడై తనబంధువులను, అన్నను, అన్నపిల్లలను జంపి, తానును హతుడగును. తుదకు ప్రయోజనము లేని సంతాపముపాలగును. నెల్లూరుజిల్లాలో క్రిందటియేడు జరిగిన తుపాను విపరీతములలో నొకయూరగల విద్యావంతుడగు రెడ్డియువకుని సాహసౌదార్యకృత్యములు "ముద్దుకృష్ణ" యను కథానకమునకు వస్తువు. ఇందులోనుగూడ చారిత్ర అద్భుత ప్రేమరసములు కలిసి యున్నవి. ఈ అద్భుతరసము "దయ్యాలకొంప"లో నింకొకరీతిని పోషింపబడి యున్నది. అపరాధపరిశోధకములగు కథానకములు కొంతవర కీయద్భుతరసపోషణ చేయుచున్నవి. ఆంధ్రపత్రికలో క్రిందటి ఏడు "వీరవనిత" యనుకథ చదివితిని. కొన్నిరచనాలోపము లున్నను, అద్భుతరసము నుదాహరించుచున్న దీకథ. ఒకదొమ్మరి ఆటగాడు కరణముగారి భార్య యింటిలో నొంటరిగ నున్నదని గ్రహించి, దొడ్డిద్వారమున బ్రవేశించి, యామెను బలవంతము చేయ జూచుటయు, నామె సమయస్ఫూర్తి గలిగి యాతనికి భోజన మిడునెపమున వంటయింట దాకొని లోన తలుపు బిగించుకొనుటయు, వాడు గోడ త్రవ్వి లోనికి బ్రవేశించుచుండ వానిశరీరముపై నొక కొయ్యపారను వైచి అణచిపెట్టుటయు, ఇది యంతయు తాను చచ్చినవెనుక తలుపులు కొట్టి లోన ప్రవేశించిన తనపతికి స్వప్నమున తాను తెలుపుటయు, ఆత డీదుఃఖమును భరింపలేక చచ్చుటయు—ఇట్టి సాహసాద్భుతములు ఈకథకు వస్తువు. విమర్శనకు దీనిరచనగాని, అంశములుగాని తాళవు. కాని చదువరికి ఉత్కంఠ కలుగజేసి యాతనిమనమును బలవద్గ్రాహముగా పట్టియుంచును.

"యుగములనుండి నీకొరకు కనిపెట్టుకొని యుంటిని గదా" యనుదానిలో ప్రేమాద్భుతరససమ్మేళన బాగుగా నున్నది. ప్రేమ యనునది తాత్కాలికభావము గాదు. "జన్మజన్మాంతరములయందును జీవుని వదలదు" అను ప్రేమతత్త్వమును, ప్రేమప్రాశస్త్యమును సూచించు కథ యిది. అనేకజన్మము లైనను ఒకరి నొకరు పూర్వదంపతులు తెలిసికొనగలుగుట యనే అద్భుతము దీనికి సాధనము. కొంతవరకు విమర్శవాక్యములతో గూడుకొని యున్నను రాయసం వెంకటశివుడుగారి "పులికూన" యను చారిత్రకకథయును, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం గారి "సందచరిత్ర"యును ఇట్టికథానకరీతిని వ్రాయబడి యున్నవి. రచనావివరణములు ముఖ్యరసమును పోషించుచున్నవి. అద్భుతకథానకములలో తదనుకూల ప్రకృతివర్ణన లుండవచ్చును. అయితే ప్రకృతివర్ణన యెట్టి కథలలో నైనను జొనుపబడవచ్చును. ఇదియొక ముఖ్యాంశము గాదు. "భిక్షువు" అనేకథలో మాత్రము బోయలు, అడవులు కథావస్తువుతో సరిసమానముగా చదువరిమనమును ఆకర్షించును. అయితే యిందులో అద్భుతరసము చాలాతక్కువ. ఆబోయయువతియొక్క హఠాద్దర్శనములు, మంత్రశక్తులు మాత్రము కొంచెమద్భుతజనకములు.

సాధారణముగా ఈ కథానకములు ప్రేమభావమును ఆధారముగా గలిగి యున్నవి. చిన్నవయస్సుగల యువతీయువకులే వీటిలో నాయికా నాయకు లగుచున్నారు. ప్రేమస్వభావము, దానిలోపమువలన గలుగు కీడులు, దానియుద్రేకమువలన గలుగు కీడులు, ఆలుమగలకుండవలసిన సైరణ, సమానప్రేమ లేకున్నచో గలుగు అనుమాననిర్వేదములు, ఇవి సామాన్యముగా కథానకములలో వస్తువుగా గ్రహింపబడుచున్నవి. "రోహిణీసుధారకము", "బంగళాలో కాపురము," "లక్ష్మి" (యిది చిన్ననాటిక యైనను కథానకముగా నెంచుచున్నాను) "జానకి" యనురెండువిచారకథలు ఇట్టికథలు చాలావరకు నీతిదీపకములుగానే ఉన్నవి. యువజనులు ఇట్టి అన్యోన్యభావపరిశీలన కలవాటుపడుటవలన సహనబుద్ధి, ఔదార్యము కలుగవచ్చును. సుఖజీవనమునకు అన్యోన్యప్రేమ, ఉదారభావము, సైరణ యివన్నియు అవసరమే కదా. యువకులమనస్సులను తెలుసుకొనలేక పెద్దలు వారిని హింసించుచుందురు. వారి ప్రేమప్రవాహమునకు అడ్డువచ్చుచుందురు. అట్టివారికి గూడా ఈ కథానకములు వివేకజనకములని తలచెదను.

ఇందులో సాంఘికసంస్కారాశయములను అనేకకథకులు మేళవించుచున్నారు. ఇందులో పండిత శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారు ప్రవీణులని నాకు తోచుచున్నది. ఇట్టికథ లల్లుటలో వారికి సహజమగు నేర్పు మిక్కిలిగా నున్నది. దీనికి సంఘసంస్కారమందు వారి కున్న ప్రేమయేకాక సాహిత్యాభిరుచి కూడ ముఖ్యకారణ మనవచ్చును. వీరికథనచాతురి, సంభాషణలాలిత్యము, మానవాభివృద్ధియందు గల నమ్మకము గమనింపదగును. వీరు సృజించు స్త్రీపురుషులపాత్రలయందు వీరి సహజమగు ఉత్సాహము గననగును. బ్రాహ్మణయువకుడు వేశ్యాకన్యను పెండ్లాడుటయో, వితంతుబాలికను పెండ్లాడుటయో, బ్రాహ్మణుడు వ్యాపారము జేసి మార్గదర్శి యగుటయో యిట్టి వెన్నియేని వీరి కథలనుండి ఉదాహరించవచ్చును. ఇవి "అభ్యుదయ" అను మాసపత్రికలోను, ఇతరచోట్లను చదివితిని. కథలలోని సంభవములను, సందర్భములను పొందుపరచుటలో వీరి చాతుర్యము, లోకానుభవము, జీవితపరిశీలనము బాగుగా కనుపడును. ఇట్టి సంఘశుద్ధి ఆశయములు గల కథానకముల వ్రాయుటలో ఆ. భాస్కరమ్మగారుగూడ నేర్పు గనుపర్చుచున్నారు. వీరు వ్రాసిన "ప్రభావతి" యనేకథ బాల్యవివాహములయొక్క కీడును వ్యక్తపరచుచున్నది. రాయసం వెంకటశివుడుగారు వ్రాసిన "నాగరత్నము" అనుకథానకము ఇంగ్లాండు వెళ్లి ఇంగ్లీషుకన్యను పరిణయమై వచ్చిన కోమటియువకుని గురించి వ్రాయబడినది. మగని తంటాలుపెట్టక, సౌశీల్యముగలిగి, ఆయాంగ్లయువతి పెనిమిటికిని అత్తవారికిని అనుకూలవతి యై తానును సుఖించినది. ఇట్లైనచో విదేశీయులతో సంబంధములు మంచివే యని చూపుటకు వ్రాయబడిన దీకథ. కాని మామూలుగా మనము వినేసంగతు

లను బట్టి విదేశీయులతో వివాహములు సుఖము నిచ్చుట లేదని తెలుసుకొనుచున్నాము. "వరశుల్కము" లోని కష్టము పేరే తెలియజేయుచున్నది "అనాథబాలిక" లో మివనరీల దుండగములు వ్యక్తీకరింపబడుచున్నవి. ఇప్పటి కలిసీనాగరికతను నిరసించుచు పూర్వపురీతిని అతిథిసత్కారమును నడుపుచున్న ధుంఢీశ్వరు డను తపోనిధియొక్క మూర్తి "అతిథిదేవుడు" అనేకథలో వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచే చిత్రించబడినది. వీరే "వావి" యమకథానకములో వేశ్యలైనంతమాత్రమున మానవ భావములు, వావివర్తనములు, మానమర్యాదలు లేవని యనుకొనరాదని చూపుచున్నారు.

ఒక్క యువతీయువకుల ప్రేమయే కాక మాతృప్రేమ, పుత్రలాలస, స్నేహము మొదలగునవి కూడా కథానకవస్తువు లంగీకరించవచ్చును. "పిన్ని" యను కవీంద్రనాథటాగూరుగారు వ్రాసిన కథను తెలుగున చదివితిని. ప్రేమ లేని భార్యపై ప్రేమ పెట్టుకొని వ్యాధి తెచ్చుకొన్న యువకునికి నిజము తెలుపకుండ ఆతని పినతల్లి పరిచర్య చేసెను. భార్య తనయందు ప్రేమతోనే అన్నిపనులును చేయించుచున్నదని ఆతని నమ్మించి ధైర్యముతో నుంచెను. తుదకు ఆతడు మరణసమయమున నిజము గ్రహించి పినతల్లియొక్క ప్రేమకు అచ్చెరువందె, ఆమెను శ్లాఘించుచు, దేవుని స్తుతించుచు ప్రాణము వదలెను. "మాతృనిర్వేదము"న దిక్కులేని యొకస్త్రీ తనపిల్లవాడే సర్వస్వమని యెట్లో పెంచుచు, వాని మృత్యువాతను బడినప్పుడు పడినదుఃఖము వ్యక్తము చేయబడినది.

ఈకథలలో సాంఘికమర్యాదలను మెచ్చుట గలుగునట్లుగా ప్రదర్శించునవి కొన్ని అత్యంతమనోహరముగా నున్నవి. "అత్తవారిల్లు", "రాజేశ్వరి", "గూడుమారిన కొత్తరికం" అనుకథ లిందుకు ఉదాహరణములు. వీనిలో మొదటిది, మూడవది క్రొత్తగా కాపురమునకు వెళ్లుట, పుట్టింటికి వచ్చుట, మళ్లీ అత్తింటికి వెళ్లుట వీనిలోగల వేడుకలను, మనోభావముల మార్పులను జీవితమునకు సరిగా నుండునట్లు ప్రదర్శించుచున్నవి. రెండవది "రాజేశ్వరి" ముద్దులు మూటగట్టుచున్నది. బాల్యము నుంచియు ఒకపిల్లను తనపిల్లవానికి చేసుకొనవలెనని కుతూహలముగల యొకవృద్ధబ్రాహ్మణుడు ఆపిల్ల తలిదండ్రులతోను, ఆమెతోను "కోనేటితాత" యను నామముతో పరిచయము గలిగించుకొనును. తరువాత ఆపిల్లవివాహసమయమందు నిజము తెలియగానే వారందరికి గలిగిన ఆనందాశ్చర్యముల నూహింపవలసినదే.

కొన్ని హాస్యరసప్రధానమగు కథానకములు చదువరికి సహజానందమును గూర్చుటయేకాక సంఘములోను, వ్యక్తులలోను గల అనేక చిల్లరబుద్ధిహీనతలు ను బైటికి వచ్చుచున్నవి. ఇందువలన వివేకము గలిగి జనులువర్తించవచ్చును. నాటకములో "కామెడీ" (ప్రహసనము)వలె నవ్వుపుట్టించును. గోరంతలను కొండంతలను, కొండంతలను గోరంతలుగాను జేయుచు నవ్వుపుట్టించును. ఈకథలలోను గూడా రచన కట్టుదిట్టముగా నుండవలెను. హాస్యమునకైను తుది, మొదలుండవలెను. వెత్తిపేలాపనకైనను ఏదోయొక మూలముండును. "చింతలపూడి వారిసంభావన", "తమ్ముని పెండ్లికి తల్లివెళ్లుట", "నాబావమరిది పెండ్లి" యనుకథలు మన పెండ్లిగడబిడలను, ప్రయాణపుగలభాలను, అల్లుండ్ర పెంకితనములను, భోగముమేళముల నడితలను, వైదికబ్రాహ్మణుల మొరటుతనమును ప్రదర్శించుచున్నవి.

"నేనూ-జొన్నరొట్టె" యను హాస్యరసపుకథ, పెండ్లామును ధిక్కరించి తానువంటచేసుకొను మగడుపడేపాట్లను బహువినోదముగా ప్రదర్శించుచున్నది. ఇది మూడేండ్లక్రిందట(భారతిలో) చదివినట్లుజ్ఞాపకము. "మాటీలు" 193 అను శ్రీ వాసుదేవరావుగారు వ్రాసిన కథ లలితముగా నున్నది. హాస్యరసమును ప్రయోగించుచున్నది. వితంతువైన యువతి తనయక్కబావల రక్షణలో కాలము గడుపుచు కృతజ్ఞతతో తనయక్కకు మాటీలు చేయించుటకు ఏర్పాటుచేయుటలో అనుమానమునకు గురియైనది. కథ నిజము తెలిసినవెంటనే ఆనందజనకముగా పరిణమించెను. పురాణం సూర్యనారాయణ తీర్థులుగారి మోసగాండ్ర కథలు బహువినోదకరములును, పురాణపఠనమందు వివే

కజనకములును అయియున్నవి. "నావాపీ" యను సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారి కథ హాస్యరసోద్రేకమున జనించినది గాని యందులో సత్యమూలమున్నదని వారే తెలియజేయుచున్నారు. గౌతమి స్వీయచరిత్ర యను నొకకథ రాయసం వెంకటశివుడుగారిచే రచింపబడినది. ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలో నాలుగేండ్ల క్రిందట చదివితిని. "గౌతమి" యొకకుక్క పేరు; కాని యిది హాస్యరసపుకథగాదు. జంతువులకును ఆత్మయుండును; భావములుండును. మననడతలు జంతువులబుద్ధి కెట్లు కనుపడునో యనుకుతూహలము మనస్సునకు అప్పుడప్పుడు కలుగవచ్చును. అట్లు తెలుసుకొను ప్రయత్నములలో నిది యొకటి. ఒక బ్రాహ్మణుల ఇంటి కుక్క వారిపిల్లతో కూడా పెరిగి ఆపిల్లకల్యాణ మైనతరువాత అత్తింటికి వెళ్లుట, మళ్లీవచ్చుట అనుసందర్భములలో నెట్లు భ్రమపడి విచారపడినదియు తెలుపుకొనుట యిందలివస్తువు-ఇది యొక కథయా అని ఒకరు నన్నడిగిరని జ్ఞాపకము. ఇట్టివి యింగ్లీషు షార్టుస్టోరీజులో చాలా గలవు. "బ్రౌను" అను పేరుగల కుక్కయొక్క పౌరుషమునుగురించి యొకకథ గలదు. ఆకుక్క ప్రబంధనాయకునివలె వర్ణించబడినది. కొంచెము వినోదము కలిగించును. గనుక హాస్యరసముకలదనుకొనవచ్చును. కాని యిట్టికథలు భావపరిశోధనకు తోడ్పడు నుద్దేశము గలిగియున్నవి. చారిత్రకములు, అద్భుతజనకములు, సాంఘికాచారప్రతిబింబకములు, సంఘశుద్ధిబోధకములు, వినోదకరములు అను కథానకజాతములను పరిశీలించితిని. ఈ పై జాతులలో చేరక కొన్ని వ్యంగ్యార్థయుతములై పరగుచున్నది. అందుచే వీటిని వ్యంగ్యార్థయుతములు (Allegorical Stories) అనియే పేరిడుచున్నాను. "నాగరాజు" అను అడివిబాపిరాజుగారు వ్రాసినకథ యిట్టిది. అందులోని వ్యక్తులు గాయకుడు, పూర్వాచారపరాయణుడగుపండితుడు, నాగరాజు, సరస్వతి—వీరు దేవతలు గారు, మనుజులు గారు. కథకుని కలమున రూపొందిన కొన్ని ఆశయములు. గాయకుడు క్రొత్త రీతులను పాడెనట. "నాగరాజు"ను పిలిచి బాగోగులు

నట. నాగరాజు గాయకుని శిక్షింప నుద్యమించెనట. సరస్వతి ప్రత్యక్షమై వానిని వారించి యీనూతన సంగీతరీతులనుగూడా తాను స్వీకరించితి ననెనట. స్పష్టముగా ఇందలి యర్థము క్రొత్తపాట ఫక్కీని సమర్థించుట. దేని యందము దానిది యని కథకుడు తెల్పుచున్నాడు. "కైక" యనుకథలో ఆ. భాస్కరమ్మగారు భరతుని తల్లియొక్క నడవడికి క్రొత్తయర్థమును సూచించుచున్నారు. రామునికి గల దేశసంచారకాంక్షను గ్రహించి, ఆతనికోరికప్రకారము కాఠిన్యము వహించినదని కల్పించినారు. మంచివివేకము గలది, ఉత్సాహవంతురాలు అని ప్రదర్శించినారు. వాల్మీకములోని కైక మంధర యను దాసిచేతి కీలుబొమ్మగా ప్రదర్శింపబడినది. ఇది యిప్పటి కాలపు విమర్శకులు పురాణప్రసిద్ధులగు వ్యక్తులను నూతనరీతులను విమర్శింపబోవుట కొక నిదర్శనము. కర్ణుడే భారతనాయకుడనియు, రావణుడే రామాయణ నాయకుడనియు, కవి వీరి కన్యాయము జేసె ననియు కొందరభిప్రాయపడుచున్నారు. నిజము దేవు డెరుగును. కవి తాను విన్నకథను ప్రతిభచే జీవితసాక్షాత్కారము చేసుకొని ప్రబంధ మల్లును. కవికి పక్షపాత ముండదు. అతిశయోక్తు లుండును. అయినను కైకను ఈరీతిని ఒక నూతనవిద్యావతి సమర్థించుట నాకు బాగుగనే తోచుచున్నది. ఇది సంభాషణరూపముగా రచింపబడినను, కథానకముగా గణింపబడవలెనని తోచినది. వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు రచించిన "సౌందర్యోపాసకుడు", "కాముకవి" అను కథానకములు గూడా ఈజాతిలోనివే. కవిత పాండిత్యమునకన్న ధారయొక్క ఆధిక్యమును తెలుపుచున్నది; కాని, రెండును సమముగా గలిసియుండినచో కవిత వన్నెకెక్కును అనుమాట చదువరికి ఆకథ చదువుచున్నంతసేపు తోచదు. "లక్ష్మీరామేశ్వరము" అనుకథలో భార్యాభర్తల ప్రేమ వారిలో నెవనైన ఒకరు చనిపోయినచో నిలుచునా యనుప్రశ్నకు "నిలువదు, అది ముక్తికి అడ్డుదగులును" అనుజవాబు గలదు. ఇందలివస్తువు అతిస్వల్పము. ఇందలిసంభవములు చదువుచుండగనే మనస్సునకు సందియముల గలుగ

దెలుసుకొనెనట. పూర్వాచారపరాయణుడు తప్పు లెంచె జేయును.

౫

ఇట్లు కథానకములు పలురీతుల నవలంబించి విజృంభించుచున్నవి. ఇవి నవలలవలె గాక చిన్న వగుట చేత పత్రికల అవలంబనము లేక నిలువజాలవు. కాని కొన్నికథానకముల జేర్చి "పూలదండ" మొదలగు పేర్లతోగూర్చి సంపుటములుగా ప్రచురించుచున్నారు. అందులో ఎక్కువ కళాప్రాశస్త్యము గలవానిని ఏర్చి కూర్చి విద్యార్థుల ఉపయోగము కొరకును, వాఙ్మయాభివృద్ధికొరకును ప్రచురించుట మంచిది. ఆంధ్రగ్రంథమాలాధికారు లిట్టి ఏర్పాటు గావించగలుగుదు రని నమ్ముదును.

సాహిత్యకళయందు చిత్రకళయందువలె సౌందర్యమే పరమావధి యని కళావిమర్శకు లందరు ఒప్పుకొనవలెను. కాని కళయును మానవోపయోగముకొరకే జనించును గనుక ఏదోయొకరీతిని, స్పష్టముగానో, వ్యంగ్యముగానో, నీతినో, ఔదార్యమునో, అభిరుచినో బోధించుచుండును. యోచించి కవిభావమును గ్రహించువారు గ్రహింతురు; లేనివారు శైలి, రచన, నైజప్రతిబింబనము వీటితో తృప్తినొందవచ్చును. కథానకములు ప్రస్తుతము మన దేశమునకు సంఘమునకు సాహిత్యకళానందము నిచ్చుటయేకాక వివేకదీపనము జేయుచు అభివృద్ధినొంది బాగుపడుపలుమార్గములను సూచించుచున్నవని నేనుతలంచుచున్నాను. రెండుదాహరణములతో ఈ వ్యాసమును ముగించుచున్నాను. "అనర్థం" అనే కథ హాస్యరసము గలిగియున్నది. అందులో మగడు స్నేహితునితో ఇంగ్లీషున మాట్లాడుచుండ పొంచుండి విని మాటలకు అర్థము తెలియక అపార్థములను కల్పించుకొన్న యువతి నిజము తెలిసి తనతప్పును ఒప్పుకొన్నది. పొంచుండి సంభాషణలను వినకూడదని తీర్మానించుకొన్నది. మగడు ఇంగ్లీషు తెలిసినచో నీకు అపార్థములు తోచకుండును గనుక ఇంగ్లీషు చదువుకొను మన్నాడు. చదువరికి ఇందులో ఏయభిప్రాయము రుచించునో! కథకుడు సగముసగము జ్ఞానమువలననో, పొంచుండి వినుటవలననో సంభవించిన యనర్థమునుమాత్రము సంఘమునకు నేర్పుతో చూపించినాడు.

"కృష్ణవేణి" యనుకథానక మొకటి భారతిలో చదివితిని. కథారచన బాగున్నది. భావపోషణము బాగున్నది. కాని యిందులో రెండులోపములు గనుపడుచున్నవి. కథావస్తువు కల్పితమా, లేక ప్రస్తుతపు ఆధునిక జీవితము నుండి గొలదిమార్పుతో గ్రహింపబడినదా యనుసందేహము కలిగించుట ఒకలోపము. కల్పన నైజ జీవితప్రతిబింబముగానుండవలెనుగాని నైజజీవితకథనమేయగుచో వెగటు బుట్టించును; కళయొక్క ఆశయమే చెడిపోవును. ప్రకృతి ననుసరించి నైజజీవితమును ప్రతిబింబింపజేయు కల్పన జీవితమునందును, మనుజులభావముల యందును గలమంచి చెడ్డలను గుర్తెరుంగ నూతయొసగుచు మనస్సునకు ఆనందము కలిగించును. దిక్కుమాలిన కృష్ణవేణి వెంకట్రావు అను విద్యార్థిచే మోసమున చెరుపబడి గుంటూరు చేరుటయు, సాంఘిక సంస్కారోద్యమములయందు కృషి చేయుచున్న దంపతులవల్ల రక్షింపబడి తుదకు తనజీవితమును అనాథ బాలికల నుద్ధరించు విద్యాసంస్థకు నివేదించుటయు, తరువాత వెంకటరావు పత్రికలలో నిది చదువుకొని తనచెయిదమునకు పశ్చాత్తాపమునొంది కృష్ణవేణివలన తిరస్కరింపబడి తనజీవితమునుగూడ నొకదీనోద్ధారక విద్యాసంస్థకు నివేదించుటయు నిందలివస్తువు. కథాంతమున చదువరులు ఇందువలన నేర్చుకొనతగిన పదినీతులపట్టిక చేర్పబడినది. ఇది కళకు పెద్దలోపము. ఈపట్టిక లేకున్న కథ బాగుండెడిది. ఆ. భాస్కరమ్మగారు వ్రాసిన "శాంత" యను కథానకమునకు కాకినాడకాలేజీతో అంతవివరముగా సంబంధము కలిగింపకపోయినయెడల ఆకథ ఏలోపములేక యుండునని నాకు తోచుచున్నది. శాంత ఆకాలేజీలో నుంచి యఫ్.ఏ. పరీక్షలో రాజధానికి ఫస్టుగా ప్యాసయినది. అనగానే చదువరికి రిజిస్టరు వెదుకవలెనని బుద్ధి పుట్టును. అంతేకాక, కథముగింపు సాంఘికసంస్కారోద్యమమునకు అనుకూలమైనను మానవప్రకృతికి అనువుగాదు; కథలో వివరింపబడిన అద్భుతసంభవములకును అనురూపముగా లేదు. కేవలము సంస్కారపరమైన నీతిని బోధించుటకు వ్రాయబడినవని చదువరికి తోచును.

ఇట్లు గద్యకథానకములు అనేకవిధముల చదువరులకు వివేకానందములను గలుగజేయుచు సాహిత్యాభి

వృద్ధికి దోడ్పడుచున్నవని తలచెదను. నాశక్తికొలది విమర్శించి గద్యకథానకముల రీతులను, ఆశయములను నిరూపించితిని. ఈవిమర్శన కథకులకును, చదువరులకును గూడ కొంత సహాయముగా నుండు ననుకొందును. నేను చదువనివి, యిందులో జేర్చ్పనబడనివి ఎన్నియో కథానక రత్నము లుండును. ఆంధ్రసాహిత్యమున విమర్శభాగమును పెంపొందించు నుద్దేశముతో వ్రాయబడిన యీ వ్యాసమును సహృదయులగు చదువరులు సాదరముగ చదివి యిందలిలోపములను క్రొత్తవ్యాసములలో పూర్తి జేసి విమర్శకసాహిత్యాభివృద్ధికి తోడ్పడుదురుగాక.

విస్మయము

పురిపండా అప్పలస్వామి గారు (కవితాసమితి)

నీయనంత వినిర్మాణ నియతిఁ గాంచి
విస్మయోన్మత్త మతి నౌచు విహ్వలతను
నన్ను నేనె మఱచిపోదు: నాహృదంత
రాళమం దెద్దియో నూత్న రాగగరిమ
దివ్యవిద్యుత్ప్రభాతీక్ష్ణ దీప్తితోడ
ప్రాఁకిపోవును తనువెల్ల, బాపురే! యి
దెట్టి యింద్రజాలమొ కాని యెఱుఁగలేను—

దినమె జీవించు నొకసూనమునను గూడఁ
గాంచఁబరికింపఁ దెల్ప శక్యమ్ము కాని
జీవకళ పెట్టి మాధుర్య భావము నిడి
అనుపమానూన సౌందర్య మమరఁ జేసి
సౌరభచ్ఛవిఁ గూర్చి భాస్వరతఁ జేర్చి
నీవు చూపిన ఘనమైపుణీవిభవము
హృదయము హరించు; త్వన్మృదుపదతలముల
దాసి నైపోవఁ గోర్కి యుద్భాసిత మగు.

* * * *

ఎట్టివారికిఁ గూడ నూహింపరాని
ఈవిచిత్ర వినిర్మాణ మేవిధాన
నేరికడ నేర్వఁ గలిగితి వీవు నాథ!

'గోపిక.'

ఆంధ్ర భాషావతారము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు

అఖండస్ఫోటమై వెలయు శబ్ద బ్రహ్మము ధ్వని తాదాత్మ్యాధ్యాసచే నానా దేశము లందు, నానాజాతిజనులందు బహుభాషలుగా బహ్వర్థములతోఁ బరిస్ఫురించుచున్నది. ఆకస మునుండి మేఘ మతినిర్మలమయిన యంబు వును వర్షింపఁగా నది యుప్పఁబఱ్ఱలందు, రేవడి చెలికలందు, మహౌషధీమయములగు నరణ్య ములందు, రసధాతుభరితములగు పర్వతము లందును బడి తత్తాదాత్మ్యముతో భిన్నరూప ములను,భిన్న రుచులను బొందుచు జాలువాఱి కోళ్లై, సెలయేళ్లై,వంకలై,వాఁగులై,నదులై, మహానదులై,ప్రబలములైనభేదములఁ బడయు చున్నది. భాషల పుట్టుపూర్వోత్తరములు గూడ నిట్టివే.

సహ్యపర్వతమునఁ దొలుత జాలువాఱు టలో సమానలక్షణములు గలవై యున్నను కృష్ణా కావేరీ నదులు ఆంధ్ర దేశమునకును, అఱవ దేశమునకును సాగను సాగను విభిన్న లక్షణముల వెలసివెలసి వేఱువేఱు తీరులను, పేరులను బడసినట్లుగా ఆంధ్రద్రవిడ కర్ణాట భాషలు తొలుత (ఆంధ్రద్రవిడ కర్ణాటు లని నేఁడు విభిన్నులుగా నున్నవారొకప్పుడొక్క చోట నొక్కసంఘముగా నుండి వెడలి వేఱు పడిన వారే యని నా నమ్మకము.) నొక్కటి గానే యుండి కాలక్రమమున భిన్నభిన్న దేశ ములఁ జెంది భిన్నభిన్నత్వములఁ బడసినవి. ఆంధ్రద్రవిడకర్ణాటభాషల నేఁటి స్వరూపము లెంత భిన్నములుగా నున్నను, పూర్వాపూర్వ మును బరిశోధించుచుఁ బోవనుబోవను వాని భేదములును దక్కువతక్కువ లగుచుండుట తెలియనగును. ఇట్లు చూడఁగా రెండువేల యేండ్లకుఁ బూర్వ మీభాషల పృథగ్భావము విస్పష్ట లక్షణములతో వెలసియుండక పోవుట గోచరించును.

వర్షోదకము నేలపైఁబడినప్పుడు మట్టితోఁ గలసి వచ్చువాఱి తేటదనము, తేలిక దనము లేక కలుషమై, యస్వరసమై యుండునట్లు భాషకూడఁ దొలుత శబ్దరూపోచ్చారణాదు లందుఁ దేటదనము, తేలికదనము, హృద్యత లేక, క్లిష్టమై యుండును. కాలక్రమమున నా నీరు ఏళ్లలోఁ గోళ్లలోఁబడి నదులై ప్రవహిం చుచుఁ దేటవాఱి నడుమనడుమ గుంటలలోఁ గోనేళ్లలో నిలువరమంది ప్రసన్నమైరుచ్యమై యొప్పును. అట్లే భాషకూడఁ గాలక్రమమునసా ధూచ్చారసంస్కారమంది, అందందు గ్రంథము లందు నిబద్ధమై నిలువరమంది,స్వచ్ఛమై, యా స్వాద్యమై వెలయుచుండును. వ్యవహారప్రవా హమున భాష వడివడిగాఁ బరిణామ మందు చుండును గాని యది గ్రంథనిబంధము నందిన పిదపఁ గొంత కట్టుదిట్టమును బడసి నిలుకడఁ

జెందును. ఆవలఁ దత్పరిణామము పూర్వమంత త్వరగా సాగదు. ఆంధ్రద్రవిడ కర్ణాటభాషల యారంభ మొక్కటియేమైనను, సంస్కృత ప్రాకృతసంబంధ మల్పముగాఁ బడసి గ్రంథము లందు నిబద్ధమై నిలువరమంది లక్షణపరిష్కారములను బడయుటలో నఱవము మొదటిదయినది. ఆనిలువరముమీఁదను, ఆలక్షణ పరిష్కారములమీఁదను నాఁగక ఇంకను గొంత యుచ్చారవ్యవహారమునఁ బరిణామమును బొందిపొంది సంస్కృత ప్రాకృతముల సాహాయ్యము నధికముగాఁ జెందిచెంది పెంపొంది గ్రంథములందు నిబద్ధమైనది కన్నడము. ఈ రెండింటి కింకను దర్వాత నీ రెండింటిలక్షణపరిష్కారములతో నిల్వక యింకను నుచ్చార సంస్కారములఁ బడసి, సవరనయి యందచందముల నంది సంస్కృతప్రాకృతముల సరససాహాయ్యమున నభ్యుచ్ఛ్రియముఁగాంచి గ్రంథములందు నిబద్ధమైనది తెలుఁగు. దక్షిణ హిందూదేశ సమష్టి దేశభాషావధూటి పసిప్రాయపుఁబలుకు లఱవము; ఎలప్రాయపుఁబలుకులు కన్నడము; నెఱతనపుఁ బలుకులు తెలుఁగు. ద్రవిడ కన్నడములు తెలుఁగుకంటెఁ బెద్దవేకాని చిన్నదయినను తెలుఁగుభాషా కన్య కందచందములు, పలుకుపొంకములు హెచ్చు. అఱవపదములకును, దత్ ప్రత్యయములకును, కర్ణాట పదములకును, దత్ ప్రత్యయములకును నుచ్చారణమునఁ దోఁచు కార్కశ్యము నాఁటనాఁటఁ దొలఁగి తొలఁగి సవరనయిన యుచ్చారణమును బడసిపడసి తెలుఁగు పదములును, ప్రత్యయములును వెలసినవి. ఉచ్చారణసుందరములయిన తెలుఁగుపలుకుల పూర్వ పూర్వ పరిణామ క్రమదశలలో ద్రవిడకర్ణాటపదరూపములు రెండునుగాని, రెండింట నేదే నొక్కటిగాని పొందియుండుట పెక్కుచోట్లఁ గాననగును.

పై యుభయభాషా సంబంధము లేనివి యచ్చపుఁ దెలుఁగుఁబలుకులు, ప్రత్యయములు గొన్నియున్నవి. ఇవియేకాక, సంస్కృత ప్రాకృతోభయ భాషోచ్చారణ క్రమపరిణామములఁ బొందినవియు, సంస్కృత మాత్రోచ్చారణ క్రమపరిణామములఁ బొందినవియు, ప్రాకృత మాత్రోచ్చారణ క్రమపరిణామములఁ బొందినవియుఁగూడఁ బెక్కుపలుకులు, ప్రత్యయములు తెలుఁగునఁగలవు. ఇట్టివెల్లను గూడి సుకుమారోచ్చార సంస్కారములను బడసిపడసి వానికంటె వైలక్షణ్యమును బొంది మన తెలుఁగు వెలుఁగొందుచున్నది. మీఁదఁ బేర్కొన్న విషయమున కుదాహరణముగా నొక్క పదమును బరిశోధించి చూపుదును.

'నూనె'—ఈపదము 'నూవు' 'నెయి' అను పదములసమాసము. 'నూవులనెయి'=అనఁగా 'నూవులసారము' అని అర్థము. ఇందు 'నూవు' అనుపదము ద్రవిడ కర్ణాట భాషల సంబంధమేమాత్రమును లేని యచ్చపుఁ దెలుఁగుఁబలుకు. నూవులకుఅఱవమునను, గన్నడమునను, 'ఎళ్' అనిపేరు. 'నెయ్' అనుపదము ద్రవిడమునను, గర్ణాటకమునను గూడఁ గలదు. కాని

యది కర్ణాటకమున 'నే' 'నేయ్' ఇత్యాదిరూపములఁ గూడఁ బొందియున్నది. తెలుఁగున ఉచ్చారణ పరిణామములలో నసుందరమయిన హలంతత్వము దొలఁగిపోయి 'నెయి', 'నెయ్యి', 'నేయి' 'నేయు' 'నై', 'నే' అనురూపములు వెలసినవి. 'నెయ్'అనురూపమునకంటె నీరూపము లుచ్చారణ సుందరములు. తెలుఁగు భాష హలంతత్వము నేవగించునుగాన 'నెయ్' ని అజంతముగాఁ జేసికొనుటలో 'ఇ' ని జేర్చుకొనఁగా 'నెయి' అయ్యెను. 'నెయ్' పదము అజాదిపదములు పరమయినపుడు 'నెయది' అనురూపము ఉచ్చారణ సహముగాదు గాన, 'నన్ + అది = నన్నది', 'అన్ + అతఁడు =అన్నతఁడు' అనురూపములందినట్లు, 'నెయ్యది' ఇత్యాదిరూపముల నంది, అట్టి సంధినుండి పదచ్ఛేదముఁ బడయుటలో 'నెయ్యి' అను రూపమును బొందెను. ఏకలఘుపూర్వక హల్మాత్రముగల శబ్దములు ఉచ్చారణపుష్టిగలిగి యుండవు గావున హలుచ్చారణ బలము పూర్వహ్రస్వమునకుఁ దన్ని దానిని గురువునుగాఁ జేసి యంతలోఁదాను గరఁగిపోవఁగా 'నే' అనురూపమేర్పడెను. ఆకరఁగిన హల్మాత్రయకారము అజాదిపదములు పరమగునపుడు వానితోఁగలసి యకారముగాఁ నిలువఁగల్గుచున్నది గాన దానిపై నజంతత్వపుఁ జికిలి జరగఁగా కొంత దుర్బలమయిన యుచ్చారముగల యకారముతో 'నేయు', 'నేయి' అను రూపములేర్పడెను. హల్మాత్రమగు యకారము దుర్బలమగుటచేత నే 'నెయ్యి' అనురూప మేర్పడినట్లు 'నేయ్యి' అనురూపము పుట్టఁజాలకపోయెను. 'నెయ్'లోని 'య్' 'ఐ' గా మాఱఁగా 'నై' అను రూపము పుట్టెను. పై రూపములందు 'నేయి', 'నై' రూపము లర్వాచీనములు. ఇట్లు 'నేయ్' శబ్దముపై నేర్పడిన బహుసుందర పరిణామములెల్ల మన తెలుఁగునఁ గలవు. 'చెయ్, వెయ్' మొదలగు శబ్దములు గూడ నిట్టి పరిణామములఁబొందెను. శబ్దముల ప్రాచీనరూపములకుఁ దాతలనాఁటివన్నె గౌరవముండఁగా నర్వాచీనరూపములకు హృద్య సంస్కారముల ననేకములఁబడసి వెలసినవన్నె లొక గౌరవవిశేషము గలదు. ఆంధ్రుల కాచారవ్యవహార స్వరూప స్వభావాహార దేశలక్షణాది బహుకారణములచేఁ గల్గిన భిన్న భిన్నలక్షణముల కనుగుణముగా నేర్పడిన శబ్దరూపములను మీఁదఁ జూపితిని. 'నెయ్'శబ్దము తెలుఁగులో నిన్నిహృద్యరూపముల నందినది గాని యిది 'నూవు' శబ్దముతో సమాసమందినప్పుడు కొన్ని ప్రాకృతభాషాసంబంధ సంభవములైన వికారములకుఁ గూడఁ బాల్పడెను. 'నూవు'శబ్దము తొలుత 'నూవ్' అనురూపము తెలుఁగు హలంతత్వము నేవగించు కొనును గాన యది 'నూవు' అనురూపమును బడసెను. ఆహల్మాత్రము కరఁగిపోవుటచే 'నూ' అను రూప మేర్పడెను కరఁగిపోయిన యా హల్మాత్రమయిన'వ్'అచ్చుపరమయి నప్పుడు మరలఁ గానవచ్చును. 'నూ + నెయ్' పదములు రెండును సమసింపగా, 'నెయ్'పద మెన్నిరూపములతో నున్నదో,అన్ని రూపములతోనుఆసమాస

ముండుట న్యాయ్యము—అనఁగా 'నూనెయి',
'నూఁనెయ్యి', 'నూనే','నూనేయి''నూనేయు',
'నూనై'అనురూపములు గూడనుండవలెననుట.
కాని యట్టిరూపములు తెలుఁగున పుట్టలేదు.
దానికిఁ గారణమేమనఁగా:'నూనె'యనుసమా
సపదము, 'నెయ్'పదము మీఁదఁ బేర్కొన్న
పరిణామములనెల్లఁ బడయుటకుఁబూర్వమేపుట్టి
రూఢమైనది. అప్పుడు'నూ + నెయ్'అనియుండి
తెలుఁగునకుఁ బ్రియముకాని కడపటి హల్మా
త్రము లోపింపఁగా సమానదశలో నాపదము
గురులఘు ఘటితమగుటచే 'నెయ్' 'నే' రూప
మును బడయనక్క—అలేకపోఁగా'నూనె'అయ్యె
ను. కరఁగిపోయిన కడపటిహల్మాత్రపు 'య్'అ
చ్చుపరమయినపుడు మరలఁగానవచ్చును గాన
'నూనె'+'అది' కలసినపుడు 'నూనెయది'
అయ్యెను. ఇట్టి యకారమునే తెలుఁగువైయా
కరణులు 'యడాగమ' మని పేర్కొనిరి. ఇట్టు
'యడాగమ'మని పేర్కొనఁబడుచున్న స్థలము
లనేకము లట్టి పదాంత యకారహల్మాత్రము
ద్రవించిపోఁగా నచ్చు పరమయినపుడు మరలఁ
గానవచ్చుటను బట్టి యేర్పడినవే. అట్టి దేశి
శబ్దముల రూపసాజాత్యమునుబట్టి యకార
పుచ్ఛములేనివయినను తెలుఁగునఁ జేరిన సం
స్కృతప్రాకృత శబ్దములకును నట్టి యడాగ
మము పుట్టెను: 'రమ + అది=రమ యది'
ఇత్యాదులు.

పైనిఁ బేర్కొన్నవిధమున నూనెపదము
తెలుఁగు సంప్రదాయపరిణామమునుబట్టి పుట్టి
యుండఁగా దానిమీఁద 'నూనియ' అను
రూపము ప్రాకృతభాషా సంప్రదాయమును
బట్టి పుట్టెను. 'కన్నియ' 'వన్నియ' 'దీవియ'
మొదలయినశబ్దములు కన్యకా, వర్ణక, దీపికా
శబ్దాదులనుండి ప్రాకృత సంప్రదాయమును
బట్టి పుట్టి తెలుఁగునఁ జేరినవి. వీనికి 'కన్నె'
'వన్నె' 'దీవె' రూపములును గలవు. వీనిపోలి
కనుబట్టి 'నూనె' శబ్దమునకుఁగూడ 'నూనియ'
అనురూపము వచ్చెను. 'నూనె' నూనియ
శబ్దములు పుట్టినతర్వాత వాని సాదృశ్యముచే
'తేన్' అని యఱవమున రూపముగల 'మధు'
వాచకశబ్దము తెలుఁగున 'తేనె' 'తేనియ' అను
రూపములఁ జెందెను.

ద్రవిడ కర్ణాట ప్రాకృతభాషల పలుకు
బడి నూనె శబ్దముమీఁద నెంతచెల్లెనో పై
పరిశీలనమువలనఁ దెలియవచ్చెను. కాని యిం
దు సంస్కృతపు పలుకుబడికూడ హెచ్చుగాఁ
గలదు. ఎట్లనఁగా 'నెయ్' అను పదము దేశి
పదమని కొందఱన్నను 'స్నేహ' మను సం
స్కృతపదమునకు వికృతియని కొందఱందురు.

ద్రవిడభాషలో 'నెయ్' పదము 'సారము'
అని యర్థముగలది. క్షీరములనుండి యెత్తిన
సారమగు ఘృతమునకే తర్వాత నదిరూఢ
మయినది. 'నూనె'యను సమాసమునఁ జేరు
టచే నెయ్, 'స్నేహ'వాచకమైనది కాని యది
స్నేహశబ్ద వికృతికాక దేశిపదమే యగునని
కొందఱు.

మఱియు,నూనె యనునర్థముననే సంస్కృ
తమున 'తైల'పదము గలదు. తైలపదము శబ్ద

నిష్పత్తినిబట్టి నూవుల సారమునకే వాచకమయినను స్నేహసామాన్యమునకును చెల్లుచున్నది. తిలతైల, తైరండతైల, భల్లాతకతైలాదులు చూడఁదగును. నూనెపదము గూడ నిట్లే తిలస్నేహవాచకమే యయినను, స్నేహసామాన్యమునకును జెల్లుచున్నది.

నూవులనూనె, కొబ్బరినూనె, వలిసెల నూనె, ఇత్యాదులు చూడఁదగును. అఱవమునఁగూడ నూనెకు 'ఎళ్ నెయ్' 'ఎణ్ణెయ్' అని పేరు. అదికూడ స్నేహసామాన్యవాచకమే. 'తేఙ్గాయెణ్ణెయ్' ఇత్యాదులు చూడఁదగును.

నూనెపదము తైలపదమువలె తిలస్నేహవాచకముగానే పుట్టుట, అది స్నేహసామాన్యమునకు వాచకమగుట సంస్కృతభాషావ్యవహారసంప్రదాయ సంస్కారమును దెలుపుచున్నది.

ప్రతిబింబము

మద్దిపట్ల వేంకటరమణయ్యగారు

మయిందు తా విన్నయందంబుఁ గ్రిందుపఱుచు - పద్మినీరూప విభ్రమ వైభవంబు
మానికపు నిల్వుటద్దంబులోనఁ దోఁప - భ్రమానుపడి నిల్చె అల్లయుద్దీను భ్రమోల.

చిత్రకారుని తూలిక సృష్టి యనుచు - నమ్మఁ డయ్యె నాప్రతిఫలనమ్ముఁ దొల్త
సంచలతదీయతుంగవతుంబు నరసి - చాల నాశ్చర్య మందెను సాహిబవల.

తా నిలుచునెలకట్టు రేతేని రాలు - పద్మరాగంబులో యనుభ్రాంతిఁ గొల్పు
మంజుమంజీర విభ్రాజమానమైన - తద్వరారోహమృదుపదద్వంద్వ మాది-

కనకపట్టాంశుకావగుంఠనములోన - గుసిసియాడు నీలంపు ముంగురులదాఁక
సుదతి సౌందర్యమాధురి జుఱ్ఱుకొనుచు - నంతిపురి వీడ లే కాతఁ డాఁకపడియె.

భూరిరోషవిషాదధిక్కారకలనఁ - గలుషితం బయ్యె మానినీతిలకముఖము
కాంచుటకె యిచ్చ గొల్పె నక్కాముకునకు - భృంగసంగతవికచారవిందమట్లు.

పడఁతి కుచ్చెళ్లు జీరాడునడుగుదోయిఁ - గలికివాల్గంటిచూపు లగ్నంబు గాఁగ
వంచిన మొగంబు మున్వ్రేళ్ళఁ బైకి నెత్తి - ముద్దుగొన నాసపడియె నామొఱకుతురక.

పిడికిట నడంగు చిన్ని నెన్నడుము నొడిసి - గురుకుచను గౌఁగిటికిఁ దార్పఁ గోర్కి-పడియె
"కటకటా! యిది కలలోని కనక" మనుచు-ధైర్యమును నిస్పృహాగ్ని కింధనముఁ జేసె.

ఆణిముత్యాలచాలును గ్రేణిసేయు - పల్వరుస దోఁప నించుక పడఁతి నగినఁ
గాయువెన్నెలలోఁ దోఁగఁ గాంతుసేసె - నతఁడు దేహతాపంబు చల్లాఱునట్లు—

మగువతో గరువా తెరనుండి నిగుడునుడులఁ-దియ్యఁదన మెంత నెగడునో తెలియఁ గోరెఁ
గనులతో సమానమ్ముగాఁ గర్ణములకుఁ - బ్రమదమును బంచ నెంచి యాపాదుసాహి.

ప్రొద్దొకవిధంబు కైసేసి ముద్దుగుమ్మ-యొద్ద నొయ్యార మొలుకంగ నొయ్యనొయ్య
నడచునొప్పిద మీక్షింపఁ బడయనైతి - నక్షిసాఫల్యముగ నంచు నతఁడు కుందె—

ధనికుపేటికలోని కాంచనశలాక - దోఁచుకోఁ దలంచెడు గజదొంగయట్లు
తహతహను జెందె మసలిమాన్ ధరణిభర్త - ముకురమందలి బంగారుబొమ్మఁ జూచి.

తపనునకుఁ గానిపద్మినీదర్శనంబు - పడయుటను మెచ్చుకొనె నిజప్రాభవంబు;
నీడయే కాని నిజమును జూడలేమిఁ - దనయదృష్టంబు నిందించుకొనె నతండు—

రాజపుత్ర తేజో బల రక్షితమ్ము - నసమసౌందర్యరాశిఁ గన్నారఁ గంటి
మంటి నని సంతసిలె వారి మానుషాన - కాత్మవిక్రాంతి కుంఠిత మాట కడలె—

భావనాబలమ్మునఁ బ్రతిద్వారమందుఁ - బద్మినీరూపమే కాంచి భ్రాంతిఁ జెందె
మహితచిత్తూరు దుర్గంపుఁ బ్రహరివరుస - మెల్లగా దాఁటి వెళ్లెడుమ్లేచ్ఛవిరహి—

వినుకలిని కల్గువలవంత విడువ నేఁగి - మగిడెఁ గనుకలిఁ రెట్టిగా నగరునుండి
జానువున బాడి కడుగుకో సరసుఁ జొచ్చి-తొడవఱకు నూబిలో దిగఁబడినయట్లు—

---

2 అ. 16 శ్లో.—

నాసతో విద్యతే భావో నాభావో విద్యతే సతః;
ఉభయోరపి దృష్టోఽన్త స్త్వనయో స్తత్త్వదర్శి
[భిః.

శ్లోకార్థము:—

అసత్తునకు భావము గలుగదు; సత్తునకు అభావము గలుగదు. ఈరెంటియొక్క నిర్ణయము, తత్త్వదర్శులచేత దృష్ట మగుచున్నదియ.

సామాన్యవివరణము:—

ఓయర్జునా! ఈముందు చెప్పఁబోవు కారణములనుబట్టికూడ శీతోష్ణాదిద్వంద్వములు నీవు సహింపఁ దగుము. నీవు సాంఖ్యాది దర్శనములును, తర్కవ్యాకరణాది శాస్త్రంబులును, ఆగమంబులును జదివి పూర్ణంబగు శాస్త్రార్థముల నెఱుంగువాఁడవు. దృశ్య మగు ప్రపంచము అసత్ అను శబ్దముచేతను, 'దృక్' అగు నాత్మ 'సత్' అనుశబ్దముచేతను ఎఱుంగఁబడు శాస్త్రసంప్రదాయము నీవెఱుంగనిది కాదు. శబ్దమునకును, సత్యమునకును అవినాభావసంబంధ ముండుననికూడ నీకుఁ దెలిసినవిషయమే. సత్ అనినను, భావ మనినను ఉండునది యనియును, అసత్ అనినను, అభావ మనినను ఉండనిది యనియును శబ్దశాస్త్రవేత్త వగు నీకు స్మరింపక మానదు. ప్రపంచ మనిన శబ్దాదివిషయజాత పరంపరయును, శీతోష్ణాదులు ప్రపంచకార్యకోటిలోనివే వైవిధ్యమును నీవు గమనించియే యుందువు. ఈ వైవిధ్యములు మనము దవధరించి శీతోష్ణాదు లెట్టివియో చూడుము. ప్రపంచము అసచ్ఛబ్దవాచ్య మగుటచే శీతోష్ణంబులును, వానికిఁ గారణంబులగు జలాగ్న్యాదిసర్వప్రపంచమును అవిద్యమానము, అనఁగా అభావ మగుచున్నది. వానికి భావము గలుగనేరదు. శబ్దప్రమాణముచేతను, తదనుగృహీత తర్కముచేతను దరిచి చూచిన యెడల శీతోష్ణాదులును, సర్వప్రపంచమును1 భావములుగా నేరవు. భావవికారములుమాత్రమే యగుచున్నవి. వికార మనఁగా వ్యభిచరించునది—అనఁగా మార్పుఁ జెందునది, నాశము బొందునది, లేక నియతరూపము లేనిది యనియు, భావ మనిన వ్యభిచరింపనిది, అనఁగా మార్పుఁ జెందనిది, నాశముఁ బొందనిది, లేక నియతరూపము గలది యనియు నెఱుంగుము ఇట్లని వేదాంతములు నిర్ణయించి యున్నవి. అట్టివేదాంతములు నావాక్యములగుటంజేసి తిరిగి ఆసిద్ధాంతమునే వక్కాణించుచున్నాఁడను. శీతోష్ణాది సర్వప్రపంచకార్యములును ఇట్టిభావవికారములే. వికారము లగుటంజేసి అసచ్ఛబ్దవాచ్యములగుచున్నవి. ఏమార్పును లేక నిత్యమును,2 సత్యమును3, అయి, భాసించునది ఆత్మ యొక్కటియే. అట్టిదగుటంజేసి ఆత్మయే భావము. అదియే సచ్ఛబ్దవాచ్యము. ఇటులనుటచే ఆత్మయే దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదశూన్య మగు భావమనియు, ప్రపంచకార్యము లన్నియు దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛిన్నము లగు అభావము లనియు, భావ మగు ఆత్మ యొక్క వికారములనియుఁ దెలిసికొని, తితిక్ష వహించి ఏకంబగునాత్మను అనుసంధానము చేసి మోక్షముఁ బొందుము.

---

1. తార్కికులు అభావము కూడ పదార్థమని చెప్పుచు, పదార్థములు ఏడు అని యొక తెగవారు నిర్ణయించియున్నారు. అభావము పదార్థము అని యొప్పికొనకుండుటయే కాక తక్కిన యాఱుకూడ భావములు కానేరవని శ్రీకృష్ణుఁడు వేదాంతసిద్ధాంతము నీశ్లోకమునఁ బల్కుచున్నాఁడు.

2. నిత్యము అనఁగా నాశరహితము. మనము చూచుచుండఁగనే షడ్భావవికారములను బొందనిది.

3. సత్యమనఁగాఁ త్రికాలాఽబాధ్యము. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులందును, భూతభవిష్యద్వర్తమానములందును, సృష్టికిపూర్వమును, సృష్టికాలమందును, సృష్టికిఅనంతరమందును ఏమార్పును లేక ఏకమై, అద్వితీయమై యుండునది.

ఈవివేచనమును నేను గాక మఱియెవరైన గుఱుతించినవా రున్నారా యనిన, బ్రహ్మవేత్తలుమాత్రము ఈసదసత్తుల యాథార్థ్యమును గుర్తించి, నేను నుడివిన చొప్పున 'సదేవ సత్, అసదేవ అసత్' అని దర్శించి తరించియున్నవారు. అట్టి బ్రహ్మవేత్తల దృష్టి నాశ్రయించి, అనఁగా వారి యనుభవమును బురస్సరించికొని వారివలె శీతోష్ణంబుల సహించి తరించుము అని తాత్పర్యము. విశేషవివరణము:—

తితిక్ష యున్నఁగాని మోక్షార్హత లేదని వెనుకటిశ్లోకమున నిశ్చయింపఁబడి, అట్టితితిక్ష సంపాదింపవలసినదిగా నాశ్లోకమందును, పూర్వోత్తరప్రకరణంబులందును, గ్రంథమందంతటను బ్రతిపాదింపఁబడినది. ముముక్షువునకు అత్యవసరమగునట్టిశీతోష్ణసహనము ఎట్టివివేకము దృఢమైనసాధ్యమో యీశ్లోకము వివరించుచున్నది. తితిక్షయు, వివేకమును సాధనచతుష్టయము లోనివి యగుటంజేసియు, నీశాస్త్రము ఉపనిషద్భూత మగుటంజేసియు బ్రహ్మజిజ్ఞాసకు వలయు సాధనచతుష్టయంబును భగవంతుఁ డీప్రకరణంబున ముముక్షువగు నర్జుననకును, వానిద్వారా ప్రపంచమునకును బోధించుచున్నాఁడని కూడఁ దెలిసికోనగును.

'సదేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీత్ ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ;' 'వాచారంభణం వికారో నామధేయం మృత్తికే త్యేవసత్యం;' 'ఏవం స దేవసత్యం—'

ఇత్యాది అభేదప్రతిపాదక శ్రుత్యర్థముల భగవంతుఁ డీశ్లోకమున ననువదించుచు, అద్వైతము సిద్ధాంతము సేయుచున్నాఁ డని తెలిసికో నగును.

"సదితి అస్తితామాత్రం వస్తు సూక్ష్మం నిర్విశేషం సర్వగతమేకం నిరంజనం నిరవయవం విజ్ఞానం యదవగమ్యతే సర్వవేదాంతేభ్యః.........ఇదం జగత్ నామరూపక్రియావత్ వికృతం ఉపలభ్యతే యత్, తత్ సదేవ ఆసీత్."

(సత్తు అనగా అస్తితామాత్రమై, సూక్ష్మమును, నిర్విశేషమును, సర్వగతమును, ఏకమును, నిరంజనమును, నిరవయవమును, విజ్ఞానమును అని సర్వవేదాంతములచేతను నిశ్చయింపఁబడిన వస్తు వనియును,...... ఇద మితి పరిదృశ్యమానమై, నామరూపక్రియావంతమై, వికృతముగాఁ దెలిసికొనఁబడుచున్నది జగత్తు అనియు, అట్టి జగత్తు సృష్టికిఁ బూర్వము సత్తే అయియుండెను అనియును) అనెడు ఛాందోగ్యభాష్యార్థ మీశ్లోకమునకు నిమిడియున్నది. ఎట్టులో తరువనగును:—

లోకములోనిజను లంతయు రెండువస్తువుల మన ఆదిఇంద్రియములచేఁ బ్రత్యక్షమున గుఱుతించుచున్నవారు: ఒకటి సర్వమును గ్రహించు చేతనవస్తువు; రెండవది గ్రహింపఁబడు విషయజాతము. గ్రహించు చేతనవస్తువు ఆత్మ యనియు, గ్రహింపఁబడు విషయజాతము ప్రపంచమనియు ఆస్తికులు వాడుచున్నారు. ఈరెండును ఈశ్లోకమున సత్ అసత్ అనుశబ్దములచేఁ బ్రతిపాదింపఁబడినవి. ఎందుకనినఁ, బ్రకరణ మదియే కనుక ఇట్టి సదసత్తులు రెండును నిత్యములు, సత్యములునా? లేక యొకటే నిత్యమును, సత్యమునా? యని విచారించి సత్తు అగునాత్మయే నిత్యమును, సత్యమును అనియును, అసత్తు అగు ప్రపంచము అనిత్యమును, అసత్యమును అనియును, ఇటులనుటచే అనిత్యమును, అసత్యమును అగు ప్రపంచము నిత్యమును, సత్యమును అగునాత్మయందు అధ్యస్తమై వ్యవహారకాలమందుమాత్రము సత్యముగఁ దోఁచుచున్నదనియును, దానంజేసి ఆత్మ సత్యమనియుఁ బ్రపంచము మిథ్యయనియు, ఆత్మజ్ఞానము గలిగినవెంటనే ప్రపంచమిథ్యాత్వము దనంతఁ దాన బయలుపడి ప్రపంచము లయమైపోవు ననియు అట్టిజ్ఞాననిష్ఠయే ముక్తి యనియు, అట్టి ఆత్మజ్ఞాననిష్ఠులే తత్త్వదర్శులు, బ్రహ్మవేత్తలు, జీవన్ముక్తులు మున్నగు నామములచే వ్యవహరింపఁబడుదురనియుఁ, గాన నట్టియాత్మజ్ఞానముఁ బొందుటయే మనుజునిపరమావధియనియు శ్రుత్యుక్తరీతిని భగవంతుఁడు నిశ్చయించి, అందునిమిత్తము మిథ్యాప్రపంచకార్యములగు శీతోష్ణంబుల సహింపవలెననియు, నిరంతరము సన్మాత్రమగు బ్రహ్మను అనుసంధానము చేయవలెననియు నీశ్లోకమున భగవంతుఁడు బోధించుచున్నాఁడని యెఱుంగనగును. ఈపైని భగవత్సిద్ధాంతముగ వివరించినది యెట్లు టుపపన్నమో తర్కింతుముగాక!

ఆత్మవస్తువు వర్తమానదేహాముకంటె పూర్వమందును, బరమందునుగూడ నుండుననియుఁ, బూర్వకర్మానుసారము జన్మాంతరములు పొందుచుండుననియు ఆస్తికులు నమ్ముచున్నారు. వర్తమానదేహాముకంటె పూర్వపరంబుల నాత్మనస్తు వనునది లేదని చెప్పు నాస్తికులైనను దేహాముకంటె విలక్షణమగు నొక గ్రాహకశక్తి జీవించుకాలమందు వ్యక్తమగుచున్న దనియుఁ, నాశక్తి దేహామువలె క్షణక్షణము మారునది కాదనియుఁ, అట్టి శక్తి అనిత్యమయ్యు దేహామునుబట్టి యాలోచించిన నిత్యమనియు ఒప్పుకొనక వీలులేదు.[1] ఆస్తికులు ఆత్మ యనునది, నాస్తికులు గ్రాహకశక్తి యని చెప్పవలసినది, గ్రాహ్యమగు దేహాదివిషయజాతమునుబట్టి నిత్యమగుటచే ఉండునది యనియును, అనఁగా మారునది కాదనియుఁ, అట్టి గ్రాహకవస్తువునుబట్టి గ్రాహ్యవస్తుజాతము ఉండనిది యనియును, అనఁగా మారుచుండునది యనియును విశ్చయింపఁదగునుగదా! 'సత్తు' అనినను, 'భావము' అనినను 'అసభువి, భూసత్తాయాం' అనెడు వ్యుత్పత్తినిబట్టి 'ఉండునది' యని యర్థము. 'అసత్తు' అనిన 'ఉండనిది' అని అర్థము. ఈ వివేచనమునుబట్టి భగవంతుఁడు సచ్ఛబ్దముచే గ్రాహకమగు ఆత్మవస్తువును (లేక గ్రాహకశక్తిని), అసచ్ఛబ్దముచే గ్రాహ్యమగు దేహాదివిషయజాతంబును, అనఁగా సర్వప్రపంచమును, నిర్దేశించుచు వానియాథార్థ్యమును, బరస్పరసంబంధమును నివేదించుచు ఒకవైపున నాస్తికమతములను ఖండించి మఱియొకవైపున ఆస్తికవాదమును బలపఱిచి, ఆత్మైకత్వమును సిద్ధాంతము చేయుచున్నాఁడని యెఱుంగఁదగును. ఆస్తికమతమెటులు సిద్ధాంతపఱుపఁబడెనో ముందు వివరింపఁబడును. తరువాత నాస్తికమతము లెటులు నిరస్తములో నిర్దేశింపఁబడును.

అసత్తు అనుప్రపంచమును, తత్కార్యములగు దేహాదులు, శీతోష్ణములు, సుఖదుఃఖములును సర్వజంతువులకును అనుభూతము లగుచుండ, మాత్రాస్పర్శములు, ఆగమాపాయులు గనుక అనిత్యములనియు, దానంజేసి శీతోష్ణసహనము వలయు ననియుఁ జెప్పుట యుక్తమా యనెడుప్రశ్నను శంకించి, శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యీశ్లోకార్థము బోధింప నం దీయర్థమంతయు నిముడుచున్నది.

శీతోష్ణాదిసర్వప్రపంచము ఆగమాపాయములు గలదని నిర్ణయించినందునఁ త్రికాలములందును మారకుండ నుండునది కాదని గోచరించుచున్నది. త్రికాలములందును మారకుండ నుండనికారణమున భావ మనఁబడు పారమార్థికసత్త దానికిం గలుగనేర దనియుఁ, వ్యవహారకాలమందు గోచరించు వ్యావహారికసత్తమాత్రము గలదనియుఁ, పారమార్థికసత్త లేకుంటచే నయ్యది 'అసత్తు' నియుఁ, ఇటు లనుటచే ఆత్మవస్తువు ఆగమాపాయములు లేక త్రికాలములందును మారకుండ ఉండునది యగుటచే దానికి భావ మనఁబడు పారమార్థికసత్త గలదనియుఁ, నందువలన నయ్యది 'సత్తు' అనియుఁ దాత్పర్యము.

"మాత్రాస్పర్శాస్తు కౌంతేయ" అనుశ్లోకమునందు ప్రపంచమునకుఁ బారమార్థికసత్త లేదనియుఁ, "దేహినో ఽస్మిన్ యథా దేహే" అను శ్లోకమునందు ఆత్మకుఁ బారమార్థికసత్త గలదనియు నుపన్యసింపఁబడినది.

అసచ్ఛబ్దమునకుఁ 'కేవలశూన్యము' అనెడు నర్థము స్ఫురించుచున్నది. అందువలన అసచ్ఛబ్దవాచ్యమగు ప్రపంచము 'అసలే లేనిది' (కేవలశూన్యము) అని చెప్పఁగూడదా యనిన నవఁజెల్లదు. శశశృంగము, ఆకాశపుష్పము, వంధ్యాపుత్రుఁడు మున్నగునవి కేవలశూన్య

---

1. నాస్తికులు పలువురు క్షణికజ్ఞానవాదు లనెడుమాట నే నెఱుంగక యీమాట చెప్పుటలేదు. కాని ఆవాదమున కంతర్భూతముగ నుండిన సంస్కారనిత్యత్వమును బురస్కరించికొని యిదమిత్థ మని చెప్పుచున్నాఁడను. ఏకవస్తుజ్ఞానంబునఁ గలుగు సంస్కారములు నిత్యములనియే చెప్పవలెను. లేనిచో స్మృతివలన తద్వస్తుజ్ఞానము సిద్ధింపనేరదు. అహ మిత్యాది ఆత్మవిషయకప్రతీతులును, ఘటపటాది ఆత్మేతరవిషయకప్రతీతులును నిత్యములగు సంస్కారపరంపరలచేత నే కలుగుచున్నవి. అట్టిపరంపర లే నిత్యములు గానిచో నట్టిప్రతీతులచేఁ గలుగు ప్రమితులు ఏకవస్తుభాసకములుగా నేరవు. కాన సంస్కారపరంపరలు దేహామువలె క్షణక్షణము మారునవి కానేరవు. ఆసంస్కారపరంపర లే గ్రాహకశక్తియని యిచ్చట నిర్దేశింపఁబడినది.

మునకు ఉదాహరణములు. శశశృంగాదికము కేవలశబ్దములుమాత్రమే కాని శబ్దముచేఁగాని, ఇంద్రియములచేఁగాని గ్రహింపఁబడు నర్థములు (విషయములు లేక వస్తువులు) గావు. అందుచే నియ్యవి 'తుచ్ఛములు' అని శాస్త్రమునందు వ్యవహరింపఁబడుచున్నవి ప్రపంచమన్ననో శబ్దప్రతీయమానమును, ఇంద్రియగ్రాహ్యమును అగువస్తువు కాన ప్రపంచము శశవిషాణమువలె అసలే శూన్యము కాదు.1

అటులయినచో, దానిస్వభావ మెట్టిదో విచారింతుముగాక! ఘటకుడ్యాదికార్యములు తత్కారణమగు మృత్తుయొక్క వికారములు, లేక సంస్థానములు, లేక అవస్థానములు అయినచొప్పున అసత్ప్రపంచకార్యజాతము తత్కారణమగు సత్తుయొక్క వికార మనికాని, సంస్థాన మనికాని, అవస్థాన మనికాని చెప్పవలెను. ఘటకుడ్యాది కార్యములు మారునవి అయినందునను, తత్కారణమగు మృత్తు అటువలె మారక తత్కార్యములందు అనుగత మైనందునను ఘటకుడ్యాదులు 'వికారము'లని 'వాచారంభణ' శ్రుతి పేర్కొనుచున్నది. దీనినిబట్టి మారునది వికారమనియు, నొకకారణముయొక్క కార్యమనియు, అటు మారక కార్యములందు అనుస్యూత మగునది కారణమనియు నెఱుంగఁదగును. ఇటు లనుటచే నేమిఫలము? అనిన:—సర్వకార్యములును సూక్ష్మపరిశీలనము గావించినచోఁ దత్తత్కారణములకంటె భిన్నసత్తాకములు గానేరవని తెలిసికో నగును. కాన కారణము కార్యముద్వారా మూఁడుకాలములందును ఉండునది యనియుఁ, గార్యము కారణముద్వారా కాలపరిచ్ఛేదము గలదిగ నుండునదనియుఁ దేలుచున్నది. ఈ సూత్రమునుబట్టి ఘటపటాదికార్యప్రపంచము తత్తత్కారణములగు పృథివ్యాదులకంటె భిన్నసత్తాకములు గావనియు, అట్టికారణములఁబట్టి ఏకకాలావచ్ఛిన్నములనియు ధ్రువపడుచున్నది.

ఇట్టిచోఁ బృథివ్యాదికారణములు త్రికాల బాధ్యములనియు, ఘటపటాది ప్రపంచము తద్వికా మనియుఁ జెప్పనగునా యనిన, నటులు గానేరదు. పృ వ్యాదులు జగత్కారణ మయినట్లు అచ్చటచ్చట ప్ర ప్రమాణసిద్ధంబును, సాంఖ్యాది శాస్త్రసమ్మతంబు అయియుండియు, చేతన పదార్థములు కాకపో చేతను, ప్రపంచమునందు చేతనవస్తువుకూడ అభివ్యక్త మగుచున్నందునను, "తస్మా దేతస్మా దాత్మన ఆకా స్సంభూతః" ఇత్యాదిశ్రుతులు బ్రహ్మవస్తువే జగత్కా రణ మైనట్లు నిర్వచించుటచేతను అట్టి ప్రపంచకారణ చేతనముకూడ కావలసివచ్చును. అటులయినచో, చేతనా చేతనములు రెండువస్తువులు జగత్కారణములు కావలసి వచ్చుటయు, రెండును నిత్యములును, సత్యములును గా లసివచ్చుటయు సంభవించునుగదా! యనెడు ప్రశ్న వొ డముచున్నది. రెండువస్తువులు నిత్యములును, సత్యము లును అగునవి యుండుటయు, అట్టివస్తువులు జగత్కా రణ మగుటయు ననిన అట్టిరెండువస్తువులు మేళగించి ప్రపంచమును బుట్టించుచున్నవని తాత్పర్యము కావలెను. మేళగించువస్తువులు సావయవంబులుగా నుండవలెను. సావయవము లగుటఁజేసి పరిచ్ఛిన్నములును, అనిత్యము లును గావలసివచ్చును కాన రెండువస్తువులు నిత్యములు, సత్యములును అగునవి యుండఁజాలవు. కాన సత్యమగు వస్తువు ఒక్కటియే యుండితీరవలెను. అట్టివస్తువే జగ త్కారణమై యుండవలెను. అది చేతనముకూడ నై యుండవలెను. అటులగుచోఁ బ్రపంచకారణముగఁదోఁచు అచేతనవస్తువుగతి యేమనిన, అదియే అసచ్ఛబ్దవాచ్య మగునదనియు, చేతనవస్తువికారమనియు భగవంతుఁడీశ్లో కమున 'సదేవసోమ్యేద మగ్ర ఆసీత్'; 'సత్యంజ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ' ఇత్యాదిశ్రుతి ప్రమాణముల ననుస రించి సిద్ధాంతీకరించుచున్నాఁడు.

చేతనమగు సద్వస్తువు అచేతనమగు అసత్తునకుఁ గారణమెట్లు గానగును అనిన, రజ్జువు సర్పమునకుఁ

1. కలియుగవేదాంతులు శాస్త్రమర్యాదలు తెలియకయుఁ దెలిసియు అపార్థములు కల్పించి, లోకమును వంచించి అర్థకామములఁ జూరగొను తలంపుతోడను, గొందఱు 'బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యా' అనువాక్యమునకు అపార్థమును గల్పించి, 'ప్రపంచము అసలే లేనిది, ఆత్మమే సత్యము' అని శిష్యులకు బోధించుచున్నారు. వీరు మోసగాండ్రు; ఆత్మహత్యాపరాయణులు; శిష్యవిత్తాపహారకులు. ఇట్టివారి బారినుండి విముఖు లగుదురుగాక!

గారణమగు చందమున నగుచున్నదని తెలుసుకోవలెను. రజ్జువు సర్పబుద్ధికి అధిష్ఠాన మగువిధమున సద్వస్తువు అసద్బుద్ధికిని, అసత్కార్యమగు ప్రపంచభావనమునకును అధిష్ఠాన మగుచున్నదని తాత్పర్యము.

అయితే, రజ్జుసర్పములు రెండును పరిచ్ఛిన్నములు, అందుచే సావయవములు అగుటంజేసి సర్పముయొక్క అవయవములు రజ్జువుయొక్క అవయవములందు అధ్యాస్యమానములు కావచ్చును. అందుచే సర్పబుద్ధికి రజ్జువు అధిష్ఠాన సత్తాకము గావచ్చును. కాని, "నిష్కళం నిష్క్రియం శాంతం నిరవద్యం నిరంజనం" ఇత్యాది శ్రుతులు సద్వస్తువు అపరిచ్ఛిన్నమును, నిరవయవమును అని నిర్వచించుటచే పరిచ్ఛిన్నమును, సావయవమును అగు అసత్ప్రపంచమునకు అధిష్ఠానసత్తాక మెటులు గానగునని ప్రశ్నింపఁదగును. ఈవిషయమందు శ్రీశంకర భగవత్పాదులువారు ఛాందోగ్య భాష్యమునందుఁ జెప్పినసమాధానము వినుఁడు:—

"రజ్జ్వాద్యవయవేభ్యః సర్పాదిసంస్థానవత్ బుద్ధిపరికల్పితేభ్యః సదవయవేభ్యః వికారసంస్థానోపపత్తేః నిరవయవస్య సతః వికారసంస్థాన ముపపద్యతే."

ఈ వాక్యమునకు ఆనందగిరి యిటు లర్థము వ్రాసినాఁడు—

"యథాఖిలు అజ్ఞాతేభ్యః రజ్జ్వాద్యవయవేభ్యః సర్పాది సంస్థాన మనిర్వాచ్య మిష్టం తథా శ్రుతిజనిత జగత్కారణత్వ బుద్ధ్యనుపపత్త్యా కల్పితేభ్యః సతః మాయోపాధికస్య అవయవేభ్యః వికారసంస్థాన ముపపద్యతే; తస్మాత్ అయం ద్వైతప్రపంచః బ్రహ్మవివర్త స్సంభవః."

ఈవాక్యముల తాత్పర్యము గమనింపుఁడు :—

రజ్జ్వాదులఅవయవములు బుద్ధికి గోచరింపకపోవుటవలన రజ్జ్వాదులయందు సర్పాదివికారములు దోఁచుచున్నవి. అట్లు తోఁచినంతపర్యంతము సర్పాదివికారములు యథార్థములని, యెంచఁబడుటయు, రజ్జ్వాద్యవయవములలోనే కొన్ని భాసించినను వెంటనే సర్పాదులు అయథార్థములని తెలిసికొనఁబడుటయు సంభవించుచున్నది. దృశ్యమగు జగత్తునకును, దృక్కగు నాత్మకును (సత్తునకు) యథార్థతః కార్యకారణభావము అనుపపన్నము అయినను, కులాలమృద్ఘటాదులయెడల లోకము గ్రహించు కార్యకారణభావమునుబట్టి శ్రుతులుకూడ "యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే" ఇత్యాదులయందు సద్వాచ్యుఁడగు నీశ్వరునికిని, అసద్వాచ్యమగు జగత్తునకును కార్యకారణభావము కల్పించి, అట్టి యీశ్వరుఁడు "మాయాంతు ప్రకృతిం విద్ధి మాయినంతు మహేశ్వరం" ఇత్యాది శ్రుతులవలన మాయోపాధికుఁడని నిర్ణయించుచున్నవి. మాయోపాధికుఁడగు ఈశ్వరుఁడు పరమార్థతః నిరవయవుఁడయ్యు, సావయవుఁడుగ నెంచఁబడుచున్నాఁడు. అట్టి యీశ్వరుఁడు భాసింపకపోవుటయే ప్రపంచభాసమునకుఁ గారణము. కాన ప్రపంచము సద్వాచ్యుఁడగునట్టి యీశ్వరుని వికారసంస్థాన మనియు, నీశ్వరుఁడు భాసించుటతోడన ప్రపంచబుద్ధి లయించుననియు, దానంజేసి దృశ్యమగు ద్వైతప్రపంచము బ్రహ్మవివర్తమనియుఁ దాత్పర్యము.

ఈపైని వివరించిన సమాధానమునుబట్టి మాయోపాధికుఁడగు నీశ్వరునియందు జగత్తు కల్పింపఁబడినది అని తేలినది. అయితే అట్టియీశ్వరుఁడు సోపాధికుఁడనుటచే నిరవయవంబగు శుద్ధసన్మాత్రము గానేరఁడు గదా! నిర్విశేషసన్మాత్రమే పరమార్థసత్యస్వరూపమని "సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ", "విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ" ఇత్యాదిశ్రుతులు ఘోషించుచున్నవి. అటులయినయెడల సోపాధికుఁడగు నీశ్వరుఁడుగూడ అసత్కోటిలోఁ బడవలెను. అట్టిచో నిట్టియీశ్వరునకుఁ దిరిగి నిరయవయంబగు శుద్ధసన్మాత్రమే అధిష్ఠానము గావలసివచ్చును. కాని నిరవయవంబగు సత్తు సావయవంబగు అసత్తున కెటు లధిష్ఠానసత్తాకము గాఁగలదు అనెడు పూర్వపక్షము మిగిలియేయున్నది అని చెప్పఁగిట్టదు. ఇట్టిపూర్వపక్షము రాకుండుఁగాక యనెడుతలంపుతోడనే ఆనందగిరి "సతః మాయోపాధికస్య" అని తనవ్యాఖ్యానములో వ్రాసియున్నాఁడు. ఆపదములయొక్కభావ మేమో గమనించిన ఈపూర్వపక్షము నిరస్తము గాఁగలదు. జగత్కర్తగ శ్రుతులచేఁ బ్రతిపాదింపఁబడిన ఈశ్వరుఁడు సోపాధికుఁడయ్యు అసత్ప్రపంచము

వలెఁ గల్పితుఁడని చెప్పఁగిట్టదు. అసత్ప్రపంచమునందు నామరూపక్రియాకలాపమే తోఁచుచుండును. దాని యందు అనుస్యూతమగు అధిష్ఠానేశ్వరసత్త భాసించుట లేదు. అట్టియీశ్వరసత్త భాసించుటతోడన ప్రపంచ బుద్ధి లయించునని దృష్టాంతరీతిచే నిర్వచింపఁబడినది. అట్టియీశ్వరసత్త భాసించి, ప్రపంచబుద్ధి లయించుటకే కర్మోపాసనా జ్ఞానంబులు శాస్త్రములు విధించుచున్నవి. ఈశ్వరుఁడు భాసించుట యనిన తత్సాధనలచే సోపాధికసమాధినిష్ఠుఁడగుట యని యర్థము. అట్టిసమాధియందు భాసించునది సోపాధికమగు నీశ్వరసత్త యని చెప్పవలసియున్నను, యథార్థతః భాసించునది సన్మాత్రమగు శుద్ధచిద్వస్తువే కాని మఱియొకటి కానేరదు. విద్యుత్ప్రకాశము (electric light) కాచపాత్రోపహిత మయ్యు తత్ప్రకాశమే భాసించుచుండుటయును, కాచపాత్రకును, అట్టిప్రకాశమునకును ఎట్టివిధేయవిధాయకసంబంధము లేనిచొప్పునను, అట్టిసోపాధికసమాధియందు శుద్ధచిన్మాత్రమే ప్రకాశించును గాని ఉపాధియగుమాయకును, తదుపహితంబగు నీశ్వరసత్తకును ఎట్టి విధేయవిధాయకాది సంబంధ ముండనేరదు. గాజుబుడ్డి విద్యుత్ప్రకాశమును లక్షించుటకు మొదట సాధనమయ్యు తత్ప్రకాశము గోచరించినవెంటనే వ్యావృత్తమైనచందమున, సమాధినిష్ఠఁ బ్రాపించుటకు ఈశ్వరుని మాయోపాధి ఉపాసనాదులయందు సాధనమయ్యు సమాధినిష్ఠ లభించినవెంటనే లయించి, సన్మాత్రమగు శుద్ధచిత్స్వరూపమే భాసించును. మాయోపాధి యనిన ఈశ్వరునికి నామరూపక్రియలు కల్పించుట యని తాత్పర్యము. 'నేను' అనెడు నామరూపక్రియాస్పదుఁడగు జీవుఁడు గాఢసుషుప్తిఁ బొందినవెంటనే ద్వైతప్రపంచమునుండి నివృత్తుఁడై, స్వస్వరూపానందరసావేశుఁడౌ తెఱంగున సోపాధిక సమాధినిష్ఠయందుఁ గూడ సన్మాత్రమగు శుద్ధచిదానందసాక్షాత్కృతిఁ బొంది త్రిపుటిభావనానివృత్తుఁడై భాసింపఁగలఁడు. అట్టిసోపాధికసమాధియందుఁ బరిపక్వస్థితిఁ బొందినకొలందిని నిరుపాధికసమాధినిష్ఠుఁడగుచు, వాసనాత్రయరహితుఁడై, గుణాతీతుఁడు, స్థితప్రజ్ఞుఁడు మున్నగు నామములచే వ్యవహరింపఁబడు బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుఁ డయ్యెడిని. ఈపైని చెప్పిన సారాంశమునకు ప్రమాణవాక్యములుగ నీక్రింది మహావాక్యములు ఉదాహరింతును: వానియర్థముఁ దిలకింతురుగాక !–

1. "ప్రతిబోధవిదితం మతం అమృతత్వం హి విందతే."
—కేనోపనిషత్

2. "ద్విరూపం హి బ్రహ్మ అవగమ్యతే,-నామరూపవికారభేదోపాధి విశిష్టం, తద్విపరీతం చ సర్వోపాధివివర్జితమ్........, తత్ర అవిద్యావస్థాయాం బ్రహ్మణ ఉపాస్య ఉపాసకాదిలక్షణః సర్వో వ్యవహారః..."
— శ్రీశంకరసూత్రభాష్యమ్.

3. "శాస్త్రాచార్యోపదేశశమదమాదిసంస్కృతం మనః ఆత్మదర్శనే కరణమ్." —శ్రీశంకరగీతాభాష్యమ్.

4. "అవిషయత్వైవ విషయాఽనుపరక్తచిత్ స్ఫురణం బ్రహ్మానుభవః."
—శ్రీఆనందగిరి కేనోపనిషద్భాష్య వ్యాఖ్యానమ్.

5. "ఓమిత్యాత్మానం యుంజీత." —శ్రుతి.

6. "సమాధినిష్ఠః యదా ఓమిత్యుచ్చార్య ఆత్మాన మనుసంధత్తే తదా స్థూల మకార ముకారే సూక్ష్మే తం చ కార్యకారణాతీతే ప్రత్యగాత్మని ఉపసంహృత్య తన్నిష్ఠో భవతి."
—పైశ్రుతికి శ్రీఆనందగిరి వ్యాఖ్యానము.

7. "నిరుద్ధే చేతసి పురా సవికల్పసమాధినా,
నిర్వికల్పసమాధిస్తు భవేదత్ర త్రిభూమికః."
—శ్రీమధుసూదనసరస్వతీ గీతావ్యాఖ్యానమ్.

ఈశ్వరుఁడు మాయోపాధికుఁడన, మాయకును, ఈశ్వరునకును ఎట్టిసంబంధమో తెలిసికొనుఁడు. ఘటాకాశ మనునప్పుడు ఘటమునకును, తదుపహితమగు నాకాశమునకును, ప్రతిబింబితసూర్యుఁ డనునప్పుడు ఉదకాద్యుపాధులకును, తదుపహితుఁడగు సూర్యునకును ఎట్టిసంబంధమో, అంతియసంబంధము మాయకును, మాయోపహితుఁడగు నీశ్వరునకును గలదని చెప్పవలెను. ఘటాకాశస్థలమందు ఘటమును, ప్రతిబింబితసూర్యస్థలమందు ఉదకాదులును తదుపహితులగు ఆకాశసూర్యులను ఉప

లక్షింపఁజేయునవి, లేక వ్యక్తీకరించునవి యనిమాత్రమే చెప్పవలెను గాని తన్నియామకములుగాని, తద్బంధకములుగాని కానేరవు. ఘటాద్యుపాధులు లేక ఆకాశమును, ఉదకాద్యుపాధులు లేక సూర్యుఁడును సర్వత్ర గోచరించుచున్నను, సామాన్యబుద్ధులకు ఆయుపాధులద్వారా వ్యక్తము లగునట్లు అన్యథా కాఁజాలవు. అటువలెనే ఈశ్వరునిమాయోపాధి ఈశ్వరచైతన్యలక్షితమే కాని తన్నియామకము గాని, తద్బంధకముగాని, తదావరకము గాని కానేరదు. అట్టియుపాధి లేకయే శుద్ధబ్రహ్మ పండితులకు సర్వానుగతముగ సర్వదా భాసించుచు, తన్నిష్ఠు లగుచున్నను సామాన్యబుద్ధులకు గోచరింపమి తదుపలబ్ధికై ఉపాసనాదికము గల్పింపఁబడినది. అట్టియుపాసనాదులు పరిపక్వస్థితిని బొందినట్టుగానే సన్మాత్రమగు ఉపాస్యస్వరూపము భాసించును.

జీవుఁడు అవిద్యోపాధి యనియు, ఈశ్వరుఁడు మాయోపాధియనియు వ్యవహరింపఁబడుచున్నారు.

మాయకును, శుద్ధచిత్తునకును గలసంబంధము అవిద్యకును జీవునకును గలసంబంధమువంటిది కాదు. అవిద్యాజీవులకుఁగల సంబంధము సులభముగ విడఁదీయరానిది. 1. మాయేశ్వరులకుఁ గలసంబంధ మట్టిదికాదు ఈవివేచనము చే ఈశ్వరశబ్దముచే మాయోపాధికమగు శుద్ధచిన్మాత్రము బాహ్యార్థతః గ్రహింపఁబడియు యథార్థతః తచ్ఛబ్దశ్రవణము చేత శుద్ధచిన్మాత్రమే స్ఫురింపఁగలదు. కాన ఈ పైవివర్ణనమునుబట్టి ఈశ్వరునకు నిరవయవంబగు శుద్ధచిత్తు ఎటులధిష్ఠానము కాఁగలదు అనెడుశంక పుట్టుటకు వీలులేదు.

ప్రపంచము బ్రహ్మవివర్తమని వెనుకఁ జెప్పఁబడినది. ఈవాక్యముయొక్క అర్థమేమో విచారింపఁదగును. బ్రహ్మవివర్తమనిన బ్రహ్మపరిణామము కాదని యర్థము. పరిణామవివర్తములకు లక్షణములు రెండు మూఁడు రీతులుగ నిర్వచింపఁబడినవి. ఒకరీతి చెప్పెదను: “వస్తునః తత్సమసత్తాకః అన్యథాభావః పరిణామః, తదసమసత్తాకో వివర్త ఇతి.” ఉపాదానకారణమగు వస్తువే పూర్వరూపమునుబట్టి మఱియొకరూపముతోడ నుండుట పరిణామము. ఉ. ఉపాదానమగుమృత్తు మృద్రూపముకంటె మఱియొకరూపమగు ఘటాకారమును బొందుట పరిణామము. అన్యథాభావమనిన అన్యథాభవనము అనితాత్పర్యము. ఉపాదానకారణమగు వస్తుసత్తకంటె విషమసత్త భాసించెడు కారణవస్తువుయొక్క అన్యథాభావము వివర్తము. ఉ. ఉపాదానమగు శుక్తిసత్తకంటె విషమసత్త యగు రజతత్వము భాసించెడు శుక్తియొక్క రజతత్వరూప అవస్థావిశేషము వివర్తము. ఇటులనుటచేఁ బ్రపంచసత్త బ్రహ్మసత్తకంటె విషమసత్త యగుచున్నదనియు, అటులయ్యు అట్టి ప్రపంచభావము బ్రహ్మముయొక్క అవస్థావిశేషమనియు, శుక్తి భాసించుటతోడన రజతబుద్ధి పోవునటులు బ్రహ్మజ్ఞానము గలిగినవెంటనే ప్రపంచబుద్ధి లయమైపోవు ననియు నెంచఁదగును. ప్రపంచము బ్రహ్మవివర్తమని చెప్పుటకు బదులు బ్రహ్మపరిణామమని చెప్పినయెడల మృత్పరిణామమగు ఘటమునందు మృద్ఘటరూపంబులు రెండును దోఁచుచుందంబునఁ బ్రపంచమునందు బ్రహ్మప్రపంచరూపములు రెండును జ్ఞానకాలంబునఁ దోఁచవలసియుండును. ఇది యనుపపన్నము. ఇటులే మఱికొన్ని చిక్కులుకూడఁ దటస్థించును. కానఁ బ్రపంచము బ్రహ్మవివర్తమనియే సిద్ధాంతము.

మృదాది ఉపాదానకారణములుకూడ ఆకాశాది కారణములచేఁ గలిగిన కార్యము లయినందున నవికూడ అసత్తు లనఁబడు వికారములే కావలసివచ్చుచున్నందునను, కారణము లేకయే కార్యము పుట్టనేరదు అనెడు నియమము ముండుటంజేసియు, కార్యకారణవిభాగవిహీనమగువస్తువు (ఒకకారణముయొక్క కార్యముగానివస్తువు)

---

1 అవిద్యోపాధివలన జీవుఁడు స్వస్వరూపజ్ఞానము లేనివాఁడై మిథ్యాజ్ఞానము గలవాఁడుగఁ గన్పట్టుచున్నాఁడు. మాయోపాధి గలయట్టు లెంచఁబడు ఈశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞుఁడని శ్రుతులు చెప్పుచున్నవి. కాన మాయేశ్వరులకుఁ గలసంబంధము అవిద్యాజీవులకుఁ గలసంబంధమువంటిది కాదని తాత్పర్యము.

ఎన్నటను గోచరింపఁజాలదని చెప్పనొప్పును. ఇటు లగుటచేఁ బ్రపంచమునకు ఉపాదానకారణమని చెప్పఁబడు బ్రహ్మముగూడ మఱియొక కారణముయొక్క కార్యమే కావలసివచ్చును గాన బ్రహ్మముగూడ వికారమనఁబడు అసత్తే కావలెను గాని త్రికాలాబాధ్య మనియెడు సద్వస్తువు కానేరదు. ఇటు లగుటచే సర్వము అభావమే (అసత్తే) కావలెను అనెడుపూర్వపక్షము సమాధానముఁ గోరుచున్నది. ఇందుకు సమాధానము వినుఁడు:—

త్రికాలాబాధ్యమగు సద్వస్తువు గలదని విచారించిన సందఱకుఁ బ్రతీయమాన మగుచున్నది. వ్యాపకవస్తువు వ్యాప్యముకంటె అపరిచ్ఛిన్నమని, అందుచే నిత్యమని గ్రహింపఁదగునుగదా! ఆకాశము సర్వవ్యాపకము. అందుచే నయ్యది సమస్తప్రపంచకార్యములకంటె అపరిచ్ఛిన్నమును నిత్యమును అగుచున్నది. అందువలననే ఆకాశము సర్వోపాదానముగా శ్రుతులు చెప్పుచుంటయు, విచారించిన ననుభవగోచర మగుటయు సంభవించుచున్నది. అట్టిఆకాశము ఆత్మనుండి కలిగినదని "తస్మాద్వా ఏతస్మా దాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః" అనెడుశ్రుతి చెప్పుటచే ఆత్మవస్తువు ఆకాశాదిసమస్తకార్యములందు అనుగతమగు వ్యాపకవస్తువనియు, నట్టివస్తువు "సత్యం, జ్ఞానం, అనంతం" అగు ననియు, అనఁగాఁ ద్రికాలాబాధ్యము, జ్ఞానస్వరూపము, అపరిచ్ఛిన్నము అనియు శ్రుత్యుక్తరీతిని దేలుచున్నది. సరియకాని, యీఆత్మవస్తు విట్టికార్యకారణవిభాగవిహీన మగునది అయ్యుఁ ద్రికాలాబాధ్య మగునది యని శ్రుతి చెప్పు-యేనా, అనుభవమునకుఁగూడ గోచరించునా యనిన, గోచరించును అని చెప్పవలెను. అనుభవము రెండువిధములు: శాస్త్రతః సిద్ధించు తర్కప్రమాణాదులచేఁ గలుగునది మొదటిది; సాక్షాదనుభవముచే సిద్ధించునది రెండవది. రెండవది యగు సాక్షాదనుభవము గలిగినపిదప శాస్త్రప్రమాణ విమర్శనము అనవసరమని మనబుద్ధికే గోచరింపఁగలదు. భగవంతుఁడును 'తదా గంతాఽసి నిర్వేదం శ్రోతవ్యస్య శ్రుతస్య చ' అని యీయర్థమునే యీశాస్త్రమందు ముందు చెప్పనున్నాఁడు. సాక్షాదనుభవము లేని మనబోంట్లు శాస్త్రతః సిద్ధించు తర్కప్రమాణాదులచేతనే యిదమిత్థమని తెరువఁదగియున్నది. ఎట్టులో చూడుఁడు:—

ఒకటి యిదియా అదియా యని నిశ్చయించుటకు బుద్ధికంటె బలవత్తరమగు ప్రమాణము లేదు. బుద్ధి యనిన నిశ్చయించు వృత్తిజ్ఞానము. ఇట్టిబుద్ధివృత్తికి నొకవస్తువు సర్వానుగతముగ నెల్లప్పుడును స్ఫురించుచున్నది. 'ఇది ఘటము; ఇది పటము; ఇది హస్తి; వీఁడు మనుష్యుఁడు' అనెడు సమస్తకార్యప్రతీతులందు ఇదంశబ్దార్థబుద్ధి వ్యభిచరించుట లేదు. ఘటపటాదిబుద్ధిమాత్రము వ్యభిచరించుచున్నది. అనఁగా ఇదంశబ్దార్థము ఘటపటాది సమస్త ప్రపంచకార్యములందు అనుగత మగుచున్న దని తాత్పర్యము.

అట్టి ఇదంశబ్దము లేకయే వ్యవహారమందు ఘటపటాదివస్తుజ్ఞానము గలుగనేరదుగదా! కాన ఇదంశబ్దప్రతీయమానమగు వస్తువు సర్వత్ర అనువృత్తము అగుటచే అయ్యది దేశతః, కాలతః, వస్తుతః పరిచ్ఛేదరహితం బగుచున్నదని తెలుసుకోఁదగియున్నది. అట్టి పరిచ్ఛేదరాహిత్యమే సద్భావము కాన ఇదంశబ్దప్రతీయమాన మగునది యొకటి సత్తు ఉన్నది; సర్వము అసత్తు కానేరదు అని తెలియనగునుగదా! ఇఁక ఘటపటాదులు పైన నుదాహరించినచొప్పున ప్రతీతులనుబట్టి వ్యభిచరించునవి యైనందున, అనఁగా దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛిన్నంబులైనందున, అసత్పదార్థములు గావలసి వచ్చుచున్నవి. మఱియు నట్టిప్రతీతులందు ఇదంశబ్దవాచ్య మగునది ఘటపటాదులతో నభిన్నముగ నెంచఁబడుచున్నందున సత్పదార్థమందు ఘటపటాదిప్రపంచము గల్పింపఁబడుచున్నదని ధ్రువపడుచున్నది. అటు లగుటచేతనే ప్రపంచమనిన బ్రహ్మవివర్త మని పైన వివేచింపఁబడినది.

మఱియు నట్టి ఇదం శబ్దార్థము పైతర్కముచేతనే సద్వస్తువని చెప్పుటయే కాక మనబుద్ధిప్రతీతులను బట్టి కూడ సద్వస్తువుగ స్ఫురించుచున్నది చూడుఁడు:— సన్ ఘటః (ఉండునదియగుఘటము); సన్ పటః (ఉండునది యగు పటము); సన్ హస్తీ (ఉండునది యగు హస్తి); సన్ మనుష్యః (ఉండువాఁడగు మనుష్యుఁడు)

ఆనెడుప్రతీతులు సమానాధికరణమందు మనకుఁ గలుగుచున్నవి. ఈ ప్రతీతులందు సద్విషయిక బుద్ధి (అనఁగా ఉనికిని సూచించిన బుద్ధి) యొకటియు, ఘటపటాదివిషయికబుద్ధి మఱియొకటియు రెండుబుద్ధులు గోచరించుచున్నవి. అట్టిప్రతీతులందు సద్బుద్ధి వ్యభిచరింపనిదియు, ఘటపటాదిబుద్ధి వ్యభిచరించునదియు నగుచున్నది. సద్బుద్ధికి విషయము 'సత్తు' అని వాక్యములందే కనఁబడుచున్నది. కాన ఘటపటాదులు 'అసత్తులు' అని స్ఫురించుచున్నవి. సమానాధికరణ మేమనిన, విశేషణ విశేష్యములు రెండును సమానాశ్రయములుగ, లేక అభేద సంబంధములుగ నుండుట అని తాత్పర్యము. ఉ. నీలోత్పలము- నీలాభిన్నమగు ఉత్పలమని యీసమాసపదమునకు శాబ్దబోధ. అటువలెనే 'సన్ ఘటః' అనుచో సదభిన్నమగు ఘటము అని శాబ్దబోధ చేసికోఁదగును. అటువలెనే సమస్తప్రపంచకార్యములును సదభిన్నమగునవి యని తేలుచున్నది. కాన సద్వస్తువునందుఁ గల్పింపఁబడుచున్నవి.

ఈపైవివేచనమునుబట్టి కేవలసద్వస్తు వొకటి కార్యకారణవిభాగవిహీన మగునది మనబుద్ధులకు మనము గుఱుతింపకుండియుఁ దగులుచున్నదనియు, అందువలననే ఆక్షేపలబ్ధసమానాధికరణవాక్యప్రయోగములు మనము వాడుచున్నామనియు సిద్ధాంతము సేయఁదగియున్నది.

అయితే, నీలోత్పలము అనుచో నీలపదము గుణవాచి, ఉత్పలపదము గుణివాచి అగుటచేతను, గుణము గుణికంటె భిన్నమగు వస్తువగుటచేతను, నీలోత్పలపదము ఏకవస్తునిర్దేశక మైనప్పటికిని, దానిలోనిపదములు భిన్నవస్తుగ్రాహకము లగుచున్నవి. అటువలెనే 'సన్ ఘటః, సన్ పటః' అనుపట్టులఁ గాంచనగు సమానాధికరణవృత్తిత్వము భిన్నవస్తుగ్రాహకము కాఁగూడదా యని శంక పొడముననగును గాని సరి కాదు. "సో ఽయం రామః" (ఈ కనుపించెడువాఁడు ఆరాముఁడే) అనెడు ప్రతీతియందుఁ గాంచనగుసామానాధికరణ్యముభిన్నవస్తుగ్రాహకముకాక, ఏకవస్తునిష్ఠంబగుటంబట్టి ముఖ్యార్థమందు సామానాధికరణ్యము(?)నకు నిదియే యుదాహరణము. నీలోత్పలము అనుప్రతీతియందుఁ గాంచనగు సామానాధికరణ్యము గుణిగుణుల కగునది. ఇయ్యది గౌణమని (అముఖ్యమని) యొప్పుకోవలెను. 'మృద్ఘటః, మృత్పటః మృద్ధస్తీ' అనెడు ప్రతీతులందుఁ గలసామానాధికరణ్యము సామాన్యవిశేష్యములకు (జాతివ్యక్తులకు) అగునది కాని గుణిగుణులకు అగునది కాదు. కాన ఆప్రతీతులందుఁ గలుగు సామానాధికరణ్యము "సోఽయంరామః" అనుస్థలమందువలె ముఖ్యార్థమందు ప్రసక్తము గాని 'నీలోత్పల'స్థలమందువలె గౌణార్థమందుఁ గానేరదు. సామాన్యవిశేష్యముల కగు సామానాధికరణ్యముకూడ గుణిగుణులకువలె గౌణమే యనిన, మృత్తునకు, దానికార్యములగు ఘటకుడ్యాదులకును భేదము, అభేదముకూడ చెప్పవలసియుండును. నీలోత్పలప్రతీతియందువలె ఇట్లు చెప్పుట యసంగతము. ఇటు లనుటంబట్టి 'సన్ ఘటః, సన్ పటః' ఇత్యాదిప్రతీతులందుఁ గలుగు సామానాధికరణ్యము ముఖ్యార్థమందే చెప్పుకోవలెనని స్పష్టమగుచున్నది.

సరియేకాని, 'సన్ ఘటః' అనెడుప్రతీతి ఘటకాలమందు ప్రవర్తించునుగాని ఘటము నష్టము అగుచోఁ బ్రవర్తింప నేరదుకదా! అట్టియెడల నష్టఘటమునందు ఘటబుద్ధితోపాటు సద్విషయికబుద్ధికూడ నశించునని చెప్పవలసియుండును. అట్టిచో ఘటబుద్ధి వ్యభిచరించుచుండ సద్బుద్ధి వ్యభిచరించుట లేదనియు, సర్వత్ర అనుగత మగుచున్నదనియు నెట్లు చెప్పఁదగును అనిన:— ఘటము నశించినను పటాదులు నశింపనికారణముచేతను, పటాదులయందు 'సన్ పటః, సన్ హస్తీ' ఇత్యాది ప్రతీతులు అనుగతములే యగుచున్నందునను సద్బుద్ధి వ్యభిచరించుట లేదని చెప్పవలెను. 'నీలోత్పలమ్, నీలాంబరమ్, నీలాగః' అనెడు ప్రతీతులందు విశేష్యములగు ఉత్పలాదులు నశించినయెడల ఉత్పలాదిబుద్ధి వ్యభిచరించియు, విశేషణమగు నీలశబ్దార్థబుద్ధి వ్యభిచరింపక, ఇతర విశేష్యార్థంబుల గోచరించుచున్నవిధమున 'సన్ ఘటః' అను ప్రతీతియందుఁగల విశేషణీభూత సచ్ఛబ్దార్థబుద్ధి విశేష్యమగు ఘటశబ్దముచే గ్రాహ్యమగు ఘటము నశించినప్పుడు 'సన్ పటః' 'సన్ హస్తీ' ఇత్యాదిప్రతీతులందుఁ గల విశేష్యార్థంబులు గోచరించుచుంటచే వ్యభిచరించుట

లేదనియు, అనువృత్తమే యగుచున్నదనియు నెంచుకోవలెను.

ఘటము నశించినప్పుడు సద్బుద్ధి పటాదులయందు గోచరించుటంజేసి వ్యభిచరించుట లేదని చెప్పినచో నప్పున ఘటబుద్ధికూడ ఘటాంతరములందుఁ గాంచనగును గాన, వ్యభిచరించుట లేదని యేల చెప్పనొల్లదనిన, ఘటము నశించినప్పుడు పటాది సమస్తకార్యజాతమునందును అనువృత్త మగుచుండుటంబున, ఘటబుద్ధి ఘటాంతరములందు అనుగతమైనను, పటాది సమస్తకార్యజాతమందును అనువృత్తము కాకపోవుటచే వ్యభిచరించుచున్న దనియే చెప్పవలెను. ఘటము నశించినప్పుడు 'సన్ ఘటః' అనెడు ప్రతీతి పుట్టకపోయినను, 'సన్ పటః, సన్ హస్తీ' ఇత్యాది ప్రతీతులు గలుగుచునే యున్నవి. కాని 'ఘటః, పటః, ఘటో హస్తీ' ఇత్యాది ప్రతీతులు గలుగనేరవు. కాన ఘటబుద్ధి వ్యభిచరించుచున్నదనియే తాత్పర్యము.

ఘటము నష్టము అగునప్పుడు 1 నష్టఘటమునందు సద్బుద్ధి అనుస్యూతము గానేరదు కాన నష్టఘటమునందు సద్బుద్ధి వ్యభిచరించుచున్నదని యేల చెప్పఁగూడదు అనెడుశంక పరిహర్తవ్యము. 'సన్ ఘటః, సన్ పటః' ఇత్యాదిప్రతీతులందు సద్బుద్ధికి విషయము విశేషణీభూత సచ్ఛబ్దార్థము. విశేషణ శబ్దము విశేష్యశబ్ద ముండినఁ ప్రవర్తించును గాని విశేష్యము లేనిచోఁ ప్రవర్తింపదు అని శబ్దశాస్త్ర మేమాత్రము దెలిసినను గోచరింపఁగలదు. ఘటము నశించినప్పుడు విశేష్యమగు ఘటశబ్దముతో పాటు విశేషణమగు సచ్ఛబ్దముకూడ తొలఁగిపోవుచున్నది. సచ్ఛబ్దము తొలఁగిపోయినంతమాత్రమున సచ్ఛబ్దార్థము పోనేరదని వేఱె చెప్పనక్కఱలేదు. కాని అట్టి విశేషణార్థము (సచ్ఛబ్దార్థము) ఘటశబ్దార్థ వ్యంజకముమాత్ర మగుట లేదని చెప్పనగును. కాన, విశేషణార్థము(సచ్ఛబ్దార్థము)నువిషయముగాఁగలయట్టిసద్బుద్ధి, విశేష్యమగు ఘటశబ్దమునకు విషయమగు ఘటము నశించుటచే ఆఘటమును అభివ్యక్తపఱచుట లేదు అని చెప్పవలెను గాని అసలే నశించిన దనికాని, అందుచే వ్యభిచరించుచున్న దనికాని చెప్పఁదగదు. అట్టి సద్బుద్ధికి విషయము ఘటోపహితమగు సత్తునకు బదులు కేవల సచ్ఛబ్ద వాచ్యమగు బ్రహ్మమే యగుచున్నది కాన వ్యభిచరించుట లేదు అని తాత్పర్యము.

వ్యక్తి యగుఘటము నశించినప్పుడు సర్వవ్యక్తిగతమగు తజ్జాతి నశింపకయు గోచరింపని చందంబున సదితివిశేషణాభివ్యక్తమగు సత్తను ప్రకాశింపఁజేయు ఘటవిశేషము నశించినప్పుడు తద్గతమగు సత్త నశింప లేదనియు, ఘటోపహితమై మాత్రము బుద్ధికి గోచరించుట లేదనియుఁ జెప్పనగును ఘట మున్నప్పుడు తద్ఘటమందు ఘటోపహితంబుగ నుండు తజ్జాతి ఘటోపలక్షితమై ఘటాంతరకార్యముల గోచరించు చందంబున ఘటకాలమందు తద్ఘటోపహితమై గోచరించు సద్బుద్ధి విషయిక సత్త ఘటోపలక్షితమై సర్వప్రపంచకార్యములందును గోచరించుచుండును. ఇట్లగుటచే ఘటనాశమైనను, ఘటోపలక్షిత సత్త వ్యభిచరించుట లేదనియు సర్వగతముగఁ ప్రకాశించుచున్నదనియును, దానంజేసి సద్బుద్ధి ఘటనాశమందును వ్యభిచరించుట లేదనియుఁ దాత్పర్యము.

'నీలోత్పలం' అనుసామానాధికరణ్యమందు నీలత్వ ఉత్పలత్వము లను రెండుపదార్థములు సిద్ధించుటంజేసి 'సన్ ఘటః' ఇత్యాదిసామానాధికరణ్య స్థలములందుఁగూడ విశేషణ విశేష్య పదవాచ్యంబు లగు సత్తయు, ఘటత్వాదులును అను రెండుపదార్థము లుండవలెను గాన రెండును భావములే కావలెను గాని ఒకటియే భావము (సత్తు) అనియు, ఘటత్వాదులు అభావములు (అసత్తులు) అనియు నెటులు చెప్పనగును అనియును, ఒకటి భావమును, మఱియొకటి అభావమును అగునెడల సమానాధికరణత్వ మెటులు సిద్ధించును అని

1. ఈపూర్వపక్షి తార్కికుఁడు. తార్కికులు అభావముకూడ ఒకపదార్థమనియు, అట్టిఅభావము ప్రాగభావము, ప్రధ్వంసాభావము అని రెండుతరగతులుగ నుండుననియుఁ జెప్పుదురు. నష్టఘటము ప్రధ్వంసాభావము గాన ఈనియమముబట్టి యీపూర్వపక్షము పుట్టుచున్నదని యెఱుంగనగును.

యీను శంకింపఁజనదు. సమానాధికరణ ప్రయోగమందు విశేషణవిశేష్యము లను రెండుపదము లుండవలెను అనెడునియమము ఉన్నది. కాని రెండును భావములే అయియుండవలె ననెడు నియమము లేదు. మరీచిని (ఎండమావులఁ) జూచి 'ఇదమ్ ఉదకమ్' అనునప్పుడును, శుక్తిని జూచి 'ఇదం రజతమ్' అనునప్పుడును, రజ్జువును జూచి 'అయం సర్పః' అనునప్పుడును విశేష్యపద వాచ్యంబులగు ఉదక రజత సర్పములు అభావము లయ్యు (మిథ్యాభూతము లయ్యు) ఆప్రతీతులందు సమానాధికరణబుద్ధి యోగ్యమగు చందంబున "సన్ ఘటః, సన్ పటః" ఇత్యాదులయందుఁగూడ విశేష్యార్థములు అభావము లయ్యు, సామానాధికరణ్యము సిద్ధింపఁగలదు అని యెఱుంగవలెను. మరీచ్యాదులందు ఉదకాదులు కల్పింపఁబడుచున్న చందంబున సమస్తజగత్కార్యము లును సత్పదార్థమందుఁ గల్పింపఁబడుచున్నవి అని కూడ సిద్ధించుచున్నది.

ఘటాదులయందు మృదాదికారణధర్మంబులగు కాఠిన్యనైల్యాదు లెటులు సూక్ష్మదృష్టికి అనువృత్తములై భాసించుచుండునో, అటులే జగత్కార్యజాతమందుఁ తత్కారణమగు బ్రహ్మయొక్క తదభిన్నధర్మములగు సత్తాచైతన్యానందంబులు అనువృత్తములై వివేకశాలికి భాసించుచుండును. అనఁగా వివేకి యగువాఁడు సర్వత్ర సిద్ధించు సత్తాచైతన్యానందంబులు బ్రహ్మస్వరూపమని తెలిసికొని, జగత్కార్యములందు ఆధర్మము లెచ్చుటెచ్చుట మిక్కిలి అభివ్యక్తములో వానియందు బ్రహ్మ నుపాసించుచు, ఉపాసన పక్వమైనకొలఁదిని సమస్తమునందు సత్తాచైతన్యానందంబులే అనుభవించుచు జీవన్ముక్తుఁ డగును అని యెంచవలెను. మఱియు జగజ్జాతమందుఁ గాంచనగు సత్తాచైతన్యానందంబులు సదాత్మస్వరూపమనియు, నామరూపక్రియాకలాపము అసన్మాయాస్వరూపమనియు, మాయాస్వరూపనిష్ఠులు పామరులనియు, సత్స్వరూపనిష్ఠులు పండితులనియు భావింపవలెను.

ఈశ్లోకమందు బ్రహ్మస్వరూపమగు సత్తయొకటే ప్రతిపాదింపఁబడినను, ఇతరత్ర 'సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ' 'విజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ' ఇత్యాదిశ్రుతుల ననుసరించి సత్తామాత్రముచేతనే చైతన్యానందంబులు గూడ బ్రహ్మస్వరూపంబుగా నెఱుంగనగును. అయితే బ్రహ్మకు మూఁడు స్వరూపంబులు అనిన, కాదు. సత్యజ్ఞానానందంబులు బ్రహ్మను లక్షింపఁజేయు బ్రహ్మాభిన్న(బ్రహ్మ+అభిన్న) ధర్మంబులని యెంచవలెను గాని బ్రహ్మకుమూఁడు స్వరూపముల నొసఁగునవి యని యెంచరాదు.

ఇంతకును కార్యకారణవిభాగసక్తమగు పరిచ్ఛిన్నవస్తువు శబ్దవృత్తులకు గోచరించును, గాని, కార్యకారణవిభాగవిహీనమని పరిష్కరింపఁబడిన సత్పదార్థము శబ్దవృత్తులకు అతీతమనియే చెప్పవలెను. అటులయ్యు శబ్దసహాయము లేకయే మనము వస్తువుల గ్రహింపలేని కారణమున అట్టి యపరిచ్ఛిన్నవస్తువును గ్రహించుటకై యేవేనిశబ్దములను మనము వాడుకొనవలసి వచ్చుచున్నది. అట్టి శబ్దములు ఎవరియిష్టము వచ్చినచొప్పున వారు వాడుకొనిన వస్తుస్ఫురణమే కాకపోవునేమోయనియెంచి, 'సత్, చిత్, ఆనందము, ఆత్మ, బ్రహ్మ, ఈశ్వరుఁడు' మున్నగు పదములు గ్రహించి శ్రుతులు అట్టి అపరిచ్ఛిన్న వస్తువును నిర్దేశించియున్నవి. శ్రుతులు వాడిన పదములగుటచే నవి మిగుల నర్థోపపత్తి గలవనియు ఆపదములు బ్రహ్మాఽభిన్నధర్మ ప్రతిపాదకము లనియు నెఱుంగఁదగును. అటులయ్యు నయ్యవి బ్రహ్మవాచకములు గానేరవనియు, బ్రహ్మలక్షకంబులనియు, గ్రాహ్యము. ఈయర్థమునే "యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసాసహ" అనెడుశ్రుతి ప్రతిపాదించుచున్నది. బ్రహ్మవస్తుస్ఫోరకశక్తి లేనియిట్టి పదముల ద్వారా బ్రహ్మను గ్రహింపవలసి వచ్చుచున్నందున శబ్దప్రతీతులవలనఁ గలిగెడు శంకలు మన కనేకములు వొడముచుండును గాన నవి యీపైన వివరించినచొప్పునఁ బరిహర్తవ్యములు.

కాన దేహాదివిషయప్రపంచమును, శీతోష్ణాదులును, వీనికిఁ గారణమగు మూలప్రకృతియుఁ ద్రికాలములందును ఉండునవి కావు. అనఁగా నియ్యవి అసత్పదార్థములు: వీనికి భావ మనఁబడు పారమార్థికసత్త లేదు; వ్యవహారసత్తమాత్రమే యున్నది. ఇఁక విషయి యగు నాత్మ యన్ననో, సర్వానుగతమును, సర్వాధిష్ఠానమును

అనుటచేఁ త్రికాలాబాధ్యము- అనఁగా నియ్యదియే సత్పదార్థము; దీనికి అభావము లేదు-అనఁగా నెప్పుడును, దేని చేతను బాధింపఁబడదు; కానఁ బరమార్థసత్త గలది అని యీశ్లోకముయొక్క ప్రథమపాదము ఆస్తికమతము ననుసరించి అద్వైతసిద్ధాంతము సేయుచున్నదని తాత్పర్యము.

ఇది యిటు లుంచి, యీశ్లోకపాదము నాస్తికవాదము నెటులు ఖండించుచున్నదో తరుతుముగాక! దేహోత్పత్తికిఁ బూర్వమును, దేహనాశానంతరమును దేహముకంటె విలక్షణమై, నిత్యమై, సత్యమై, సుఖదుఃఖభోక్తయై, పరఁగు నాత్మయే లేదని విశ్వసించి, వేదోక్తవిధినిషేధ వాక్యములు తమకుఁ బ్రవర్తకములు గావని ప్రవర్తించువారు నాస్తికులు. వీరు చార్వాక సౌత్రాంతిక వైభాషిక యోగాచార మాధ్యమి కార్హత భేదముచే నాఱుతెగలుగ విభజింపఁబడి యుండి'. ఇప్పుడు మనసంఘములో మనము గనెడు నాస్తికులు కూడ నీయాఱుతెగలలో నేయొకతెగకో కాని, ఆయాఱింటి సంకరముచేఁ గలుగు భిన్నశాఖలకుఁగాని చెందినవారుగ నెంచఁదగి యుందురు. వీరిలో వీరికి మతసిద్ధాంత భేదము లనేకము లుండవచ్చును. అవి మన కిచ్చట ప్రపంచయితవ్యములు గావు. దేహ మున్నంత కాల మైనను గ్రాహకవస్తు వొకటి గోచరించుచున్న దని వీ రందఱును ఒప్పుకొనక తప్పనది కాదని వెనుకఁ జెప్పఁబడినది. అట్టిగ్రాహకశక్తి క్షణిక మనుఁడు, దేహముతోఁ బుట్టి దేహముతోఁ బోవునది యనుఁడు, మ రేమైన ననుఁడు, కాని అట్టి గ్రాహకశక్తి మాత్రము ప్రత్యక్షప్రమాణసిద్ధ మని యొప్పుకొనక తప్పదు.

ఇట్టిగ్రాహకశక్తి మహాభూతాది వస్తుసంయోగముచేఁ బుట్టినను, మఱియొకలాగునఁ బుట్టినను, అయ్యది దేహమును బట్టి విలక్షణమును, నిత్యమును అని చెప్పక తప్పదని వెనుక చెప్పియుంటిని. జ్ఞానము క్షణిక మైనను, గ్రాహకశక్తి యనంబడు సంస్కారపరంపరలు నిత్యములు అని చెప్పకతప్పదు అని యిదివరలోఁ జెప్పియుంటిని. ఇట్టి గ్రాహకశక్తి దేహోత్పత్తికిఁ బూర్వము లేదనియు, దేహోత్పత్తితోఁడఁ బుట్టునదనియు, దేహముతో నశించు ననియుఁ జెప్పుటకు వీలు లేదని భగవంతుఁ డీశ్లోకమున సిద్ధాంతము చేయుచున్నాఁడు. ఎటులన:—అసత్తునకు భావము గలుగనేరదు అనుటచే జీవించుకాలము నందు సత్తుగఁ బ్రకాశించు గ్రాహకశక్తి దేహమునకుఁ బూర్వము అసత్తు గాదు, అనఁగా అసలే లేనిది కాదు అనియు, సత్తునకు అభావము గలుగనేరదు అనుటచే సత్తు అగునట్టి గ్రాహకశక్తి దేహము మృతి నొందిన పిదప అసత్తు గానేరదు, అనఁగా నశింపనేరదు అనియు నీశ్లోక ప్రథమపాదార్థముగా నీప్రకరణమున గ్రహింపనగును. ఈసిద్ధాంతమునకు ఉపపత్తి యెటులో సంగ్రహముగాఁ దెలిపెదను.

భూతాది వస్తుసంయోగముచే అప్పటికప్పుడు గ్రాహకశక్తి గలుగుచుండుట ప్రత్యక్షానుమాన ప్రమాణసిద్ధంబు కాదు. విద్యుచ్ఛక్తి (electricity), ఉష్ణశక్తి (heat) మున్నగుశక్తులు వస్తుసంయోగముచేఁ గలుగుచున్నవి కాని యిట్టి వేవియు మనకుఁ గల గ్రాహకశక్తి వంటివి కావు. ఇది గాక, శక్తికూడ నొకపదార్థమే యగుటచే నది పుట్టుటకుఁ గారణ ముండియే తీరవలెను అనియుఁ, గారణము నందు లేనిధర్మము కార్యమునందు వ్యక్తము గానేర దనియు భౌతికశాస్త్రజ్ఞులును ఒప్పుకొనుచున్నారు. అటు లగునేని, గ్రాహకశక్తికిఁ గారణ మెయ్యది? అట్టికారణ మేధర్మముగలది? యని వితర్కింప నాకారణము చైతన్య మని చెప్పక తప్పదు. అటు లగునేని, అట్టిగ్రాహకశక్తి ఆచేతనమగు దేహమువలనఁ బుట్టునది గాని, దేహముతో నశించునది గాని యనుటకు వీలు లేదు. కార్యము కారణముయొక్క అన్యథాభావ మని వెనుక చెప్పఁబడియున్నది గదా! కాన గ్రాహకశక్తి చైతన్యముయొక్క అన్యథాభావ మనియు, దేహముతోఁ బుట్టి దేహముతో నశించునది కాదనియు, ఇటు లనుటచేఁ త్రికాలాబాధ్య మనియుఁ దేలుచున్నది.

ఇది యిటు లుండ, సమష్టిప్రపంచమును, వ్యష్టిదేహంబును దానిదానియుత్పత్తికిఁ బూర్వము లేవు అనెడువాదము కూడ దురుద్ధరము. అటు లగునెడల,

శూన్యమునుండి ప్రపంచమును, దేహమును బుట్టుచున్న వని చెప్పవలెను. ఇటు లనుటయుఁ బ్రత్యక్షప్రమాణ విరుద్ధమును, గారణము లేకయే కార్యము పుట్టనేరదు అనెడు తర్కశాస్త్రనియమమునకు దూరమును అగుచున్నది. కాన నీరెంటికిని గారణము లుండియే తీరవలెను. అటు లగుచో వీనికిఁ గారణ మెద్ది యని విచారించిన, సచ్ఛబ్దవాచ్యమగు పరమాత్మయే యని వెనుక చర్చించనదానినిబట్టి సిద్ధాంతము గాఁగలదు. కాన నీశ్లోక పాదము ఈవిధంబున నాస్తికవాదమును ఖండించుచున్నదని యెఱుంగనగును.

ఈసంసర్గమున మఱియొకమాట సెప్పవలసియున్నది. కారణము అని పైన ననేకపర్యాయములు వాడఁబడినది. అట్టి కారణము ఒకపక్షమున రెండువిధములని యెఱుంగఁదగును—నిమిత్తకారణము, ఉపాదానకారణము అని. ఘటోత్పత్తికిఁ గులాలుఁడు నిమిత్తకారణ మనియు, మృత్తు ఉపాదాన మనియు మీ రెఱుంగనిది కాదు. అట్టి యుపాదానము తిరిగి రెండువిధములు—పరిణామోపాదానము, వివర్తోపాదానము అని. ఈవిషయ మిది వఱలోఁ జెప్పఁబడినది. కారణము లేకయే కార్యము పుట్టనేరదు అనిన నిమిత్తోపాదానకారణములు లేనిది కార్యము ఉత్పత్తి కానేరదు అని అవధరింపఁదగును. ప్రపంచకార్యమునకు మాయోపాధి యగు నీశ్వరుఁడు వివర్తోపాదాన మనియు నిదివఱలో స్థిరీకరింపఁబడినది. ఇఁక నిమిత్తకారణ మెవరు అని ప్రశ్నింపవగును. అదియును ఈశ్వరుఁడేయని తెలుసుకోఁదగును. అటులు గానిచో నీశ్వరుఁడు పరిచ్ఛిన్నుఁడును, అనిత్యుఁడును గావలసివచ్చును. కాన నిమిత్తోపాదనములు రెండును ఈశ్వరుఁడేయని "యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే" ఇత్యాదిశ్రుతులు చాటుచున్నవి: ఈయర్థముకూడ పైనవివరించిన వాక్యార్థమునుబట్టి యీశ్లోకతాత్పర్యముగ నెఱుంగఁదగును.

ఈసదసద్వివేచనము భగవంతుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు గాక మఱియెవరైన గుఱుతించిరా యనిన, తత్త్వదర్శులున్నారని భగవంతుఁడే యీశ్లోక ద్వితీయపాదమునఁ జెప్పుచున్నాఁడు. తచ్ఛబ్దముయొక్క భావార్థకము తత్త్వము లేక తత్వము. తచ్ఛబ్దము సర్వనామము, అనఁగా సమస్తపదార్థములను నిర్దేశింపఁగల నామవాచకము. ఇయ్యది త్వత్, మత్ మున్నగు సర్వనామములవంటిది కాదు. ఈపదములు 'నీవు, నేను' అనువ్యక్తులనే సూచించును. ఇఁక 'తత్' అనుపదము అన్నివస్తువులను నిర్దేశింపఁగలదు. కాన దానికే సర్వనామ మనుపదము అన్వర్థము. 'సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ' అనెడు శ్రుతినిబట్టియు, పైన వివరించిన దానిని బట్టియు సర్వము బ్రహ్మము అని తెలిసికోఁబడుచున్నది కాన తచ్ఛబ్దము సర్వమగు బ్రహ్మను నిర్దేశించునది యని రూఢమగుచున్నది. ఇటు లనుటచే తత్వమనిన బ్రహ్మభావము, అనఁగా బ్రహ్మ యొక్క యాథార్థ్యము అని తాత్పర్యము. అట్టి బ్రహ్మ యాథార్థ్యము సత్యజ్ఞానానంతస్వరూపమే. ఇఁకఁ దత్వదర్శులు అనిన బ్రహ్మ సత్యజ్ఞానానంతస్వరూప మని సాక్షాదనుభవంబున దర్శించినవారు; బ్రహ్మవేత్తలు అని యర్థము. ఇట్టి బ్రహ్మవేత్తలు జగన్మిథ్యాత్వమును బూర్వమే తిలకించియుందురుకాన వీరు సదసత్తులయథాస్వరూపమును నిర్ణయించినవారనియీశ్లోకమునివేదించుచున్నది.

మనుజుని సూక్ష్మపరిశీలనము హెచ్చినకొలంది వానిప్రాముఖ్యము హెచ్చుచుంట మన కనుభవసిద్ధమే. చదువుకొననివారు చదువుకొనినవారిని, చదువుకొనినవారు తమకంటె నెక్కువ చదువుకొనినవారిని, సమానముగఁ జదువుకొనినవారు తమలో తీక్ష్ణమేధావులను బ్రమాణముగ నెంచుకొని ప్రవర్తించుచుందురు. కారణ మేమనిన దమకంటె వారు సూక్ష్మవస్తుదృష్టి గలవారని విశ్వసించుటయే. సర్వగతమగు బ్రహ్మము సూక్ష్మాత్ సూక్ష్మతమము. అట్టిబ్రహ్మమును దిలకించు బ్రహ్మవేత్తలు సూక్ష్మజ్ఞతములు. 'సర్వజ్ఞం బ్రహ్మ' అనుశ్రుతినిబట్టి బ్రహ్మము సర్వజ్ఞము అగుటచేతను, సర్వము బ్రహ్మమే అగుటచేతను బ్రహ్మవేత్తలు సర్వజ్ఞులు అనెడు అన్వర్థాభిధానము గలవారు. కాన నట్టిసూక్ష్మజ్ఞతములు అగు సర్వజ్ఞులదృష్టి పరమప్రమాణము గాన వారియనుభవమును అనుసరించి 'బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యా' అనిగ్రహించి, శోకమోహములవీడి, శీతోష్ణాదుల సహించి, మోక్షార్థత సంపాదించుటకై యథోక్త కర్మ భక్తి జ్ఞానవిధుల నాచరింపఁదగునని యీశ్లోకముయొక్క ఉత్తరార్థ తాత్పర్యము.

ఆంధ్రక్షేత్రములు

పం. వెంకటసుబ్బయ్యా శాస్త్రి గారు

అమరావతి

ఓయమరావతీ, సవినయుండను; నేఁ డిటు జేలవోలె నే
దో యొక నామమాత్రమున నుండిన నిన్ గని మ్రొక్కువెట్టి పో
నై యరుదెంచితిన్; వడి బయల్పఱుపంగదె తావకీన పూ
ర్వాయత వైభవమ్ముఁ గనులారఁ గనుంగొను వేడ్క పుట్టెడున్.

ఎల్లరకు ముక్తి గలదని వెల్లడించు - బౌద్ధమతమునఁ గల సూత్రపంక్తి నీ వి
శాలవీథులు; గొందిలో జగము లిన్ని-పొసఁగరానివి గద ముక్తిఁ బొందు టెట్లు?

బుద్ధహృదయమ్మువలె స్వచ్ఛములును మివుల-స్నిగ్ధములు నైన శశికాంత శిలలు ప్రాచ్య
శిల్పవిద్యా సరస్వతీ స్మృతు లివెల్ల - వ్యక్తపఱచెడు నీపూర్వవైభవమ్ము.

ఇది బుద్ధాకృతి యట్టె శాంతరస మెందేఁ గల్గినన్ దాని కి
య్యది గా నొప్పు జనుఃస్థల మ్మిచట నాయంతస్సు రంజిల్లుచు
న్నది, యద్దంబునఁ దన్నుఁ దాను గని యానందంబునన్ మున్గు నె
మ్మదితోఁ జేతులుఁ గాళ్లు దుర్బలము లై మానున్ స్వకీయక్రియల్.

అమరేశ్వరస్వామి

ఓహో స్వామి, యుమాసతీవ్యతికరం బూహించి నేత్రాగ్నిచే
దేహంబున్ జెడఁగాల్చి మన్మథుని శాంతిం బొంద కేతెంచి ప్ర
త్యూహంబున్ గలిగించికొంటి విటు రుద్రున్ నిన్నుఁ జాముండికా
బాహాబంధములందు నామె నయనప్రాగల్భ్యముల్ ద్రోసెనే?

ఆకాశంబులఁ దాఁక నీ వయితి లోకాధీశుఁ డన్యుండు లేఁ
డా కల్యాణమయస్వరూప, వృథయేనా విష్ణు వంచున్ సరో

జాకీర్ణాసనుఁ డంచు భిన్నగతులన్ బ్రార్థించుటల్? సర్వమున్
నీకుం జెందున? లోకముల్ సతతమున్ నీలోననే నిల్చునా?

క్లేశంబున్ దిగమ్రింగి న న్వివిధకేళీలోలుఁ గావించి దీ
ర్ఘాశాంతంబులఁ బట్టి పోవు హృదయ వ్యాపారముల్ మాన్చి శి
క్షాశక్తిం గని నే నిటుల్ నిలిచిన్ జ్ఞాన మ్మసంపూర్ణ వి
ద్యాశంకన్ ననుఁ ద్రోయుచున్నది జగద్భద్రంకరా, శంకరా!

చేతుల్ మోడ్చి నమస్కరించితిని నాచిత్తంబు నిండింపవే
శీతాంశూజ్జ్వల దుత్తమాంగ, బుధులన్ సేవించెదన్ నీమత
ఖ్యాతిన్ మెచ్చక దుష్టతంత్రములపా లై బూడిదన్ ద్రుంగు నా
జాతిన్ నేను సముద్ధరించెదను భిక్షాభోగి నై, భోగి నై.

చాముండికా దేవి

‘ప్రాతశ్శోభిదిశాముఖీ’ యనుచు సంభావింపనా? ‘సాగర
స్రోతః పూరసుతామణీ’ యనుచుఁ గే ల్మోడింపనా? ‘సౌమ్యతా
స్ఫీత ఖ్యాతకళావతీ’ యనుచు సంశ్లేషింపనా? లేక, చ
ట్రాతింబోలి యిటన్ నిలంబడి నినున్ రంజిల్లఁ గీర్తింపనా?

సౌందర్యం బిట రూపుగొన్న దని యెంచన్ బోలుఁ గాదేని నే
యందూ బంధమునం దగుల్కొనిన వాఁడై నిల్చి నీరీతిఁ దా
నెందుం బోవుట మాని శంకరుఁడు తల్లీ, దాననే కల్గెనో
మందప్రజ్ఞత సర్వభూతములకున్ మత్తిల్లెనో లోకముల్.

తా నానేత్ర హుతాశనాంచల శిఖాదగ్ధోద్ధతానంగుఁ డీ
శానుం డెచ్చటి నుండి వచ్చెఁ దనకున్ శ్యామాతను శ్రీ దిదృ
క్షానైసర్గిక వాంఛ తో నవ నయస్కాంతంబు చెంతన్ క్షణం
బేనిన్ నిల్వఁగ నేర్చునే యినుము స్వోద్వృత్తిన్ విడంబించుచున్.

అమ్మా, నిన్నును నాకసంబునకుఁ దానై యొప్ప నీయయ్యనున్
సమ్మోదంబునఁ దెచ్చి శిల్పి యెవఁడో సంధించె నాంధ్రావనీ

ధమ్మిల్ల ప్రసవాభిరామమగు నీస్థానమ్మునన్ నిర్జరా
ఘుమ్ముల్ చుట్టును జేరియుండఁగ ముదాకారమ్ములై చండికా!

నీకర్ణాంత విలోచనమ్ములు కృపాస్వీతమ్ము లానంద మా
ధ్వీకందమ్ములు ప్రాకృపించినవి నన్ వేసారు లీచోటికిన్
నాకున్ బుద్ధివికాసముం గొలుపు చైనన్ సర్వధాత్రీ, నమో
వాకంబుల్ పచరింతు నీవలని తాత్పర్యం బసంపూర్ణమే.

ఈ సంపూర్ణము గాని జ్ఞానము నన్ను హేరాళ దుఃఖమ్ము పా
లే నేయున్ సుఖదాయి గాదు, ప్రజ 'హీహీ' యంచు నన్నుం బరి
హాసంబుల్ వలుకంగఁ జొచ్చు నటు లేలా? తల్లి, బాధాకరం
బౌ సింహాసనమైనఁ గోరను మదీయాకాంక్ష గుర్తింపవే!

రాజా వెంకటాద్రినాయఁడు

అధిగతజ్ఞాని యాచరిత్రానభిజ్ఞ-నంసభాగములందు ప్రేలాడుఁ బూర్వ
శిల్ప విద్యా సరస్వతీ స్మృతులు పాడు-చేసినట్టి వినింద కైశికము నట్లు.

ఇతని వితరణధార లహీనవాహి-నులు గడిగి వేయుచున్నవి నలుపులెల్ల
సురలు గొనియాడ మాటలు దొరకవేమొ?-మెదలకున్నారు మూలల నొదిఁగి యొదిఁగి.

ఓయి నృప, మర్మమునఁ జెంచునాయకులను-సంహరించిన చంద్రహాసంబు నీది
మూల్గుచున్నది యొఱ నిప్డు పూర్ణతప్త-చిత్తమట్లు నీ కెందును క్షేమ మగునె?

కృష్ణానది

కృష్ణవేణీ, జగము లెన్నిరీతు లయి న-శించినను నీవుమాత్రము చెక్కు-చెదర
వూళ్లపై నూళ్లుపడిన నే మలికిపడని-కరణములమీఁద నొకరాగి కాసు పడునె?

నీ వెడపాట నీవు గమనింతువు లోకము లాలకించునో
యావల నాలకింపవో? రయంబునఁ బోవుచు నుండు నీకుఁ జిం
తావహమైనఁ గాదది మహానది, ధర్మ వినిశ్చితాత్మ దీ
ర్ఘ వ్రతబుద్ధి నిన్ నిలుపఁ జాలునె స్తోత్రములున్ వినిందలున్.

అయినను గొంచె మాఁగుము దయారసరూపిణి, నిన్ను నాశ్రయిం
చి యొకట సర్వలోకముల శ్రీలఁ దనర్చిన యాంధ్రజాతి నేఁ
డయనయహీన మై బ్రదుకు నక్కట, పూర్వకథాస్మృతుల్ భరం
బయి హృదయావగుంఠనము లావలఁ ద్రోసి హితంబు సెప్పవో?

కొనియాడవే మహాక్రూరమా భూతహింసనము నింద్యం బన్న జ్ఞానమహిమ
ప్రకటింపవే రామరాజ్యంబునం బలెఁ బ్రజలు సుఖించినప్పటి విధంబు
కీర్తింపవే రణక్రీడ శత్రుశిరంబు లాటబంతులు చేసినట్టి నేర్పు
వెలయింపవే దేవతలకు సైతము శర-ణ్యములైన యాపట్టణముల సొబగు
పొనుఁగు వడిన నిప్పుపోలిక నుండిన-యుగయుగములనాఁటి మగతనమ్ము
గలిగినంతవట్టు వెలిఁగింపవే తల్లి-కెరటములను విసరి కృష్ణవేణి!

దారిద్ర్యమా

రాయసం శేషగిరిరావు గారు

"మమ్ము చూచిన జగము ద్వారమ్ము మూయు
మాటలాడిన వినరు మాపాటు కనరు
ఏడ్చినన్ మమ్ము నోదార్ప కేగుచుండు
సోకగూడని నీచూపు సోకినంత
సంతసం బేదో మాకుగా నంతరించె
సౌఖ్యమన్ననో మము చూచి సాగిపోయె
భాగ్యదేవత భయపడి పారిపోయె
అసలు ప్రాణమె నిర్గంధకుసుమమయ్యె
అరయ క్షుద్బాధ మాయింట నతిథియయ్యె
కష్టదేవత మా గృహకాంతయయ్యె
ఆపలేనట్టి పెనుదుఃఖ మాప్తు డయ్యె
అశ్రుధారలె మాకయ్యె నార్జనములు
సేవ్యమగునట్టి మానవజీవయాత్ర
కుటిల దుర్గంధసంయుక్త కూపమయ్యె
సర్వఫలసస్య యుక్తమౌ జగతి యంత
శూన్యగృహమయ్యె—
ఇంకేటిసుఖము మాకు."

గుడిపాటి వెంకటచలంగారి 'శశిరేఖ'

అరికపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావు గారు, బి. ఏ., బి. యల్.

ఇప్పుడు అమలులోవున్న కొత్తతెలుగుభాషను ప్రస్తుతపు ఉన్నతస్థితికి తెచ్చుటకు ప్రయత్నించిన యువకులలో శ్రీ వెంకటచలం గారు ముఖ్యులు. పూర్వంనుంచీ వున్న భాషను, భావాలను కూడా వీరు మార్చి తమయథాశక్తిని మన ఆంధ్రభాషను ఉద్ధరించుచున్నారు. అందుకు వీరు వందనీయులు. వీరు అప్పుడప్పుడు వ్రాసేకథలను నే నతిశ్రద్ధగా చదివేవాణ్ని. అందు కనే నాకు వీరియందు కొంత అభిమానము. వీరు వ్రాసిన 'శశిరేఖ' అను నవలను ఈమధ్య నామిత్రు డొకడు నాకు యివ్వగా చదువుట తటస్థించినది మార్కెటులో వున్న యితరనవలలవలె దీనినికూడా ఒకమారు చూచి పారేయడానికి వీలు లేదు. ఇట్టిభాషాభిమానులు ఒక 'సెట్టుపర్పసు'తో వ్రాసినగ్రంథములను పరిశీలించి అందలి మంచిచెడ్డలను విమర్శిస్తూ వుంటే భాషకూడా వృద్ధిఅవుతుంది. ఆంధ్రభాషకు చిరపరిచితులగు శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు యీగ్రంథమునకు ఒక చిన్న ఉపోద్ఘాతమును వ్రాసినారు. మామూలు ఉపోద్ఘాతాలవలె గాక యిందు సాహిత్యానికి సంబంధించిన సమస్యలు కొన్ని చర్చించబడినవి. శ్రీశాస్త్రిగారి అభిప్రాయములకు ఎంతేని విలువ గలదు. అందువలన వాటిని మనము తృణీకరించ రాదు. అయినను ఆఅభిప్రాయములు ఎంతవరకు సమంజసములో మనము పరిశీలించవచ్చును. ఆపీఠికలో వారు నిరూపించినహాంశము లేమనగా—

(1) "సాహిత్యానికి నీతితో పనిలే" దంటారు వీరు. మొత్తంమీాద యిది కొంచెము పంచదారపూయని కొయినామాత్రే మింగడానికి. "రమణీయార్థము ప్రతిపాదించడమే కావ్యోద్దేశ్య" మంటారు. ఎవరిరమణీయార్థము? నారమణీయార్థమని నాయిష్టము వచ్చిన అశ్లీలములు వ్రాస్తే చదువరులు సహిస్తారా? అయితే, "కథావ్యపదేశంతో కావ్యము నీతినే బోధించవలె" నని వీరే ఒప్పుకుంటూ, "అవి నీతిని కూడా వర్ణించవ" చ్చంటారు. బోధించడానికి, వర్ణించడానికి ఏదో భేదము తీస్తున్నారు. బాగా విచారిస్తే యీరెంటికి యెక్కువతేడా కనుపించదు—అంటే విడదీయుటకు వీలు లేదని నాతాత్పర్యము. గ్రంథములోని పాత్రల నోటిలోనుంచి వచ్చినభావాలు ఒక్కొక్కప్పుడు వర్ణించడ మవుతుంది; మరొక్కప్పుడవ్వే బోధించడ మవుతుంది. 'చింతామణి' అందరిని బుట్టలో వేసుకోడం చూస్తే వర్ణించడములాగ కనుపడుతుంది; వైరాగ్యమబ్బినతరువాత తాను చేసినపనులు చాలా

తప్పని సాటిస్తే బోధించడ మైనది. 'వరవిక్రయం'లో మొదట పాత్ర లందరూ మనసంఘంలోని దురాచారాలను వర్ణిస్తారు. పెళ్లికూతురు నూతిలో పడేటప్పుడు చెప్పే సాలిలోక్వి చూస్తే బోధించడ మైనది. కాబట్టి వర్ణనే బోధ నవుతుంది. బోధనకూడా వర్ణ నవుతుంది పరిస్థితులను బట్టి. యీగ్రంథములోమాత్రము ముఖ్యముగా వర్ణనబోధనలకు పరస్పరభేదము లేకుండా గ్రంథకర్తగారు వర్ణనరూపేణా బోధన చేస్తున్నారు. ఇట్టిది తగునో తగదో చదువరులే ఊహించుకుందురుగాక.

(2) "దేశకాల పాత్రలనుబట్టి నీతులు మారుత" వంటారు. ఇట్లనుకోటం కేవలము పొరబాటని మనవిచేస్తున్నాను. ముఖ్యనీతులు యెల్లప్పుడూ ఒక్కటే. బైబిలులో చెప్పిన Ten Commandments కు ఎప్పుడైనా చలన ముంటుందా?

(3) ప్రేమ శాశ్వతమా చంచలమా అనే ప్రశ్నకు "చంచలమే" నని శ్రీశాస్త్రిగారు జబా బిచ్చినారు. "ఒకరిమీద అనురాగము సడలినతరువాత యింకొకరిమీద ప్రసరించవచ్చు"నట-అంటే ప్రేమ అనేది ఒకరు తప్పితే మరియొకరు, వారు పోతే వేరొకరు-యీవిధంగా యెంతమంది మీదపడితే అంతమందిమీదికి ప్రవహిస్తుం దన్నమాట, తుమ్మె[illegible]నుక ఒకపువ్వులోని రసమును త్రాగి వేరొక పుష్పముమీదికి పోయినట్లు. అప్పుడు దీనికి 'ప్రేమ' అనే గొప్పపేరు తగుతుందా? అటువంటిది Fancy అవుతుంది. ఇంకా ముదిరితే Lust అంటారు. ప్రేమ అంటే "ఆత్మను ఆత్మను కలిపి కుట్టే దారం" మని ఒకకవి వర్ణించాడు. అంతకంటే ఏనుగులుకూడా తెంపలేని గట్టి యినుపగొలుసంటే బాగుంటుందేమో, కొంచెము మోటుగా వున్నప్పటికీ.

మిగతాహాంశములు సందర్భానుసారంగా చర్చిస్తూ అసలుకథకు వద్దాము. ఈనవలకు కథానాయకు డెవ్వడో చెప్ప వీలు లేకపోయినప్పటికి కథానాయికమాత్రము శశిరేఖ. మన కథాప్రారంభమునాటికి యీమెకు పదునారేండ్ల వయస్సు. నిండుజవ్వని. చక్కనిచుక్క. యీమెకు వివాహమైన పదియవ ఏటికిపూర్వమే రామారావనే ఆయనను ప్రేమించినదట. ఆయన సీమకు వెళ్లుటచేత యీమె ప్రేమ కృష్ణారావు అనే "బాలుని" వైపునకు తిరిగినది. కాని అతనియొక్క అవస్థ చూస్తే బాలునికంటె పెద్దవాడని తోస్తుంది. ఒక నాటి సాయంకాలము ఆయిద్దరు పరస్పరాలింగనమువలన కలిగిన ఆనందమును అనుభవించి ముందు కర్తవ్య మాలోచించి, ఎవరిదారిని వారు వెడతారు. ఇంటికి వెళ్లినతోడనే శశి తన అమ్మతో తనకు రామారావునే భర్తగా చేయమంటే చేయక, వేరొకని కిచ్చి వివాహము చేసినందున తన అయిష్టమును చూపుతూ, తనకు ప్రస్తుతపు భర్తతో కార్యం చెయ్యకూడదని పట్టుబట్టి, నాలుగుచివాట్లు తిని చివరకు కార్యంరోజున చేసినముస్తా

బుతో అర్ధరాత్రివేళ కృష్ణారావువద్దకు పరుగెత్తుకుని రాగా, యిద్దరూ కలిసి ఆరాత్రే యెక్కడకో లేచిపోతారు.

కృష్ణారావుయొక్క స్నేహితుడైన సుందరరావుతో కొంతకాల ముంటారు వీరిద్దరు. సుందరరావు ఆవూళ్ళో డాక్టరు; డబ్బు బాగా సంపాదిస్తున్నాడు. అప్పుడే కథానాయకురాలికి అతని సుగుణములు, సంపాదన చూస్తే కొంచెము ఆమెయొక్క దృష్టి అతనివైపు తిరుగుంది. మరి మూడు సంవత్సరములకు కృష్ణుడు, శశిరేఖ తమస్వగ్రామము చేరుతారు. సూదిలో దారమల్లే సుందరరావు కూడా యిక్కడకు డాక్టరుగా తయారు. ఒకనాడు యీముగ్గురు కలిసి పడవషికారు వెళ్లగా డాక్టరుగారు ఫిడేలు వాయిస్తారు. దానితో శశి ఒళ్లు మరచిపోతుంది. ఈఆనందములో కృష్ణుడు నిద్రపోతాడు. ఇదే సమయమని డాక్టరుగారు తమ కాంపైను మొదలు పెడతారు. డబ్బు, సంగీతము, ప్రేమ మున్నగుకబుర్లమధ్య డాక్టరుగారు ఆమెకు సంగీతము నేర్పుతా నని ఆమె చెయ్యి పట్టుకుంటే ఆకంగారులో పడవ ఒరుగుతుంది. శశి నీళ్ళలోపడుతుంది. మొగవాళ్లిద్దరు ఆమెకు శుశ్రూష చేస్తారు కాని ఆమెకు జ్వరము వస్తుంది. ఉదారపురుషులగు డాక్టరుగారు ఆమెను తనఆసుపత్రిలో ఇన్ పేషంటుగా తీసుకుంటారు. ఇంతలో అదృష్టవశాత్తుకృష్ణునితల్లికి విషజ్వరము తగిలినందున శశి యింటికి వెళ్లుటకు వీలుకాక మరికొన్నిరోజులు ఆసుపత్రిలోనే గడపడం తటస్థిస్తుంది. ఏవో మాటలసందర్భములో డాక్టరుగారు ఆమె చేతులను ముద్దు పెట్టుకుంటారు. శశికి లోపల యిష్టము; పైకి కష్టము. ఆమెయొక్క ఆందోళనను గ్రంథకర్తగారు నాలుగుపేజీలలో వర్ణిస్తారు. పర్యవసానమేమంటే, ముట్టుకుంటే మూర్ఛపోతుందేమో అని ప్రేమించేకృష్ణుడు గాక ఆమెను "నలిపి" "జీవనరసమును పిండి" "తీవ్రమగు ఉద్రేకముతో బలముగల భయంకర మోహముచే" తన్ను తృప్తిచేయ గలుగు డాక్టరుగారే కావలసివస్తారామెకు. ఏట్లాగైతే నేమి? ఒకనాటిరాత్రి తన యిష్టమువచ్చినట్లు డాక్టరుగారితో గడిపి ఆమరునాడే కృష్ణునిమొఖాన్ని ఒకవుత్తరము పారేసి కథానాయకురాలు డాక్టరుగారితో లేచిపోతుంది.

కొంతకాలానికి ఆసుపత్రిలో అనాటిరాత్రి చూపిన ప్రేమంతా మరచి పోతారు డాక్టరుగారు. మున్నాళ్ల ముచ్చట తీరగానే డాక్టరుగారికి శశిరేఖంటే విసుగు పుడుతుంది. యీమెకుకూడా ఆయనయందు ప్రేమ నడలింది. యథాప్రకారం డాక్టరుగారిని వదిలేసి లేచిపోదామని (యీసారి ఆమెకు తోడుమెవ్వరూ దొరకలేదు, పాపము!)రయిలుకు బయలుదేరగా దారిలో కాంభోట్లను నాతడు సైంధవుడులాగ అడ్డపడతాడు. తిరిగి యింటికి వస్తుంది డాక్టరుగారిబండి బోర్లపడి ఆయనకు గాయ

ములు తగులతవి. ఆయనకు మందివ్వడానికి పెద్దడాక్టరు.గారు ఇంకొకరు దాపరిస్తారు. ఇంక దాచడమెందుకు? పెళ్లికాకపూర్వము తాను ప్రేమించిన రామారావే యీపెద్ద డాక్టరు. మొదట దూరపుతళుకు చూపులు; తరువాత సరససల్లాపములు; క్రమంగా అనురాగం ఏర్పడుతుంది వీరిద్దరకు. రామారావుచెయ్యి సుందరరావు చేతికంటె ఎక్కువలావుగా వుంటుంది; ఎక్కువబలముకూడా ఉంది. ఇవన్నీ చూచి సుందరరావుకు కొక్కుపెట్టి రామారావుతో లేచిపోయి ఆయన కుదిర్చిన ఒక యింటిలో వుంటుంది.

ప్రతిరోజు సాయంత్రమూ రామారావూ శశీ షికారువెళ్లేవారు ఎంతో ఆనందంగా కాలము గడుపుతారు. ఒకనాటిసాయంత్రము రామారావు వస్తానన్న సమయానికి మళ్లీ సుందరరావు ప్రత్యక్షమయి తనతో తిరిగి రమ్మని బతిమాలి నయానా భయానా చెప్పగా తన మామూలుప్రకారం రామారావు కీ క్రింది వుత్తరమును వ్రాసి వెడుతుంది. "రామా! నన్ను క్షమించు సుందరరావును వదలలేను. ......నన్ను మరచిపో."

సుందరరావు, శశిరేఖ మద్రాసులోకొంత కాలము గడుపుతారు. యథాప్రకారం ఎడమూపులు, పెడమూపులు. ఇది సహించలేక శశిరేఖ ఒకరాత్రి యింటిలోనుంచి పారిపోతుండగా నవజీవనదాసు అనే ఆయన ఈమెను సోదరభావముతో ఆదరిస్తాడు;ఎంతోమర్యాద చేస్తాడు. చిత్రమేమిటంటే ఆ మెనడత చూడగా ఈయనకు కూడా చివరకు మోహము కలుగుతుంది, అంతా అయిపోయినాక శశిరేఖమీద. ఇక్కడ పాత రామారావును తిరిగి కలుసుకుంటుంది. ఆయన తన్ను పెళ్లి చేసుకోమంటాడు. పెళ్లిమీద ఒకపెద్దలెక్చరిచ్చి పెళ్లిచేసుకోనంటుంది. కారణమేమిటంటే(ఇది మనము జాగ్రత్తగా గమనించవలెను.) రామారావుమీద ఇప్పుడు ఉండే ప్రేమ ఎల్లకాలంవుంటుందని గారంటి లేకపోవడమేట. ఇదీ ఈమెకు తెలిసిన ప్రేమ. మామూలుగా మనము చూసే ఫ్లర్టింగుకు దీనికీ ఏమైన తేడాఉందేమో చూడండి. పెళ్లిచేసుకోకపోతే తనకు అక్కర్లేదని రామారావు వెళ్లగా శశిరేఖ బహుశా (ఈ లాగు మనము ఆలోచించుకోవలెను) ఆత్మహత్య చేసుకుని రంగములోనుండి విరమిస్తుంది.

శ్రీశివశంకరశాస్త్రిగారు ఈకథానాయిక "సామాన్యస్త్రీ"కాక "ప్రేమైకజీవిని" కాబట్టి "తనకు యోగ్యుడైన ప్రియునికోసము ఎట్టి త్యాగమైనా చేసిం" దంటారు. ఇట్లు వ్రాయడము కొంచెము నగుబాటుగా వుంటుం దని మనవి చేస్తున్నాను. ఈ విపరీతాభిప్రాయంతో ఎంతమంది ఏకీభవిస్తారో శ్రీశాస్త్రిగారికి తెలియకపోలే దనుకుంటాను. గ్రంథకర్తగారియందు తమకుఉన్న అభిమానముచొప్పున ఇట్టివిమర్శన చేసినారు గాని, నిష్పక్షపాతంగా ఇచ్చిన అభిప్రాయంమాత్రం కాదని తోస్తుంది. సామాన్యస్త్రీకంటె అధ

మము అనేఅర్థములో ఈమె సామాన్యస్త్రీ కాదంటే నేనుకూడా ఒప్పుకుంటాను. ఈమె యొక్క జీవితములో నిశ్చలము, అకళంకము ఐనట్టి దివ్యస్వరూపముగల ప్రేమ ఎక్కడైనా కనుపడుతుందేమో ఆలోచించండి. కృష్ణారావుతో వుంటూ డాక్టరు సుందరరావుమీదికి యిష్టము పోనిచ్చుట ప్రేమలక్షణమేనా? ఈసుందరరావుగారిని వదిలి అంతకంటె బలాఢ్యుడైన రామారావుతో వెళ్లడానికికూడా "ప్రేమ" అనే పవిత్రనామము పెట్టవచ్చునా? పవిత్రమైన ప్రేమ ఈమెకు తెలియనే తెలియదు. గ్రంథకర్తగారి ఉద్దేశము అట్టి ఆదర్శకమైన ప్రేమమూర్తిని నిరూపించుటయే అయియుండవచ్చును; కాని అయ్యవార్లంగారిని చేయబోతే ఏదో అయినట్లుంది. కృష్ణారావును ప్రేమించకపూర్వము రామారావును ప్రేమించెను. కృష్ణారావును ప్రేమిస్తూ సుందరరావువైపు దృష్టి మరల్చెను. రామారావుపైని వలపు చూపుతూ రెండవపర్యాయము సుందరరావుతో కాలము గడిపెను. దీన్నిబట్టి చూస్తే ఈమెయొక్క ప్రేమకు అర్థ మేమనగా, తనకు ఎవరు ఏసమయానికి కంటికింపుగా వుంటే అప్పుడు వానితో కాలము గడపడమే తప్ప స్వార్థమును మరచి శాశ్వతమైన పవిత్రప్రేమను ఈమె ఎరుగనే ఎరుగదు. ఈమెకున్నది 'మియర్ ఆనిమల్ పాషన్'-చదువరులు మన్నింతురుగాక.

ఇంక, ఈమె చేసిన స్వార్థత్యాగ మేమి? ఆత్మహత్య చేసుకోడంట్కాబోలు! తననడతను, తన ఆదర్శములను, తన అభిప్రాయములను మెచ్చుకొని తన్ను దగ్గిరకు చేరదీయు 'నా' అనేపురుషు డొక్క డైనను లేనప్పుడు చేయు కర్తవ్యమేమి? తాను ఆత్మహత్య చేసుకొని శశిరేఖ తనకే కాక సంఘమున కంతకును ఉపకారము చేసిందంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఇది కొంచెము కఠినాభిప్రాయమైనప్పటికి వెలిపుచ్చక తప్పదు. ప్రేమ యనుపేరుతో ఈమె చూపిన దంతయు విలాసచేష్టలు కాని వేరు కాదు. సోదరివలె ఆదరించిన నవజీవనదాసుగారికికూడా ఈమెనడత అసహ్యము కలిగించినది.

అన్నిటికంటె విపరీత మేమనగా, శ్రీశాస్త్రిగారు ఈమెను "స్వధర్మప్రకారము నిస్సంశయముగా పతివ్రత" అనుట. దీనినిబట్టి చూడగా పీఠిక వ్రాయుటలో శ్రీశాస్త్రిగారి ఉద్దేశము ఈగ్రంథమును, తద్ద్వారా గ్రంథకర్తను తమ అభిమానముచొప్పున పొగడుటయే కాని, సరిఅయిన విమర్శనచేయుట కాదని తేలుతుంది. పతే లేనప్పుడు పతివ్రత ఎట్లగును? ఏపతిని ఈమె పూజించి గౌరవించినది? ఈమె పతివ్రత అవునో కాదో ఒక్కమాటవల్ల తెలుస్తుంది. ఈమెను ప్రథమంలో పెళ్ళిచేసుకొన్న నిర్భాగ్యుడు చనిపోయినట్లు తెలియగానే ఈమె అంటుంది: "పోయినావురా ఆఖరికి పాపం!...ఈజుట్టూ గిట్టూ గొరిగేవాళ్లుగావును. అప్పుడు నువ్వు వచ్చి పెళ్లిచేసుకొంటానని జుట్టు పెంచితే ఈపాటికి సీతల

మల్లె వుండేది నాతలకూడా." (అంటే బెంగాలుక్రాపెంగులాగన్నమాట). ఏ మాత్రము Sentiment ఉన్న ఆడదైనా ఇట్లాంటిమాటలు అనగలదేమో ఆలోచించండి. నలుగురి విటకాండ్రతో తిరిగి ఎవరిడబ్బు తిన్నప్పుడు వారి కనుకూలముగా ఉండడము పతివ్రతాత్వమా? "స్వధర్మప్రకార" మంటే ఏమిటి? స్వధర్మమునకు లోకముయొక్క మంచిచెడ్డలతో నిమిత్తము లేదు. సంఘముయొక్క ఉద్దేశాలు అసలే పాటించ నక్కరలేదు. ఎవరికి తోచేపనులు వారు చేస్తే వారు స్వధర్మమును నిర్వహించుకొనినట్లే. వాడిధర్మ మది కాబట్టి దినదినము వేనవేలు మేకలగొంతుకలు పరపర కోయు కటికవాడు, తమధర్మంప్రకారం కూనీలు, దొంగతనాలు చేసేవారు, అదే ప్రకారం యువకుల కొంపలు తీయు వారకాంతలు, అందరుకూడా ఈసూత్రముప్రకారము వందనీయు లవుతా రన్నమాట. సర్వము తెలిసిన శ్రీశాస్త్రిగారు ఇట్టిఅభిప్రాయములను వెలిపుచ్చుట శోచనీయము.

ప్రేమతత్వాన్ని నిరూపించడానికి సాహసికుడైన ఈగ్రంథకర్త ప్రయత్నించినా డంటారు శ్రీశాస్త్రిగారు. వాస్తవముగా ఈగ్రంథకర్త కడుసాహసికుడు; నిర్భయుడు. ఇంచుమించుగా "లోకముతోటి మన కేటి" కనే బాపతు. అయితే అట్టిప్రేమతత్వాన్ని నిరూపించడానికి ఈగ్రంథకర్తగారు చేసిన ప్రయత్నములు ఫలించినవా? ముమ్మాటికిని లేదని నామనవి. అసలు అక్కడ ప్రేమ ఉంటేగా, దానితత్వము బయలుపడడానికి?

ఈగ్రంథముయొక్క శైలి చాలామందికి కష్టము కలిగిస్తుందని శ్రీశాస్త్రిగారు అభిప్రాయపడుతున్నారు. నేనుమాత్రము మీఅభిప్రాయమును ఆమోదించలేను. మీరుమిక్కిలి ఈగ్రంథమునకు వన్నె తెచ్చేది దీనిశైలి అని నానిశ్చితాభిప్రాయము. ఈగ్రంథకర్తగారు స్వచ్ఛమైన వాడుకభాషలో ధారాళంగా వ్రాస్తారు. ఇప్పుడు పండితులు, పామరులు కూడా మెచ్చుకునేది వాడుకభాషే నని చెప్పవచ్చును. అర్థములేని పదగుంభన తక్కువ. భావాలు గొప్పవి—నూతనోద్దేశాలు. ఒక్కొక్కప్పుడు భావోద్రేకంలో భావముకొరకు భాషను బలియిచ్చినా, మొత్తంమీద గ్రంథకర్తగారి శైలి సజీవముగా ఉంటూ, సర్వజనాదరణీయముగా వుంటుం దనుటలో సందేహము లేదు.

ఈ గ్రంథముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము అనాదినుంచి అన్ని దేశాలలోను వున్న వివాహములను నిరసించడములాగ కనపడుతుంది. పెళ్లి అనేపద్ధతి ఒప్పుకోరు గ్రంథకర్తగారు, కథానాయిక కూడాను. పెళ్లిచేసిన పాప మేమిటనగా భార్యాభర్తలను శాశ్వతముగా బంధించుతుందట. మనధర్మశాస్త్రప్రకారము పెళ్లి అనేది ఒకమతవిధి. ఇతరదేశాలలోనికిమల్లే కేవలము కంట్రాక్టుకాదు. అయితే ఇతరదేశాలలో భార్యాభర్తలకు అనుకూలము లేకపోతే ఒకరి నొకరు త్యజించవచ్చును. కాని

మన దేశంలో అట్టిఅవకాశాలు తక్కువ. మతం మాట అటుంచినా, పరస్పరారోగ్యానికైనా పెళ్లి అనేది ముఖ్యావసరము. సంసారపక్షంగా ఆలోచిస్తే అటువంటి Sacred కట్టుబాటు ఒకటి ఉంటేనే కాని వీలులేదని తేలుతుంది. ఏది ఎట్లున్నను మన దేశంలోమాత్రము అటువంటిది ఒక్కటి ఉండితీరవలెను. పెళ్లి లేకపోతే న్యాయశాస్త్రమునకు సంబంధించినఇబ్బంది ఒకటి కలుగుతుంది. ఇతర దేశాలలో ఉన్న "Your children, my children and our children" అనేవారి హక్కులు స్థిరపరచుట కష్టము. అప్పుడు న్యాయశాస్త్రము కూడా మారవలసివస్తుంది. మన హిందూధర్మశాస్త్రము పూర్వపురుషులు వ్రాసినగ్రంథములపైన ఆధారపడియుండగా, దానిని ఇప్పుడు మార్చుట కష్టతరము. ప్రస్తుతపు వివాహములలో అనేక దురాచారా లున్నా యన్నమాట నిజము. అటువంటివి పోగొట్టుటకుప్రయత్నించాలిగాని కేవలము వివాహములనే Institution ఉండుటకు వీలులేదంటే మాత్రము సంఘము ఒప్పుకోదు.

ఈగ్రంథము నీతిబాహ్యము కాదని శ్రీ శాస్త్రిగారు వాదిస్తారు. 'నీతి' విషయమై వీరికున్న అభిప్రాయములు మొదటనే తెలియజేసినాను. ఇట్టి సందర్భములలో ఈగ్రంథము నీతిబాహ్యము అవునో కాదో చదువరులే ఊహించుకుందురు గాక. ఇట్టి గ్రంథములు ఆంగ్లభాషలో రైనాల్డ్సుకవి వ్రాసినాడుకాని సదరు గ్రంథములలో సంఘములలో ప్రబలియున్న అవినీతులను చూపిస్తూ, వాటిని ఆకవి నిరసిస్తాడు. కాని ఈగ్రంథములో అట్టిది కనపడదు. మీదుమిక్కిలి అవి ఆమోదించ బడినవి. పైన ఉదాహరించిన ఆంగ్లగ్రంథములలో కనపడేపాత్రలు Victims of circumstances అవుతారు. అందువల్ల మనకు వారలయందు సానుభూతి ఉంటుంది. ఈగ్రంథములోని కథానాయకురాలు అట్లుగాక తాను చేసిన పనులన్నియు కళ్లు తెరచి స్వబుద్ధితో కావాలని చేస్తున్నందువల్ల ఈమెయందు చదువరులకు సానుభూతిగాని సదభిప్రాయముగాని కలుగుట కష్టము.

ఇంకొక్కమాటతో ముగిస్తాను. శ్రీ వెంకటచలంగారు ఇట్టి గ్రంథమును వ్రాసి చదువరులు గట్టిగా ఆలోచించుటకు కొన్ని సమస్యలను చూపించినారు. ఆసమస్యలు సాహిత్యమునకు, సంఘమునకు చెందినవై యున్నందువల్ల ఆయావిషయములలో అభిమానము గలవారాయాసమస్యలను నిష్పక్షపాతబుద్ధితో పరిశీలించి, అవి ఎంతవరకు ఆచరణీయమో, ఎంతవరకు ఆదర్శప్రాయమో ఆలోచించి, ఆ ప్రకారము నడుచుకొనుట కర్తవ్యము. ఈ గ్రంథము సామాన్య నవలలవలె చదివి పారవేయతగినది కాదు. చదివినకొలది సమస్యలు హెచ్చవుతవి. ఆలోచనకు తగు ఆహారము ఇచ్చిన ఈ గ్రంథకర్తగారు ఎంతయు వందనీయులు.

పెక్కు రకాల తావులను పెక్కు రకంబుల వన్నెలం గడున్
ముక్కును గన్నులం దనుపు పూవులు పెక్కు రకంబు లుండినన్
చక్కని వన్నెఁ గాంచు నెఱజాణవు నీవెకదా! గుణజ్ఞులం
జొక్కఁగఁ జేయు నీవలపు సొంపు వహావ్వరె! రేయిరాణిరో!

మాలతియు మల్లికయు నవమాలికయును-వలపు పెంపును వన్నెచిన్నెలు గడించి
పుడమి సరసులఁ దనియించు ప్రౌఢవైన-నిన్ను బోలంగ నేర్తురే యెన్నఁ బైన.

లలితాకారము కల్మి బల్వలపునన్ లాలించు నైపుణ్యమున్,
విలసన్మంజుల మూర్తియుం గలిగి యుద్వేల ప్రమోదంబు తజ్
జ్ఞులకుం బాయక కూర్తు సర్వసుమన శ్చూడామణీ, త్వద్గుణ
జ్ఞులు శ్లాఘింతురు వేయునోళ్ల భళి యంచున్ రాత్రిరాణీ, నినున్.

పురు డే పూవులుఁ గావు నీకు సుమనఃపుంజావతంసంబ, నీ
పరు వే పువ్వుల కబ్బ దింత నిజ మవ్యాజస్థితిన్ మించి రా
తిరి రాణించెడి రాణి వై వెలయు నీతీ రెన్న మాబోంట్లకుం
దరమా? నీపరువంబు నీవలపు సంస్తవ్యంబు లింకేటికిన్.

ధీరోత్తంసులు నిన్ను డాసి మది నెంతేఁ గాంతు రామోద మ
య్యారే, మేదిని సారెసారెకును నీ యామోదమున్ మెచ్చుచున్
రేరాణీ, నినువంటి మంజులగుణ శ్రీకం గనుంగొంటిమే
ధీరశ్లాఘ్యవు, నీకు నీవె జగతిన్ దీటొండు లే దెయ్యెడన్.

పవ లెప్పట్టునఁ గానరావు నిజసౌభాగ్యంబు దైవార, గౌ
రవ శీలంబుల పెంపుఁ గాచుచు నసూర్యంపశ్య వౌటన్ నిస
ర్గవికాసంబున మంచితావులను రేరాణీ, మహాధీరులన్
భవదుత్కృష్ట గుణంబులం దనుపు దెన్నన్ మాపులన్ బాపురే.

దవ్వులకున్ బుగులొ్కొనెడు తావిని మూర్కొని యబ్బ మొంది యే
పువ్వులతావియో యనుచు ముగ్ధులు సైతముఁ గౌతుకంబునం
జివ్వున నీదుచెంగటికిఁ జేరి నినుం గన నెంతు రింక నీ
మవ్వపురూపు నీవలచుమాదిరిఁ గాంచిన నెన్న కుందు రే.

మూఁత దీసిన యత్తరుబుడ్డి మాడ్కి-గమ్మగమ్మన వలచు నీకమ్మతావి
నెల్లకడల బుగుల్కొల్పి యెల్లరకును-హాయి గల్గించుచున్నావు రేయిరాణి!

నీమేలితావుల నెమకుచు నిను డాయ వచ్చు నెంతటి చక్రవర్తియైన
నేమారుమూలనో యీవున్న నినుఁ జూడ రాఁ గోరు నెంతటి రాణియైన
నపరిమితామోద మంద నీచెంతకుఁ జనుదెంచు నెంతటి ధనికుఁడైనఁ
బ్రచురసువాసనావశ్యుఁడై నీదండఁ జేరుఁ బో యెంతటి ధీరుఁడైనఁ
దమిని దఱి వేచి నీదుపాదముల దరికి - నింక సామాన్యుఁ డేతెంచు టేమి వింత
నోము లెన్నేని దొలిమేన నోఁచి యింత-ప్రాభవంబును గంటి! రేరాణి, భళిర.

టాటోటుంబువు లెన్నిపాట్లు పడినన్ డంబంబు లెంతేనియున్
నీటుం గోటును జూపినన్ మఱియు నెన్నే వన్నెలన్ మించినన్
నీటన్ మున్గియుఁ గానలం దపము లెన్నే సల్పినన్ రాణి, నీ
సాటిం గాంచఁగ లేవు నిక్కువముగన్ జన్మాంతరం బొందినన్

పలుతెగల పూలు పుడమిన్ - వెలసిన 'నైట్ క్వీ' ననియెడు పే రొకట నీకే
చెలువారుఁ బుష్పరత్నమ, - కలుగునె సుకృతులకుఁ బోలె ఖ్యాతి పెరలకున్?

కమ్మతావులకుం బట్టుఁ గొమ్మ లనుచుఁ - బలుమరున్ నిక్కువిరుల దర్పంబు నణఁచి
జగతిఁ దనరు రాతిరిరాణి సకలపుష్ప - దర్పదమని యన్ బిరు దొందఁ దగుదు వీవు.

అనదురూపుఁ దాల్చి యాడంబరము లేక - వింతతావి వెల్లివిరియఁ జేసి
మంచి పువ్వనంగ మహి మింతు రేరాణి - మేలుమేలు సుమతి మెలఁగు నిటులు.

సవతు లేనట్టి సౌభాగ్య సౌరభముల - మంచిపేరును గడియించి మనుచు నున్న
నీదు ప్రఖ్యాతి లాఁతికి రాదురాదు - తనరు రేరాణి, యాచంద్రతారకముగ.

కాలభైరవుడు

సోమరాజుల వేంకటరామమూర్తి గారు

౧

పాచిపెంట ఫిర్కా రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరు వెంకటసుబ్బయ్య వెల్నాటి బ్రాహ్మణుడు. నలభై యేళ్లు వయస్సు కలిగి పింఛనీకి సగందూరంలో వున్నాడు. తేరగా ధర్మపిండాలు బజాయించి దమ్మిడీ ఖర్చు లేకుండా జీతంరాళ్లన్నీ మూటకట్టి పెట్లోపారేశే వుద్యోగాల్లో రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరీ చాలా ఉన్నతస్థానం వహించిందని వాడుక అయినప్పటికీ మన వెంకటసుబ్బయ్య న్యాయంగా దేవుడిమొగం చూసి కాలక్షేపం చెయ్యవలసినవాడే కాని, ఒక శేరు నెయ్యి అయినా యితర్లని నోరు విడిచి అడగవలసిన మనిషి కాడు. ఇంతకూ—ఏం పదిమంది వుం దున్నారు గనుకనా అతని కుటుంబంలో? ఒక్కగానొక్క పున్నమ్మ అనే ఆడపిల్ల., ఆపిల్లని పన్నెండేండ్ల క్రిందట కని వెంకటసుబ్బయ్యగారి భార్య గతించింది. పంచప్రాణాలూ ఈ పన్నెండేండ్ల పిల్లమీద పెట్టుకుని వుంటాడు మన వెంకటసుబ్బయ్య. స్థూలకాయుడు. అందుకు తోడు పరమకోపం, దూర్వాస మహాముని నెత్తిమొత్తి పుట్టాడేమో అనిపిస్తుంది. ప్రపంచంలో అతని కంటబడిన ప్రతిమనుష్యుడూ, జంతువూకూడా అతని కెప్పుడో ఒకప్పుడు కోపం కలిగించే వుంటారు. ఆ గ్రామంలో అన్నింటికంటే ముఖ్యంగా అతగాడికి ఎక్కువకోపం (భయం కూడాను) కలిగించినది ఒక నల్లకుక్క. ఒకమాటు నల్లకుక్క మన రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరుగారు చెరువుగట్టుక్రింద బాహ్యానికి వెళ్లివస్తూంటే వెంటపడి ఆ డబుల్ పన్నా బ్రాహ్మణ్ణి చెరువుచుట్టూ మూడు మార్లు తిప్పి, యింటివద్ద మూడు చెంబుల మంచినీళ్లు త్రాగించింది. అప్పట్నుంచీ నలుగురు తలార్లు కర్రలు పట్టుకొని అగల్ బగల్ నడుస్తేనేకాని ఆయన సాయింత్రం గుమ్మం కదలడు. ఆ దెబ్బతోటి ఇప్పటికీ ఎక్కడైనా గట్టిగా కుక్క మొరిగిందంటే ఒక్కచచ్చిపోతాడు పాపం!

ఆవూరు కరణంపేరు శేషయ్య. వెల్నాటిబ్రాహ్మణుడే. వయస్సు పందొమ్మిది సంవత్సరాలుంటుంది. బక్కపలచగా, ఎర్రగా తొగరుదారంలాగుంటాడు. అతడు సాధారణంగా వెంకటసుబ్బయ్యగారింటే వుంటూ తల్లిలేని పున్నమ్మకూ, కాలంమళ్లిన వెంకటసుబ్బయ్యకూ పనుల్లో తోడ్పాటూ వుంటాడు. శేషయ్యకి వెనకా ముందూ ఎవళ్లూ లేరు. "ఏక్. నిరంజన్" అని ఏకాకి; అయితే ఏకాకి అని సుతలాయూ కొట్టి పారేయడానికి వీల్లేదు. ఎందుచేతనంటరా? అతగాడికి పున్నమ్మమీద చెప్ప వీల్లేనంత స్నేహం, అభిమానం, ప్రేమాన్ను. సాయంకాలం తనకీ తండ్రికీ బియ్యంపడేశి పున్నమ్మ తీరుబాటుగా పెరట్లో జామిచెట్టు దగ్గర కూర్చొని శేషయ్య చెప్పే కథలన్నీ సరదాగా వింటుంది. "అనగనగా ఒకరాజకుమారుడు; వేటకెళ్లాడు; అడవిలో ఒక పెద్దమేడ; ఆ మేడలో ఒక చక్కని పన్నెండేండ్ల బాల"—అని యేమో కథలు చెప్తూవుంటే పున్నమ్మ మనస్సులో అమితమైన సిగ్గు ఉదయించి, ఆసిగ్గు పున్నమ్మయొక్క నీలంముక్కల్లాంటి కళ్లలోంచి పైకి బలవంతంగా పొంగి వచ్చేటప్పుడు, ఆ వేగానికి కనురెప్పలూరికే అల్లాడిపోవడం; చెక్కు లెర్రబారడం; మొగం క్రిందికి వంగడం; పెదవుల మీద చిరునవ్వు; గుండెలు దడదడ—ఇన్ని లక్షణాలు ఒక్కమాటు కనిపించేవి. ఇవన్నీ చూసి మన శేషయ్య చిన్నప్పట్నుంచీ పున్నమ్మని చేరదీసి హాస్యంమాటలు చెప్తూ, ఆమె నవ్వినప్పుడు ముద్దెట్టుకుంటూ వుండిన అలవాటు చొప్పున, ఇప్పుడుకూడా (అంటే 'ఇప్పుడుకూడా'

అని మనం అనుకుంటున్నాము కాని, అసలు వాళ్లు పెద్ద వాళ్లయిన సంగతి వాళ్లకి తెలియదు) ముద్దులూ మురిపాలున్నూ.

౨

ఆ వేళ కార్తిక సోమవారం. రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరు వెంకటసుబ్బయ్య పగలల్లా ఉపవాసంచేసి సాయంత్రం ఈశ్వరాలయంలోకి పూజకి బయల్దేరాడు. నల్లకుక్క భయంచేత దండపాణులైన యిద్దరు తలారులు వెంట నడిచారు. వెంకట సుబ్బయ్య ఆవేళసాయింత్రం కరణం శేషయ్యని భోజనానికి పిలిచాడు. నక్షత్రదర్శనం అయినవరకూ వెంకటసుబ్బయ్య శివాలయంలోంచి రాడని తెలిసివుండి పున్నమ్మతో నిరాటంకంగా యిష్టాగోష్ఠి కోసమని శేషయ్య పెరటివేపునుంచి వేంచేశాడు. తనతండ్రి తిరిగిరావడాని కింకా అరగంట వ్యవధి వుందని పున్నమ్మ మడితోనే తీరుబాటుగా కూర్చుంది. శేషయ్య కూడా మడికట్టుకునే వచ్చాడు. ఇన్స్పెక్టరుగారు యింట్లో లేరు. ఇక నేముంది? శేషయ్య పున్నమ్మలిద్దరూ ఒకరి

నొకరు చేరుకున్నారు. స్నేహబంధాలు వాళ్లని దగ్గరగా యీడుస్తూంటే వాళ్ల తరమా మరి? అయస్కాంతం, యినుమూ రెండు చేరుకోవడం స్వభావమే కాదండీ! ఏదైనా ఒక కథ చెప్పమని మామూలుగా పున్నమ్మ శేషయ్యని అడిగింది కాని, కథ పూర్తికావడానికి అవకాశం లేదని చెప్పి, శేషయ్య సంభాషణని స్వవిషయంలోకి దింపాడు.

*   *   *   *

పున్నమ్మ—"సరేకాని, నువ్వు కథల్లో 'ప్రేమ, ప్రేమించడం' అంటావుకదా, అదేమిటో సరిగా చెప్పవూ?"

శేషయ్య—"మహా గట్టి ప్రశ్న వేశావు. 'ప్రేమ' అంటే నాకూ సరిగ్గా బోధపడడం లేదు కాని, అయినా నా వుద్దేశం మనవిచేస్తాను, వినుమరి. ఇప్పుడు మనమిద్దరం వున్నాం కదా; నువ్వు దూరంగావుండి నాకంటికి కనిపించకుండా వున్నప్పుడు నిన్ను చూడాల్ని నామనస్సులో వుంటుంది; తరువాత మీయింటికి వచ్చి నీదర్శనం చేసుకున్నాననుకో—అప్పుడు నువ్వు మాటలాడుతే వినాలని వుంటుంది; ఏదైనా సందర్భంలో నువ్వు నీకోకిలకంఠంతో నాతో ఒక్కమాటాడి, నీకడకండ్ల చూపొక్కటి నామీద పారేశే సరికి నావొళ్లు ఝల్లుమంటుంది; పట్టరాని సంతోషము కలుగుతుంది; పరుగెత్తివెళ్లి నీబుగ్గలు ముద్దెట్టుకుందామా అని కోరిక కలుగుతుంది; అయితే మీనాయన వున్నారని మళ్లీ మనస్సు వెనక్కి లాగుతుంది; అప్పుడు మళ్లీ యిదంతా తలుచుకుంటే సిగ్గు కలుగుతుంది.

పూర్వకవుల గ్రంథాల్లో చెప్పిన 'ప్రేమ' అంటే ఇదే అని నే ననుకుంటున్నాను. ఈ మానం ప్రకారం చూస్తే నేను నిన్ను ప్రేమించానన్నమాట. నామాట చెప్పానుకదా! నువ్వుకూడ నీసంగతి నేనిప్పుడు చెప్పిన సూత్రం ప్రకారం తైపారువేసి చెప్పుమరి."

పున్నమ్మ—"నాకూ నీముఖం చూద్దామని; నీమాటలు విందామని వుంటుందికాని ఒక్కొక్కప్పుడు సిగ్గువేస్తూంటుంది భయముమాత్రం లేదు. స్నేహంపట్ల భయమెందుకూ? అయితే సిగ్గుమాత్రం ఎందుకుండాల్నా అని సందేహం."

శేషయ్య—"సిగ్గు—సిగ్గు ప్రేమయొక్క లక్షణమే. మనప్రేమలో సిగ్గు తప్పకుండా కలిసివుంటుంది. ప్రేమా, సిగ్గూ నువ్వు వేరువేరుగా భావిస్తున్నావు-అదీ పొరబాటు. అవిరెండూ వేరుకావు. ఒకదాన్నింకొకటి అనుసరించుకునే వుంటాయి........సరే, ఈమాటకేంగాని, మీనాన్న నీకోసం ఎన్నో సంబంధాలు చూస్తున్నారు. దేవుడిదయవల్లనూ, నా అదృష్టంవల్లనూ యింతవరకూ అవన్నీ తేలిపోతూవచ్చాయి. నువ్వు పెద్దదా

ని వయూవు. ఇలాగు ముసుగులో గుద్దులాట వ్యవహారం ఎన్నాళ్లు? అంచేత, రేపు ఎలాగైనా తెగించి మీనాయన్ని మనవివాహం విషయమై కదప దలుచుకున్నాను."

పున్నమ్మ—"అమ్మయ్యో! అతగాడికి చాలా కోపం. ఒకవేళ కోపంవచ్చి ఆయన నిన్నేమైనా అంటే నాప్రాణానికి బాధిస్తుంది. అది కాకుండా, మాతండ్రి ఇవాళపొద్దున్నుంచీ చాలాకోపంగా వున్నాడు. రేపేమో తాసిల్దారుగారు వస్తున్నారుట. చిన్నప్పుడు ఆయనా, మాతండ్రీ కలిసి చదువుకొన్నారుట, అలాంటి తాసిల్దారు మొన్న నేదో ఉద్యోగరీత్యా మాతండ్రిని ఆక్షేపించాడుట. అప్పట్నుంచీ మాతండ్రి అతగాడిమీద కారాలూ మిరియాలు నూరుతున్నాడు. అతడూ కోపిష్టేనుట్ట, వీళ్లిద్దరూ రేపు కలుస్తే ఏం కొంప మునుగుతుందోఅని హడలుగా వుంది. అలాంటిసమయంలో అగ్గిమీద గుగ్గిలం వేసినట్టు నువ్వుగానీ పెళ్లిమాట ఎత్తావంటే చెప్పేదేముంది?"

శేషయ్య—"తాసిల్దారుగారు రేపు వస్తున్నారా?..."

పున్నమ్మ—"ఔను. ఆయన భార్యతోకూడా వస్తున్నారుట. భార్యాభర్తల వ్యవహారాల విషయంలో మన కది మొదటిపాఠం." (ఇద్దరు నవ్వుదురు)

వాళ్ల సంభాషణ అంతమైంది. అందుకుకారణం వీధివైపునుంచి వెంకటసుబ్బయ్య రావడమే. భోజనాల దగ్గిర వెంకటసుబ్బయ్య ప్రస్తుతాంశము లేమీ మాట్లాడకుండా, మొగం ధుమధుమలాడుతూ పెట్టి, ఎవరినోవుద్దేశించి "పింఛనుకి సిద్ధమైన ముండాకొడుకుని నాకు తప్పెంచుతాడేం? ముసలాడయినాడు వాడికిమాత్రం తెలియవూ, కష్టసుఖాలు? చిన్నప్పుడు తోటలో రేగుపళ్లు ఎత్తుకొచ్చి పారిపోతుంటే తోటవాడు వెంటబెట్టి చావగొట్టాడు—చలపతిరావు—'చల్లన్న—మజ్జిగన్న—పెరుగన్న' అని వుడికించేవాళ్లం; నేటికాలానికి 'ఆస్, పేస్' అని నాలు గింగిలీషుముక్కలు రావడంచేత తాసిల్దారీ అయిందని పీడి కిప్పుడు కళ్లు నెత్తికెళ్లాయి. ఎంముకూ? రేపుంది కథ; నాలుగూ మొగం ఎదుట ఝాడిస్తాను" అని మరునాడు రావలసివున్న తహస్సీల్దారు చలపతిరావుపంతుల్ని వుద్దేశించి మాట్లాడుతూ తొందరగా నాలుగు మెతుకులు వేసుకొని దిగ్గున లేచాడు. శేషయ్య ఆలోచనలో మునిగివున్నాడు. పున్నమ్మ తండ్రివాలకం అంతా చూసి, రేపు రావలసివున్న ప్రళయాని కిదంతా ఉపోద్ఘాతం అనుకుని, రేపేమౌతుందో భగవంతుడా అనుకుంటూ, భయపడడం తప్ప మరేమీ చెయ్యలేక వూరుకుంది.

3

మంగళవారంనాడు ప్రొద్దున్న యేడుగంటలు కావచ్చింది. పాచిపెంట వూరి పొలిమేర తూర్పువైపునుంచి ఒక రెండెడ్లబండీ గ్రామాన్ని సమీపిస్తూంది. బండీ ముందువెనకల యిద్దరు బిళ్ల జవానులు నడుస్తున్నారు. బండి తహసిల్దారు చలపతిరావు పంతులుగారిదే. చెరువుగట్టు దగ్గిరి కొచ్చాక బండీ నిలబడింది. అందులోంచి చలపతిరావుపంతులు దిగాడు. స్థూలకాయుడు కాబట్టి 'దిగాడు' అనీకంటె ఊడిపడ్డాడంటే సరిపోతుంది. చెరువుదగ్గర కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని వూళ్లోకి వెళ్లుదామని అతని ఉద్దేశం కాబోలును— కప్పుకొన్న ఎర్రశాలువ బండిలోకి విసిరి, బండిని రివిన్యూఇన్స్పెక్టరు వెంకటసుబ్బయ్య యింటికి తోలమన్నాడు. బండి సాగుతూంది. అదివరకు అప్పుడే అరగంటనుంచి చెరువుగట్టున కూర్చొని దంతధావనం చేసుకుంటూవున్న కరణం శేషయ్య ఇదంతా కనిపెడుతున్నాడు. ఆతాలూకాకి క్రొత్తగా వచ్చిన తహసిల్దారు చలపతిరావుపంతులుగారి దర్శనం అతడింకా చేసుకోలేదు. బాహ్యానికని బండిదిగిన తహసిల్దారు కెదురుగావెళ్లి దండంపెట్టి నిలబడడాని కతని కిష్టంలేక, మించిపోయిన దేముందని, ఊళ్లోనే సావకాశంగా చూద్దామనుకున్నాడు.

చలపతిరావు పంతులు ప్రాతఃకృత్యాలు తీర్చుకుని ఊరుమొగమై బయల్దేరాడు. చెరువుగట్టుమీద వేపచెట్టుదగ్గిరకొచ్చేసరికి—ఏం జెప్పను? – పాపం! – నల్లకుక్క—అతనివెంటపడింది. బ్రాహ్మడు అసలే స్థూలకాయుడు; పరుగెత్తలేడు. పోనీ,ఒకవేళపరుగెత్తుదామా అనుకుందుకి అంతా యేమనుకుంటారో అని భయం. పోనీ, కుక్కని

కొంచెం భయపెడుదామని వెనక్కి తిరిగేసరికి నల్లని శరీరం, నిప్పులు రాల్తూన్న కళ్ళు, నోట్లోంచి వ్రేల్లాడుతూ ఎర్రని నాలుకతో, కోరలు చూపుతూ మెరుగుతూ పెనుభూతం లాగు, నాలుగుకాళ్ళ మీదవున్న కాళికాదేవి అపరావతార మేమో అన్నట్టుగా ఆ బ్రాహ్మడి దృష్టిలో పడేసరికి

“పాపం !—నల్లకుక్క అతనివెంటపడింది.”

కుక్కని అదమాయించడం సంగతి అలావుండగా, అతగాడికే ప్రాణాలెగిరి పోయాయి. నల్లకుక్క కోపానికి తానే గురిఅయిన సంగతి తెలుసుకున్నాడు; అందులో యేమీ సందేహం లేదు. అకారణంగా ఆ శునకానికి తనమీద అంత ఆగ్రహం యెందుకు రావాలో ఆలోచించడానికి అతనికి కాలం లేదు. ఆలోచించినా ఏం లాభం? చేపలు ఈదడానికీ, పక్షులు ఎగరడానికీ ఏమికారణమో, ఆ నల్లకుక్క స్థూలకాయుల్ని వెంబడించడానికీ అదే కారణం. దాని స్వభావమది. కుక్కబుద్ధికి సబబేమిటి? స్థూలకాయులైతేచాలు: పాచిపెంట నల్లకుక్క వెంటపడిందన్నమాటే. అంచేతే కదూ మన రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరు వెంకటసుబ్బయ్య ఇవాళవరకూ తన శరీరాన్ని లావుగా సృష్టించినందుకు బ్రహ్మజీదేవుణ్ని మనస్సులో తిట్టుకుంటూ వుండడం!

ఏమైతే నేమి.—చలపతిరావు పంతులు కుక్క స్వరూపాన్ని చూడడం, చటాల్న వేపచెట్టు యెక్కడం ఒక్కమారు జరిగించి. 'ఎక్కడం' అన్న ముక్క చలపతిరావు పంతులు అప్పుడు చేసిన క్రియకి సరిపోదు; ఇక వేరేపదం ఎక్కడా భాషలో లేదు. ఏమంటారా?—అతడు మొదటికొమ్మ పట్టుకుని ఒక్కమాటు “ఊమ్” అని విశ్వప్రయత్నంచేసి శరీరాన్ని మీదికి ఒక్క ఊపు ఊపి తనకాళ్ళ మధ్యని మీదికొమ్మను గట్టిగా అదిమిపట్టుకున్నాడు. [ఈ ఫీటు స్థూలకాయులకి సాధ్యం అవుతుందా అన్న సందేహం మొదట నాకూ కలిగింది. అయితే “ప్రాణంమీదికి వొచ్చినప్పుడు సాధ్యాసాధ్యాల్తో సంబంధం లేదనిన్నీ, మిన్నొచ్చి మీదపడినప్పుడు అసాధ్యాలే సాధ్యాలౌతా” యని ఊహించాను.] చేతులతో కిందికొమ్మ, కాళ్ళ మధ్యని మీదికొమ్మ, మనిషంతా తల్లక్రిందులా, చూపు నల్లకుక్కవైపూ— నిజంగా చూడవలసిన దృశ్యమే. సృష్టికర్త భూమికి (gravity) ఆకర్షణశక్తి ఎందుకు కల్పించాలా అని చలపతిరావుపంతులు ఆసమయంలో చాలా విసుగుకున్నాడనుటలో సందేహం లేదు. ఏమంటారా? తలక్రిందులావున్న అతగాడి శరీరంలో వున్న రక్తమంతా మొగానికి దిగింది. అంచేత మొగం బరువెక్కి యెర్రబారింది. శరీరం బరువు అంతా చేతులమీదా కాళ్ళమీదా వుంది. పొరబాట్నగాని కాళ్ళపట్టు జారిపోయెనా, క్రిందనున్న నల్లకుక్క పాదాలు కొరికేయడంలో సందేహం లేదు; చేతులు పట్టుగానీ వదుల్తే ముఖం కుక్క కందుతుంది, అప్పుడింక ప్రాణం పోయినట్టే. ఈప్రకారంగా ముచ్చెమటలూ పోసి, బరువుకి వూగులాడుతున్న కొమ్మలు విరిగిపోకుండా వుండడానికిన్ని, చెట్టుమీదవున్న కండచీమలు తన కాళ్ళనీ చేతుల్నీ కుట్టకుండా వుండడానికిన్ని, కుక్కకి విసుగుపుట్టి వెళ్ళిపోయేటట్టు చెయ్యడానికిన్ని, సర్వేశ్వరుని ప్రార్థిస్తూ అల్లా వున్నాడు. అయితే కుక్కమాత్రం మొండికెత్తి “ఎంతసేపుంటావో చెట్టుమీద చూస్తాను కాదూ మరి” అన్నట్టు దృష్టి నిగుడ్చి అక్కడనే స్థిరంగా భైఠాయించింది.

ఈవ్యవహారం అంతా గట్టునివున్న శేషయ్య చూస్తూనే వున్నాడు. సద్బ్రాహ్మడికి గట్టిఆపద వచ్చిందని అనుకుని చలపతిరావుపంతులు కష్టం తొలగిద్దామనీ, కొంతవరకూ అతని మెప్పు పొందుదామని వుద్దేశాల్తో, స్వభావతః పరోపకారియైన శేషయ్య వేపచెట్టువైపు పరుగెత్తాడు. సన్నపాటి మనుష్యులికి నల్లకుక్క భయం

ఎంతమాత్రం లేదని అతనికి బాగా తెలుసును. గట్టుకింద నున్న మంచి నునుపైనది, బరువైనదీ రాయి నొకదాన్ని కుడిచేతులో సంధించాడు. తన కోపదృష్టులన్నీ చెట్టులోంచి వ్రేళ్లాడుతున్న చలపతిరావుపంతులుమీద నిలిపి వున్న నల్లకుక్క మన శేషయ్యని చూడలేదు. కుక్కకీ శేషయ్యకీ మధ్య నైదారుగజాలు ఎడం వుంటుంది. బాగా గురిచూసి శేషయ్య పాషాణం ప్రయోగించాడు. అస్త్రపరీక్షనాడు అర్జునునిబాణం మాయపక్షిని తెగేసినట్టు, ఆ రాయి సరిగా వెళ్లి నల్లకుక్క మూతిమీద తగిలీ సరికి, 'కుయ్యో' మని దీర్ఘమైన ఒక్కకేక వేసి ఒక్కక్షణమాత్రం వెనక్కి తిరిగి ఆ గ్రామసింహం తోక ముడుచుకుని గ్రామంవైపు దౌడాయించింది.

హృదయపూర్వకంగా దైవాన్ని ప్రార్థిస్తూ వుండిన చలపతిరావుపంతులు క్రిందివైపు చూస్తూనే వున్నాడు కాని ఏమిజరిగిందీ కొంచెమైనా అతనికి తెలియదు. మనస్సంతా అన్యథా (అనగా భగవంతుని వైపు) వుండడంచేత అతని యింద్రియాలన్నీ స్తంభించి పోయాయి. గజేంద్రమోక్షంలో "లావొక్కింతయు లేదు" అన్న పద్యంలో చెప్పినట్టుగా వున్నాడు మన చలపతిరావు పంతులు. అలాంటప్పుడు కర్ణకఠోరమైన శునకస్వనం చెవిని పడేసరికి అతనియింద్రియాలన్నీ ఒక్కమారు మేలుకున్నాయి. త్రుళ్లిపడి భయంలో కాళ్లపట్టు వదిలేశాడు. వొదిలీశాడేమిటి! వదిలిపోయింది. తరువాత చేతులొదిలేశాడు. ప్రమాదవశాత్తు మొదట చేతులూ, తరవాత కాళ్లూ వొదిలివుంటే చాలా ప్రమాదం సంభవించేదే. భూమిమీద పాదాలపైని పడ్డాడు. పూర్తిగా తెలివివచ్చి చూశాడు. కుక్క అంతర్ధానం అయింది. ఎదురుగా చిరునవ్వుతో వున్న శేషయ్య అతనిదృష్టిలో పడ్డాడు. చక్రప్రయోగంచేత మకరాన్ని సంహరించి గజరాజుని రక్షించిన నాటి విష్ణుమూర్తి తన పాలిటకూడా ఆవేళ ఆ 19 ఏండ్ల కుర్రాడిరూపంగా సాక్షాత్కరించాడేమో అని అనుకున్నాడు చలపతిరావుపంతులు. చెట్టులోనుంచి తానుచేసిన ప్రార్థన పూరికే పోలేదన్న సంతోషముతో [illegible]ంగారంలాగు గుండ్రముగా స్ఫోటకపుచుక్కలతో నున్న అతని ముఖం వికసించింది. నవ్వుతూ ప్రశంసాపూర్వకంగా శేషయ్యని కౌగిలించుకొని, "నాయనా! నాపాలిట దేవుడిలా గొచ్చావు; ఎవరిచిన్నవాడవోయి తండ్రీ? నీపేరేమిటి నాయనా?" అని ప్రశ్నించాడు చలపతిరావుపంతులు. "నాపేరు శేషయ్యంటారండి; నేనీవూరి కరణాన్నండి" అని శేషయ్య అనేసరికి తాసిల్దారుగారు మొదట కొంచెం సిగ్గుపడినప్పటికీ (ఒక తహసిల్దారు ఒక కుక్కకారణంచేత కరణంయెదుట లాచారీ అవడమనేది సిగ్గుకి కారణం కామోమరి) వెంటనే నవ్వేసి, "చూశావూ. వెధవముండాకుక్క! నన్నుకూడా చెట్టెక్కించింది" అని గట్టిగా దిశలు బ్రద్దలయ్యేటట్టు నవ్వాడు! తరువాత యిద్దరూకలిసి వూళ్లోకి లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకుంటూ నడిచారు.

౪

శేషయ్య తాహసిల్దారుకి వెంకటసుబ్బయ్యగారిల్లు దూరంనుంచే చూపించి, మలుపుతిరిగి పెరటిదారిని ఆయింట్లోకే ప్రవేశించాడు. పున్నమ్మ పెరట్లో ఒక్క

తే కూర్చొని నాల్గోవాచక పుస్తకంలో సింహంపాఠం చదువుకుంటోంది. శేషయ్య రాగానే ఆమె పుస్తకం మూసేసి, మందహాసంతో, "శేషూ! తహసిల్దారుగారి

భార్య వచ్చింది. మనయింటిపొరుగునున్న సావడిలో బస చేశారు. ఇంకా ఆయన వొచ్చినట్టు లేదు. వారు వచ్చాక మా నాన్న, ఆయన ఏమి కలబడుతారో అని భయంవేస్తూంది" అన్నది. ఆమాటలు విని, "చలపతిరావు పంతులు గారూ నేనూ కలిసి యిప్పుడే వస్తున్నాం; అతడు చాలా మంచివాడులాగు కనిపిస్తున్నాడు. మీ నాయనకీ అతనికీమధ్య మరేం ప్రమాదం సంభవించినా నేనున్నానుగా అన్నీ సరిచెయ్యడానికి" అని గర్వంగా శేషయ్యపలికిన పలుకులు పున్నమ్మకి అర్థంకాకపోవడమే కాకుండా, రాబోయే గాలివానలో తన శేషయ్యకు ఏమి ఆపద వస్తుందో అని విచారించింది. ఈ వ్యవహారంలో శేషయ్యని ఏమీ జోక్యం కలుగజేసుకోవద్దని చెప్పేదే కాని ఇంతలో ఎక్కడో 'అమ్మయ్యో' అన్నట్టుగా ఒకఆర్తధ్వని వినిపించింది. స్త్రీకంఠస్వరం. సంగతేమిటో కనుక్కుందామని శేషయ్య వీథిలోకి ఒక్క అడుగు వేశాడు. అక్కడేం కానరాలేదు. పొరుగున చావడిలోకి తొంగిచూశాడు. తహసిల్దారుగారి వంటమనిషి (అన్వఒకర్తె) ఒకమూలని తడకలగదిలో వంటచేసుకుంటూంది. తహసిల్దారు యింట్లో లేడు. రివిన్యూఇన్స్పెక్టరూ, అతనూ కలిసి కొన్ని యెండిన పొలాలు పరీక్షించి, వ్యవసాయదారుల రెమిషన్ అర్జీలు విచారించడానికి వెళ్లిపోయారు. 'అమ్మయ్యో' అన్నధ్వని ఆయింట్లోంచే వచ్చియుండాల్ని వూహించి శేషయ్య లోపల ప్రవేశించాడు. పెరటిద్వారంలో అతనికి కనుపించిన దృశ్యం అత్యద్భుతము! ఆశ్చర్యమైనసంగతి! నూతి దగ్గర అప్పుడే స్నానంచేసి తడిచీరతో, కాలం మళ్లినది, స్థూలశరీరంగలది అగు ఒకానొక ముత్తైదువు ద్వారానికి ఎదురుగుండా ముఖంతిప్పి నిలబడివుంది. ఆమె ముఖంవల్ల ఆవిడ భయభీతయైనదని స్పష్టమవుతుంది. గుమ్మంలో శేషయ్యవైపు వీపుతిప్పి అనగా అవిడవైపు ముఖముంచి నల్లకుక్క! ఆ ముత్తైదువే తాసిల్దారుగారి భార్య. పేరు లక్ష్మిబాయమ్మ. పురుషసింహం చలపతిరావు పంతుల్నే ముప్పతిప్పలా పెట్టిన నల్లకుక్క యాకృతి స్త్రీ యగు లక్ష్మిబాయమ్మను భయపెట్టిం దనుటలో ఆశ్చర్య మేముంది? అయితే దైవాత్తు లక్ష్మిబాయమ్మ చేతులో చెంబు వుండడంచేత కుక్క దూరంగా కూర్చునే, తనకు స్థూలకాయులగు మానవులమీదనున్న కోపం అంతా అభినయరూపంగానే చూపుతూంది కాని, ఆ యిల్లాలిని సమీపించి నోటితో క్రియారూపంగా ప్రకటించడానికి ధైర్యం చాలింది కాదు. ఇలాంటి సందర్భంలో మన శేషయ్య వచ్చిన సడి కాగానే కుక్క వెనక్కి తలతిప్పి చూచింది. చూడడమే తడవుగా — మోరయెత్తి "కుయ్యో!" మని చెరువుగట్టుమీద తిన్న దెబ్బనొప్పి అంతా ఒక్కమారు దానికి అనుభవంలోకి వొచ్చినట్టుగా అరచి, చెరువుగట్టుమీద ప్రొద్దున్న ప్రారంభించినపాట యిక్కడ పూర్తిచేసింది; పిమ్మట గోడమీది కొక్క లఘువేసి అదే పరుగు, వాయువేగ మనోవేగాల్తోను. "ఎవ్వరు నాయనా నువ్వు- మాదొడ్డ కుర్రాడిలా గున్నావు? నీదృష్టి కాగలేక వెధవకుక్క పరుగుచ్చుకుంది. నువ్వు రాకపోతే నా పనేమైయుండేదో నోయి బాబూ! స్నానం చేస్తుంటే గోడదిగి ద్వారంలోవొచ్చి చక్కా కూర్చుంది. పాపం రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరుగారి అమ్మాయి వాళ్లింట్లో స్నానం చెయ్యమంటూనే వుంటే బుద్ధిలేక యిక్కడ స్నానం చెయ్యడానికని వచ్చాను. వొచ్చినందు కనుభవించాను. పాపం! ఆపిల్ల మాదొడ్డపిల్ల, మణిపూస! పనిపాట్లు ఎంతశ్రద్ధగా చేసుకుంటుంది? తల్లి లేని పిల్లట పాపం! ఏదో ఒక లోపం!...నాయనా! నీపేరేమిటో చెప్పావుకావు?" అని తనకి ప్రశ్నించింది. పేరు చెప్పడానికి అసలు సావకాశం కలుగుతే కాదూ మన శేషయ్యకి! కొందరిస్త్రీలకు సహజమైన గుణం ఏమిటో అంటే, ఒక్క అంశంగురించి మాట్లాడుతూ వున్నప్పుడు వాళ్లకి జ్ఞాపకంవచ్చిన కబుర్లన్నీ యాకరుపెట్టడమే— అవిసందర్భమైనా సరే, అసందర్భమైనా సరే; ప్రస్తుతమైనా సరే, అప్రస్తుతమైనా సరే; లక్ష్మిబాయమ్మగారి అప్రస్తుత ప్రశంసమధ్యని శేషయ్య జవాబుచెప్పక వూరుకోవలసి వచ్చింది. ఆవిడ ధోరణి సన్నగిల్లిన తర్వాత శేషయ్య, "నా పేరు శేషయ్యంటారండి, నే నీవూరికరణాన్నండి" అంటూ తొందరగా వీధిలోకి నడిచాడు. కొలది కాలంలోనే తాసిల్దారంతవాడి చేతనే కాకుండా తాసిల్దారుకి తాసిల్దారయిన (చలపతిరావుపంతులు భార్యకు భయపడి నడుచుకుంటూంటాడని బిళ్లజవాన్ల గుసగుసల

౫. పంచతీర్థములలోని సౌభద్రతీర్థమున స్నానమాడబోయిన అర్జునునివలన నందు ముసలియైయున్న యప్సరసకు శాపవిమోచన మగుట.

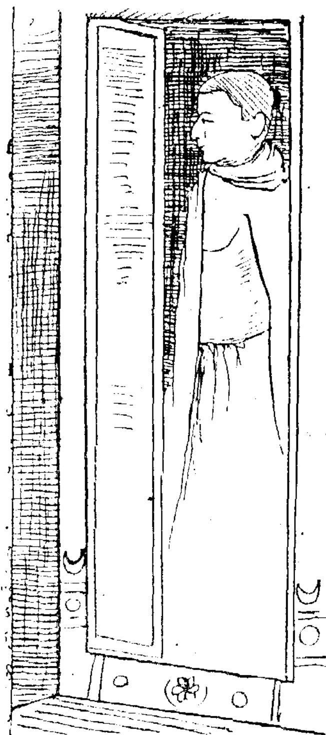
[illegible]ముని నిర్యాణము. [illegible]

ద్వారా వెల్లడి) లక్ష్మీబాయమ్మచేత కూడా మెప్పు పొంది, పొగడ్త లందినందుకు మన శేషయ్య గర్వానికి మేర లేకపోయిందంటే ఆశ్చర్యం లేదు. అందులో లక్ష్మీబాయమ్మ పున్నమ్మయెడల చూపిన మాటల సానుభూతి చూస్తే, ఈ వ్యవహారం అంతా సమయం వచ్చినప్పుడు, శేషయ్య పున్నమ్మల వివాహానికి సహాయం చేసితీరుతుందని అతనికి నమ్మకం కలిగింది.

ఇలాంటి ఆలోచనలతో అతడు వీధులోకి వచ్చేసరికి ఎదురుగా వున్న సుబ్బయ్యగారి యింట్లోంచి ఏవో కేకలు వినుపించాయి. మాటలస్వరంబట్టి రివిన్యూ ఇన్స్పెక్టరు వెంకట సుబ్బయ్యకీ, తాసిల్దారుగారగు చలపతిరావు పంతులుకీ ఏదో వాగ్వాదం జరుగుతూందని మన శేషయ్య గ్రహించాడు. వాలకం అంతా చూస్తే, పున్నమ్మచెప్పినట్టు వారిద్దరూ కలబడ్డారని అతనికి స్పష్టమైంది. ఇదే సమయ మనుకుని మెల్లిగా

సుబ్బయ్యగారింట్లోకి ప్రవేశించాడు శేషయ్య. గది గుమ్మందగ్గర నిలబడ్డాడు. లోపలనున్న ఆఫీసర్లిద్దరికీ వ్యవహారం సుతిమించి రాగంలోకి దిగింది.—"నువ్వు చిన్నప్పుడు తోటలో రేగుపళ్లు దొంగిలించి తోటవాడి చేత చావదెబ్బలు తిన్నావు, నువ్వూ నాకు చెప్పడమే నట్రా, చల్లన్నా!" అని వొకరు; "నువ్వు మాత్రం ఏం బుద్ధిమంతుడ వని? మూడో క్లాసు చదువుతూ వున్నప్పుడు నువ్వు మేష్టరు కాంతారావుగారి డస్కులో సిరా పారబోసి, మేష్టరు, 'ఎవరు పోశార్రా?' అని అడిగేసరికి గుప్చిప్‌గా ముంగిపోతులాగు వూరుకొని, తరువాత మేష్టరుకి తెలిశాక బెత్తంతో దెబ్బలు తిన లేదుట్రా, సుబ్బన్నా?" అని యింకొకరు. ఇలాగు మాటలు మహా జోరైపోతూవుండడం విని, శేషయ్య, ఇకనూరుకుంటే సిగ్గుకి చేటేమో అని వూహించి, తలుపు మెల్లిగా తోసుకొని గదిలో ప్రవేశించి చూసేసరికి "చల్లన్న సుబ్బన" లిద్దరికీమధ్యని జానెడే డమైనా లేదు. జామెట్రీలో రెండుపర్తులములొకచోట

కలిసిన రీతిచెప్పినట్టుగా వాళ్ల యిద్దరి పొట్టలూ అప్పుడే ఒకదాన్నొకటి అంటుతూ వున్నాయి; మొగాలు బాగా కాలిన మినపరొట్టెలాగు ఎర్రబారాయి; కోపం యిద్దరి ముఖాలమీద తాండవిస్తూంది; ఇద్దరు పళ్లు పటపటకొరుకుతున్నారు; పిడికిళ్లు గట్టిగా మూసి, ఆపిడికిళ్లలో ఒకనొకరు నలిపి ముద్దచేసేస్తున్నారేమో అన్నట్టుగా వున్నారు. ఇలాంటి సమయంలో వాళ్లిద్దరూ తలుపుసడి

విన్నారు. ద్వారంలోవున్న శేషయ్యని చూశారు. ఉప న్యాసాని కిదేకాలమని వెంటనే మన శేషయ్య, “ఇదిగో, మీరిద్దరూ ఒకడిపార్టుమెంటు వుద్యోగస్థులు. చిన్న ప్పుడు చదువుకున్నవాళ్లు. స్నేహంగా వుండకుండా పం దెముకోళ్లలాగు ఒకరితో ఒకరు కాట్లాడుతూవుంటే బాగుండదు. నేను మీతాబేదారుని; వీథిలో జవాన్లు న్నారు; మాఅందరికీ ఈ అసందర్భం తెలిస్తే ఏంబాగుం టుందో ఆలోచించండి” అని, నల్లకుక్క కారణంచేత ఇదివరకే తాసిల్దారుని జేబులోవేసిన ధైర్యంతో, లెక్చరు వొదిలాడు. ఆ ఉపన్యాసం తను అనుకున్నట్టుగా వాళ్ల కోపాన్ని తొలగించి, లజ్జను ఆవేశింపజెయ్యడం చూచి, మనస్సులో సంతోషించి, శేషయ్య వ్యవహారం చక్కపడు తుందని యెంచి,ఆనాటకంలో సూత్రధారము వహించుతే తనమాటలు వారిద్దరూ వినే అవస్థలో వున్నారని ఆలో చించి, మరింత ధైర్యం తెచ్చుకొని, తన రెండుచేతులతో వారిరెండు కుడిచేతులు కలిపి, “ఇక మీరు స్నేహంగా వుం డాలి” అంటూ మళ్లీ యేదో కొద్దిగా లెక్చరు సాగిద్దా మనుకుంటూంటే, రెండువేపులావున్న సుబ్బయ్య చల పతు లిద్దరూ ఒకరినొకరు కౌగిలించుకొనే ప్రయ త్నంలో వున్నారని తెలిసికొని, వాళ్లిద్దరి మధ్యనూ ఆలాంటప్పుడు నిలబడివుంటే ఆపొట్టలమధ్యని అడ కత్తెరలో పోకచెక్కలాగు నలిగిపోతాడేమో అన్న భయంచేత, మెల్లగా ప్రక్కనుంచి జారి, ఆ ముసలి ఆఫీసర్ల పశ్చాత్తాపాన్ని సూచించే గాఢా లింగనాన్ని, కొంచెం దూరంగా నిలబడి, కన్నుల పండువుగా చూశాడు. “నన్ను నువ్వే మొదట చల్లన్నా అన్నా”నని ఒకరు; “నన్ను సుబ్బన్నా అన్నా”నని మరొకరు. “నీతో ఎప్పుడూ పోట్లాడనని చెంపలు వేసు కుంటున్నా”నని ఒకరు; “నీతో ఎప్పుడూ కోపంగా మాట్లాడనని చెవులు నులుపుకుంటున్నా”నని మరొకరు. “తెలివి తక్కువచేత నిన్ను అనిన మాటలు క్షమించు” అని సుబ్బయ్య; “బుద్ధిలేక నీమీద కోపంగా కేకలేసి నందుకు క్షమించు” అని చలపతిరావుపంతులు. పిమ్మట, వచ్చిన పశ్చాత్తాపం బాష్పరూపంగా పొంగి వాళ్ల బొజ్జల మీంచి పారేదేకాని, ఇంతలో ఒక విశేషం జరిగింది.

వెంకటసుబ్బయ్యకోపం చల్లారుతూవున్నప్పుడు అతగాడిదృష్టి ద్వారంలో నిలబడివున్న శేషయ్యమీద పడింది. జరిగిన ముచ్చటంతా అతని ఊహలోకి వచ్చి, “ఒక్కముక్క పన్నలారని కుర్రాడు, ఇంతనాటకం చేస్తాడా!” అని పోతూవున్న కోపం మరలివచ్చింది. “శేషయ్య! నువ్వెలాగొచ్చావు, ఈ వ్యవహారంలోకి? ఏదో సాటిశాఖ వాడివని వూరుకుంటూంటే, నీ అధిక ప్రసంగం ఎక్కువవుతూంది! నీ కక్కరలేని ప్రసంగం లేదు, మా పెద్దమనిషిలాగు! కుర్రముండాకొడుకులు కుర్ర ముండాకొడుకుల్లాగుండాలి!” అని అసంతృప్తి, ఆగ్రహం కనబర్చాడు సుబ్బయ్య. ఈమాటలు విని, చలపతిరావు పంతులు, “ఇదిగో ఈ కుర్రాణ్ణి ఏమన్నా అంటే నే నొప్పుకోను, జాగ్రత్త; కుర్రాడు చాలా బుద్ధిమంతు డు. ఇప్పు డితడు లేకుంటే మనమిద్దరమూ గాడిదల కంటే నీచంగా ప్రవర్తించి వుందుము. కృతజ్ఞత చూప డాని కి మారుగా కోపపడుతున్నావూ!— రావోయి శేషయ్యా! ప్రొద్దున్న నువ్వు చూపినధైర్యం ప్రశంస నీయము” అని చలపతిరావుపంతులు ఆయువకుని చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. సుబ్బయ్య కిదేమీ అర్థం కావడం లేదు. తహసిల్దారు కరణంగాడిని చెయ్యిపట్టి ‘రావోయి బాబూ!’ అని లాగడం అతగాడి సర్వీసులో ఎక్కడా అనుభవానికి రాకపోవడంచేత తెల్లమొగంవేసి, “వీడు కరణం శేషయ్య, ఎవరనుకున్నావో కాని!” అన్నాడు. ఆమాట విని చలపతిరావుపంతులు, “తెలుసును; కరణ మైతే నేం, మనిషే. ఈ కుర్రాడివాళ ప్రొద్దున్న చెరువు గట్టుమీద లేకపోతే నల్లకుక్క నన్నేంజేసి వుండే దో?”—“చెరువుగట్టు, నల్లకుక్క” ఈరెండుముక్కలూ చెవినిపడేసరికి వెంకటసుబ్బయ్య తేలుకుట్టినట్టు గంతా డు. ఆరునెలల క్రిందట చెరువుగట్టుమీద తనకూ నల్ల కుక్కకూ జరిగిన ముచ్చటంతా అతనికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. దాంతో బిక్కమొగంవేసి వెంకటసుబ్బయ్య “ఏమిటీ? నల్లకుక్కా?” అని ప్రశ్నించేసరికి చలపతిరావు పంతులు కొంచెంసేపు క్రితం జరిగినసంగతి యావత్తూ పూసగుచ్చినట్టు చెప్పి, శేషయ్య ధైర్యాన్ని మరల ప్రశంసించి ముగించాడు. సాంతముగా విని, వెంకట

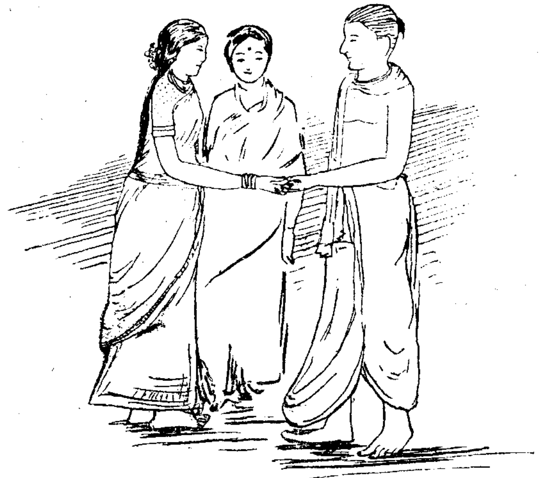
సుబ్బయ్య, "అబ్బ శేషూ! మనవూరి నల్లకుక్కని సాధించావట్రా నాయనా! ఎంతగట్టివాడవు!" అని వీపుమీద తట్టాడు.

ఇంతలో తాసిల్దారుగారి భార్య లక్ష్మీబాయమ్మ రంగంలోకి ప్రవేశించింది. ఆ యిల్లాలిని చూడడంతోటే చలపతిరావుపంతులు, ఒక్కసారి తాంబేలు తన శత్రువుని చూసేసరికి తన అవయవాలన్నీ బురికిక్రిందికి ముడుచుకున్నట్టుగా, చిన్నవాడైపోయాడు. అతని సంతోషం అంతా మాయమైపోయింది. అయితే భార్యమొగం నవ్వుతూవుండడం చూచి అతనికి కొంచెం ధైర్యం కలిగింది. లక్ష్మీబాయమ్మగారు తహసిల్దారుగార్ని, రివిన్యూఇన్స్పెక్టరుగారిని చూచి, "ఓహో! బాల్యస్నేహితులుకామా మరి! వంటయింది స్నానానికి లెండి" అని ముసిముసినవ్వుతో అన్నది. "శేషయ్య లేకపోతే మా బాల్యస్నేహం బండలయ్యే"దని మన స్సులో వాళ్లిద్దరూ అనుకున్న సంగతి ఆమెకేం తెలుస్తుంది? ఇంతలో లక్ష్మీబాయమ్మ శేషయ్యవైపు తిరిగి, "ఇదిగో, ఈఅబ్బాయికూడా ఇక్కడే వున్నాడూ? నాయనా! ఇందాక చెప్పకుండానే వొచ్చేశావు! నిన్ను భోజనానికి పిలుద్దామని అనుకుంటూంటేనే వొచ్చేశావూ?" అనేసరికి, సుబ్బయ్య తనలో— "పిల్లందరకీ వెర్రా యేమిటి? ఈమాటలు నాకేమీ అర్థం కాకుండా వున్నాయి. ఈపొగడ్తంతా నిజంగా శేషుగాడికే!" అనుకుంటూండేసరికి, లక్ష్మీబాయమ్మ సుబ్బయ్యవైపు తిరిగి, "సుబ్బయ్యగారూ! మీరుకూడా మా బసకి భోజనానికి రావాలి. మరేం అడ్డుచెప్పకూడదు" అని మరల శేషయ్యవైపు తిరిగి, "నాయనా! నువ్వంటే నల్లకుక్కకి సింహస్వప్నమోయి!" అనేసరికి చలపతిరావుపంతులు, సుబ్బయ్య యిద్దరూ గతుక్కుమన్నారు. "మళ్లా నల్లకుక్కేమిటి?" అని యిద్దరూ ఏకకంఠంతో పలికారు. అప్పుడు, లక్ష్మీబాయమ్మ ఒక పావు గంటక్రింద స్నానంచేసినప్పుడు జరిగిన సమాచారం అంతా తెలిపింది.

ఇంతలో ఈగోలంతావిని పున్నమ్మకూడా లోపలినుంచి గదిలోకి వచ్చి ఒకమూలని ముసిముసినవ్వు నవ్వుతూ నిలబడ్డది. శేషయ్య దృష్టి వెంటనే చెదరిపోయింది. పున్నమ్మ చిరునవ్వు శేషయ్య పెదవులమీదకూడా మందహాసచంద్రికని ఉదయింప జేసింది. శేషయ్య మందహాసం గర్వసూచకంగాకూడా వున్నది. లక్ష్మీబాయమ్మగారుచెప్పిన నల్లకుక్క కథనుగురించి తదేకధ్యానముతో ఆలోచిస్తూ వుండిన వెంకటసుబ్బయ్య శేషుమీద కలిగిన సంతోషాన్ని పట్టలేక అతన్ని కౌగిలించుకుని, "బాబూ శేషూ! 'కాలభైరవు'ణ్ణి (ఆగ్రామంలో మూలకాయలంతా కలిసి ఆనల్లకుక్కకి 'కాలభైరవు' డని నామకరణం చేయించారు)లొంగదీశావుట్రా!" అంటూ వుంటే శేషయ్య బుర్రలో అనేక ఊహాలు బయల్దేరాయి. వెంకటసుబ్బయ్యవంటి కోపిష్టికి కూడా తనమీద అనుగ్రహం కలిగిందని చూచి, 'పర్వాలేదు,జయించా'ననుకొని, శుభముహూర్తం మించిపోకుండానే,అనగా వెంకటసుబ్బయ్య బాహుచక్రంలో వుండినప్పుడే, మన శేషయ్య ఈవిధంగా లెక్చరు ఆరంభించాడు: "సుబ్బయ్య మామా! నామనస్సులో నాలుగు ముక్కలూ చెప్తున్నాను విను. ఇన్నాళ్లనుంచి నీతో చెప్పడానికి సాహసించలేదు, నువ్వేమంటావో అన్న భయంచేత" అనేసరికి వెంకటసుబ్బయ్య ముఖకమలం దళితమైంది. ఇది చూచి శేషయ్యకి మరింత ధైర్యం కలిగి, "మామా! మరేం లేదు: ఇదుగో మీపున్నమ్మ! మాయిద్దరి వివాహానికి నువ్వు అనుమతిచ్చావంటే, 'మాయిద్దరికీ తృప్తికలిగించినవాడివౌతావు'"అని నాలుగుముక్కలూ తడుముకోకుండా లేకుండా ఒక్కవూపిరిలో బజాయించాడు. ఈమాటలు వినేసరికి వెంకటసుబ్బయ్య ముఖంలో గొప్పమార్పు కలిగింది. స్వచ్ఛమైన సూర్యరశ్మితోనిండి కలకలనవ్వుతూ వున్న భూప్రదేశముమీద ఒకమాటు మబ్బువేసి నట్లయింది. కోపం వచ్చింది. ఆకోపంలో శేషయ్య అతనిచేతుల మధ్య ఏమైపోయివుండునో కాని, యింతలో చలపతిరావుపంతులు మాటల కుచ్చుకున్నాడు: "అభ్యంతరం ఏముంటుంది? ఈడుజోడు సరిగ్గా సరిపోయింది; నాకు ఆడపిల్ల లేక పోయిందికాని—" ఇంతవరకూ చెప్పి చలపతిరావుపంతులు భార్యవైపు ఒకపిరికిదృష్టి వేసి గప్చుపని మౌనం ధరించి బిక్కమొగం వేశాడు. తనభార్యవుద్దే

శం తెలియకుండా, తనమనస్సులోమాట బాహాటంగా వెలిపుచ్చినందుకు అతడు పశ్చాత్తాప పడుతూ, ఏంకోపమునుగుతుందో అని భయపడ్తూవుంటే లక్ష్మీబాయమ్మ నవ్వుతూ, "సందేహ మేమిటి? నాకుగానీ ఆడపిల్లవుంటే క్షణంలో నేను దానిని శేషయ్యకిచ్చి పెళ్లిచెయ్యనూ!" అన్నది. చలపతిరావుపంతులు 'బ్రతుకుజీవుడా' అనుకుని బాగా వూపిరి తీశాడు. చలపతిరావు పంతులు, ఆతని భార్య—వీరిద్దరివాక్యాలు సమయానికి టంకంపొడివేసి నట్టు పడేసరికి మన శేషయ్య సంతోషానికి మేరయెక్కడిది? కార్యమంతా సానుకూలంగా నడుస్తూవున్నందుకు అతడు తనలోనే ఈశ్వరునికి ధన్యవాదాలు సమర్పించాడు.

ఇంతమంది, యిన్నివైపులనుంచీ తనమీదకి దండెత్తేసరికి వెంకటసుబ్బయ్యమాత్రం ఏంజెయ్యగలడు? అతడు ముఖముతిప్పి మూలనున్న కూతురువైపు చూశాడు. అప్పుడు పున్నమ్మముఖం కొంచెం ప్రక్కకితిప్పి, మందహాసంతో గోడమీద చూపుడువ్రేలితో ఏదోగీస్తోంది. పున్నమ్మ భావంకూడా సుబ్బయ్యగారికి వ్యక్తమైంది. విచారణ ముగిశాక సెషన్సుకోర్టులో జడ్జీగారు జడ్జిమెంటుయిచ్చినట్టు గంభీరంగా వెంకటసుబ్బయ్య, "ఇంతమంది చెప్పాక తప్పుతుందా మరి! 'జనవాక్యంతు కర్తవ్యం' అన్నారు; మీయిష్టమే నాయిష్టమూను" అన్నాడు. అప్పుడు లక్ష్మీబాయమ్మగారు మూలను ముసిముసి నవ్వులతోవున్న పున్నమ్మని చెయిపట్టి తీసుకొచ్చి, ఆమెచెయ్యిని శేషయ్యచేతిలో కలిపి, "ముందు బాజాలతోను, మంత్రాలతోను కాబోయే పాణిగ్రహణ మహోత్సవానికిది రిహార్సు" అని తనయింగ్లీషు పదప్రయోగానికి పక్కున నవ్వింది.

*   *   *   *

మాఘ మాసంలో శేషయ్య పున్నమ్మల వివాహం జరిగింది. పెళ్లిలో తాసిల్దారు చలపతిరావుపంతులుగారు పెళ్లికొడుకు శేషయ్యపేర వెయ్యిరూపాయల కట్నం చదివించారు (అనగా భార్యఅనుమతి తీసికొని). పున్నమ్మ శేషయ్యల ఆయురారోగ్యములకు, వంశాభివృద్ధికి వారిని ఆశీర్వదించి మనంకూడా విరమిద్దాము.

లీలాబాలుఁడు

కోటమర్తి నాగేశ్వర శర్మ గారు

ఒకటి కింకను బదుమూఁడు నొనరఁ గూర్చి
  బొంగరములను, మిగుల నుప్పొంగి నీవు
స్వేచ్ఛయను రజ్జువునఁ జుట్టి చిత్రగతిని
త్రిప్పుచున్నావు, మంచిదే; తెలియఁ బలుకు
విసుగు పుట్టదొ? క్షణమైన విడువలేవు
బాలకా! నీవు సామాన్యబాలకుఁడవె?
కనులు మూయవు మెత్తుకైనఁ దినవు నీవు
కష్టసుఖములు నీకు సక్కంబులేవొ
పట్టుదల యొండె నాకుఁ గన్పట్టుచుండె
నెంతకాల, మిఁ కీయాట కంతు లేదె.

౧

పరశురామయ్యాపంతుల పైసా సాయము లేనిది క్షీరపురిలో కాదుగదా, ఆయూరికి చుట్టుపట్టులలో నుండు గ్రామములలోగూడ పెండ్లిండ్లు కావు; చదువులు సాగవు; నాట్లు పడవు; కోతలు నెఱవేరవు; శిస్తులు చెల్లవు. వేయేల, ధనావసరము గలిగిన ప్రతిపనియు పరశురామయ్యవద్ద ప్రామిసరీనోటు వ్రాసిననే కాని కాదు. ఇప్పటి జనసామాన్యపుస్థితి యట్లున్నది. ఈ విధముగా చూచిన పరశురామయ్య ఆపద్బాంధవు డనియే చెప్పవచ్చును. కాని ఆయన పుచ్చుకొనెడి అధికపు వడ్డీలు చూచినను, నూటికి పదినూరులు పుచ్చుకొనునా డైనను పైసా త్రోసివేయుట కిచ్చగింపని కాఠిన్యమును చూచినను ఆయనను నక్షత్రకు డనువారేకాని ఆపద్బాంధవు డనువారు మాత్రము కానరారు. అయిన నేమి? అయన యివ్వవలెను, వారు పుచ్చుకొనవలెను. కాలము కఱవుకాలము. పంటలు తక్కువ. ఖర్చు లెక్కువ. పిల్లలు జాస్తి. ధనికుడైనవాని నాశ్రయింపక జనసామాన్యము బ్రతుకు టెట్లు? కాబట్టియే ఆగ్రామజనులే కాక ఆచుట్టుపట్టుల నుండు గ్రామముల జనులుగూడ పరశురామయ్య పిడికిలిలోని పిచ్చుకలు. పరశురామయ్య మంచి నైష్ఠికుడు కాని అందులో మతాభిమానముకంటె సాంఘికపేడయు, నిరంకుశత్వము నే యెక్కువగా ద్యోతకమగుచుండును. దానికి తగినట్లుగా పరశురామయ్య మంచి ఒడ్డుపొడుగుగల మనిషి. దానికి తగినట్లుగా మొగము విశాలము. కన్నులు కాషాయపురంగు. అందువలన భయంకరుడుగా నుండును. ఉదయమే లేచి ప్రాతఃకృత్యములు తీర్చుకొని, స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానములు తీర్చుకొని, మొగము నిండిన విభూతిరేఖలతో, మెడనిండిన రుద్రాక్షమాలికలతో పంతులు వీథియరుగుపై గూర్చుండెనా, పిన్న పెద్దల కావీథిని నడువ వెఱపు. ఎవరు నడచినను పక్క పక్కలనే.

బుద్ధిశాలియగు విష్ణుశర్మ రాజకుమారులకు హితోపదేశము సేయుటకు కరటకదమనకుల నేనాడు సృష్టించెనోకాని, తత్సంతతివారు ఇప్పటికిని ఉన్నారు. సాధారణముగా పెద్దపెద్ద లంచగొండి మనుష్యరూప గోమాయువులే కన్ను, కాలు, చెవి, చిత్తము. సామాన్యముగా కులపెద్దలుగా నున్నవారి కేమి, గ్రామపెద్దలుగా నున్నవారి కేమి, మఱి యే యితర స్థానికాధికారములలో నున్నవారి కేమి, ఈకరటకదమనక సంతతివా రగు మనుష్య లోకరో, యిద్దరో పార్శ్వవర్తులై యుందురు. ఆపెద్దలకు వారు పెట్టినదే భిక్ష. ప్రత్యక్ష పరిశీలన తక్కువ. న్యాయాన్యాయవిచక్షణ శూన్యము. వారు తిమ్మయనిన తిమ్మ, బెమ్మ యనిన బెమ్మ. అంతకంటె దూరదృష్టి లేదు. పరశురామయ్య పంతులుకు శివయ్య

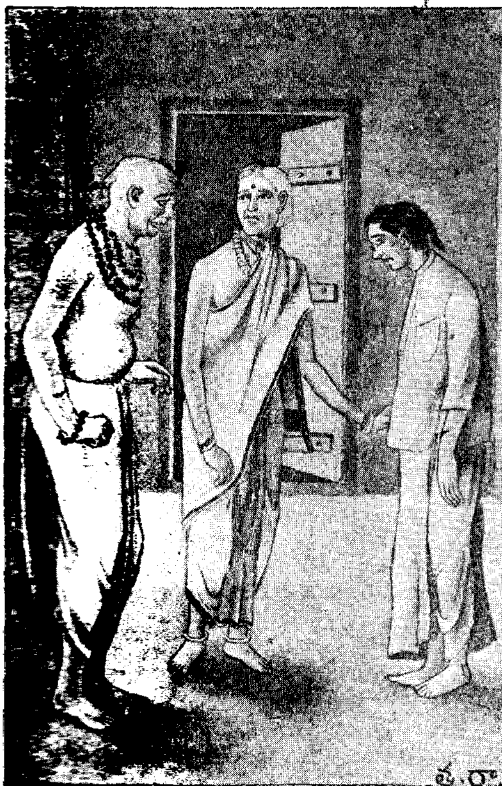
శాస్త్రి నమ్మిన బంటు. కోపించినప్పుడు పంతులు మోప్పియు, శాంతుడై యున్నప్పుడు చెవులుకొఱికియు సమయానుకూలముగా పంతులువద్ద మెలగెడి నేర్పు శాస్త్రి కున్నట్లు మఱియొకరికి లేదు. పంతులుకు ఒకరిపై నిగ్రహముగాని, అనుగ్రహముగాని గలుగునట్లు ప్రసంగించుటలో శాస్త్రి కడు చతురుడు. పంతులుతో నేరైన నేవ్యవహారము నైనను జరుపుకొనదలచిరేని వారు శాస్త్రిద్వారా వెళ్లిననే వారికార్యము సఫలము; లేక పోయిన శాస్త్రి పుల్లవిఱుపు మాటలకు వారికార్యము పొల్లుగావలసినదే: కాన పంతులవలని భయముకంటె శాస్త్రివలని భయమే ప్రజల కెక్కువ.

౨

ఆయూరికి నడుమ నొకవేపచెట్టు; దానికిచుట్టు నొకగచ్చుటరుగు: దాని కమ్మవారి తిన్నె యని పేరు. దానిపై సాయంత్ర మైదుగంట లగునప్పటికే, పంతులు, శాస్త్రి, వారియనుచరులు కొందఱు సమావేశ మగుచుందురు. ఇక నక్కడ జరుగుచర్చలలో శాస్త్రదృష్టి తక్కువ; ఆచారపు పట్టుదల లెక్కువ. ధర్మనిర్ణయము తక్కువ; అధర్మపు తీర్మానము లెక్కువ. క్షేమవిచారణ తక్కువ; కష్టపెట్టు యత్నము లెక్కువ. సఖ్యపఱచు యోచన లల్పము; బహిష్కారబాంబుల ప్రయోగ మత్యధికము. ఎవరియింట నాలుమగలు జగడమాడినను, ఎవరి యింట నత్తకోడళ్లు వాదులాడినను, వీరికే. అందులో బల వంతులపక్షము చేరుట, బలహీనుల పీడించుట వారిపని. పంతులు శాస్త్రిని చూచి, 'శివయ్యా! ఏమిటి విశేషాలు?' అని తిన్నెపై గూర్చుండగనే యడుగును. అడుగగనే, 'బాబూ!' వింటివో లేదో: రామయ్యకొడుకు పట్నంలో చదువుకు చేరగానే క్రాపింగు పెట్టినాడు. మొఖాన బొట్టు ఏడ్చుకోడు. ఇటువంటివాడు మాలకూడు తిని వచ్చా డంటే సందేహ మేమిటి? మఱొకసంగతి: సుబ్బయ్య శాస్త్రికూతురు నిత్యము సాయంత్ర మయ్యేటప్పటికి తల్లో పూలు ముడుచుకోక మానదు. పెనిమి టెక్కడనో బొంబాయిలో చదు వేడుస్తుంటే యిదీ పూలుపెట్టుకొని కులకటం యేమిటో అర్థంకాగు. అది సరే. మొన్న వెంకటచలం వ్యాజ్యానికని గుంటూరు పోయి వితంతు వివాహం చేసుకున్నవాడి స్నేహితుడి యింట్లో తాంబూలం సేవించి వచ్చాడట. ఇక గోపయ్య, యింగ్లండు వెళ్లివచ్చిన మాధవరావు తల్లి పినతల్లి ఆడబిడ్డకూతురింట్లో భస్పళ మే కొట్టి వచ్చినాడట. వెంకయ్యకొమార్తె గుజ్జములా గున్నది, ఇంతవఱకు పెండ్లియత్న మే లేదు. ఒకటో రెండో అయ్యేవుంటుంది. అడిగేవా డెవడు? కులకట్టుబాట్లు కూలిపోతున్నవి. వర్ణాశ్రమధర్మాలు, శాస్త్రచోదితకర్మలు వల్లకాడై పోతున్నవి. పెద్దవాళ్లము మన మింకా పూర్వాచారాలు విడవలేక యేడుస్తుంటే ఈకులభ్రష్టుల మూలంగా మనకుగూడా వర్ణసంకరం ప్రాప్తిస్తున్నది. ఇంకా మీవంటి కర్మిష్ఠులు వేదమతాన్ని రక్షిస్తూఉండబట్టి ప్రపంచం యింకా ఏభూకంపపు ఉపద్రవంచేతనో నాశనంకాకుండా నిలిచియున్నది.' అని శివయ్య ప్రసంగముసాగించును. ఆస్తోత్రపాఠములతో పంతులుకు శివము పెరుగును. అతడు నిజముగా తనవల్లనే లోకమంతయు నిలిచియున్న దనుకొనును. వేదమతము నుద్ధరించుటకు తానొక శంకరావతార మనుకొనును. వెంటనే, 'పంపండోయి ఆంక్షాపత్రికలు, వర్ణసంకరం ముండాకొడుకుల కందరికీ' అనును. రాత్రి యెనిమిది తొమ్మిది గంటలవేళ ఈతీర్మానము. తెల్లవాఱియు తెల్లవాఱక మునుపే యింటింటి కొక ఆంక్షాపత్రిక. అదిచూచి యాగృహస్థు లాలగోడు, బాలగోడు. ఇక వారి కేవృత్తుల వారు పనిచేయరు. సరిగదా, ఏబావినీళ్లను వారిని తగుల నీయరు. పురోహితులు ఆబ్దికాదికర్మలకు రారు. ఊరివారు భోజనపేరంటములకు బిలువరు. ఈవిధముగా వారెన్నిదినము లగచాట్లుపడుదురు? పాప మాగృహస్థు లీబాధలు పడలేక అమ్మవారితిన్నెమీద వేంచేసియుండు అమాత్యసమేతుడగు బహిష్కారచక్రవర్తిని, అనగా పరశురామయ్యపంతులును, క్షమాపణ కోరియో, అపరాధరుసుము చెల్లించియో, ప్రాయశ్చిత్తము గావించుకొనియో, బహిష్కారమును బాపుకొని, సంఘములో జేరుచుందురు. క్షీరపురిగ్రామస్థులకు పరశురామయ్య ప్రభృతులచే నివి నిత్యపాట్లు.

3

పరశురామయ్య పంతులకు కొమారులు ముగ్గురు; కొమార్తెలైదుగురు. పెద్దకొమారుడు కరిణీకము చేయుచున్నాడు. రెండవవాడు కొంత చదివి మానివేసి, పంట పైరులను, ఇచ్చి పుచ్చుకొను వ్యవహారములను జూచుచు, తండ్రికి సాయముగా నున్నాడు. మూడవవాడగు శంకరుడు బాపట్లలో మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్ష నిచ్చి గుంటూరులో ఎఫ్. ఏ. చదువుచున్నాడు. కాని దురదృష్టవశముననో, అదృష్టవశముననో శంకరునకు ఎఫ్. ఏ. పరీక్ష రెండుమాఱులు పోయినది. మొదటిమాఱేమో ప్రమాదముగా కొనెనుగాని రెండవమాఱుగూడ పరీక్ష పోయిన దనగానే పరశురామయ్యపంతులు కొడలు మండిపోయినది. తెలివిమాలిన వెధవా, యీమాటుగూడా తప్పిపోయినావా? నీ వేమో చదివి తాసిల్దా రేదుస్తావని మీ అమ్మ చెప్పితే వెయ్యి రెండువేలు నీబొందమీద పోశాను.

చదివిందీలేదు యేడ్చిందీలేదు. యేటేటా తప్పటమే. నీచదువుకు పెట్టినడబ్బు కట్నంగా లాగవచ్చునంటే నష్టంలేదని ఒప్పుకున్నాను. ఇట్లా తప్పే వెధవకు కట్నమెవ రిస్తారు? ఇక చాలు, యింట్లో కూర్చో: చదువూవద్దు గిదువూవద్దు". అని యేమేమో తిట్టినాడు. పరీక్ష పోయినందులకే లోలోన క్రుళ్లి యేడ్చుచున్న శంకరునకు తండ్రిమాటలు గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటువలె మహావేదనను గలిగించినవి. ఆదినమెల్ల అన్నము నీళ్లు గానకుండ గదిలో ముసుగుబెట్టుకొని పడుకొని, యేడ్చి యేడ్చి వేసారిపోయినాడు. కడగొట్టుకొడుకని కాబోలు, సుభద్రమ్మకు శంకరునిపై మహాప్రేమ. కాన కొమారుని కడకు బోయి, 'నాయనా! వెధవపరీక్ష పోతేపోయింది. దానికోసం యింతదుఃఖపడట మెందుకు? ఏమో చదివితే మంచి దనుకున్నాము. మనగ్రహచారం చాలక కలిసిరాలేదు. పోనీ, నీవు చదివి సంపాదిస్తేనేగాని పొట్టగడవని సంసారం కాదుగదా? నీవు అన్నము నీళ్లూ కానకుండా యింతగా దుఃఖపడట మెందుకురా బాబూ! మీ తండ్రి మాటలకా, ఆయనమాట లెప్పుడూ అంతే. నీవు తప్పిపోయినావని ఆయనకు దుఃఖం లేదు; డబ్బు నష్టమైందని ఆయన విచారం: అందుకోసం అట్లా వేష్టపడ్డారు. ఆయనమాటలు మనకు క్రొత్తా. ఇవ్వాళ అట్లాగే అంటారు; రేపు ఆయనే మళ్లీ చదువుకోమని పంపుతారు నాయనా! ఏడవ్వద్దు బాబూ ఏడవ్వద్దు' అని తల్లి కడుపు గడ్డం పట్టుకొని బతిమలాడినది. శంకరుని మనస్సు తేరలేదు. ఏ విధముగానైనను పెద్ద పరీక్ష లిచ్చినగాని తనకు ఖ్యాతి లేదని భావించినాడు. కాన యేదేశం పోదాము, ఏమి చదువుదాము; ఎక్కడ చదివివస్తే గొప్పఉద్యోగం దొరుకుతుంది–అని దీర్ఘముగా యోచించినాడు. ఈవిధముగా యోచింప యోచింప, శంకరున కొకయుపాయము తోచినది. దానితో నాతని చింత నివృత్తియైనది. అంత చివాలున లేచి వంటయింటిలోనికి వెళ్లినాడు. తల్లి వంటచేయుచున్నది. ఆమెతో ఏమేమో గుసగుసలాడినాడు. తల్లి మొదట యొప్పుకొనని యట్లు మాట్లాడినది. తరువాత దీర్ఘచర్చమీద అంగీకరించినట్లు తల యూపినది. అప్పటికి ఎనిమిది

గంటల రాత్రి యైనది. శంకరుడు వేగముగా భోజనము చేసి తనముల్లెమూటలు సరుదుకొని చల్లగా తొమ్మిది గంటలకు వచ్చు పట్నంప్యాసింజెరుకు వెళ్లిపోయినాడు. మద్రాసు ప్యాసింజెరువూత వినినగాని అమ్మవారి త్రిన్నె దిగుపద్ధతి లేదు పంతులుకు. ఆవిధముగానే రైలువూత వినగానే యింటికి వచ్చి భోజనము చేసి పడుకొనినాడు పంతులు. శంకరునిమీద కోపము వచ్చియుండుటచే నతని సమాచారము పరశురామయ్య అడుగలేదు, సుభద్రమ్మ చెప్పలేదు. అంరాత్రి గడచిపోయినవి.

ఉదయము స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానము లన్నియు తీరినవెనుక రాత్రి చేపెట్టెలోని యెనిమిదివందల రూపాయలును ఇనుపపెట్టెలో పెట్టనిమాట పంతులుకు చప్పున జ్ఞాపకము వచ్చినది. తటాలున వెళ్లి చేపెట్టె తెఱచినాడు. ఇక నేమున్నది? రూపాయలసంచి లేదు. పంతులుగుండె గుభేలుమనినది. మొగము వెల్లనైనది. చేతులు వణకినవి. సంభ్రమస్వరముతో భార్యను కేకలెట్టిపిలిచి, 'రూపాయలసంచి లేదేమే' అనినాడు. 'ఏమో నాకేమి తెలుసు? ఎక్కడ పెట్టుకున్నారో బాగా చూచుకోండి' అన్నది సుభద్రమ్మ. 'ఇంకెక్కడ పెట్టాను? నిన్నసాయంత్రమే గదా, రామిరెడ్డి యెనిమిదివందలు యిచ్చిపోయినాడు! రాత్రికి యినుపపెట్టెలో పెట్టవచ్చునను, ఇంతలో ఏమైపోతుం దని ఈచందూకాలోనే పెట్టిపోయినాను. రాత్రి జ్ఞాపకం లేకపోయింది. యిప్పుడు చూస్తే లేదు. వేసిన తాళం వేసినట్లే ఉంది. పెట్టినకాగితాలు పెట్టినట్టే ఉన్నాయి. ఎవరు తీశారు? పెద్దవాడు జమాబందీకి వెళ్లినాడు. చిన్నవాడు అత్తవారింటికి పోయినాడు. ఇక ఎవరు నాపెట్టె తీశారు? శంకిగాడేమైనా తీసి ఉంటాడా? ఏడీ శంకిగాడు?' అని సంభ్రమముతో ప్రశ్నించినాడు పంతులు. 'ఏమో' అనినది సుభద్రమ్మ.

'బహిర్భూమికి పోయినాడా?'

'ఏమో నే చూడలేదు.'

'అన్నిటికి యేమో యేమో అంటావు, నీదుంప తెగ, ఎక్కడికి పంపించావు చెప్పవే' అని పంతులు పట్టరానికోపముతో పండ్లు పటపటకొఱుకుచు పలికినాడు.

'రాత్రినుండి వాడిమొగమే చూడలేదు. నన్నడిగితే నాకేమి తెలుస్తుంది?' అని సుభద్రమ్మ అక్కడనుండి వెళ్లిపోయినది.

'ఏమో మాయగా వుంది' అని పంతులు పది మందిమనుష్యులను పిలిపించి నలుదైపులకు పంపినాడు. రైలువద్దకు పంపినాడు. వాళ్లు నలుదైపుల వెదకివచ్చి కనుపడలేదని పంతులతో చెప్పినారు. అంతటితో రూపాయలచౌర్యము శంకరునిపనియే యని పంతులుకు రూఢిగా తోచినది. 'ఏమే, ఎక్కడికైనా పోతానన్నాడా, శంకరుడు?' అని భార్యను పిలిచి అడిగినాడు. 'నాతో చెప్పలే'దన్నది సుభద్రమ్మ. శంకరునిమీద కోపమెక్కువైనది పంతులుకు. 'వెధవ, ఎనిమిదివందలు యెత్తుకొనిపోతే ఏమవుతుం దనుకొన్నాడు? ఒకవేళ యీయెనిమిది వందలతో ఈ ఎఫ్ఫే ప్యాసయినా బియ్యే ఎట్లా చదువుతాడు శుంఠ? పస్తులుపడి చస్తున్నాడన్నా పైసా పంపను. ఏమన్నా కానీ, వాడు నాకు కొడుకు గాడు; నేను వాడికి తండ్రిని కాను. నేటితో సరి. వాడికి నాగడప త్రొక్కే ప్రాప్తి పోయిం' దని చిత్తము వచ్చినట్లెల్ల శంకరుని చెడతిట్టి, యంతటితో కసిదీరక భార్యను తిట్టి, అంతకును ఉమ్మలికము దీరక నౌకరులను దిట్టి, తన కీసావ తెచ్చిపెట్టిన యింగ్లీషుచదువును తిట్టి, తాను డబ్బు ఇనుపపెట్టెలో పెట్టుకొనకపోయినందులకు తన్ను దిట్టుకొని, నోరునొచ్చి వూరుకొనినాడు పరశురామయ్య.

౪

శంకరుడు ఇల్లు వదలి వెళ్లి వారము దినములైనది. మధ్యాహ్నభోజనానంతరము నిద్రపోయి లేచి విసనకఱ్ఱతో చెమట నార్చుకొనుచు సావడిలో కూర్చున్నాడు పరశురామయ్య. సుభద్రమ్మ పెనిమిటి కెదురుగా కత్తిపీట ముందు వైచుకొని కూర్చుండి మామిడిపండు ముక్కలు కోసి పెనిమిటి కందింపుచున్నది. ఇంతలో తపాలా బంట్రౌతు ఒకజాబును తెచ్చి పంతులు కిచ్చి వెళ్లినాడు. తినుచున్న మామిడిపండు ముక్కల నావల బెట్టి పరశురామయ్య సులోచనముల దెమ్మని భార్యతో

చెప్పినాడు. వెంటనే గదిలోనికి వెళ్లి ముక్కుద్దములను తెచ్చి యామె పెనిమిటి కిచ్చినది. భుజముపైనున్న కొల్లాయితో కంటియద్దములు తుడిచి కన్నులకు బెట్టుకొని, తత్తరపాటుతో నుత్తర మొక్కమాఱు చదివి, "అయ్యో!" అని పెద్దకేక పెట్టి, నిశ్చేతనుని వోలె

గోడను చేరగిల బడిపోయినాడు. "అయ్యో! ఏమి! ఏమి!" అని మొఱపెట్టుచు కొయ్యయైపోయిన పెనిమిటిని సుభద్రమ్మ తియ్యబోయినది. మొదట పంతులు పెట్టిన గావుకేకను, తరువాత సుభద్రమ్మ యేడ్చిన యేడ్పును విని యింటిలోనివారును, నిరుగుపొరుగువారును పోగైనారు. బహుశైత్యోపచారములు చేసినమీదటగాని పంతులుకు ప్రాణము చేరుకొనలేదు. తెలివి రాగనే, "నాకొంప మునిగింది: నే నెట్లా బ్రతికేది?" అని పంతులు మరల దుఃఖింపసాగినాడు. పెనిమిటి యేడ్చుచుండెనని భార్య యేడువసాగినది. వారిని చూచి బిడ్డ లేడువసాగినారు. వా రందఱను జూచి యితరులు కంట తడిపెట్ట మొదలిడినారు. ఈవిధముగా నొకయఱగంట గడచిపోయినది. సమాచార మెఱిగి యేడ్చుచున్న దొక్క పంతులే: తక్కినవా రందఱాతని యేడ్పుజూచి యేడ్చుచున్నవారే. సంగతి తెలియకుండ యేడ్చుట బాగుగ లేదని పంతులు పెద్దకొమారుడైన లక్ష్మీపతికిదోచినది. కాన నతడు దుఃఖమును కొంత యుపశమింపజేసికొని ఉత్తరమును విప్పి చూచినాడు. అం దిట్లు వ్రాయబడియున్నది:

"రాజమాన్య రాజపూజితులైన శ్రీ కోటంరాజు పరశురామయ్య పంతులు నాన్నగారికి తమకొమారుడు శంకరుడనేక సాష్టాంగనమస్కారములు. తర్వాత- నేను మూడుదినముల క్రిందట యీ బొంబాయికి వచ్చితిని. ఇచ్చటనుండి ఈ పుదయపుస్టీమరులో సీమకు వెళ్లుచున్నాను. మీ చేపెట్టెలోని యెనిమిదివందల రూప్యములను నేనే తీసికొనివచ్చితిని. నేను బారిష్టరుపరీక్షయై వచ్చుట కగువ్యయ మంతయు గుంటూరులోని యొక న్యాయవాది యొసంగునట్లు ఆయనకు నాభాగపు ఆస్తిని తాకట్టుపెట్టి యేర్పఱచుకొని వచ్చితిని. పరీక్షయందొడిన యవమానమును తీర్చుకొని, తగు ఉద్యోగమున కర్హుడనైన వెనుకనే తమ దర్శనము చేయగలను. క్షమించవలెను. మహాలక్ష్మి సమాన యగు మా తల్లిగారికి నా నమస్కారములు.

బొంబాయి,
౨-౬-౨౮.

ఇట్లు: విధేయపుత్రుడు,
శంకరుడు.

లక్ష్మీపతి యుత్తరము చూచుట ముగియుటతోడనే, 'ఏమిటి, ఏమి'టని అంద ఱడిగిరి. 'ఏమీ లేదు. మావాడు సీమకు వెళ్లుతున్నానని ఉత్తరము వ్రాశా' డని అతడనెను. ఆమాట వినుటతోడనే, 'పంతులుకు బలేశాస్తి అయింది. ఊరందఱిని ఉత్తుత్త నెపములు కల్పించి వెలిపెట్టినట్లు గాదు' అని లోలోన సంతసింపుచు గుమి

కూడినజను లెక్కచేయక వారకు వెళ్ళిపోయిరి. ఏమి ప్రమాదమో అని భయముతో నేడ్చుచున్న సుభద్రమ్మ ఆసమాచారము వినుటతోడనే యాసమాచారము తాను కొంతకొంత యెఱిగినదే యగుటచే ఏడ్పు మానివేసినది. కాని శిష్టాచారసంపన్నుడనని డాబులుకొట్టుచు, కారణము లేని నెపములు కల్పించి యూరిజనుల బహిష్కారములతో బాధింపుచు, నిరంకుశుడై వర్తింపుచున్న పంతులాయవమానము నెట్లు భరింపగలడు? పాపము. పంతులా యవమానదుఃఖమును సైరింపలేక, నలువురలో తల యెత్తుకొని తిరుగజాలక, యింట్లోనుండి బయటికి రాలేదు. తననిష్ఠ నీళ్లగలిసెనే, తనకే బహిష్కారకర్మము పట్టెనే యని లోలోన కుములుచు, అన్నము నీళ్లు గానక, చిక్కి శల్యమై, మంచము పట్టిపోయినాడు. పాప మాతడు వచ్చి కూర్చుండకపోవుటచే నమ్మవారి తిన్నె చిన్నబోయినది. తమ బహిష్కారవ్యాపారమునకు విఘాతము గల్గుటచే శివయ్య ప్రభృతులకు వెఱ్ఱెత్తినట్లయినది.

౫

శివయ్యశాస్త్రికి ఒకతే ఒక్కకూతురు: పార్వతి చక్కనిచుక్క; పరువమందిన బంగరు బొమ్మ. ఆ బిడ్డకు విద్యాబుద్ధులు గఱపుటలో పూర్వాచారపరాయణుడగు శివయ్య నూత్నపంథా త్రొక్కినాడు. అతని యనూనకృషిచే పార్వతి గీర్వాణాంధ్రముల యందు మంచిప్రజ్ఞావతి యైనది. "ఊరివారి నందఱిని ఊరకనే ఆక్షేపిస్తావు. సీమదొరసానిలాగ నీకూతురుకు ఆచదువేమి"టని ఎవరైన నడిగినచో, "అయ్యా! ఏమి చెయ్యను? నాకు కొడుకైనా అదే, కూతురైనా అదే-నా ముచ్చటెట్లా తీరాలి?" అని దీనముగా జెప్పి తప్పించుకొనువాడు. "అవును పాపము" అని లోకులుగూడ మనస్సమాధానము చేసికొనువారు.

శివయ్య శ్రమపడి రెండువేలు పోసి పార్వతివిద్యాబుద్ధులకు దగినవరుని బి. ఏ. పరీక్షకు జదువుచున్నవానిని తెచ్చి పెండ్లిచేసినాడు. కాని విధివిధానమును దప్పింప నెవరితరము? శంకరుడు సీమకు వెళ్లిన యాఱుమాసములకు రాజమండ్రిలో చదువుచున్న పార్వతి పెనిమిటి గోదావరిలో నీతగొట్టపోయి యందుపడి మరణించినాడు. ఎవతెను తమ ప్రాణపదముగా నెంచుచుండిరో అట్టి తమ ప్రియకుమార్తెకు రారాని దురవస్థ ప్రాప్తించినప్పుడు తల్లిదండ్రు లెట్లు సైపగలరు? అందు శివయ్యదుఃఖము తల్లిదుఃఖముకంటె మిన్నయై పోయినది. పాప మాతడు నేల నంటిపోయినాడు. 'వాని వెధవకూతురు నగలు పెట్టుకుంటున్నది. వీని వితంతుకుమార్తె రవిక తొడుక్కొంటున్నది. వానికూతురు సకేశి; వానియింట బ్రాహ్మణార్థము చేయరా'దని నిరంతరము ఊరిజనుల నాక్షేపించుచు పంతులుతో కొండెములు చెప్పి ఆంకాపత్రిక లంపుచు బాధించెడిశివయ్య కిట్టికష్టము ప్రాప్తించినందులకు 'పాపకర్మునకు దగినశాస్తి అయిం'దని ఆతనితో నగచాట్లు పడినవారు కొందఱు సంతోషించినను, పెక్కుమంది లావణ్యవతియైన పార్వతి దురవస్థకు మిక్కిలి దుఃఖపడిరి. ఈదుఃస్థితిలోనే అభాగ్యురాలగు పార్వతి రజస్వలయైనది. ఏకఘోరనియమములు వితంతువు లవలంబింపవలెనని శాస్త్రి రూక్షముగా బలుకుచుండెనో, ఆకఘోరనియమములను తనప్రేమైకనిలయమైన పార్వతిపై ప్రయోగించుట యనిన శివయ్యహృదయము విదారించికొనిపోయినది. 'అయ్యో, ఆపాడురూపము నేను చూడలే'నని తల గొట్టుకొని యేడువసాగినాడు. 'అయ్యో! పదునాలుగేండ్ల పిల్లేగదా, ఇంకా రెండేళ్లు చీర రవికలు కట్టుకొంటేనేమి? చెవి కమ్మలైనా పెట్టుకుంటేనేమి? చేతి బంగారుగాజులైనా ఉంచుకుంటేనేమి?' అని యోచన సాగించినాడు. తలనొప్పియు, దారిద్ర్యమును తనదాక వచ్చినగాని తెలియదని లోకసామ్యము గదా.

౬

మూడేండ్లు గిఱ్ఱున తిరిగిపోయినవి. శంకరరావు భారిష్టరు శంకరరావై స్వదేశమునకు తిరిగి వచ్చినాడు. తనరాక ముందుగా తల్లిదండ్రులకును, బంధుమిత్రులకును దెలియబఱచినాడు శంకరునిఆగమనవార్త దెలియబడగనే యింట్లో పెద్దవివాదము బయలువెడలినది. 'వస్తే రానీ' నాగడప త్రొక్కనియ్య'నని పరశురామయ్య వాదన.

‘మూడేండ్ల క్రిందట ఇల్లు వదలి పోయినబిడ్డ నేటికి మరల దేశంలోకి వస్తుంటే నేను చూడకుండా ఉండలే’నని సుభద్రమ్మ యేడుపు. వాడికి మనయింట్లో అన్నము పెట్టవద్దు; నీళ్లు పోయ్యవద్దు. ఇంటికి వచ్చి చూచిపోనీ, దానిలో తప్పేముం’దని కొడుకులసమాధానము. ‘శంకరుడు యింటికే రావాలె-పంతులుకు బహిష్కారపత్రిక పంపించేదే. అందఱిని వెలిబెట్టినట్టుగాదా, తనకు యింకోధర్మమా?’ అని యూరిలోనివారి ఆలోచన. పంతులుకు ఎటు చేయుటకును తోచలేదు. శంకరు నింటికి రానిచ్చినచో గ్రామస్థులు తన్ను బహిష్కారావమానమునకు పాల్పరచెదరని భయము. రానీయకున్న భార్యాపుత్రులతో తీవ్రమైన పోరాటము. ఏది చేయును, ఏదిమానును? ఎటు చూచినను గళబద్ధకముగనే యున్నది. ఆలోచింప నాలోచింప, గ్రామస్థుల బహిష్కారమునకైన నొప్పుకొనవచ్చును గాని భార్యాపుత్రులతో పోరాడుటకు పరశురామయ్యకు సాహసము కలుగలేదు. ఏలయందురా: “శంకరునితో నిర్దాక్షిణ్యముగా పోరాడినందుననే నాతడిట్లు విదేశ మేగుట ప్రాప్తించినది. అట్లు గాక ‘నాయనా! పరీక్ష పోతే పోయింది, మళ్లీ చదువరా’ అంటే శంకరు డింత సాహసం చేసేవాడు కానేకాదు గదా! కాబట్టి ఒక అవివేకమువల్ల కుటుంబమున కిట్టి యాపద తెచ్చినాను. ఇప్పుడు ఈ భార్యాపుత్రులతో కూడ వివాదము పెట్టుకొనినచో వీళ్లేమి చేస్తారో! యిందువల్ల మరల యెట్టికుటుంబ చిక్కులు వస్తాయో!” అని పంతులుకు మనస్సులో పెద్దభయము పుట్టినది. కాన ఎటును సమాధానమీయకుండ ఊరకొనినాడు. తండ్రి మౌనము చూచి తమ్ము నింటికి పిలుచుకొని వచ్చుటకు అన్న లిరువురు పూనుకొనినారు.

మఱునాడుదయము రైలువద్దకు వెళ్లి అన్న లిరువురు శంకరు నింటికి తీసికొని వచ్చినారు. సుభద్రమ్మ కొమారుని కౌగిలించుకొని తన యనుపమాన వాత్సల్యమును నయననిర్గతబాష్పబిందువులచే వెల్లడించినది.

మొక్కవోయిన కత్తివలె, కోఱలు పెఱికిన సర్పమువలె, వాడిచెడిన వాడై, ఖేదమోదశూన్యమైన నిర్వికార నిరాలాప నిశ్చల దృష్టితో కొమారునకు స్వాగత మిచ్చినాడు పంతులు.

శంకరు డింటికి వచ్చిన సమాచారము ఒక్క నిముసములో గ్రామమంతట వ్యాపించినది. సంబంధము లేని వారికిగూడ నూహాపోహలతో సంబంధములు గల్పించి పంతులుచేసిన బహిష్కారములచే బాధింపబడియున్న గ్రామస్థులకు పంతులుపై కసిదీర్చుకొనుటకు మంచియవకాశము లభించినది. అనామకులందఱు నాయకులైనారు. మూలనున్నవారెల్ల ముందుకువచ్చినారు. ‘వాకిట్లోకివచ్చినవాడు వంటయింట్లోకి వచ్చియుండడా? పంతులుపై బహిష్కారపుగుండు ప్రయోగింపవలసినదే.’ అని నిశ్చయించి

నారు. ఆసాయంత్రము అమ్మవారితిన్నె గ్రామజనులతో బిలబిల లాడినది. బహుదినములనుండి బహిష్కార నాయకులలో నొకడుగా నుండుటచే నొప్పుదల లేకున్నను శివయ్య సభాధిపతిగా నుండుట తప్పనిసరి యైనది. సరే యని సభాధిపతిగా కూర్చున్నాడు. 'ఈగ్రామపెద్దయు, శిష్టాచారసంపన్నుడును నైన శ్రీ కోటంరాజు పరశురామయ్య పంతులుగారు, ఇంగ్లండు వెళ్లి మూడువత్సరములు దొరలతో మద్యమాంసాదులు సేవించి వచ్చిన కొమారుని యింటికి రప్పించి, యెట్టి ప్రాయశ్చిత్తము లేకుండ పంక్తిభోజనము పెట్టినారు గావున, వారిని బహిష్కరించడమైనది. నేటినుండి యీగ్రామస్థు లెవ్వరును శుభాశుభకర్మలకు వారిని తమయింటికి పిలువరాదు; వారింటి కెవ్వరును పోరాదు. అన్ని కులముల వారు ఈకట్టడికి లోబడి యుండవలెను. అట్లు లోబడని వారు తమకులస్థులచే వెలివేయబడుదురు.' అని తీర్మానించినారు.

౭

పార్వతి శంకరునకు చిన్ననాటి నేస్తకత్తె. వారిద్దఱకు ఏడువత్సరములు వ్యత్యాస మున్నను వారిద్దఱు చాల స్నేహముగా నుండువారు. బుద్ధిమతి యగు పార్వతికి శంకరుడు తనచెల్లెలితోపాటు చదువు చెప్పుచుండువాడు. ఆసమయములో తనసౌందర్యవివేకములచే శంకరునిమనస్సు కొల్లగొనినది పార్వతి. ఆమెబుద్ధినైశిత్యమే శంకరున కామెపై నకారణప్రేమను గలుగజేసినది. ఆతడు పెద్దవాడై ఉన్నతతరగతులలో జదువుచుండెడి దినములలో గూడ సెలవుదినములలో తాను వచ్చినప్పుడు దినమున కొకటి రెండు మాఱులు శివయ్య యింటికి వెళ్లి పార్వతిని చూడకుండ నుండువాడు కాడు. బాలికలు చదువుకొనుట యనిన శంకరునకు మహా అపేక్ష. "పార్వతి శ్రద్ధగా చదువుకొంటుందని, చూడు, ఎంతప్రేమగా విచారించిపోతాడో! పట్నవాసాల్లో చదివే పిల్లలకు మహాగర్వం ఉంటుంది: పాపం, శంకరుడికి అటువంటివేషాలు లేవు. చిన్ననాడు ఆడుకొన్న సావాసంగూడా మఱచిపోకుండా పార్వతిని చూచి పోతాడు!" అని పార్వతి తల్లిదండ్రులు వాత్సల్యపూర్వకముగా శంకరుని శ్లాఘించుచుండెడివారు.

ప్రస్తావవశమున తల్లి పార్వతి వైధవ్య మందిన సమాచారము శంకరునకు చెప్పినది. శంకరుని దయాపూర్ణహృదయమున నావార్త పిడుగుబోలె దాకి యాతని హృదయమును విదారించినది. 'అంత మంచి పార్వతికి, అంతవిద్యావతియైన పార్వతికి, అంత సౌందర్యవతియైన పార్వతికి, వైధవ్యమా! అయ్యో, విధాత యెంత నిష్కరుణుడు!' అని నివ్వెఱబోయినాడు శంకరుడు. అప్రయత్నముగా నతని నేత్రములనుండి యశ్రువులు జలజల రాలినవి. ఆ దుఃఖ మాపుకొనుటకే అతని కెంతయో కష్టమైనది. పరస్పర ప్రేమ ప్రకటనము గావించుకొనుచు, స్త్రీ పురుషులు యథేచ్ఛముగా సంచారముచేసెడి దేశములో శంకరుడు మూడేండ్లు గడపివచ్చినాడు; పెక్కుమంది స్త్రీల గలసి వసించినాడు; చదువుకొనినాడు; విహారములు సల్పినాడు: కాని యతని వినిర్మలచిత్త మెప్పుడును కళంకితము గాలేదు. విద్యావిహారముల స్వేచ్ఛావర్తినులైన పాశ్చాత్యనాగరక యువతీమణులయెడ నాతని హృదయ మెప్పుడును నాకర్షింపబడలేదు. అమాయకమును, సౌమ్యమునగు హైందవసాధ్వీముగ్ధస్వరూపము పార్వతీరూపమున నాతని చిత్తఫలకమున నంకితమై యుండుటయే యందులకు కారణము. పార్వతి వివాహిత యయ్యెనని యాతనికి తెలియును. ఆమెపై తనప్రణయదృక్కుల బ్రసరింపరాదనికూడ ఆతడు తలంచెను. కాని తనకు పత్నిగా నుండెడియువతి యిట్టి ముగ్ధమోహనసుందరి యై యుండవలెననెడి తలంపునుమాత్ర మాతడు తనహృత్సీమనుండి తొలగింపజాలకపోయెను. ఈవిధముగా తనహృదయోద్యానమున గోప్యముగా పెంపబడుచుండెడి ప్రేమలతయైన పార్వతి దుర్భరవైధవ్యదుఃఖమునకు బాల్పడినదని వినుటతోడనే శంకరు డామెను చూడకుండ నుండలేకపోయినాడు. కాన తనరాకకు గ్రామస్థులు చేయుచున్న సందడియు, శివయ్య పూర్వాచార పరాయణత్వమును బాగుగా నెఱిగియుండియు, శంకరుడు చివాలున లేచి పార్వతిని చూచుటకు వెళ్లిపోయినాడు.

౫

శంకరుడు శివయ్యయింటికి వెళ్లినప్పటికి పార్వతి తలిదండ్రు లిరువురును నింట లేరు. చింతకు కాణాచియై యున్న మొగముతో, నశ్రువుల కునికిపట్టైయున్న కన్నులతో పార్వతి యాతనికి సావడిలోనే కన్పడినది. ఆమెను చూచుటతోడనే శంకరునకు మహాదుఃఖము వచ్చినది: అచేతనునివోలె యట్టె నిలువబడిపోయినాడు. అతనిని చూడగనే పార్వతికిగూడ పట్టరాని యేడుపు వచ్చినది. ఆతనియెదుట నిలువబడుటకుగూడ నశక్తురాలైనది. కాని విధివశమున నాసమయమున నామె తలిదండ్రు లిరువురుగూడ నింట లేకుండుటచే దుర్భరవైధవ్య దుఃఖోపహతచేతస్క యగు పార్వతియే యాతనిని కూర్చుండుడని మర్యాద చేయక తప్పినదికాదు. కాన పొంగి పొరలివచ్చుచున్న దుఃఖము నెట్లెట్లో కంఠగతము గావించుకొని, కుర్చీవైపు చేయిచూపి, 'కూర్చోండి' యనినది. దుఃఖభారముచే నిలువ నశక్తుడై యున్న శంకరుడు తత్క్షణమే కుర్చీలో కూలబడినాడు.

పార్వతికి పదునారువర్షములు వచ్చియున్నవి. కాన నామె యవయవముల పొందికయు, మేనిచాయయు నినుమడించి యుండెను. ఆమె యింకను చీరరవికలను ధరించియుండెను. మఱియు నలంకారములను గూడ పూర్తిగ పరిహరించియుండలేదు. అయినను నవియెల్ల నిర్జీవశరీరమున కలంకరింపబడిన ట్లున్నవే కాని యామె కెట్టిశోభ నొసంగుటలేదు. ఆ అరుణాధరముపై చిఱునవ్వు కఱవై యున్నది. ఆ విశాలలోచనములలో నౌత్సుక్యోల్లాసముల భావమై యున్నవి. ఆచంద్రార్ధసదృశ లలాటభాగమున కుంకుమరేఖ కొఱవై యున్నది. ఆనిద్దంపు చెక్కుటద్దము లశ్రుధారాకళంకితమై యున్నవి. ఇరులు గ్రమ్మినట్లు ఎటు చూచిన విషాదచ్ఛాయలే మొగమున నుట్టిపడుచున్నవి. అట్టిస్థితిలో రూపవతియయ్యును పార్వతి విరూపవలెనే కన్పట్టుచున్నది. పార్వతి దైన్యాకృతి చూడంజూడ శంకరునిదుఃఖము దుర్భర మయ్యెను. అతడామెను బలుకరించుటకు గూడ నశక్తు డయ్యెను. లజ్జావనతయు, దుఃఖవిహ్వాలయు నైన పార్వతిగూడ నాతని నెట్టికుశలప్రశ్నయు సేయలేదు. గోడ నానుకొని నిలువబడినది నిలువబడినట్లే యుండిపోయినది. పదినిముసములపాటట్టె కడచిపోయినది. ఆపన్నురాలై యున్న పార్వతిని పలుకరింపవలసిన భారము తనదే యని శంకరునకు తోచినది. కాని, 'యేమని పలుకరింతును? నాయౌదార్య ఆమెదుఃఖమును దూరీకృతము చేయునదిగా నుండవలదా? ఇట్టి విద్యాసరస్వతికి, ఇట్టి భూలోకసుందరికి, ఇట్టి అనాఘ్రాతకుసుమమునకు మాంగల్యశోభ నొసంగని యట్టి యౌదార్యులవలన ప్రయోజన మేమి?' అనుకొనినాడు శంకరుడు. కాని, 'యట్టిసూచన లేమైన చేసిన పార్వతియంగీకరించునా? శుద్ధవైదికుని కడుపునబుట్టిన బిడ్డగదా!' అని మరల యోచించినాడు. 'వేదమతమే యంగీకరించునో వైదికు లాచరించుటలో నాక్షేపణ మేమి? కాన గీర్వాణపండితురాలగు పార్వతిని పునస్సౌభాగ్యమును బడయుటకు గీర్వాణభాష నేశోధించి తరింపవలసినదని హెచ్చరించుట యుక్త'మని శంకరునకు తోచినది. 'అదియామెకష్టమును తొలగించుటకు యథార్థమైన యారడింపు.' అని శంకరు డూహించినాడు. ఇందువ్రాయుటకు కొన్ని నిముసములు పట్టెనేకాని శంకరుని మనస్సీను నిట్టిభావములు మెఱుపులు మెఱసినట్లు క్షణములో మెఱసిపోయినవి. శంకరుడు లేచినాడు; పార్వతివంక చూచినాడు. అవిరళాశ్రుధారలచే నామె లలితకపోలము లార్ద్రము లై యుండుట శంకరునకు కన్పట్టెను. శంకరు డిక మనస్సు నిలుపలేకపోయెను. తనమాట లెవరైన విందు రను శంకనో, ఏమో, పార్వతినొకింత సమీపించి, "పార్వతీ! ఏడువకుము. ఆర్షమతము నీ సౌభాగ్యమును పునరుద్ధరించగలదు." అని చెప్పి వెడలిపోయెను. ఆపలుకులును, ఆయెడ నాతడు చూచిన చూపులును పార్వతి హృదయమున నాశాంకురముల మొలక లెత్తించినవి.

౬

గ్రామస్థులు గావించిన బహిష్కారతీర్మానము ఆరాత్రియే పరశురామయ్యపంతులు కందజేయ బడినది. అది చూచి పంతులు నిశ్చేష్టుడైపోయినాడు. 'అయ్యో! పూలమ్మినయూర కట్టె లమ్మవలసివచ్చె'నని, దుఃఖము

పడినాడు. తెల్లవారిన తరువాత గ్రామస్థుల మొగము చూచుట కాతనికి మొగము చెల్లలేదు. కాన ఆరాత్రియే

“పార్వతీ! ఏడువకుము. ఆర్షమతము.....పునరుద్ధరించగలదు”

మూట ముల్లెలు గట్టుకొని కాశీకి వెళ్లిపోయినాడు. సుభద్రమ్మ యాతనిని వెంబడించినది. ఊరిలోని కోలాహలము చూచి శంకరుడు గూడ నారాత్రియే గుంటూరు వెళ్లినాడు. తెల్లవారగనే బహిష్కార ప్రభావము పంతులింటివారికి బాగుగా కన్పట్టినది. పనిమనిషి రాలేదు. చాకలి రాలేదు. పంచాంగపు బ్రాహ్మణుడు, నీళ్లు పోయు సుబ్బమ్మ రాలేదు. ఎన్నడు నెఱుగని యీ దురవస్థకు పంతులు కొడుకులు, కోడళ్లు అడలిపోయినారు. అలవాటులేని పనులన్నియు చేసుకొని ఆదినము వారు భోజనము చేయునప్పటికి మూడుఝాములు గిఱ్ఱున దిరిగిపోయినవి.

పల్లెటూరి బహిష్కారములలో మతనిష్ఠకంటె పగసాధింపులే యెక్కువగా నుండును. ఆపట్టింపుల కర్థముండదు. ఆ ఆంక్షలలో న్యాయ ముండదు. దొరలకు గూడ గుడ్డ లుతుకు చాకలులు దొరల దేశమునకు వెళ్లివచ్చినవాడు వచ్చిన యింటి వారికిగుడ్డ లుతుకకుండుటలో నర్థ మేమున్నది?

౧౦

మానవులు తలచిన తలపులెల్ల, దలపెట్టిన కార్యములెల్ల నిర్విఘ్నముగాను, నిరంతరముగాను జరుగుచున్నచో, బలవత్ప్రభువులు ‘భగవంతుడను వాడు లేడు: మేమే భగవంతుల’మని డప్పు బజాయించువారే; కాని అపారశక్తి సంపన్నుడగు పరమేశ్వరుడు వారి నోకకంట కనిపెట్టి వారి యత్నములకు విఘ్నములనో, వంచనలనో, పరాభవములనో కల్పించి తన జగన్నాథత్వమును నిలుపుకొనుటవలననే ప్రజాప్రపంచ మాయనను మఱవజాల కున్నది. దీనశరణ్యు డగు భగవంతు డట్లు తనమహామహిమను బ్రకటింపకున్నచో మతసంఘ రాజకీయార్థికబలోపేతుల రాయిడికి దీనజనులు డిందవలసినదేకదా!

ఇంకను బాగుగా తెల్లవాఱనైన లేదు—శివయ్యశాస్త్రి కొమార్తె యెక్కడకో పోయినదటనే యనుచున్నారు, అనువార్త యూరిలో బడినది. ఒకరినుండి యొకరికి ఊరంతట నొక్కక్షణములో వ్యాపించినది. వైధవ్య దుఃఖము భరింపలేక ఎందులో బడినదో, ఏమైనదో అని ఊరంత వెదకిరి. కాని పార్వతిజాడ కన్పడలేదు. అందుమీద, “పెండ్లి చేసుకో పోయిందేమో” అని కొందఱు; “పెండ్లి పెటాకులు దీన్నెవడుచేసుకోవచ్చాడు? ఎవడో మోసగించి తీసుకుపోయినా”డని కొందఱు; ఛా, అటువంటిది కాదు; మంచియోగ్యురాలు. యింట్లోకాలు బయటపెట్టియెఱుగదు. మూడేండ్లయినదిగదా మగడుచచ్చి, ఒక్కచెడ్డమాట విని యెఱుగము. తలవని తలంపుగా యింత సాహసం చేస్తుందా?”అనికొందఱు; “ఏమిఎఱుగనట్లుండే వాళ్లే యెంతపనైనా చేసేది” అని కొందఱు; “అదికాదు. మొన్న పంతులుకొడుకు శివయ్య యింటికి వెళ్లినట్టు

విన్నాముకాదా; వాడే దాన్ని లేవదీసి ఉంటాడు” అని కొందఱు—ఎవరికి దోచినట్లువారు వ్యాఖ్యానము సేయ సాగించినారు. ఊరిలో ప్రజలగోల యిట్లుండ, తలిదండ్రుల గోడు చూడ శక్యము గాకున్నది. అల్లుడు పోయినందుకే యల్లాడుచున్నవారికి ఆకూతురుగూడ కంటికి కఱవై పోయినప్పుడు వారేవిధముగా భరింపగలరు? ఆదినమున వారు పాచిమొగములుకడుగుకొనలేదు; పాచి వాకిలి యూడ్చుకొనలేదు; పండినపక్కలపైనుండి లేవలేదు: కన్నీటితో పక్కలు తడుపుచు అట్లే పడియున్నారు. ఎవ రెన్నివిధముల నోదార్చినను వారు దుఃఖవిముక్తులు కాలేదు.

ఆదిన మావిధముగా గడచిపోయినద్ది, మఱునాడు గూడ వారట్లే దురపిల్లుచుండ నెక్కడనుండియో శివయ్యకొక యుత్తరమువచ్చినది. దాని నాత డాతురతతోవిచ్చి చూడ, అం దిట్లు వ్రాయబడి యున్నది:

“పూజ్యులైన శ్రీతండ్రిగారిపాదపద్మములకు తమ ప్రియ కొమార్తె పార్వతి నమస్కార శతములు.

నాన్నా—

నీవు ప్రేమపూర్వకముగా నేర్పిన గీర్వాణభాష నాకు మాంగల్యభిక్ష పెట్టినది. చూడుము:—

“నష్టే మృతే ప్రవ్రజితే క్లీబేచ పతితే పతౌ,
పంచ స్వాపత్సు నారీణాం పతి రన్యో విధీయతే.”
—పరాశరుడు.

“పాణిగ్రహే మృతే బాలా కేవలం మంత్రసంస్కృతా
సాచే దక్షత యోని స్స్యాత్ పునస్సంస్కార మర్హతి.”
—వసిష్ఠుడు.

మతకర్తలగు మహర్షులవాక్యము లట్లుండ, సర్వమంగళ విశేషదూషితమగు వైధవ్యావస్థతో నేనవయ నేల? శాస్త్రనిషిద్ధము కాదని యెఱిగినపిదప నేనే పునర్వివాహమున కంగీకరించితిని. నీప్రియ కొమార్తెనైన నేను నీసహజవాత్సల్యమునకు దూరము గానని నమ్ముచున్నాను.

ఇట్లు: నీప్రేమంపుతనయ,
పార్వతి.”

ఆయుత్తరమును చూడగనే శివయ్య గుండెబాదుకొని కొమార్తె పెండ్లాడుచున్నందుకు గాక ప్రతిష్ఠపోయినందులకే కొంత యేడ్చి, ‘సాధ్యమైతే చప్పుడుగాకుండా తీసుకవస్తాము’ అనిచెప్పి, సమాచార మెవ్వరికి చెప్పకుండ, భార్యాసహితుడై గుంటూరు వెళ్లినాడు.

౧౧

సుప్రసిద్ధులగు లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారి యుదారకృషిచే పార్వతీ శంకరుల వివాహము మహావైభవముగా జరిగినది. కొమార్తెయత్నము నేవిధముగానైన మాన్పి యింటికి తీసికొనిరావలె ననునూహతో వెడలిన శివయ్యశాస్త్రి గుంటూరుజేరి, లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారి యింటి కేగి చూడ,నప్పుడే పెండ్లిపీటలపైనుండి లేచి పెద్దపెద్ద లందఱకు నమస్కరింపుచున్న పార్వతీ శంకరులు ప్రత్యక్షమైనారు. తండ్రిని చూచుటతోడనే తటాలున వచ్చి పాదములపై బడినది పార్వతి. తెల్లబోయి, తెలివి దెచ్చుకొని, “దీర్ఘ సుమంగలీ భవ” అన్నాడు శివయ్య!

కవిప్రబోధము

మంగిపూడి వేంకట శర్మ గారు

(వెనుకటిసంచిక తరువాయి)

కవిమండలి సమకూరిచి - సవినయ మతు లగుచు దేశసౌభాగ్యము జే
రువ జేర్చునట్టి ఫక్కిక - లవలంబింపంగ దివురు డతి ధృతి మెరయన్.

ఎవ రేపాత్రము వ్రాసిన - జవమున స్వాతంత్ర్యపదవి సంపాదింపన్
వివిధోపాయము లిచ్చెడు - కవనమె యల్లంగ బద్ధకంకణు లగుడీ.

పెద్దదో చిన్నదో గీతమొ - గద్దెమొ పద్దెంబొ యనక గ్రంథంబుల నే
పెద్దలు పిన్నలు వ్రాసిన - తద్దయు మన్నింపుడీ యుదారత నెరయన్.

దేశాభ్యుదయము జూచెడు - కోశంబులు గూర్పవలయు కోట్లకొలందిన్
కోశాభ్యుదయములోనే - దేశాభ్యుదయంబు గలదు తెలియుదురె కదా.

ఏవి దేశ చరిత్రము - లేవి జీవితచరిత్ర లె న్నున్నవి యే
వేవి దేశాభ్యుదయమె - పావన మని బోధసేయు పలుకబ్బంబుల్.

శీలమును బెంచునవియున్ - శ్రీలం గూర్పంగ నుపమ జెప్పెడు నవియున్
తాలిమిని దెలుపు నవియున్ - ధీలలితుల జేయు కృతులు దెలుగుల గలవే.

నీతిని నిల్పెడు నవియును - చాతుర్యము నేర్పునవియు జాతీయకళా
భూతి మతసాంప్రదాయక - రీతుల బోధించు నెన్నికృతు లున్నవియో.

నిరుపమమగు నృపరీతిని - గరపు నవియు ధైర్యశౌర్య గాంభీర్యగుణో
త్కరుల గలిగించు నవియగు - వరకావ్యము లెన్ని తెనుగుబాసను గలవో.

బానిసతనమున గ్రుగ్గెడు - మానిసులను దేశభక్తి మహాత్ములు గా

మానవిధులుగా మార్చెడు - మానితకావ్యంబు లెన్ని మన కున్నవియో.

కడుపున్ గక్కుర్తికినై - చెడు గ్రంథంబులను చెడుగుచిత్రముల రచిం
చెడు వారిని వారించెడు - నుడుగులుగల గ్రంథములు తెనుంగున గలవే.

ఏల మీరు కామినియాతైలమునుమాత్రమే వాడవలెను?

(రిజిష్టరు చేయబడినది)

ఎందుకనగా:

కామినియాతైలము వెంట్రుకలకు చాలలాభకరమైనది

కామినియాతైలము వెంట్రుకలు ఊడిపోవుటను ఆపును.

కామినియాతైలము వెంట్రుకలు పొడవుగాను, దళముగాను కాంతిగాను పెరుగుటకు తోడ్పడును.

కామినియాతైలము సువాసనతైలము మాత్రమే కాదు. అయితే వెంట్రుకలు పెరుగుటకు కావలసిన ఓషధులు ఇందులో గలవు.

కామినియాతైలము పుర్రెకు చల్లదనమును గలిగించి మెదడుకు విశ్రాంతి నిచ్చును.

చదువుడు, ఆలోచింపుడు, ఆర్డరును పంపుడు.

కలకత్తాలోనున్న ఫార్వర్డుపత్రిక తెలిపినది:—"ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీవారిచే పంపబడిన అత్తరులు, వాసనతైలములు విభజింపబడి, పరీక్ష చేయబడుటవలన అందులో హానికరమైన వస్తువులు లేవని రుజువుపరచబడినది. కామినీయా వాసనతైలమునందు మనోహరమైన అత్తరు చేర్చబడినది. మెదడుకు చలువను గలిగించును."

సి. యు. ఆర్. కార్వెల్లో, ఎస్. ఏ. సర్జను, పెరా ద్వీపమునుండి వ్రాసినది:—"కామినియాతైలము మిక్కిలి మంచిదనియు, తృప్తికరమైనదని నిస్సందేహముగా కనుగొంటిని. ప్రత్యేకముగా చుండుకు, పుర్రెకు త్వరలో గుణమును గలిగించును. ప్రస్తుతము వాడుచున్న నా రోగులకందరికిని దీనిని శిఫార్సుచేసితిని."

బుడ్డి 1 కి ధర రూ. 1—0—0   వి. పి. ఖర్చులు రూ. 0—6—0

బుడ్లు 3 కి ధర రూ. 2—10—0   ,, ,, ,, 0—12—0

హెచ్చరిక:—ప్రతిపట్టణమునందును, గ్రామమునందును యున్న సుప్రసిద్ధమైన దుకాణములందు కామినియాతైలము విక్రయించబడుచున్నది. మీరు అడుగునట్టి దుకాణమునందు దొరకనిచో అతనిపేరును మాకు తెలుపుచూ, ఆర్డరును మాకు నేరుగా పంపుడు. కొందరు వర్తకులు ఎక్కువలాభమునకై ఆశపడి పేరులేని వస్తువులు గలవి, తక్కువరకమువి "శ్రేష్ఠమైనదని" తెలుపుదురు. గనుక అట్టి తంత్రములను నమ్మి మోసపోకుడు. ఎల్లప్పుడును కామినియాతైలమునే పట్టుపట్టి తెప్పించి వాడుడు. ఇతరమైనవాటిని తెప్పించవద్దు.

ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ.

285, జుమ్మామసీదు, బొంబాయి.

దేశాభిమాన నిరతిని - దేశమె సర్వస్వ మనుచు త్రికరణశుద్ధిన్
దేశమునకు బలి గాగల - ధీశాలుల జేయుకృతులు తెనుగున గలవే.

ఆత్మగౌరవంబె యైశ్వర్య మని సర్వ - సంపదలను రోసి శాంతి మదిని
కష్టములె సుఖాలుగా నెంచు నభిమాన - మతుల బుట్ట జేయు కృతులు గలవె.

బాలికలకు బాలురకున్ - స్త్రీలకు ప్రత్యేకవిధులు దెలిపెడు సద్గ్రం
థాలును నట్టివె పత్రిక - లాలోకింపంగ ముచ్చ టైనను గలవే.

ఆరోగ్యబలంబుల కా - ధారం బై సకలసౌఖ్యదం బగు వ్యాయా
మారాధన సాధనలం - గూరిచి వివరించు కృతులు కోరిన గలవే.

కల్ల బొల్లి పొత్తకము లెల్ల చదివి యే - త్రోవ తెన్ను లేక జీవితములు
వ్యర్థపరుచుకొనుచు బ్రతుకుచున్నా రహో - పామరులు ద్విపాదపశువు లగుచు.

ఇట్టి పరిస్థితులం దిట - బుట్టిన సుకవులు స్వజన్మభూమికి గలయీ
కట్టు లణప కంకణమును - గట్టుకొనన్ వలదె సార్థకత గనవలదే.

ధనమే ప్రధానముగ మీ-మనముల దలపోయ దగునె మాన్యులు గద జీ
వనములు బుద్బుదములుగద-ఘనకీర్తి గడింపవలదె కవిజనులారా!

కలమును బట్టినదానికి-ఫలమును దిలకింప నుదర భరణమె యైనన్
హలమును బట్టగ దగదే- కలితనమున మెరసి కీర్తి గాంచగవలదే.

కలమే కనకము గావలె-కలమే ఘనజాతిరత్నఖని గావలయున్
కలమే కోరందగినస-కలమున్ సమకూర్చు కల్పకము గావలయున్.

కలమే వజ్రము గావలె-కలమే విపదబ్ధికలము కావలె తొలియే
కలమే యన నెత్తగవలె-కలమే యవనతిని గన్న కవిజన్మ భువిన్.

కడు మాంద్యంబున జిక్కిన-జడులగు దేశీయు లెల్ల జ్ఞాను లగునటుల్
వడివడి సద్గ్రంథము లెక్కుడుగా రచియించి ప్రజలకును నిడదగదే.

ఆశావాగురలన్ బడి- దేశంబును మరచి స్వార్థదృష్టిని మోహా
వేశు లగువారి బహుగతి- దేశము వహి ద్రిప్ప దీక్ష దివురగవలదే.

5. 8- 9 ౨౩౧

దేశాభిమాని వేషము-దేశీయులు మెచ్చుపద్ధతిని వేయుచు ను
ద్దేశముల పనుల నేరగు- దేశద్రోహులను కవులు తెగడగవలనే.

మనసంఘమందు జొచ్చిన-మనమతమున జేరియున్న మహాధ్యాచారా
లను మాన్పి సంస్కరింపగ-ఘనతర మగు దీక్ష బూన గవికిక దగదే.

తాటోటు మాట లాడుచు - కోటీశ్వరులట్లు నీటు గోటు గలిగి కై
లాటము చేసెడు తులువల - బూటకములు మానిపింప బోలదె కవికిన్.

మింగ మెతుకు లేదు మీసాల సంపెంగ - నూనె యన్నయట్లు కూల లింట
కూడు గుడ్డ లేక గోడు జెందుచు నుండ - షోకు చేయు నరుల నేక దగదె.

పూర్వతపఃఫలలబ్ధ మ పూర్వంబగు కవిత మూరు పుంతల నిడుచున్
దుర్వినియోగము చేసి య-ఖర్వాఘము గట్టుకొనగ గవులకు తగునే.

శృంగారరసం బన్న చె-విం గోసికొనంగ వేనవే లున్నారం
చుం గల పొత్తకములకే - శృంగారపు సంజ్ఞ జేర్చ జెల్లునె యకటా.

శృంగార నీతిశాస్త్రము - శృంగార బ్రహ్మచర్య చింతామణియున్
శృంగార తర్కశాస్త్రం - బుం గల్పనచేయు కవులు పుట్టిరి బళిరా.

శృంగార శుకచరిత్రము - శృంగారపు బుద్ధదేవు శ్రీచరితంబున్
శృంగారపు సావిత్రికథం గల్పన జేయు కవు లుదయమై రహహా'

తిలకింప దేశమున కిది - ప్రళయసమయ మనుచు మదిని భావింపకయో
అలరుచు ప్రణయోదంతం-బులనే లిఖియించు చుండ బోలునె చెపుడా.

బంగారువంటి దేశము - దొంగల పా ల్సేసినట్టి దోసంబునకై
క్రుంగిన కవులకు మనకా - శృంగారరసంబు ప్రణయచేష్టలు చెపుడీ!

పచ్చియవినీతికథలను - స్వేచ్ఛాప్రేమంబులని రచించెద రకటా
రెచ్చి మృగంబుల వరుసను - స్వచ్ఛందవిహారు లగుటె పరమార్థమొకో?

వేదాంత మన్న ప్రజ కా-మోదం బగు నంచు విషయముగ్ధులె ద్రవ్యా
శాదోషప్రేరితు లై - వేదాంతగ్రంథగణము విరచింతు రహహ!

ఏయెడలే దింతటి య-న్యాయం బిది ప్రజ కపాయ మని తలప కయో!
వ్రాయుదురు వైద్యగ్రంథము-లాయుర్వేదంబు తెలియనట్టి ఖలు లయో!

హాస్య మనియొ వినోదంబు లనియొ బండ - బూతు లన్నియు బుస్తకంబులను వ్రాసి
పరువు గలవారు తల వంచి పరితపింప - డబ్బు లాగుచు కైసరు లుబ్బ దగునె.

కవులు వ్రాసిన యేపుస్తకంబులైన - స్త్రీలు బాలురు చదివి చర్చించు నెడల
కొంకు సిగ్గుల కెడ మీయకుంటె కాక - యుపకరింపంగవలె వారి కొజ్జలట్లు.

తనకలమును దేశారా - ధనకై వినియోగపరచి ధన్యు డగుదు నే
నని దీక్ష బూని నెరవే - ర్చిన కవిరత్నంబు తెనుగుసీమను గలడే.

కవివరుల చేతిలో ను - న్నవి పత్రిక లెల్ల పత్రికావళివశమై
భువనము లున్నవి నిజముగ - కవి తలచిన చేయలేని కార్యము గలదే.

గిలుకకుడు కల్లకృతులను - పలుకుడు సత్కృతులు బుధులు బళిబళి యనగా
తళుకుంగరవాలము లన - కలముల ఝుళిపింపు డాంధ్రకవివరులారా.

కవులకలములముఖముల గలవు మతము - సంఘమును దేశమును సమస్తమును గూడ
నెంతబాధ్యత తా నిర్వహింపవలెనో - యెరుగుకవి తన విధి నుపేక్షింప గలడె.

లోక మిపు డెట్టు లున్నదో - లోకము గనకున్నచో గలుగు ఫల మేమో
సాకల్యంబుగ దెల్పి వి-వేకము గలిగింప గవికి విధి కాదొక్కో!

ఉండ నిల్లు లేక పండ మంచము లేక - కడుపు నిండ త్రాగ గంజి లేక
కట్ట గుడ్డ లేక కష్టించు పేదల - కతలు వెల్లడింప కవికి తగదె.

ఆరుకోట్లమంది యస్పృశ్యులై సంఘ - దూరు లగుచు దేశభార మగుచు
దైన్యదశను మునిగి తల్లడిల్లుచు నుండ - వారి నుద్ధరింపవలదె కవులు.

పయంగళ్లను గన్న వి - లాయితి వస్తువులె వృత్తులకు భయ మయ్యెన్;
పోయెను ధనము ప్రవాహం - బై యీదురవస్థ కవుల కక్కర లేదే.

వెలతక్కువకె బజారున - సులభముగా చిక్కు ననుచు చూతురు కానీ
నెల తక్కువబిడ్డ లనుచు - తలపరు పరదేశముల పదార్థము లయ్యో!

దాపురించు నవనీతల్లి నెరుంగక - తండ్రిపెండ్లి తలచి తలచి పొంగు
చందమున విలాతి చౌక వస్తువులకు - మురియుచుందు రయ్యొ ముగ్ధనరులు.

అలజీవితంపు టవసర - ములకును గా కెల్ల భోగములకు విలాస
మ్ములకే కలధన మంతయు - సెలవయ్యెడు ప్రజ కిదేమి చేటుం బాటో.

కరి తిన్న వెలగపం డై - సిరి యెల్ల హరించి చేవ చెడి యున్నది బం
గరు భరతఖండ మయయో - మరిసెద రిది యేమి మోసమో కవులారా.

రత్నగర్భ యగుచు రహిఁ నన్న పూర్ణ యై - పుణ్యభూమి యన్న పొగడు గన్న
ఆర్యమాత నేటి కన్నార్తురా లయి - శోక మొందదగునె సుకవులార!

మన దేశంబున నిర్మిం-చినవస్తువు మోటుదైన చిత్తము లలరన్
గొని వాడుకొనెడు నట్టుల-జనులను ప్రోత్సాహపరుప సత్కవికి తగున్.

ఏయంగళ్లకు బోయిన-నేనే పాత్తములు చేత నెత్తిన దేశ
శ్రేయము బోధించెడు న - ధ్యాయములే చదువరికి సదా తోపవలెన్.

మన రాజనీతి చతురత-మనవిజ్ఞా నాతిశయత మనయౌదార్య
మ్మును మనపరాక్రమంబును-గనువిందుగ నెల్లయెడల గన్పడ వలయున్.

మన రాజుల యౌన్నత్య-మ్మును మనమౌనుల మహత్త్వమును మనసాధ్వీ
మణుల ప్రభావము శూరుల-ఘన సాహసశౌర్యములును గన్పడవలయున్.

మనస్త్రీల కలాకుశలత-ఘనశౌర్యము సాహసంబు గాంభీర్యంబున్
వినయము వివేక మీలువు-తనమును వర్ణించు సత్కథలె వెలయవలెన్.

మానము కొరకై సమసిన-మానవతుల చరిత లొప్ప మంగళకృతులన్
ధీనిధులు బాలశూరుల-గానము గావించు కృతులు గన్పింపవలెన్.

ఆలముల బెదరి వచ్చిన-బేలపతుల ప్రోత్సహించి పెంపు దలిర్పన్
దోలిపరువు నిల్పిన యా-బాలల శీలములె తోచ వలె గబ్బములన్.

నాటకంబుల యందును నవలలందు-సకలకథలందు సరసహాస్యములయందు
నాటపాటల యందును మాటలందు-నెల్లెడల దేశభక్తి రంజిల్లవలయు.

వ్యాసంబులలోన నుప-న్యాసంబులలోన బాంధవాశ్రిత తతితో
వ్యాసంగంబుల లోపల-దేశాభ్యుదయ ప్రసక్తి దీపింపవలెన్.

ఏలలను మేలుకొలుపుల-జోలల కోలాటములను సుద్దులలో వి
య్యాల వినోదపదంబుల-బోలగ స్వాతంత్ర్యభావములె వెలయవలెన్.

కవి యన్న వానితలపై-దవులుకొనినభార మెంతో తలపోసితిరే
కవిధర్మచ్యుతు డైనను-గవియరు వేలుపులు గతులు గలుగవు సుండీ.

ధర్మము నడిపింపంగల-కర్మఠు డై వెలయువాడు కవి యాకవియే
ధర్మమును విడిచి నడిచిన-నిర్మలుడని లోక మనునె నిష్కృతి గనునే.

దేవుం డిచ్చిన కవితను-దేవునకును ధర్మమునకు దేశంబునకున్
వావిరి వినియోగించిన-పావనుడే సుకవిపట్టభద్రుడు గాడే.

దేశంబు పరులపాలై-కోశంబులు పట్టిపోవ కూటికి పేదై,
క్లేశంబు లనుభవింపుచు-నాశం బగుచుండ జూడ న్యాయమె కవికిన్.

దేశాభిమాన మెద లవ-లేశంబులు లేక స్వార్థలీలావశులై
దేశీయు లుండ వారి స-దాశయులను జేయ గవులధర్మము గాదే.

జన్మభూమిగూర్చి జాతీయతనుగూర్చి-స్థితినిగూర్చి లోకగతిని గూర్చి
సంఘశక్తిగూర్చి స్వాతంత్ర్యమును గూర్చి-గిలికినారె నోట బలికినారె.

మూడుజగంబుల గడగడ-లాడించిన భారత స్వరాజ్యోద్యమమున్
వీడక బలపరుచుచు వెం-టాడెడు కవు లెంద రాంధ్రులం దున్నారో.

ఖద్దరయిన గట్టితిరో - వద్దికతో రాట్నమైన వడికితిరో యే
కొద్దియు ధన మిచ్చితిరో - యెద్ది యొసర్చితిరి చెప్పుడీ కవులారా!

కలకంఠము గలిగినకో - కిలలవలెన్ గొనసరి కొనసరి కీర్తింపుడు మి
మ్మలరించు జన్మభూమిని - నెలమిగ సోదరులు మదుల నెచ్చరిలంగన్. (సశేషము)

ప్రాచీన రాజధర్మము

మారేమండ రామారావు గారు, బి. ఏ. (ఆనర్సు)

క్రీస్తుశకమునకు పూర్వము భారతీయ రాజ్యాంగ రంగమున రెండు విధము లగు పరిపాలనాపద్ధతు లుండెడివి. వానిలో రాజాధీనరాష్ట్రము లెక్కుడుగనుండి, నేటికిని వర్ధిల్లుచున్నవి. రెండవది గణాధీన రాష్ట్రము.[1] వన ప్రజాచోదితుడగు నాయకునియాధిపత్యము క్రింద పరిపాలనము సాగింబడు చుండెను. క్రీ. శ. 5 వ శతాబ్దానంతర మా గణములు క్షైణ్యము నందినవి.

రాజ్యమునం దైనను, గణమునం దైనను రాష్ట్రనాయకుడు ప్రజానియమితుడై యుం డెను. వేదయుగమున రాజులు సభలచేతను, సమితులచేతను నెన్నుకొనబడుచుండెడివారు. దీనికి దశరథుని మరణానంతరము నూతనరాజ నియమార్థము రాజకార్యకర్తలు సమావేశ మయిరను శ్రీమద్రామాయణాయోధ్యాకాండ స్థమగు నిదర్శనమే ప్రమాణము మఱియు నుజ్జయినీపరిపాలకుడును, ఛత్రపతిబిరుదాంకితుడు నగు రుద్రదమనుని ప్రజలెల్లరును తమ రక్షకు నిగ నెన్నుకొనిరను జునగడశాసనము ద్వితీయ నిదర్శనము.[2]

రాజకీయధర్మము లనేకములు మహాభారతమున పేర్కొనబడియున్నవి.

"ప్రజాదాయమున 1/6 సుంకముగ పరిగ్రహించియు ప్రజలను రక్షింపనియెడ రాజునకు ప్రజాపాప ఫల మంతయు సమకూరు" నని యున్నది.[3] కర పరిగ్రహణ విషయమున మిక్కిలి స్పష్టముగ నున్నది. బలిషడ్భాగము రాజునకు ప్రజారక్షణ వేతనముగను, సామ్రాజ్యానుభవము ప్రజారక్షణ బాధ్యత గలదిగను పేర్కొన బడినవి.

మనుధర్మశాస్త్రము రాజపదవికెక్కుడు గౌరవము జూపుచు, రాజు నరరూపి యగు దేవత యనియు[4], నీలోకమున శాంతినెలకొల్పుటకై రాజపదవి సృష్టింపబడియున్న దనియు,[5] నధికారమదముచే ప్రజాపీడన మొనర్చునాతడు రాజ్యభ్రష్టుడై కుటుంబనాశము,నాత్మనాశము

---

1. "కేచి ద్దేశగణాధీనాః కేచి ద్రాజాధీనా ఇతి" —అవధాన శతకము.

2. "సర్వవర్ణై రభిగమ్య రక్షణార్థం పతిత్వే వృతేన"—Dr. Bhandarkar's Early History of the Dekkan, p. 28.

3. "అరక్షితారం రాజానం బలిషడ్భాగహారిణమ్; త మాహు స్సర్వలోకస్య సమగ్రం పాపచారిణమ్." —భా. ఆ. అ 213, శ్లో. ౯.

4. "మహతీ దేవతా హ్యేషా నరరూపేణ తిష్ఠతి." —మ. ధ. శా. అ 7, శ్లో. 8.

5. "రక్షార్థ మస్య సర్వస్య రాజాన మసృజ త్ప్రభుః." —మ. ధ. శా. అ. 7, శ్లో. 3.

గూడ నందు ననియు చెప్పుచున్నది. శరీర బాధచే వీర్యమువలెనే, రాష్ట్రకర్షణచే రాజ జీవితము క్షీణించును.[6]

కరపరిగ్రహణాభిప్రాయమును, దానిచే రాజున కగు బాధ్యతయును మహాకవియగు కాళిదాసుచే నిట్లు ప్రశంసింపబడినవి: "సూర్యుడు వివిధజలాశయములనుండి జలము నాకర్షించి, తిరిగి శతాధికముగ దానిని విడుచునటులు, రాజు ప్రజలనుండి బలిని పరిగ్రహించెను."[7]

కరపరిగ్రహణవిధానము మహాభారత శాంతిపర్వమునందును, మనుసంహితయందును, గరుడపురాణమునందును గూడ చక్కగ నిర్ణయింపబడినది. "మధుపములు పుష్పములనుండి మధువును గ్రహించురీతిని, ధేనుపీడన స్తనవిదారణాదికము లేక గోదోహ మొనర్పబడునటులును, జలూక రక్తము పీల్చు చందమునను, రాజు శ్రీమంతులగు ప్రజలనుండి క్రమాభివృద్ధి నందురీతిని సుంకమును గ్రహింపవలెను."[8]

మహాభారతసభాపర్వస్థమగు యుధిష్ఠిర నారదసంవాదమునుండి యీ క్రిందిసంగతులు విశదము లగుచున్నవి. "రాష్ట్రమున చోరులవలన, నత్యాశాపరులవలన, స్త్రీబాలక్రౌర్యమువలన నేమియు బాధ కలుగకుండవలెను. రాజ్యమున పెక్కులు సరస్సులు నిర్మింపబడి తత్రస్థమగు జలము భూములకు సమముగ నిర్దేశింపబడవలెను. కృషి, వాణిజ్య, గోరక్షణ కోశాదిరాజ్యాంగములు యోగ్యాధికారిపాలితములై యుండవలెను."

"రాజా ప్రకృతిరంజనాత్" అను నార్యోక్తి ననుసరించి ప్రజాసంరక్షణానురంజనములే రాజునకు ప్రథమకర్తవ్యములు. రాజశబ్దము తోషణార్థకమగు ధాతువునుండియే వచ్చును.[9] తా నామె పరిశుద్ధ యనియు, నక్లిష్టచరిత్ర యనియును విశ్వసించియు, కేవలప్రజానురంజనార్థమే శ్రీరాముడు సీత నరణ్యమున కంపుట యీ విషయమున ప్రమాణము.

మత్స్యపురాణస్థమగు నీయంశ మత్యాదరణీయము. "రాజు లెల్లపుడు నేకార్య

6. "మోహాద్రాజా స్వరాష్ట్రం యః కర్షయత్యనవేక్షయా; సోఽచిరాద్భ్రశ్యతే రాజ్యాత్ జీవితాచ్చ సబాంధవః. శరీరకర్షణాత్ప్రాణాః క్షీయంతే ప్రాణినాం యథా, తథా రాజ్ఞామపి ప్రాణాః క్షీయంతే రాష్ట్రకర్షణాత్." —మ. ధ. శా. అ. 3, శ్లో. 112.

7. "ప్రజానామేవ భూత్యర్థం స తాభ్యో బలి మగ్రహీత్, సహస్రగుణ ముత్స్రష్టు మాదత్తే హి రసం రవిః." —రఘు. 1. స. 4, శ్లో. 18.

8. "మధుదోహం దుహేద్రాష్ట్రం భ్రమరా ఇవ పాదపమ్, జలౌకావత్పిబేద్రాష్ట్రం మృదునైవ నరాధిపః. అల్పేనాల్పేన దేయేన వర్ధమానాం ప్రదాపయేత్, తతో భూయ స్తతో భూయః క్రమవృద్ధి సమాచరేత్." —భా. శాం. ప. అ. 88, శ్లో. 4,7.

9. "రంజితాశ్చ ప్రజాః సర్వా స్తేన రాజా." —భా. శాం. ప. అ. 59, శ్లో. 125.

ములు ప్రజాతోషకము, లెయ్యవి వారికి హేయము లని విచారించి, ప్రజల కసంతృప్తి నొనగూర్చు కార్యముల నాచరింపకుండవ లెను."10

అధికార దుర్ణయములనుండి ప్రజలను రక్షించుటకొరకు, ప్రాచీనరాజ్యాంగతత్వవేత్త లనేకము లగురక్షల నుపపాదించి యున్నారు.

"స్థానికరాజకీయోద్యోగులు ప్రాయశః అధికార గర్వితులు, క్రూరులు నయియుండు టచే రాజు సర్వదా ప్రజల నుద్యోగులబారి నుండి రక్షింపవలెను" అని మనువును, శుక్రుడును గూడ విధించుచున్నారు.

సుప్రసిద్ధబౌద్ధయాత్రికుడగు హ్యుయన్ త్సాంగ్ చే నుదాహృతమగు హర్షవర్ధనుని కాలపు మతసమావేశమునుగూర్చి వివరించుచు హేవెల్ గా రిట్లు వ్రాయుచున్నారు—

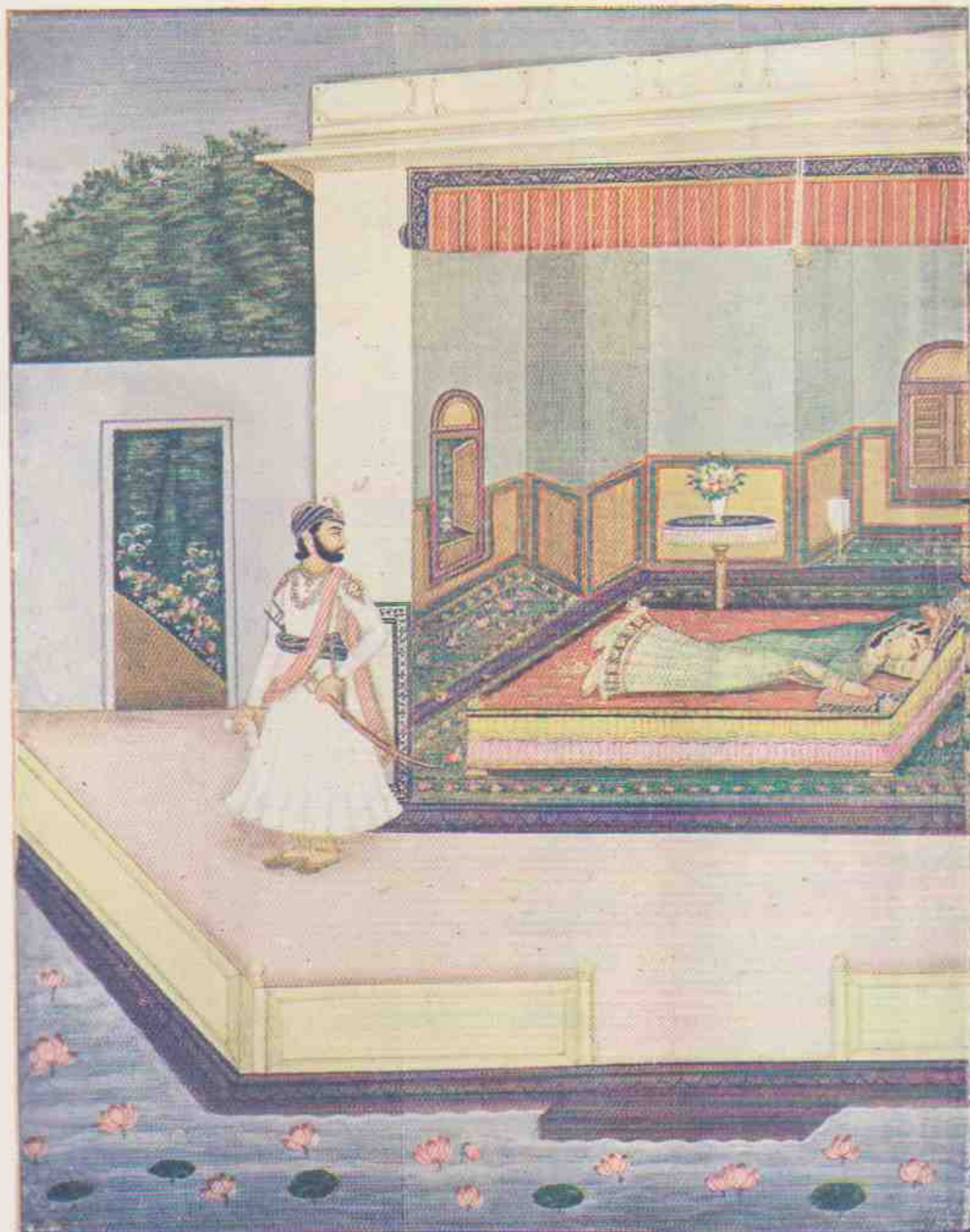
"ప్రాచీనాదర్శ ప్రతిపాదకు లగు పండిత వర్యులకు ప్రజానాయకు లెక్కుడుగౌరవము జూపుటభారత రాజకీయజీవితలక్షణము. తత్త్వవేత్తల నిర్దేశములే కాక పట్టాభిషేకసమయమున రాజులు చేయు ప్రమాణముగూడ వారిని ధర్మనైతిక శాస్త్రముల కవిరుద్ధమై యుండు ప్రతివిషయమును దైవతుల్యముగ భావించి తదనుగుణ్యముగ ప్రవర్తించునటులు శాసించుచున్నది. ఆధ్యాత్మికస్వచ్ఛందతయును, వ్యక్తికరాజకీయములగు హక్కులును జాతీయ ధర్మముననను, రాజ్యాభిషేకప్రమాణముననను నణగియుండుటచేతను వానికైయాదేశమున వివాద మనవసరమై యుండెను. తృణబాహుళ్యనిర్మితమగు రజ్జువు మృగరాజునైనబంధింపగలుగునటులు, పౌరాభిప్రాయము రాజశాసనమును నిర్దేశింప సామర్థ్యముగలిగి యుండును. నిరంకుశత్వముపై నియతుల నను నదించుపట్ల హైందవ ధర్మశాస్త్రకారులు మిక్కిలి విస్పష్టముగ నుండిరి. ఈవిషయమునుగూర్చి చర్చించుచు హేవెల్ గారు తిరిగి యిట్లనుచున్నారు.—

"ఈ(శుక్రనీతిసార) గ్రంథకర్త యెవ్వరైయుండిన నాతడు సర్వరాజన్యమాన్యమగు ప్రాచీనధర్మము ననువదించు ననుట నిర్వివాదాంశము. ఈనీతిశాస్త్రములే రాజవిద్యాభ్యాసముననగ్రగణ్యములు. ప్రాయికముగననేకరాజులు తమవిద్యావ్యాసంగముల మఱచియు, పెడదారిని నేర్చియు నుండినను, హైందవయుగమున నాధునికసమ్మతమగు రాజ్యాంగనిర్మాణ మేమియు నుండియుండ లేదనుట గొప్పతప్పు."

ఆధునికేతిహాస పరిశోధనా సూచితములగు పూర్వీక స్థానికపాలనాపద్ధతులు, సమితి సభాదినిర్మాణములు మున్నగు 12 వ శతాబ్దపునాగరికతనుగూర్చివ్రాయుచు హేవెల్ గారు మరల నిటు లభిప్రాయపడుచున్నారు—

"హైందవరాజత్వ మెల్లపుడును నియమితమును, నిరంకుశమునే యను సామాన్య పాశ్చాత్యాభిప్రాయము భారతచరిత్రమును గూర్చి యైరోపీయులకు గల విషమజ్ఞానము

10. "తస్మాత్ ప్రయత్నేన నరేంద్రముఖ్యః కార్యోఽనురాగో భువి మానవేషు." —మత్స్యపురాణము.

ఉగత భాన చలే జబ కంథ తబ త్రియ దేఖ బియోగ మేం భీనీ
సోచ భరీ ముఖ సోస లియే తిహి ఛేదహి సో అఖియా భర లీనీ
దేఖ దసా ఫిర కే పియ చాహత ఆలి రహీ చకితే ఛబి ఛీనీ
భైరవరాగకీ రాగనీ సో లలిత యహీ నామ గనీ కహి దీనీ.

[జయపుర చిత్రము: దివాన్ బహదూర్ బనారసు, బాబూ గోవిందదాసుగారి యనుమతిని]

లలో నొక్కటి. సచ్ఛాస్త్రోద్దేశవినిర్మితమును, అధికారదుర్ణయ ప్రతీకార రక్షాసహితమునై యార్యమతమునకు సాంఘికరాజకీయమూలకముగ నార్యులచే నిర్మింపబడిన హైందవస్థానిక ప్రభుత్వముకన్న నుత్కృష్టమగు పరిపాలనాపద్ధతి పూర్వముగాని, ప్రకృతమునగాని ఐరోపాఖండమున నెచ్చటను గానరాదు. ఆంగ్లస్వాతంత్ర్యము బహుళ వివాదానంతరమును, సంఘర్యుద్ధాదిమూలముగను సంపాదింపబడెను. హిందూరాజ్యాంగనిర్మాణములు మహాత్ములచే ప్రజాసౌకర్యార్థము నిర్మింపబడినవి. అయ్యవి ప్రత్యేకజాతులకు గాక జనులెల్లరకును వారి యోగ్యత ననుసరించియు, జాతీయాభివృద్ధి కనుగుణముగను, స్వాతంత్ర్యము, నైహికాముష్మిక ద్రవ్యముల నిచ్చునవియునై యుండెను."

క్రీస్తుశకమునకు పూర్వపు దక్షిణదేశపరిస్థితులనుగూర్చి కృష్ణస్వామి అయ్యంగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు:

"ఆకాలపురాజులు రాజకీయవిషయములనుత్కృష్టములగు నాదర్శముల ననుసరించుచుండిరి. మంత్రి, పురోహిత, సైనిక, గూఢచారి, దూత వినిర్మిత సభాజనితమగు పౌరాభిప్రాయమునకు రాజశాసనము లోనయియుండెను. బ్రాహ్మణులును, పండితులును రాజాస్థానముల నెక్కుడు గౌరవమంది ప్రజాస్థితినిగూర్చి తమయభిప్రాయముల నిరాఘాటముగ వ్యక్తీకరించుచుండిరి."

భారతదేశము ప్రజాపాలనానర్హ మను వాదమును సాగించుటకు రచింపబడిన యొక చిన్న పుస్తకమున భారత సానుభూతి గల చరిత్రకారులలో నగ్రగణ్యుడు స్మిత్ దొరగారు సహిత మిటులు వ్రాయుచున్నారు:

"హిందూ మహమ్మదీయ యుగములలో రాజుల కెక్కుడుగ నధికారముండిన యెడ వారలకు తతోధికమగు బాధ్యతగూడ నుండెను. ఒకరీతిని వారు ప్రభువులైనచో నింకొకవిధమున వారు ప్రజాసేవకులుగ భావింపబడుచుండిరి. రాజులకు ప్రజాసేవకత్వము సారస్వతమునందును, విశేషించి యశోకశాసనములందును ప్రతిపాదింపబడుచున్నది."

ఏడవశతాబ్దమున భర్తృహరి తన నీతిశతకమున నిటుల నుచున్నాడు:

"ఓ రాజా! నీవు భూమినుండి గోవువలె క్షీరగ్రహణ మొనర్చునెడ నీప్రజలను ధేనువులవలె రక్షింపుము."

"ప్రభుప్రకృతులన్యోన్యానురక్తులై యుండు దేశము చక్కగ నభివృద్ధినందు"నని శుక్రనీతి యుపపాదింప, "రాజక్షేమమే ప్రజాక్షేమము, ప్రజాక్షేమమే రాజక్షేమము. అయినను పాలకుడు కేవలాత్మపోషణములందే యనురక్తుడు గాక, ప్రజాక్షేమకరములగు నంశముల నెల్ల నాత్మశ్రేయస్కరములుగ భావింపవలె" నని యర్థశాస్త్ర ముద్ఘోషింపుచున్నది.

ఆధిపత్యము

మిన్నికంటి గురునాథశర్మగారు

తాన కధికార మున్నపుడే ధర్మము చేసినఁ బాప మాచరిం
చిన; సుయశంబుఁ బొందినను జెడ్డయసంబును గాంచినన్; మహా
జనుఁ డనుపేరుఁ జెందినను జాల్ముఁ డటం చనునాఖ్యఁ గొన్న; నా
వెనుక మఱేమి యబ్బును? లభించును నాకమొ, కాలులోకమో.

ఎప్పటి కెట్టివీలు లభియించిన వేసరవోవ నీక తా
నప్పటి కప్పుడే సుకృత మార్జన సేయుట లెస్స "దీప ము
న్నప్పుడె దేవులాడుకొన నౌ"నని చెప్పరె పెద్దలావలం
జొప్పడు నయ్య, నీకుఁ దఱి, చూచునె నీమొగ మొక్కఁడేనియున్.

గతి యిఁక మీరె యంచు, నపకారము చేసిన మేలు చేసినన్
మతి యిఁక మిమ్ము వీడ దని, మాబ్రదు కంతయు మీదె యంచు, సం
స్తుతు లొనరించు మానవులు దూరమున న్నగుచుండ్రు నిన్ బద
చ్యుతుఁ గని యప్డు నీకు సుకృతోదయ మొక్కఁడె సుమ్ము దిక్కగున్.

"అదిరా కన్నను మిన్న, గన్పడక యుగ్రానేక దుష్కార్యముల్
మొదలం జేసితిఁ బిన్నపెద్ద లనుచున్ బుద్ధిం దలంపన్, గనుల్
చదల న్నిల్పితి, గర్వి నైతి" నని పశ్చాత్తాపముం బొందఁ బో
యెదుసుమ్మా! యధికారపీఠ మెడ యా నేనాఁడొ ఆనాఁడునన్(?).

"అవురా దైవము లేదు పూర్వజనిపుణ్యం బుంటయుం బొంకు వే
దవిధుల్ కేవలకల్పితంబులు నిరాధారవ్యవస్థాక్రమం
బవు స్వర్గానుభవంబు సర్వజనసౌభ్రాత్రం బ శక్యప్రియం
బవు"నం చెంచితి నంచు నేడ్చెదవుసుమ్మా, ఆధిపత్యచ్యుతిన్.

పరిణామంబు చరాచరప్రకృతికిన్ స్వాభావ్యమం చాత్మ నీ
వెఱుఁగం జాలవె? ఊసరక్షితియుఁ గాదే సర్వసస్యాఢ్య? ని
ర్ఝరిణీస్ఫూర్తియు నింక దే? జనుఁడ, నీస్వాంతంబున న్నిత్యతా
స్ఫురణం బాయుము వీడు గర్వమును జూపు న్నిల్పు భావిస్థితిన్.

"ఉపకారం బొనరింపఁ డాయె నని యెంతో యేడ్తువో మూఢుఁడా!
అపకారం బొనరింప కుండుటయె సుమ్మా నీకు మేల్సేఁత"యం
చపనోదించెడు లాఁతి నెవ్వగను, ని న్నాభంగిఁ బైవార ల
న్నపుడే "నత్తయు నొక్క యింటి స్నుష"యం చాత్మన్ విచారింపవో?

మాలోఁ బుట్టితి, వెట్టిటో పెరిగితౌ మాలోన, మాలోన వి
ద్యాలేశంబును గంటి, మిత్రులదయాప్రాప్తిం దదుద్యోగముం
బాలింపం దొరకొంటి, విప్పుడు మము న్వంచింప యత్నింతు; వే
మో లక్షించెడు క్రొత్తవారిపగిదిన్ భూతాభివిష్టుండవో?

వాడుకరీతిన్ దరియ వచ్చినవారలఁ గోపగించి మా
పాడఁగఁ బూన నెప్పటిక్రియం దగు బందుల నాదరింపఁగాఁ
జూడకయున్న, మిత్రుల నసూయను గాంచిన, నప్డు నీమదిం
గాఁడుసుమీ పరాభవవికారశరం బధికారశూన్యతన్.

నిను నీదాష్ట్యము నీచరిత్రమును నీ నిస్సారవాచాలతన్
గనులం జూచి సహింప లేక సత మేకాంతంబునన్ సేవకున్
గినుకం దిట్టఁ గడంగు చుండెదరు దుష్కీర్తిప్రవాహంబు డా
యును మే ల్గల్గ దటం చెఱుంగ వింక నీ యుద్యోగముం గాల్పనా?

నిత్యము లౌనె దేహములు నిల్చునె సంపద లెల్లకాలమున్
మృత్యువు వెంట నంటుకొని మేని కపాయము సేయ కుండునే?
సత్యపథం బొకండె నిను స్వర్గముఁ జేర్పఁగఁ జాలు నేల నీ
భృత్యుల నేడిపించుటలు కృత్రిమపుంబను లాచరించుటల్.

చేతికిఁ జిక్కు వీఁడు కృప సేసినచో నిఁక నన్నుఁ గాంచి ని
ర్భీతి మెలంగు నంచు నొనరించెద వీ వపకార మయ్యో! నీ
చేఁతకు నవ్వు వచ్చుఁ గృప సేసినచో నిను గౌరవింపఁడే?
ఆ తెరు వేల ద్రొక్కు, ఘణియట్లు? దురాశయపూరితాత్మకా!

మనవుల్ శ్రోత్రములం జొరంబడవు, ప్రేమారావముల్ నోట రా
వు, నమస్కారములం గనుల్ గనవు; చూపుల్ క్రోధముం గ్రక్కు చుం
డు; నవిశ్వాసము నెమ్మదిం గలఁచు చుండున్, సుస్థిరానంద మెం
దు నిమేషం బయినన్ లభింపదు దురుద్యోగప్రభావంబునన్.

మిత్రులతోనైన మెలఁగడు మన సిచ్చి తనగౌరవంబు తగ్గునో యటంచు
ఆంతరంగిక సేవకాళితోనైన నవ్వుచుఁ బల్కఁ డేదియో పోవు నంచు
ఎఱిఁగినవారలే నెఱిఁగినఁ దల వంచుకొనిపోవుఁ దన కేమొ కొదవ యంచు
చూడ వచ్చినవారితోడనే సభిముఖుం డై పల్కఁ డభిమాన మారు నంచు
అమ్మయైనను "నాయనా"యంచుఁ బల్కనోడు నెప్పుడు ధుమధుమలాడు నంచు
బిడ్డయైన దగ్గఱకు రా బీతు సెందు-నాధిపత్యదౌర్జన్య మేమంతసుఖమొ?

తొలి నీచేసిన పున్నె మీపగిది నుద్యోగంబుగా మారు నం
దుల కానందము సెంది యెడ్డ నివు డంతో యింతో పున్నెంబు నె
ట్టుల నేనిం గడియించుకొమ్మదియ యుండు న్నీకుఁ దో డయ్యు నె
చ్చెలి చందంబున భావిజన్మమునకున్ సిద్ధంబుగా మూర్ఖుఁడా!

*　　*　　*　　*　　*

తా నొనరించుకార్యము సదా సఫలం బగు చున్నచో భళీ!
యేనె సమర్థుఁడన్ భగవదిచ్ఛ యటంట యసత్యమం చనున్
గాని యొకండు చేటు పొడగట్టినచోఁ దన కప్పు డీశ్వరా
ధీనము సర్వ మంచుఁ బ్రకటింపఁ దొడంగు మనుష్యుఁ డద్దిరా!

ప్రార్థనాద్వయము

కప్పగల్లు సంజీవమూర్తి గారు
(అనువాదము)

నిన్న రాతిరివేళ నాచిన్నిసుతుఁడు
తనదుపిన్నాఁట తప్పొప్పికొనుచు నాదు
మ్రోల జానువులూది కూర్చుండి యశ్రు
వితతి గ్రమ్మఁగ, "దేవ! వివేకయుతుఁడు
బలయుతుఁడు నైనమాయయ్యపగిది నన్ను
బెద్దవానిని గావింపవే" యటంచుఁ
బ్రార్థనము చేసె; నంత నే వాఁడు నిద్ర
పోవుపడకచెంత యొకింత మోఁకఱించి
శిరమువాంచి నాయఘము లేకరువువెట్టి,
"దేవ! నిష్కల్మషాత్మతఁ దేజరిల్లు
వీనిగతి బాలు ననుఁ జేయవే" యటంచు
భావ ముప్పొంగఁ జేసితిఁ బ్రార్థనంబు.

చెంచులు, కోయలు

ఆర్. సుబ్బారావు గారు, బి. ఏ., యల్. టి.

౧

1. చెంచులు

ఆకారాది విశేషములు

చెంచులు నల్లని శరీరమును, ఎత్తైన బుగ్గ ఎముకలున్ను, నల్లని లోతైన కండ్లును గల్గిన అడవిజాతివారు. వీరు పొట్టిగ నుందురు. వీరు కోయలవలెనే సోమరితనము, త్రాగుడు మొదలగు దురాచారములకులోనై, దొంగతనములు, నరహత్యలు మొదలగు పాపపుపనులు చేయుటయందు కడుసమర్థులు.

నివాసములు

వీరు గోదావరిజిల్లాలోని చోడవరము, పోలవరము ఏజన్సీలయందున్ను, కర్నూలు జిల్లాలోని నల్లమలకొండలయందున్ను, అడవుల యందున్న ముఖ్యముగా నివసించుచున్నారు. మరియు తూర్పుతీరమునం దంతటను ఇప్పుడిప్పుడు తెనుగుమీరి నాగరికులై, స్వల్ప వ్యాపారములపైని తిరుగుచున్నారు. అడవి చెంచులు వీరివలె గాక, శ్రీశైలప్రాంతమందలి అడవులయందు అనాగరికులై గుహలలోను, చెట్లక్రిందను అడవిజంతువులవలెనే బట్టబయళ్లలో నివసించుచున్నారు. వీరు వెదుళ్లతోను, చొప్పతోను తమగుడిసెలను నేసుకొని నివసింతురు. వీరు కాపురముండుపల్లెలకు 'చెంచుగూడెము' లని పేరు. ఈ గూడెములయందు 10 మొదలు 50 వరకు గుడిసె లుండును. అడవిచెంచులు గుడ్డపీలికలను, ఆకులను ధరించి, వారిమానములను కాపాడుకొందురు. వీరు కాపురముండు గూడెములు ఒకదాని కొకటి చేరువగనే యుండును. చెంచుగూడెములలోని గుడిసెలు తేనెపట్టువలె దగ్గరదగ్గరగా కట్టబడియుండును. తరుచు ఒకే కులమునకు చెందిన చెంచు లందరు కలిసి నివసింతురు.

చెంచుకులములు

వీరు తమ యిష్టదైవమైన శ్రీకృష్ణుడే చెంచుకులమును ఏడుజాతులుగ పుట్టించెనని నమ్ముదురు. ఆజాతులపేర్లు ఈ క్రింద వ్రాయబడినవి.—

1. అడవిచెంచులు

వీరు బొత్తిగ అనాగరికులై, అడవిజంతువులను బోలి సంచరింతురు. అడవిపంటలను దినుచు, అడవులయందు సంచరించుచున్నారు.

2. కైతచెంచులు లేక గడపలు

వీరు వ్యవసాయము, ముఖ్యవృత్తిగా గల్గి, అడవిచెంచులవలె సోమరులై తిరుగక, నివాసము లేర్పరుచుకొని కాపురము చేయుచుందురు.

3. దాసరచెంచులు

వీరు అడవులయందు తిరుగాడు పులులను, దుప్పులను, నెమళ్లను వేటాడి, వాటి చర్మములను, గోళ్లను, వెండ్రుకలను సంపా

దించి, సమప్రదేశమునందలి ప్రజలకు అమ్ముకొనుచు జీవించుచున్నారు. వీరు ముఖ్యముగ నవరములను, నెమిలికన్నులను, పులిగోళ్లను పెద్దపట్టణములయందు అమ్ముకొను విషయము మనకు తెలిసినదే.

4. పుట్టచెంచులు

వీరు తేనె, మైనము, కొమ్ములు మొదలగు అడవిపంటలను సంపాదించి సమప్రదేశములందలి ప్రజలకు అమ్ముచుందురు.

5. ఆటచెంచులు

వీరు చెంచుకులము లన్నిటిలోకి తెలివిగలవారు, నాగరికులు. వీరు చెంచునాటకములను ఆడుచు, చెంచులక్ష్మి కృష్ణునిచే వరింపబడినదనియు, గనుక కృష్ణుడు వారి ఇష్టదైవమయ్యెననియు చెప్పుచుందురు.

6. వేటచెంచులు

వీరు అడవిజంతువులను వేటాడుట, పక్షులను గొట్టుట, చేపలను బట్టుట మొదలగు వృత్తులవలన జీవించుచున్నారు.

7. ముత్తరాసుచెంచులు

వీరు గింజలు, పూసలు, సూదులు మొదలగు వస్తువుల నమ్ముకొనుచు జీవించుచుందురు. వీరు సోది చెప్పుటలో కడుసమర్థులు.

పై ఏడుకులములవారు ఒకరితోనొకరు భోజనములను చెయ్యరు. సంబంధబాంధవ్యములను జరుపరు. వివాహాదికృత్యములు కులమువారిలోనే జరుగుచుండును. పై కులముల యుత్పత్తికి ఆయాకులములు చేయు పనులే ముఖ్యకారణములుగా కనబడును.

చెంచుమతము

వీరు చెంచుదేవతలకు తేనె పళ్లు మొదలగునవి పండుగసమయములందును, కరువు, వ్యాధులు మొదలగు కష్టములు సంభవించినప్పుడును సమర్పించి పూజింతురు. మరియు వీరు అహోబల నరసింహస్వామిని "ఓబలేశప్ప" యనుపేర నారాధింతురు. ఈ దేవుడు "చెంచీత"ను వివాహమాడిన కృష్ణుని యవతారమని నమ్మెదరు. ఈవివాహమునకై కృష్ణుడు కన్యాశుల్కముగా చెంచుకుల మంతకును వెదురుపిడియము ఇచ్చెననియు, అందుచేతనే చెంచులు వెదురువల్ల జీవనము చేయవలసి వచ్చెననియు చెప్పుదురు. గోదావరిజిల్లాలోని రంపచోడవరము, పోలవరము మొదలగు తాలుకాలలోని చెంచులు ఇప్పుడుముఖ్యముగా వెదురువర్తకమువల్లనే వేలకొలది జీవనము చేయుచున్నారు. (ఈ జాతివారి ఛాయాపటములను నిందు చూడ నగును.) మరియు పండుగ సమయములయందు చెంచులు రామలక్ష్మణుల విగ్రహములను పూజింతురు. దీనినిబట్టి వీరు వైష్ణవమతావలంబకులనితోచుచున్నది. మరియు వీరు తమబొట్టును నిలువుగీతగా ధరింతురు. ఈచెంచులు పోతరాజు, గుఱప్ప, శుంకాలమ్మ మొదలుగాగల కొండదేవతలను పూజింతురు.

వేషభాషలు

అడవి చెంచులు గోచీలను మాత్రమె ధరింతు రనియు, సమ ప్రదేశమునందలి చెంచులు నాగరికులై అడుగుభాగమున గోచీ

లను, పైభాగమున పంచెలను లేక నెత్తి గుడ్డయును ధరింతు రనియు తెలుసు కొంటిమి. వీరు చూచుటకే అసహ్యాకరముగ నుండి, బద్ధకస్తులును, త్రాగు బోతులు నై, వ్యవసాయము చేయుటయం దిష్టము లేనివారై, దోపిడిగాండ్రవలె కన్పట్టుచున్నారు. కను కనే, సమప్రదేశములందు చెంచుగుంపులు సంచరించునపుడెల్లను పోలీసువారు వారికి అభ్యంతరము కలిగించుచు, వారి రాకపోకలను కనిపట్టుచునే యున్నారు. కర్నూలుజిల్లాలోని అడవిచెంచులు తమకు అడవిపంటలు దొరకనప్పుడెల్లను బందిపోటుతనమువల్ల జీవించుచున్నారు. బాటసారులను బాధించి దోపిడిచేయుచు, పంటలను తగులబెట్టి వ్యవసాయదారులను బాధపెట్టుచున్నారు. సర్కారువారు వీరికి అభ్యంతరములు పెట్టినయెడల అడవులను తగులబెట్టి, సెలయేళ్లలో విషము కల్పి, సర్కారు ఉద్యోగస్థులను కొట్టుచు తిట్టుచు నున్నారు. ఇట్టి అనాగరికులగు మోటుపశువులను లొంగదీయుటకై సర్కారువారు వారికి తమ ఇంటి యుపయోగము నిమిత్తము కావలసిన అడవిపంటలను (వంటచెఱుకు, వెదుళ్లు, చొప్పగడ్డి, వేళ్లు, పళ్లు, తేనె, మైనము మొదలగువస్తువులు) కొంపోవ సెలవిచ్చిరి. మరియు వీరు స్వేచ్ఛగ వేటాడుటకును, వీరి పశువులు అడవియందు మేయుటకును అంగీకరించిరి. ఇట్టి నానోపాయములచేత అనాగరికులగు చెంచులను లోబరుచుకొను చున్నారు. మరియు చెంచుగూడెములయందు సర్కారు బడులను స్థాపించి విద్య నేర్పుచున్నారు. విద్య నేర్చిన చెంచులను వారి ప్రదేశములయందు తలయారులుగను, బడిపంతుళ్లుగను, అడవిని సంరక్షించుటకు నౌకర్లుగను నియోగించు చున్నారు. అయినను విశేషఫలము గానవచ్చుట దుర్లభము. సహజముగ మోటులై, త్రాగుడు అభ్యాసమైన చెంచులు తరుచు వారి గూడెములలో అల్లరులు, కొట్లాటలు గల్పించుకొనుచు ప్రాణములను గూడ గోల్పోవు చున్నారు. గోదావరి, విశాఖపట్టణం జిల్లాలకు సంబంధించిన ఏజన్సీలోని చెంచులు తెలుగు ఓఢ్రభాషలను రెండింటిని మాట్లాడుదురు. కాని వీరు మాట్లాడుభాష గ్రామ్యము. వీరు ఈభాషలను వ్రాయలేరు. నల్లమలె కొండలలోని చెంచులున్ను, కర్నూలుప్రాంతపు చెంచులును తెలుగుభాషను మాత్రమే మాట్లాడుట, చదువుట, వ్రాయుట నేర్చుచున్నారు.

జాతకవివాహాది కర్మలు

వీరి జాతకకర్మలు కోయలజాతకకర్మలను బోలియుండును. శిశువును దినమువిడిచిదినము కడుగుటయును, పదొకొండవ రోజున కులము నంతయు నామకరణోత్సవమునకై పిల్చుటయు, విందుచేయుటయు జరుగును. శిశువునకు పూర్వీకునియొక్క పేరుగాని, కొండదేవతలపేర్లుగాని ఉంచుట సహజము. పోలుగాడు, నాగలేటిగాడు, అచ్చిగాడు మొదలగునవి చెంచుపేర్లు. కోయలలోవలెనే వీరియందును వివాహములు రెండువిధములు: వధూవరులతలిదండ్రులసమ్మ

తిపైని జరుగువివాహములు వరునియింట జరుగును. పేడతో గుండ్రముగా అలికిన భూమిమీద విల్లుఅంబులు ఉంచి వధూవరులను వాటికి చుట్టును మూడుసార్లు ప్రదక్షిణము చేయింతురు. వధూవరులనెత్తిపైన బియ్యము చల్లుట, వధువునకు "తాళి"కట్టుట జరుగును. విందు, నాట్యము ప్రతివివాహమునకు తప్పవు. ఒక్కొక్కప్పుడు వధూవరులు ఒకరి నొకరు ప్రేమించి గూడెమునుండి రాత్రి పరారై, గాంధర్వవివాహము జరుపుకొనిమరునాడుదయము గూడెముచేరుట కలదు. ఒక్కొక్కప్పుడు వరుడు పిల్ల నెత్తుకొనిపోయి బలవంతముగా రాక్షసవివాహము చేసుకొనును. అట్టి సమయములందు కులముపెద్దలు సమావేశమైతప్పు చేసినవానికి జుల్మానా విధింతురు. ఆ సొమ్ము ఇవ్వనియెడలగాని, ఇచ్చినను కోపము తీరనియెడలగాని కుటుంబకలహములు పెరిగికొట్లాటలు, మరణములు సంభవించును. చెంచులయందు తదితరము లడవిజాతులయందు వలె, విడాకులిచ్చుటగలదు.అట్టిసమయములందు నేరస్తులు పంచాయతిదారుల ఇష్టానుసారముగా కొంతముదరా నియ్యవలసియుండును. వీరిలో వితంతువివాహములు గలవు. చెంచులు తదితరజాతులవలెనే పిచ్చినమ్మకము గలవారగుటచేత వారికి కల్గునష్టములు,కరువులు అన్నియు గ్రహములవల్లను, పిశాచములవల్లను, కొండదేవతలవల్లను,కలుగుననినమ్మి, వారికిజాతరలు జరిపింతురు. చనిపోయినవారిని తగుల బెట్టక పూడిచెదరు. పూడ్చిన స్థలముమీద కొంచెము పాలు, బియ్యము వేయుదురు. హిందువులలోవలెనే వీరు పదకొండురోజులు మయిల పట్టి, ఆఖరున పెద్దదినమని ఒకవిందును చేయుదురు. అట్టివిందునకు కులమువారందరును చేరుదురు.

2. కోయలు

కోయలు, గోదావరివిశాఖపట్టణంజిల్లాలకు చేరిన ఏజన్సిడివిజనులయందున్ను, బస్తరు నైజాము రాష్ట్రములలోని అడవులయందున్ను, గుట్టలయందున్ను నివసించుచున్నారు. వీరు అరణ్యప్రాంతములయందుండు సెలఏరులను ఆధారముగా చేసికొని జీవించుటచేత వీరికి అడవివాగులే ముఖ్యములగు కాపురస్థలములని చెప్పవచ్చును.

నివాసములు

ఈకోయలు కాపురముండు గూడెముల పదిమొదలు ఏబదివరకు ఇండ్లుండును. ఆయిండ్లు తాటాకులతో గాని, పూరితో గాని నేయబడిన గుడిసెలు. వీరు కాపురముండు గూడెముల లేక పల్లెలచెంతను తాటిచెట్లు, ఇప్పచెట్లు విశేషముగా ఉండును. వీరు తమగూడెములను కట్టుకొనుటకు ముందుగా తమ"పెద్ద"చేత కొన్నినిదర్శనములు కావింతురు. అప్పుడు ఆటంకములు లేవని తెలుసుకొన్నయెడల, గూడెము కట్టుటకు నిశ్చయింతురు. కాని కట్టుటకు పూర్వము వారికొండదేవతలను, గ్రామదేవతలను ఆరాధించి, మేకనుగాని, ఎద్దునుగాని బలియిచ్చి, విందు జరిపి మరిన్ని గూడెము కట్ట ప్రారంభింతురు.

౧. అచ్చపు కోయజాతిపురుషు లిద్దఱు

౨. కోయవాండ్రు

3. సుగాలివారు

౮. కోయవాడు కల్లు తీయుటకయి తాటిచెట్టెక్కుచున్నాడు

౯. కోయజాతి ఆటకాండ్రు

కొన్ని గ్రామములగుంపునకు "సమతు" అని పేరు. ప్రతిగ్రామమునకున్ను గ్రామపెద్దయుండి నట్లే ప్రతిసమతునకున్ను సమతుదొరయుండును. వీరు తమ ఇళ్ల చుట్టును కొంత కాళీస్థలమును వదలి, దానియందు తమపశువులను కట్టుదురు. వీరికి పశువులే ముఖ్యధనము. వీరిపశువులకు వింతయగు పేరు లుండును. వీరు ఒకపూట మాత్రమే పాలను పితుకుదురు. పశువులు పగటిభాగమున అడవిగడ్డిని, ఏటినీరును త్రాగి బ్రతుకును. నవరలవలెనే వీరును పశువులను దొంగిలించుటలో కడుసమర్థులు. మరియు వీరు పోయిన పశువులను జాడదీసి కనుగొనుటలో మిక్కిలి నేర్పరులు. వీరు మేకలనుగూడ పెంచుచున్నారు. పులులవాత బడకుండ తమపశువులను వెదురుతడకలక్రింద నుంచి రాత్రులందు కాపాడుదురు.

వీరు ఆవులయొక్కయు, మేకల యొక్కయు పాలను అనుభవించుటయేకాక, వాటిని చంపి పచ్చిమాంసమును భుజింతురు. వారు దేవతలకు బలియిచ్చునప్పుడును, వివాహములు, లేక ఉత్సవములు చేయునప్పుడున్ను పశువులను విశేషముగా వధింతురు. వీరి పశువులు అడవులయందు మేసినను, వీరికి పన్నులుగాని, ఇతర అభ్యంతరములుగాని లేవు. పశువులను దొంగిలించినప్పుడు పట్టువడిన దొంగలు తమ నేరమును వెంటనే ఒప్పుకొని, దానికి పదియుంతలు మూదరా నిత్తురు.

ఈకోయలలో గుట్టకోయ లనబడువారు మన్యప్రాంతములందుండి, పోడువ్యవసాయమును, వేట, అడవిపంటలతో వర్తకము ముఖ్యవృత్తులుగా గల్గియున్నారు. పళ్లు, కాయలు, వేళ్లు, ఇప్పపువ్వు, తేనె, చింతపండు, పొగాకు, కోళ్లు మొదలగువాటిని అడవులయందు సంగ్రహించి తమకు కావలసినది తిని, మిగిలినదానినిఅమ్మివేయుదురు. వెదురుబియ్యము పిండి చేసుకొని తిందురు. వెదురు, వంటచెరుకు, అడవి పంటలు వీటిని విశేషముగా ఎగుమతిచేసి ధనము నార్జించుచున్నారు. కాని వీరు బద్ధకస్తులగుటచేతను, త్రాగుడునం దెక్కువప్రీతి గలవారగుటచేతను, తమవస్తువులకు తగినసొమ్మును సంగ్రహించలేనివారగుటచేతను కడు బీదలుగా నగపడుచున్నారు. గుట్టకోయలు సోమరులగుటచేత దుక్కిదున్నక, పోడువ్యవసాయము చేయుచున్నారు. కావలసినచోట అడవిని నరికి, తవ్వుగాలితోకాని, దుక్కి చాలుతో కాని భూమినికదిపి, చెట్లనుకాల్చివేసి, నీటితో తడిపి విత్తులను నాటుదురు. వారి ఇండ్లకు చేరిన దొడ్లయందు కూడ వ్యవసాయము చేయుదురు. చామ, గంటె, జొన్న, దుంపలు, పొగాకు మొదలగువాటిని పండింతురు.పల్లపు ప్రాంతములందుండు కోయలు వారి గూడెములకు చేరిన కొంతభూమిని సాగుచేయుచున్నారు. వీరి దరఖాస్తులపైని భూమి వ్యవసాయమునకై ఎకరము 1 కి 0-4-0 రేటుపైనిఇవ్వబడును. వీరు భూమిని చిన్నదియు,సన్నదియునగు నాగలితో పైపైని దున్ని, మెరకపైరులనేకాక వరి మొదలగువాటిని గూడ పండించుచున్నారు. తమపంటలను అడవిమృగములనుండి కాపాడు

టకై పొలములకు చుట్టును "అలవను" కట్టు దురు. మరియు, పొలములయందు మంచెలను కట్టుకొని పిట్టలను, అడవిమృగములను తోలు చుందురు. పైరులు, పంటలు తయారుకాగానే వాటిని షాహుకార్లకు గుత్త కిచ్చివేసెదరు. తఱుచు వీరు పచ్చిపైరులనే భుజింతురు.

కోయలు అడవిపోడులను, కొండపోడు లను వ్యవసాయము చేయుటయే కాక, లంకలయందుగూడ వ్యవసాయము చేయు దురు. ఈలంకలు దుబ్బుగడ్డి, చెట్లు, చేమలు, ఇసుకతిప్పలు మొదలగువాటి ఆటంకములచేత నదులమధ్యను ఏర్పడును. ఈలంకలయందు తమపసులను మేపుటయేకాక, ఆముదము, జొన్న, కూరగాయలు, పొగాకు, మిరపకా యలు మొదలగు పైరులు పండింతురు.

జాతి మత విషయములు

సవరలలోవలెను, కోదులలోవలెను వీరి లోగూడ కులభేదములు గలవు. పల్లపుప్రాం తములందు వ్యవసాయము చేయు కోయలకు గుమ్మకోయ లనియు, అడవు లందు వేటాడు కోయలకు గుట్టకోయ లనియు పేర్లు. వీరిలో లింగధారణము చేయువారు కొందరు కలరు.

వీరిలో వృత్తి భేదములను బట్టికూడ వేర్వేరు పేర్లు గలవు. బాసకో యలు, వడ్డికోయలు (వ్యవసాయము చేయు వారు), డోలుకోయలు (అపరకర్మలు చేయు వారు), కాకకోయలు (కూలిపని చేయువారు), కమ్మరకోయలు (కమ్మరపని చేయువారు) మొదలుగాగల కులము లున్నవి.

చేతనాచేతనవస్తుపూజయే వీరిమతము. వీరు చెట్లయందును, కొండలయందును, నదుల యందును, ప్రకృతియందును దేవుడున్నాడని నమ్ముదురు. వారికి కల్గు రోగములు, కష్టములు మంచిచెడ్డలు వీటివల్లనే కలుగుచున్నవని వీరి దృఢనిశ్చయము. ఇంతేకాక, ముత్యాలమ్మ, గంగా రమ్మ, కొండదేవతలు, వేల్పులు, మొదలుగాగల వారిని ఆరాధించి, పూజింతురు. కష్టకాలము లందు జాతరలు జరిపించి, మేకలను, పోతులను బలియిత్తురు. కోయలయందును, కొండరెడ్ల యందున్న శైవమునిమతము వారు చాలమంది కలరు.

వీరు భూపండుగ, కొత్తపండుగ లేక సామకొత్తలు, సంక్రాంతిపండుగ, మొదలగు పండుగలు జరుపుకొందురు. ప్రతిపండుగసమ యమునందును పచ్చిమాంసము తినుట, ఇప్ప సారాయిని త్రాగుట, నాట్యమాడుట మొద లగువాటితో గొప్పవిందులను జరిపింతురు.

జాతక వివాహాది కర్మలు

వీరిలో స్త్రీలు పురిటిసమయమువరకు తిరుగులాడుచుందరు. పురుడు వచ్చిన తర్వాత వీరు మందులను తీసుకొనక, కొన్ని చెట్లఆకు లు, వేళ్లు కషాయముగా మరగబెట్టి పుచ్చుకొం దురు. శిశువు పుట్టిన 5వ లేక 7-వ దినమున ఆశిశువును కడిగి నామకరణము చేయుదురు. బంధువులలో పెద్ద ఏపేరు తలపెట్టిన, దానినే పెట్టి పిల్చెదరు. త్రాగుట, నాట్యమాడుట, విందారగించుట జరుగును. వీరిలో రజస్వలా నంతరమే వివాహములు జరుగును. మేనరికము

గలదు. వివాహము స్వయంవరము, రాక్షసము అని రెండువిధములుగాను జరుగును. సవరలలో వలెనే, వరుడు సాధ్యమైనంతవరకు తనఇష్టమువచ్చిన కన్యను బలవంతముగానైనను తీసుకొనిపోయి వివాహము చేసుకొనును. కన్యాశుల్కము గలదు. "తాళి"కట్టుట ఉన్నది. విందు, త్రాగుడు, నాట్యము మొదలగు వాటితో వివాహము ముగియును.

వీరిలో వితంతువివాహము గలదు. వితంతువు తనమరదిని సహజముగా వివాహమాడవలెను. అట్లు చేయనియెడల ఆమెగాని, ఆమెను వివాహము చేసుకొనిన వరుడుగాని కొంతముదరా నియ్యవలెను. వీరిలో వ్యభిచారము చాల మెండు. కనుకనే జబ్బులచేత పీడింపబడి, వీరు క్రమక్రమముగా క్షీణదశకు వచ్చుచున్నారు. ఒక పురుషుడు పెక్కుస్త్రీలతో నుండవచ్చును గాని, స్త్రీకి అట్టిఅధికారము లేదు. బిడ్డలులేని వితంతువు తప్పక పెండ్లియాడవలెను.

వీరిలో చనిపోయినపిల్లలను పూడ్చెదరు. కాని వివాహమైన పెద్దవారిని తగులబెట్టి, ఆస్థలమందున్న బూడిదను ఒక కుండయందుంచి, అక్కడనే దానినిపూడ్చి ఆస్థలముపైని ఒకరాతిని పాతెదరు. దానిదగ్గర కొన్నిపాలు బియ్యము అప్పుడప్పుడు ఉంచుదురు. చనిపోయిన 10 దినములలో చిన్నదిన మనియు, పెద్దదినమనియు రెండువిందులను గావింతురు. బంధువు లందరు వచ్చుటయు, వారివారికి తోచిన పారితోషికములనిచ్చుటయుజరుగును. విందారగించిన పిదప ఇప్పసారాయి త్రాగుట, నాట్యమాడుట జరుగును. చనిపోయినవాడు దయ్యము, లేక భూతముకాకుండ వానికి ప్రేత కర్మలన్నియు నాచరింతురు.

వేషభాషలు

వీరు సవరలవలెనే మొలవరకుమాత్రము బట్టలను ధరింతురు. కొందరు గోచీలను, లంగోటాలను ధరింతురు. వీరిలో కొందరికి లంగోటాకు తోకలుండుటచేత వారికి "లంజ" కోయలని పేరు. స్త్రీలు తమ పాలిండ్లను బట్టలతో కప్పరు. కాని, మెడకున్ను చేతులకున్ను విశేషముగా పూసల దండలు వేసికొందురు. వీరిలో పచ్చాకు బొట్లు పొడిపించుకొనుట గలదు. అందమునకున్ను, దయ్యములు పట్టుకొనకుండ సురక్షితముగా నుండుటకున్ను, వాతపునొప్పులు పోగొట్టుకొనుటకున్ను వీరిట్లు పచ్చాకుబొట్లు పొడుపించుకొందురు.

వీరు కూయి, తెలుగుభాషలను రెండిటిని మాట్లాడుదురు. కూయిభాష గొండుభాషలో చేరినదిగాకన్పట్టును. బస్తరు నైజాము రాష్ట్రములలోని గుట్టకోయలు శుద్ధ కోయ భాషనే మాట్లాడుదురు. వీరిభాషకు వ్రాత లిపిలేదు. ఈదిగువకొన్ని కోయమాటలున్ను, వాటికి సరియగు తెలుగుమాటలున్ను వ్రాయబడినవి—

కోయపదములు	తెలుగుపదములు
అయ్యా	అయ్యా, తండ్రి
యవ్వా	తల్లి
అన్న	అన్న

అబ్బ	తమ్ముడు
పేక	కొడుకు
పేకి	కూతురు
అక్క	అప్ప
పోయి	అత్త

శేమము

కోయలు కడు అమాయకులు. నీతిమార్గము తప్పనివారు. వారికి అపకారము చేయని వారికి ఎన్నడును హాని చేయరు. కాని వారికి కీడు చేసినయెడల దానికి తప్పక కీడు చేయనిదే వదలరు. త్రాగుడు, బద్ధకము, అజ్ఞానము వీటిచే పీడింపబడుచున్నారు. వీరియందు ఇటీవల విద్య నభ్యసించు నలవాటు కల్గినది. కోయగూడెములయందు సర్కారుబడులు, జిల్లాబోర్డుబడులు ఉంచబడినవి. తరిఫీజులయిన ఉపాధ్యాయులు విద్యను చక్కగా నేర్పుచున్నారు. ఈభాగములందు రోడ్లను అభివృద్ధి చేసి, ఆసుపత్రులను ఉంచి, విద్యను అభివృద్ధిపరచి, కోయవారికే ఆయాప్రాంతములయందు వీలయినంతవరకు ఉద్యోగముల నిచ్చినయెడల కోయల జనసంఖ్య అచిరకాలములోనే వృద్ధి పొందగలదు.

దేవదాసి

పెనుమర్తి వెంకటరత్నము గారు

కవి

ఎడనెడ నీవసంతనటుఁ డేఁగెడుఁ దేనెల వాఁకలోనఁ దే
లెడు రతనాలనౌక, మధులిట్కులకాహళ మల్ల దే! ధ్వనిం
చెడు, జగదేకసుందరి! సుశీతలదృఙ్మధుధార లోడిక౯
దడుపు! జను శ్శతోగ్రపరితాపపు వేఁడిమి గొంత యారునో?

భయపడ నేల, అంబరసభాభవనమ్మున నీకుముద్వతీ
ప్రియున కసూయ పుట్టునని? పెన్నెఱిగుంపు మొగిళ్లనుండి నీ
నయన సుధార్ద్రరోచిపమున౯ దరితీపుల పాలవెల్లిలో
లయ మయి యాయగాథపు విలాసమునం బడి క్రుంగిపోవుదు౯.

తీవెలమేడలోఁ గలరుతి స్నదియించు విహంగవీణలోఁ
దావులు ముమ్మరింప మధుతాండవకేళిని దాఁగి యున్నయో

పూవులరాణి! నీదువలపుల్ పులకించిన కంటకాగ్రవ
న్యావలి నేనుగూడఁ బులుఁగై పడిపోతిని ఱెక్క లార్చుచున్.

దే వ దా సి

ఓకవిరాజ, నీవు వినవో! రసలుబ్ధజగత్ప్రవృత్తి మా
యాకృతి; విశ్వవీథికలయం దవగుంఠన మీఁగఁ జాల నో
యీ! కెరటాలు పొర్లు జలధీశ్వరుఁడేని నతీతలోక ది
వ్యాకృతి నన్నుఁ జూచి జడతాత్మకుఁడై కడు మోసపోయెడిన్.

నాయవగుంఠన మ్మొడలినఁ నను మాత్రమంద, దైవపా
దాయతనాన మోకరిలినట్టి మహాత్ముఁడు, పూలరాణితోఁ
తీయములాడు బంభరుఁడు తేఁకువ దప్పి ప్రగాఢ మోహబా
ధాయుతులై త్రపావిరహితన్ బడిపోదురు వెఱ్ఱివారలై.

నాసౌందర్య మహాప్రవాహములు గంధర్వాళి వర్ణింతురో
హో! సిద్ధంబ యమర్త్య మంచు, దివిషద్వ్యూహంబు మోహంబునన్
శోషిల్లం బడిపోవు నాత్మభవనిష్ఠ్యూతోగ్రకోపాగ్ని, పే
రాసన్ మానుము మానవుండవు, దవీయశ్శోభిరోచిస్మృతిన్.

అపరసీమంతినీ చరణార్ద్రలాక్ష - శోణఘుసృణసంధ్యా నవాంశులు తొలంక
నాగళోద్గారి మధురగాంధర్వవాణి - దేవతలకుఁ గన్పడెద మాధ్వీపిపాసి!

*　　*　　*　　*　　*　　*　　*

నా జననవృత్తములు పండునాఁడు, నాదు-వాకిళులు విచ్చి నాథుఁడే వచ్చిపోవు!
నాఁటి కనగుంఠనము దీసి, నాయతీత - జననసౌందర్యముల నుపాయనము లిత్తు!

మా గోపాలకృష్ణుడు

బసవరాజు అప్పారావు గారు

చచ్చినదాకా బతికుంటే పెళ్ళిజేస్తా నన్నాడట గడుసుబుఱ్ఱ యెవడో, వెనకటికొక వెఱ్ఱివాణ్ణి జూచి! అంతకన్నా తెలివిగలవాడు మరొకడు వెఱ్ఱిబాగుల వాడొకడికి చచ్చినతర్వాత పెళ్ళిజేస్తా నన్నాడట! కాని మా గోపాలకృష్ణుడు చురుకైన తెలివిగలవాడు గనుక వాళ్ళూ వీళ్ళూ ఆశాళ పెడుతూవుంటే పొంగి బోర్లపడక ఈ కల్లలమారి కపటాంధ్రప్రపంచాన్ని నమ్మివుండక గాంధర్వ వివాహపద్ధతిని మృత్యుకన్యను పరిణయమైనాడు. బతికినన్నాళ్ళు ఉప్పుతడిసి ముప్పందు మాతున్న ఆంధ్ర వీరుడిగతి కనుక్కోని కృతఘ్నాంధ్రు లందరికి నేటికి గణం పూని వీరావేశ మెక్కుతున్నది. విగ్రహాలు, ప్రతిమలు, స్మారకచిహ్నాలు, కుటుంబనిధులు మొదలైన స్కీములు చిలవలు పలవలుగా వేసి, ఏమీ చెయ్యటానికి తోచక, గవర్నమెంటు వారిలాగ సెలక్టుకమిటీవారికి వదలివేశారు, మన కెందుకీగొడవంతా నని. ఏమి? సుభాష బోసుపాటి చెయ్యడా ఆంధ్రులకు ఆంధ్రవీరావతంసమైన గోపాలకృష్ణుడు? ఈస్మారకచిహ్నాలకి పెట్టదలచిన ఖర్చుఅంతా బతికున్నపుడే గోపాలకృష్ణునికి పెట్టివున్నట్లయితే బతికేవాడేమో? బంగాళీలు పంతముబట్టి సుభాషబోసుని జయిలునుండి తప్పించి బతికించుకున్నారా లేదా? చీరాలయెడారిలో ఏకాకిగా ఆంధ్ర వీరుడు పడినయిబ్బందులు ఆంధ్రులకు తెలియక పోతే దని నేను నమ్మతాను. తెలిసి ఉపేక్షించారు. ఉపేక్షవల్లనూ, కాలకర్మ దోషమువల్లనూ ఆంధ్రరత్న గోపాలకృష్ణుడు దాటిపోయినాడు. మళ్ళీ ఎన్నటికీ ఆంధ్రదేశానికి రాడనే నానిశ్చయము.

బతకనిబిడ్డ బారెడా పదిబారలా? గోపాలకృష్ణునికి **seriousness** లేదని అక్షేపించినవారు, కార్యదీక్ష లేదని ఎగతాళిజేసినవారు, అతగాడు వొట్టి అస్థావిస్తపు హాస్యగాడని వెక్కిరించినవారు, యావన్మందీ నేడతని గుణగణాలు పద్యరూపంగా, గద్యరూపంగా, మీదు మిక్కిలి ఉపన్యాసరూపంగా ఘోషించడం చూస్తే నాలో నాకే నవ్వొస్తుం దొకపట్టున! కాని చచ్చినతరువాత కూడా బతికివున్నా డన్నట్లు భ్రమ కల్గించే ఆంధ్రరత్న గోపాలకృష్ణుని శక్తి ఎటువంటిది? ఆయనజీవితానికి సూత్ర మేది? అతని జీవితమార్గ మితరుల కెంతవరకు అనుసరణీయము?

గోపాలకృష్ణుడు మంచిరసికుడు. రసికతే అతని జీవితానికంతా సూత్రము. రసికత అంటే మనశాస్త్రకారులకు భయమేకాని కవీశ్వరులకుమాత్రం ప్రాణం. రసికుడైనవాడికి అరసికుడితో పొత్తు దుర్భరము. అవలేదా కాళిదాసు, "ఎన్ని పాపఫలాలైనా నానెత్తిని గొట్టుకాని అరసికులకు రసము నివేదించ మనిమాత్రం ఎన్నడూ నానెత్తిన రాయవ"ద్దని? గోపాలకృష్ణుడికి ఆజంకు కూడా లేదు, అరసికులనుకూడా రసికులను చేయగల రసికచక్రవర్తి గనుక.

గోపాలుడికీ నాకూ యిరవైయేళ్ల పరిచయం. చిన్ననాటినుండీ అతడు రసికుడే! చక్కనిరూపము, దివ్యమైన ముఖవర్చస్సు, శ్రావ్యమైన గానధోరణి, మాటకారితనము, అన్నిటికన్న ఎక్కువైన నాట్యకౌశలము— ఇంకేమిటి లోటు రసికతకు? ప్రప్రథమము అతని పరిచయము నాకు ఆంధ్రవీరుల రంగభూమి అయిన కొండవీటిదుర్గముమీద కలిగింది. ఆంధ్రవిద్యార్థి మహాసభ బందరులో 1909 సం॥లో జరిగింది. సభానంతరము కొండవీడు దుర్గము దర్శించవలెనని అందరము సంకల్పించుకొన్నాము. ఆసందర్భములో గోపాలుడు కూడా అక్కడికి విచ్చేశాడు. రెండురోజు లున్నాము. రెండు రోజులూ గోపాలుడి కబుర్లతోను, సంగీతముతోనూ రెండుగంటల్లాగు ఎగిరిపోయినవి.

గోపాలుడు తరవాత పెద్దచదువులు చదవటానికి సీమకు పోయినాడట. పండితుల ప్రాపూ పరిచయమూ

కూడా పొందినాడట. మిత్రులప్రేమ జూరగొన్నాడట. రసికశిఖామణి ఆనందకుమారస్వామి పండితుడూ, ఆయన సతీమణీ గోపాలుడి గానస్రై పుణ్యానికి అబ్బరపడి సాక్షాత్తూ గోపాలకృష్ణుణ్ణి పూజించినట్లుగా పూజించారనీ, సీమలో భారతవిద్యార్థి సంఘానికి కార్యదర్శిగా వుండి చాణక్యప్రజ్ఞ ప్రదర్శించాడనీ, భారతదేశానికి తిరిగి పండితుల మహదాశీర్వచనముతో వచ్చాడనీ విని యెప్పటికప్పుడు మహదానందము పొందుతూ వుండేవాడిని. చెన్నపట్టణంలో విక్టోరియా హాస్టలులో ఒకసారిన్నీ, బెజవాడలో గవర్నరుపేటలో ప్లీడరు గంగరాజు కృష్ణరావుగారింట మరొకసారిన్నీ అతని పరిచయము కలిగింది. సీమకు వెళ్లి వచ్చేటప్పటికల్లా వేషంలో వైదికపుకత్తు పోయి చిరుగడ్డపు ప్యారిస్‌కత్తూ, సంగీతములో కంపెనీకత్తు పోయి గీతగోవిందపుకత్తూ ద్యోతకమైనవి. అప్పటికి ముఖపరిచయమల్లా చనువులోకి దిగింది కాస్తకాస్త. అంతకు మునుపు గుంటూరు ఎమెచూర్స్ అనే నాటకసంఘములో మే ముభయులమూ మెంబర్లమే. అతను ప్రజ్ఞ వుండటంవల్ల పెద్దపెద్ద రాజువేషాలు కూడా వేస్తుండేవాడు. నేను కుర్రవాణ్ణి గనక చూచి ఆనందించేవాణ్ణి.

కొంతకాలానికి చెన్నపట్నంలో ఆంధ్ర సారస్వత సభ, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తుకు సాటిగానో పోటీగానో, 1919 సంవత్సరము శీతకాలములో జరిగింది. ఆసభకు గోపాలుడూ, మిత్రుడు అబ్బూరు రామకృష్ణరాయడూ విచ్చేశారు. గోక్లేహాలు ఎదుటవున్న హాస్టలు మేడ గుమ్మటపుసారాలో నేనూ, గోపాలుడూ, రామకృష్ణరాయడూ, మరిద్దరు స్నేహితులూ చేరి కూర్చునివుండగా ఎవరో నన్ను కాస్త సంగీతం పాడమన్నారు. అప్పటికే కాస్త పద్యాలు గిలుకుతూ వుండేవాణ్ణి. ‘దంపుడుపాటకు దరిద్రమా’ అని పాడ మనగానే సాగదీయించుకోకుండా పాడేస్వభావం కలవాణ్ణి గనక వెంటనే రామప్రియ రాగములో “ఆడవె, ఆడవె, అన్నులమిన్నా” అని నేను రచించినపాట పాడినాను. పాడగానే బ్రహ్మానందభరితుడై ఎంతో పొంగి, “చ్యుతిసమయంలో పాడే రాగం ఇది, భావం ఎంతో సరసంగా వుంది.” అని మెచ్చుకున్నాడు గోపాలుడు. మిత్రులు ఔనని తలలూచారు. నాకూ heart ఆరడుగులు expand అయింది. శేషు, ఇంకొక్కటి కానియ్యమన్నాడు గోపాలుడు; మిత్రులుకూడా గుస్తరించారు. జంకుకూడా తీరిపోయింది. వెంటనే, “పానకమ్ములో పుడక నేటికిటుల పడవేసితివో దేవా? ముద్దుగులాబీ ముట్టబోవగా ముల్లు విరిగెనో దేవా!” అనే సొంతపాదను యమునాకళ్యాణిలో పాడి వినిపించాను. వినే వినగానే గోపాలుడు అలౌకికావేశ పూరితుడైనాడు. “తత్ చేతసా స్మరతి నూనమబోధపూర్వం భావస్థిరాని జననాంతర సౌహృదాని” అని కాళిదాసు చెప్పినరీతిగా యేమి జ్ఞప్తికి వచ్చిందో కాని, కొంచెము సేపు నిదానించి ఆలోచించి, సోత్సాహంగా “ఈ రాగం ఎక్కడనుంచి పట్టినావోయ్? ఇది నాస్థాయీరాగం. నాలో ఎక్కడో నిద్రపోతున్న యీరాగాన్ని మళ్లీ మేలుకొలిపావోయ్! పద్యభావమెంతో బాగున్నదోయ్! టాగూరు ఎందుకు నీముందర? ధూపానికి కూడా చాలడు!” అని పొగడ్త ప్రారంభించాడు గోపాలుడు. వెఱ్ఱిబాగులాణ్ణైతే వెంటనే పాట నింగ్లీషులోకి ఏకజిన్సగారిచేతనో తర్జుమా చేయించి Nobel Prize కోసం ultimatum పంపించేవాడినే! ఎల్లాగో దైవం ఆజెడద తప్పించాడు, నాపుణ్యమా అని, ఆంధ్రుల పుణ్యమా అనీ! గోపాలుడికీ నాకూ మనసు మనసు అతకడానికీ యమునాకళ్యాణిరాగమూ, నాముద్దు గులాబీ పాటా ముఖ్యకారణా లయినవి. యేమి చిత్రమో కాని, అప్పటినుండి గోపాలుడు నన్ను మిత్రకోటిలో, అంతరంగగోష్ఠిలో చేర్చుకొని ఆ మరణాంతము ఆదరించాడు.

గిరీశం “ఈవేళ పూటకూళ్లమ్మకీ నాకూ యుద్ధమైపోయింది” అని కన్యాశుల్కములో కంప్లెంటు చేసినట్లుగా గోపాలుడికీ అరసికులైనవాళ్లకీ ఎప్పుడూ యుద్ధమాతూనే వుండేది. ఏల పాటలు, జంగమకథలు మొదలైన పునాదులమీద దేశచరిత్రసౌధము నిర్మించాలనే గోపాలుడి భావము Rajahmundry Training College వారి కెల్లా బోధపడుతుంది? జాతీయవిద్యకూ విజాతీయ యంత్రవిద్యకూ పొత్తుకుదరదనేవాదము బందరు జాతీయకళాశాలవారి కెల్లా నచ్చుతుంది? అది రసి

కతకు సంబంధించిన విషయము, గోపాలు డన్నట్లుగా, **'all a question of taste.'** పూటకూళ్ళమ్మ తిండిలో ఎంత taste వుంటుందో ఛాంధసపద్ధతులమీద నడిపింపబడే ఈ పూటకూళ్ల చదువులబడుల (educational hotels) చదువులో అంత taste (రసికత) వుంటుంది. అందుకనే గోపాలుడు పై రెండుకళాశాలలలో ఉద్యోగముకు తిలోదకా లిచ్చాడు. ఇచ్చినందుకు విచారించక చీరాలసమీపములో వాడరేవు కనతిదూరంలో ఆంధ్ర విద్యాపీఠగోష్ఠిని నెలకొల్పినాడు. "Proximity with the Infinite" లభించిందని పొంగిపోతూ వుండేవాడు గోపాలరసిక చక్రవర్తి.

కాని అరసికులైన ఆంగ్లప్రభుత్వమువారు ఆరామములాంటి చీరాలలో అసహ్యమైన మ్యునిసిపాలిటీని బలవంతముగా యేర్పాటుచేశారు, ప్రజలంతా వద్దని మొత్తుకున్నాను. రసికుడైన గోపాలుడికి ప్రభుత్వంవారి అరసికచర్య చూచేసరికి అసహ్యం అయింది. వెంటనే ఆబాలగోపాలం ఊళ్లోజనాన్ని లేవదీసుకొనిపోయి వనవాసం చేయించాడు చీరాల జీడిమామిడితోటల్లో. దేశము అట్టుడికిపోయింది. ప్రభుత్వమువారు గడగడా వణకిపోయారు. గాంధీమహాత్ముడిదాకా దేకిం దీవార్త. వచ్చిచూచాడు మహాత్ముడు. చూచి ఆశీర్వదించి హుషారిచ్చాడు. ఆంధ్రమహాజనులు ధనసాహాయ్యము చేశారు పుష్కలంగా, కొందరు గుణకారులు వద్దంటున్నప్పటికీ.

ఇంతటిలో బరంపురం ఆంధ్రసభలు వచ్చినవి. చీరాలగ్రంథపారాయణానికి గోపాలుని సభ కాహ్వానించారు. ప్రభుత్వమువారు కంగారై గోపాలుని వాగ్బంధము చెయ్యవలెనని చూచారు. గోపాలుడు ప్రభుత్వమువారిని ధిక్కరించాడు. సర్కారువారు గోపాలుని పట్టుకొని ఖైదుచేశారు. అదంతా ఒక పెద్దభారతకథ. ఆభారతం అన్ని పర్వాలూ వ్రాసిపెట్టివుంచాను. ఆంధ్రలోకానికి అడిగినప్పుడు అదునుకు సమర్పించాలని కసితీరక ప్రభుత్వమువారు రెండోకేసు పెట్టినారు, Prince of Sections అని గాంధీమహాత్ముడి ప్రస్తుతిగన్న 124 A, I. P. C. క్రింద గోపాలుడిని అణచటానికి! కాని గోపాలుడు తన రసికప్రసంగముతో న్యాయాధికారిని డిల్లపోజేసి తొమ్మిదినెలల విశిష్టఖైదుతోటే బైటపడ్డాడు. సర్కారువారు చిన్నబోయారు.

తిరుచినాపల్లి జైలులో యేడాది వుండివచ్చి గోపాలుడు గాంధీమహాత్ముని అసహాయోద్యమము అరసికపద్ధతిని నడుస్తున్నదని గ్రహించి దాసు, నెహ్రూ మొదలైన రసికులకు చేయూతఇచ్చి స్వరాజ్యపక్షానికి బాసటగా నిలిచి, కాంగ్రెస్ మహాసభకు కార్యదర్శిగా ఎన్నుకోబడి చాణక్యప్రజ్ఞ ప్రదర్శించి దేశసేవచేశాడు. కాంగ్రెసు బొక్కసం ఖాళీ యుందని గ్రహించి ఊరూర ఉపన్యాసాలిచ్చి నూర్లార్లు చొప్పున పోగుచేసి కాంగ్రెసుసంఘాలకి దానంజేశాడు గోపాలుడు. దేశమాత ఆనందభరితురాలైంది. కాని అంతలో ఎవరిదృష్టి గొట్టిందో యేమో కాని గోపాలుడికి రోగబాధ పంపకములాగు యేర్పడ్డది.

మొట్టమొదట బొంబయి మలేరియా జ్వరముగా జొరబడి, క్షయగా మారి, మారిపై రోగము మాగోపాలుని తనపాట్ట బెట్టుకొన్నది. ఆలుబిడ్డలు గోలున నేడుస్తున్నారు. ఆంధ్రలోకము అల్లాడుతున్నది. మిత్రులంతా నిరుత్సాహులై విచారముతో కుమిలిపోతున్నారు. ఏడీ? లేడుగా మాగోపాలుడు? రాడుగా తిరిగీ?

గోపాలుడు రసికచక్రవర్తి. ఆనందకుమారస్వామి పండితునితోగూడ "అభినయదర్పణ"మును ఆంగ్లమున "The Mirror of Gesture" అనే పేరుతో రసికలోకానికి దానము జేశాడు. చిత్రకళ భారతీయ సహజమైన భావస్ఫురణతో ప్రకాశింపవలెనని ఘోషించేవాడు. సంగీతములో కూడా రాగచ్ఛాయ, రాగరేఖ ప్రధానలక్ష్యాలుగాని సంగతులసంఖ్యగాదని పాడిచూపి సిద్ధాంతము జేసేవాడు. అతను ఏరాగము పాడినా జీవకళ ఉట్టిపడుతూ వుండేది. నాదము సింహనాదము, కాని అతి శ్రావ్యమైనది. ఆదిభట్ల నారాయణదాసు, మహమ్మదు హుసేనుగార్ల గాత్రాలు గోపాలుడి గాత్రానికి సరిపోలుతవి. సంగతివేశాడంటే రసమూ, జీవకళా ఉట్టిపడవలసిందే! శ్లోకంగాని, పద్యంగాని చదివాడంటే ప్రత్యక్షర రసస్ఫురణ కావలసిందే! ఎంత సమాసమైనా

గంభీరముగా నోటబట్టవలసిందే! తొస్సు అనేదిలేదే ఆనోటికి, ఆపాటకు?

ఇక అతనివి ఉపన్యాసాలా? కావు, హరికథలు! ఆంధ్రపత్రిక, కృష్ణాపత్రికల సంపాదకవ్యాసాల ఫోటోగ్రాఫులా? కావు, సద్యఃకల్పితములైనటువంటి కావ్యరత్నాలు! ఆభాష? ఆంగ్లవాసనావాసితమా? కాదు, స్వచ్ఛాంధ్రసుగంధగంధితము! ఆంధ్రులకు హరికథా కాలక్షేపమే నిజమైన ఉపన్యాసధోరణి అని గ్రహించి వేలాది వేల ఉపన్యాస వేదికలమీద ఆ హరికథా ధోరణితో నారాయణస్వరూపమైన మహాజనుల నారాధించి సేవించినాడు. సద్యస్స్ఫురణ అతనిదేసొమ్ము. ఏదైనా పద్యముగాని, శ్లోకముగాని ఉదాహరించాడంటే లక్కలాగు అతుక్కుని పోవలసిందన్నమాటే! స్వరాజ్య పక్షమువారిదీక్ష "త్రాయై, మాసై, దృఢదారువై,... పూసై, తన్యకరండమై పెలుచ పోబోనీళ్లకుం బల్చనై" పోయిందని గోపాలుడు ఆక్షేపించేసరికి, శూలంలాగు గుచ్చుకొని పోయిందిగదా? వందలు వేలు ఉదాహరించ వచ్చును. అచిరకాలములో ఆంధ్రులకు పంచభక్ష్యపరమాన్నములతో గోపాలుని వాగమృతము విందొసగ సంకల్పించుకొన్న మాప్రయత్నము ఆంధ్రుల ఆదరణవల్లనూ నెరవేరగలదని మాఆశ.

ఇంక అతని వాదధోరణి? ఏమాత్రమూ కటువు గాక, పిట్టకథలతోను, పురాణగాథలతోను, హాస్యప్రసంగాలతోను, లోకోక్తులతోను, చాటుపద్యాలతోను చతురోక్తులతోడు నిండి నిబిడీకృతమై ప్రియుడి నఖక్షతాలలాగు, పెళ్లాము సాధింపులలాగు బాధపెట్టకుండా, ద్వేషము పురికొల్పకుండా కార్యసాధనకూలానికి తోడ్పడేది. "Excess of Sorrow laughs" అని డాక్టర్ పట్టాభిగారికి ప్రత్యుత్తరమిచ్చి గోపాలుడు చీరాలవాసుల విషయమై ఆంధ్రుల హృదయాలలో ఒక్కమారుగా చిచ్చులేపాడు. ఆనాడు సభలో వున్న వారంతా ఒక్కపెట్టున హర్షించారు. ఎవ్వరికీ మనసు నొవ్వలేదు. డాక్టర్‌గారికికూడా మనస్సు నొవ్వలేదనే నా నిశ్చితాభిప్రాయము.

మరి స్నేహపక్షపాతమో? అగణితము. "నీవాళ్లు" మన్నవాళ్లని చేపట్టి బ్రహ్మాండనాయకులను చేయటానికి ప్రయత్నించాడు. స్నేహితులను అన్నదమ్ములవలె చూచాడు. అడిగినవాళ్లకు అన్నదానము తనకున్నా లేకపోయినా మరురోజు సంగతి విచారించుకోకుండా చేసేవాడు. డబ్బులేకుండా ఇబ్బందిపడ్డాడంటారా? గడిచి బ్రదికినవాళ్లెందరో లేరే? మహానుభావు లెందరో కష్టపడ్డారే? ఉద్యోగంలో వుంటే గోపాలుడూ వేలకువేలు సంపాదించి లోకానికి శ్రీరంగనీతు లుపదేశించేవాడే! Life is a gamble (జీవితము జూదములాంటిది) అని భావించి సంచరించాడు గోపాలుడు. జూదములో ఓడిపోయాడో గెలిచాడో నిర్ణయించదగినకాలం ముందున్నది. కాని బ్రతికున్నంతకాలము "మత్తేభేంద్ర విభిన్నకుంభ పిశితగ్రాసైకబద్ధ స్పృహః, కిం జీర్ణం తృణమత్తి మానమహతా మగ్రేసరః కేసరీ" అన్న భర్తృహరి వాక్యముకు లక్ష్యప్రాయుడై బ్రతికి, తుదకు ముఖాముఖిని మృత్యువును సందర్శించి, వరించి, చేపట్టి మృత్యువశుడైపోయినాడు.

కక్షలూ, కలహాలూ కలకాలముండవు. కాలము పసుపుజల్లెడలాంటిది. మనుష్యుల గుణాగుణాలన్నీ ఆజల్లెడ చిల్లులలోగుండా జారి దిగితీరుతవి. వాటినన్నీ మూటగట్టి దాచుకొన్నవాళ్లకే శోభనమూ ధనమూను. లేనివాళ్లకెన్నడూ లేమే!

కాలచక్రము గతిగడచి తెనుంగు
భావిభాగ్యమెల్ల పండినవెనుక
ఆనాటి కవరైన నడుగకపోరు
గోపాలకృష్ణు డేగోష్ఠివాడంచు?
భాగ్యవశమ్మున భావికాలాన
అమృతతుల్యమ్ములు నతిభావభరిత
ములునైన నాగీతముల వినినంత
గోపాలకృష్ణుని గొప్పదీపించు!

లక్క గేదె

నాళము కృష్ణారావు గారు

విప్రుఁ డొక్కఁడు లేమిచే వెతలఁ బడుచు - తనకుటుంబముఁ బోషించుకొనఁగ లేక
ధనము నార్జింప మానసంబునఁ దలంచి - జలనిధిని దాఁటి దూరదేశముల కేఁగె.

కొంతకాలము గడచినయంత, నతఁడు - ధనము గడియించి తనపురంబునకు వచ్చె
పౌరు లెల్లరు నత్యంతగౌరవమున - వానిఁ దోడ్కొని వచ్చిరి స్వగృహమునకు.

భర్తరాకకు ముద మంది వానిభార్య - కమ్మనెయ్యియు, కూరలు, గట్టిపెరుఁగు,
పిండివంటలు వడ్డించి ప్రీతితోడఁ - దనివి దీఱఁగఁ బతికి భోజనము వెట్టె.

ఆతఁ డవి యెల్లఁ గడుపార నారగించి - ఇట్లు వచియించె "సాధ్వి! నే నింటనుండి
అరుగునప్పుడు చిల్లిగవ్వైన లేదు - ఇన్నికూరలు భక్ష్యంబు లెట్లు వచ్చె?

ఇందుఁ దక్కిన వన్నిటి కేమి గాని - ఇట్టిపెరుఁగును జవిచూచి యెన్నఁ డెఱుఁగ,
ఎట్లు లభియించె నీ కిట్టిగట్టిపెరుఁగు? - గేదెపెయ్యయు మనయింట లేదు కాదె?"

అనుడు నవ్వుచు నాయింతి యనియె నిట్లు:-"గట్టిపెరుఁ గన్న మీ కెంతొ కాంక్ష యనుచుఁ
గొంటి నొకగేదె మనపొరుగింట నున్న - కంసలికి గుల్లగుట్ట తాకట్టు వెట్టి."

"ఎచట కొంటివి? మనయింటి కెదుట నున్న - యట్టికంసాలి చెంతనా? అమ్మచెల్ల!
నిక్క మగుగేదె కా దది లక్కగేదె - సుమ్ము, కంసాలి యకట! మోసమ్ము చేసె.

అనుచు నాతఁడు వచియింప, ననియె నింతి: -"నీదు వచనంబు చోద్యంబు గాదె నాథ!
లక్కగేదెలు కలుగునే యెక్కడైన? - ఎవ్వరేనియు విన్నచో నవ్వ రొక్కొ?"

"ఎవ్వ రెన్నివిధంబుల నవ్వ నిమ్ము - 'నిక్క మగుగేదె కా దది లక్కగేదె'
అంచు ముమ్మాటికిని వచియించుచుంటి" - అనుచు సతితోడ గట్టిగ ననియె నతఁడు.

'గడ్డి మేయుచునున్నది:' 'గడ్డి మేయు;' - 'పాల నిచ్చుచునున్నది:' 'పాల నిచ్చు;'
'పేడ వేయుచునున్నది;' 'పేడ వేయు;' - 'దూడ లీనుచునున్నది:' 'దూడ లీను'.

ఆలుమగలకు నీరీతిఁ జాలసేపు - జరగె వాదము; సతిమాట సరకు గొనక
తాను పట్టినమాటయే తథ్య మనుచు - పెనఁగులాడె 'ససేమిరా' యనుచు భర్త.

అంత నీరీతి భర్తతో ననియె భార్య: - "వాద మేటికి? అది లక్క గేదె యనుచు
మీరు దృఢముగ మదిని నమ్మితిరయేని - ఋజువు చేయుఁడు హేతు వేదేని చెప్పి."

"అట్టు లైన, వచించెద నతివ! వినుము: - మున్ను నేనీపురంబున నున్నయపుడు
కుండలంబులు చేయించుకొనఁ దలంచి - మూఁడుబంగారుకాసులఁ గూడఁబెట్టి-

ఎదుట నున్నట్టి బత్తునియింటి కేఁగి - 'కంసలీ! నీదు నేర్పెల్లఁ గానిపింప
గట్టికుండలములజత కట్టవలయు' - అనుచుఁ బలికితి, నీరీతి ననియె నతఁడు.-

'ఇరుగు పొరుగున నుంటిమి యిన్నినాళ్లు - లాఁతివాఁడనె పలుక నీరీతి?' ననుచు
మంచిమాటల నన్ను నమ్మంగఁ బలికి - శీఘ్రముగఁ గుండలంబులు చేసి యిచ్చె.

తూనికఁ దూఁచితి, సరియైన తూనిక తూఁగె; - గీటు పెట్టితి, మేలిమిగీటు వచ్చె;
నాణె మరసితి, చక్కనినాణె మమరె; - సంతసించితి, పనిజిగిసంతసకును.

కొంతకాలము గడచినయంత, నపుడు - పెద్దకోమటియింటను పెండ్లి యొకటి
జరుగ, సంభావనంబున కరిగియుంటి; - త్రోపులాడిరి దొడ్డిలో బాపనయలు.

చెవులు పట్టుక నను లాగె సెట్టికొడుకు - ఇంతి! యాతనిపోతర మేమి చెప్ప?-
వెంటనే కుండలంబులు వెళుకు మనుచు - లొట్టవడి యీవలికి వచ్చె లోనిలక్క.

చెవులు చేతులఁ దడవుచు నివలఁ బడితి - మనమునం దిట్లు తలపోసికొనుచు నంత:
మాయురే! బత్తుఁ డెంతటిమాయ చేసె - మంచిమాటల నన్ను నమ్మంగఁ బలికి?

లక్కపోఁగులఁ జేయఁగలట్టివాని - కొక్కలెక్కయె చేయంగ లక్కగేదె?
కాన, చెప్పుచునుంటి నోకాంత! వినుము - గేదె కాదిది మఱి లక్కగేదె కాని."

జన్మపరంపర

చింతా దీక్షితులు గారు
[సాహితీసమితి]

౧

అతడు ఫ్రాంసులో బీదకుటుంబములో జన్మించినాడు. శ్రీమంతులు దరిద్రులను పెట్టే బాధలన్నీ అతడూ అనుభవించాడు. రెండుమూడుసార్లు అకారణముగా చెరసాలలో వాసము చేయడము కూడా అతనికి సంభవించినది.

ప్రజలందరూ భాగ్యవంతులమీదికి తిరుగుబడ్డారు. భాగ్యవంతుల వశములో ఉన్న రాజ్యమును విధ్వంసము చేయుటకు పూనుకొన్నారు. ఆ స్వాతంత్ర్య యుద్ధములో అతడూ పాల్గొన్నాడు. చెరసాలను గోడను పడగొట్టుతుండగా ఒకరాయి అతనిమీద పడుటచేత అతడు మరణించినాడు.

౨

అతనికిపునర్జన్మవచ్చినది. అమెరికాదేశములో పుట్టాడు. నీగ్రోజాతిలోజన్మించినాడు. అతనికి స్వజాత్యభిమానముఎక్కువగా ఉన్నది. తెల్లవాళ్లు నీగ్రోలవిషములో చేస్తూఉన్న దౌర్జన్యములను అతడుచూచి సహించలేక పోయాడు. వారితో కలహాము పెట్టుకొన్నాడు. వాళ్లను దూషించినాడు. తత్ఫలముగా ఒక తెల్లదొర తుపాకిదెబ్బతినిఅతడుమరణించాడు.

౩

అతనికి పునర్జన్మ వచ్చినది. ఆఫ్రికా దేశములో 'జూలూ' జాతిలో అతడుపుట్టాడు. "జూలూ" జాతివారికి జాత్యభిమాన మెక్కువ. తన జాతి నాయకుడు ప్రక్కజాతి నాయకుడికి లొంగియున్నాడు అది స్వాతంత్ర్యముకు భంగమని అతడు తనజాతి నాయకుణ్ణి పురిగొల్పాడు. అందరూ యుద్ధసన్నద్ధులయ్యారు. ఉభయ జాతులకూ మారణయుద్ధమైనది. జాతు లంతరించినవి. ఆయుద్ధములో మిగిలిన వారితోపాటు అతడూ మరణించినాడు.

౪

అతనికి పునర్జన్మ వచ్చినది. అతడు హిందూ దేశములో పుట్టాడు. ఇంగ్లీషువారి అధికారం దేశములో అభివృద్ధిచెందుచున్న రోజులు. అతడొక సిపాయి. స్వాతంత్రేచ్ఛ ఒకకారణముగా అతడుకూడా ఇతర సిపాయిల తోపాటు ఇంగ్లీషువారిపై తిరగబడ్డాడు. వీరుడనిపించుకొన్నాడు కాని ఫిరంగివాతబడి మరణించినాడు.

౫

అతనికి పునర్జన్మ వచ్చినది. అతడు ఇంగ్లాండులో ఉన్నత కుటుంబమున జన్మించినాడు. మంచిచదువులు చదువుకొన్నాడు. మంచి రాజకార్యధురంధరుడని పేరు పొందాడు. స్వదేశమునకు ఆపత్కాలమున మంచిమంచి సలహాలిస్తూ ఉంటాడు. "భారతీయులకు స్వాతంత్ర్య మియ్యవచ్చునా" అంటే, "ఇయ్యకూడదం"టున్నా డతడు.

శ్రీగద్వాలసంస్థానపు రెడ్డిరాజుల గురుభక్తి   ఆదిపూడి ప్రభాకరకవి గారు

102

శ్రీ రామభూపసుత, సీ - తారామక్షోణిధవ, సుధాధామమహో
దారయశస్సారతర - క్షీరాబ్ధివిహారహారి, కేశవ, శౌరి !

చలదుత్తుంగతరంగశోభితము కృష్ణాతీరమం దాయహో
బలలక్ష్మీనరసింహ దివ్య పదసేవాధుర్య శ్రీరంగ నా
థలసచ్ఛోభన నామదేశికుని సీతారామ భూపాలుఁ డ
త్యలఘుం డాదటఁ గొల్చెఁ దచ్చరణ భక్త్యారూఢచిత్తాబ్జుఁడై.

కనకాంబరంబులు గణన కెక్కుడు గాఁగ నర్పించె గురునిపాదాబ్జములకు
రజతస్వరూపముల్ రాసులు వోసి యర్పించెఁ దచ్చరణ రాజీవములను
నవరత్నమయ భూషణముల సంఖ్య లొసంగి మెఱఁగెఁ దదంఘ్రిపంకరుహయుగళి
షాడబోపేత భోజనతుష్టి యొసఁగ సేవించెఁ దత్పదపద్మ వినతుఁ డగుచు
హస్తి తురగశతాంగ పల్యంకికాది - దివ్యవాహనములు నివేదించి భక్తిఁ
బూజ లొసఁగె సీతారామ భూధవుండు - నతులు నుతు లొప్ప శ్రీరంగనాథయతికి.

కాల్బలంబులచేతఁ గత్తుల చకచకల్ దినమణిద్యుతులకుఁ దేజు లీన
రాహుత్తులబుజాల రహి వహించు తుపాకు లమరారులకు మతిభ్రమణ మొసఁగఁ
బటుభటోద్భటహస్త పర్యటత్ కేతన పటలంబు సురల కభయము సూప
నాశావకాశ మాద్యత్తూర్య ఘోషమ్ము లరుదెంచు శుభసమయమ్ముఁ జాట
స్వారివెడలిన సంయమిస్వామితోడ - నరిగె నరసింహుకెలనఁ బ్రహ్లాదుపగిది
మోదమ్ము కేల్దమ్మియును నరమోద్పుచూడ్కి - కొమరు మిగులంగ నరపాలకుంజరంబు.

అఖిలజీవవ్రాత మాత్మతుల్యంబుగా నరసి యీషణముల నడఁచువాని
నైహికభోగమ్ము లన్నియు నమ్మహా మాయావికల్పనఁ జేయువాని
నవ్యాజ కరుణామృతార్ద్రమై శోభిల్లు హృదయంబుతోడ వర్తించువాని
నరసఁ జేరిన యెట్టి చండాలునేనియు సచ్చరిత్రునిఁ జేయఁ జాలువాని

సర్వశోభనవితతి కాస్పదము విష్ణు - దేవుపదసేవ యనుచు బోధించువాని
నెఱిఁగి సేవించె సేవించి యెఱుకఁ గాంచె - మాన్యపుఁడు మావిభప్రేరితానురక్తి.

పంప్రదేందురూపు లొప్పంగఁ గ్రాలెడు చండభానుండు వెస శీతభానుఁ డయ్యె
మిన్ను మన్నును నాక్రమించి వచ్చెడు కృష్ణ వేణమ్మ రుచిరాళివేణి యయ్యె
గాలిద్దఁ జుఱచుఱఁ గాల్చు చుండెడు శిలాతలములు మిహిర శీతలము లయ్యె
నెఱగలిమంటలఁ గురిసెడు ఖరకర కరములు గాంగశీకరము లయ్యె
చిట్టిదొరసాని ముద్దులపట్టిఁ గూడి - భక్తిపరవశుఁ డయి గురుస్వామి సాగ
నంప సోపానములు డిగి యల్లనల్లఁ - బల్లకీతోడ నడచు మాపార్థివునకు.

ఆందోళికావరోహణవేళఁ గైదండ యొసఁగి పావలు మ్రోల నుంచునపుడు,
సోపానములు డిగ్గువో నడుగడుగున కెచ్చరించుచుఁ బరా కిచ్చునపుడు,
పడవపై నెక్కునప్పుడు పార్శ్వములు కాచి పాయక శ్రమ లేక పట్టునపుడు,
పాయఁ ద్రోసెడుతఱిఁ బాదపద్మములపై శిర ముంచి ప్రణతులు సేయునపుడు,
ఎంతవినయంబు, నయ మెంత, యెంతభయము-భక్తి యెంత యీభూపాలపరివృఢునకు
నంచు జలజల రాల్చె బాష్పాంబువులను - నయనములనుండి శ్రీరంగనాథదండి.

ప్రాచీన పుణ్యాంబువశమున వచ్చెఁగా కిట కేల తా వచ్చు నీఘనుండు
వచ్చిన వచ్చెఁగా కిచ్చమూఁడేండ్లు సేవించు భాగ్యంబు లభించు నెట్టు
లదియు లభించెఁగా కల మహాత్ముని కేల కలుగు నాపయి నింత కనికరంబు
కనికరంబును గల్గెఁగా కేల యింతటఁ బైనంబు తానెట్లు ప్రాప్త మాయె
ఇంక నెక్కడిగురుసేవ, యేడ తీర్థ - సంస్మరణ మేడ, యేడప్రసాదభోగ
మనుచుఁ దల వంచుఁ బలవించు మనుజనాథుఁ-డంచుఁ గన్నీరు గురువియోగార్త-చింత.

అన్యాంగనాసక్తుఁ డైన నాథుని నేడు భంగాలఁ బెట్టఁగా వలయు ననుచు,
రత్నమ్మ లెల్ల నేరమణి కిచ్చునో నేఁడు, పని బూని పట్టుకో వలయు ననుచుఁ,
గూడికూడని యిట్టి కూటంబునకు మదిఁ గలలోఁతు దెలిసికో వలయు ననుచుఁ
దనపొం దతనికి నచ్చునో నచ్చదో యెక్క-బాస సేసికొనంగవలయు ననుచు,
వార్ధిఁ జేరంగఁబోవు సంభ్రాంతి యొసఁగఁ - బఱచు శ్రీకృష్ణవేణమ్మ భాగ్యమహిమ
నొదవె నాయమ్మ కపుడు శుభోదయముగఁ - బరమగురునాథుచరణసేవావిభూతి.

ముడిచిన కెందమ్మి పూవు లివే లంచుఁ జయ్యనఁ దీసి విజ్జల్లుకరణి
నల్లిన జడ సూచి యలరువా రెవ రంచుఁ బాడవు వేసలి విరఁబోయుకరణిఁ
గట్టిన వెలికోక గౌరవం బేమని విప్పి యయ్యది పాఱవేయుకరణిఁ
దాల్చిన ముత్యాల దామమ్ము లే నొల్లనే యని వెసఁ ద్రెంచివేయుకరణి
వీచువీచీకరమ్ములు వినతి మోడ్చి - సిగ్గు విరిమొగ్గలుగ నర్చచేసి గురుని
కేఁగఁ గాఁ బాయ యిచ్చె మాకృష్ణవేణి - పతియు యతియును నివ్వెరపడి భజింప.

మాయాకురంగంబు మహిఁ గూల్పఁ జనుచున్న రఘుకులస్వామి నారాచ మనఁగ
నంతరిక్షంబున అమృతకుంభము పూని పఱచుచున్న విహంగపతి యనంగ
నుదయార్కబింబంబు నుమియఁ బోగయి యేఁగు చండదీధితుల పుంజం బనంగ
బాణాసురప్రాణ పానాశఁ జనుచున్న శార్ఙ్గ నిర్గతసుదర్శన మనంగ
భ్రాంతి యొసఁగొల్పు చాయానపాత్ర పూజ్య - తీర్థపుంగవు నరసింహదేవుఁ డున్న
హాన్నుపల్లకితోఁ బాయ నుఱికి కృష్ణ - వేణి కద్దరిఁ జేరెఁ బృథ్విపతి యలర.

ప్రాభాతసూర్యబింబము ప్రాచిఁ బ్రాఁకుచోఁ బరిఘవిల్లెడు నొప్పఁ బరిహసించి
వనవిహారార్థంబు చనుచు మేరువు నెక్కు నైరావతముసొంపు బేర ముడిచి
భూభార మటు డించి పుట్టపై కేతెంచు భోగీంద్రు సొగ సెల్ల బుట్టఁ బెట్టి
దైత్యలోకకుకూలదహనుఁ జూడఁగ నేఁగు నాకకర్మంది విన్నాణ మడఁచి
అల్లనల్లన నవలిగట్టాయతీంద్రుఁ - డెక్కు గమ్యస్థలంబు నిం పెసఁగఁ జేరెఁ
బతియు నాదిక్కునకు నమస్కృతి యొనర్చి - సౌధరంగంబుఁ జేరె విశ్రాంతి యొసఁగ.

రవీంద్రుఁడు*

గరిగిపాటి రామమూర్తిగారు, బి. ఏ.

జలనిధిపూరముల్ తరణి సంతతమున్ గ్రహియించు చుండు, న
బ్బలరిపు డంబుదావళుల బంపి సువృష్టి నొసంగు, సృష్టిలో
గలుగు రహస్యసారమును గ్రాహ్య మొనర్చి కవిత్వవర్షమున్
గలుగగ జేయు దీవు రవికంటెను, నింద్రునికంటె మిన్న వై.

---

* శ్రీయుత కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారి సంస్కృత శ్లోకమునకు భాషాంతరీకరణము.

బోధనాపద్ధతులు

[19-3-1927 వ తేదీని రాజమండ్రీ బోధనకాలేజీలో ఉపాధ్యాయసంఘ వార్షికోత్సవసందర్భంలో, ఒకపాతవిద్యార్థి చదివిన వ్యాసం.]

"బోధించడం" అంటే ఒక తెలిసినవాడు ఒక తెలియనివాణ్ణి దగ్గిర కూచోబెట్టుగుని, ఒక కొత్తవిషయం పట్టుగొచ్చి అది అరిటిపండు ఒలిచినట్టు చెప్పి, "చెప్పాను, నా పని అయింది" అని ఊరుకోడం కాదు; వాడి చేత "హాం" అనిపించి "అదా! తెలిసిందండి" అనిపించడం. అనగా బోధనలో ఉపాధ్యాయుడూ, విషయం, విద్యార్థీ ముగ్గు రుండాలి; కాని ఈముగ్గురూకాక మరొకపదార్థం ఉంటేనేగాని బోధనక్రియ నెరవేరదని జ్ఞానుల ఊహ. అదేమిటంటే, విద్యార్థి అయినవాడికి చెప్పేవాడియందుండవలసిన ఒకభావం. విద్యార్థికి మేష్టరంటే 'హడల్' ఉన్నా సరే — యముడ్రా వీడు, తప్పట్టుగుని చంపేస్తాడ్రా — అని. 'భయం' ఉన్నా సరే — యమకింకరుడురా వీడు, అదే తన్నడం తన్ని బాధిస్తాడేమో — అని. 'భక్తి' ఉన్నా సరే — సృష్టించిన దేవుడ్రా, నేను మొక్కాలీ — అని. 'విశ్వాసం' ఉన్నా సరే — యజమానుడురా, నేను సేవించాలి — అని. 'నమ్మకం' ఉన్నా సరే — జ్ఞానిరా, నేను ఆశ్రయించాలి — అని. 'గౌరవం' ఉన్నా సరే — అనుభవ శాలిరా నేను వినాలీ — అని. పోనీ 'స్నేహం' ఉన్నా సరే — సహవాసిరా, నేను తిరస్కరించనా — అని. ఆఖరికి 'సిగ్గుభిడియాలు' ఉన్నా సరే — అవతల మేష్టరికి రాకపోడం అనుమానం అయినా, నాకు రాకపోడం రూఢిగదా — అని. ఆలాంటి భావం ఉన్నన్నినాళ్లు మేష్టరులో ఉండేది చదువు; మేష్టరుయందు గురుత్వం ఉండేది. ఆతరవాతనించి కుర్రాడిలోనే గురుత్వం ప్రవేశించింది. అనగా, అప్పటిదాకా విద్యార్థి విద్య అర్థించేవాడు, అక్కణ్ణించి ఆ అర్థించడం మానుకున్నాడు. మానుకుని "విద్యకోసం మరి నేను బయలుదేర్ను. అంత అవసరంగా ఉంటే విద్యనే నాదగ్గిరికి రమ్మనండి. నాకేం పట్టింది? కావలిస్తే ఏమన్నా మధ్యవర్తులకి నాలుగు రాళ్లు గిరవటెడతాను." అని బిగిసి కూర్చున్నాడు. అయితేం గాక, అతడు అర్థించకపోయినా సరే "మేం మాత్రం మాకొచ్చింది బోధించక మానం" అని అనేక కారణాల వల్ల ఉపాధ్యాయులు విద్యార్థిని పట్టుగున్నారు; ఆలోచించారు. "ఆఁ. ఏమిరా ఇక. కుర్రాడు ఇల్లా వినిపించుగోకుండా వచ్చాడు; వీడికి కల్మషం లేదే! వీడు దేవుడు. వీడి మనస్సు కనిపెట్టాలి. ఇన్నాళ్లనించీ ద్రోహంచేసి వీణ్ణి కేవలం కుర్రాడి కిందగట్టి చదువు తెగచెప్పి నెగ్గుకుపోతున్నారు కొందరు. అల్లాంటి అన్యాయం జరగకుండా కట్టుదిట్టం చెయ్యాలి" అని స్థిర

పరిచారు. "కుర్రాడికి తెలియకపోవడానికి కారణం కుర్రాడు కాదు, మేష్టరుగారి తెలివి తక్కువ" అన్నారు. అంతటితో మరి మెడడు వెనక్కి పట్టి మెథడ్ తియ్యమన్నారు.

ఆపళంగా బోధనాపద్ధతులు వెలిశాయి. ఉపాధ్యాయుడు తనకి ఊహూ మహావచ్చును గదా అని విశేషాలు గబగబా అదే వాగుడు కింద ఊరికే చెప్పిపారెయ్యకూడదన్నారు. సంగతులకి కొత్తంటూ ఏముంది? ప్రతీసంగతీ కూడా నున్నూ కుర్రాడి బుర్రకాయలోనే ఇదివరకే ఏమూలో దాగుడు ముచ్చిలు ఆడుతూ వుంటుంది. అది ఎక్కడుంటుందో వెతికి బయటికి లాగడంపూచీ మాష్టరిది అన్నారు—ఇదే ఎలిసిటేంగ్ మెథడ్ అంటారు. కొందరు 'కుర్రాడికి ఏదోకాస్త లంచంయిచ్చి బెల్లించాలి; లేకపోతే చదవడు' అన్నారు. కొందరు వాడు ఏం కావాలంటే అది చెప్ప మన్నారు. వాడేమీ వద్దంటే ఊరుకోడమే విద్య అన్నారు. వాడు 'ఎప్పుడు, ఏది, ఎంతవరకు' కోరితే 'అప్పుడే, అదే, అంతవరకే కానీ' మన్నారు. వాడి బుర్ర గుంజుని అంటిపెట్టుగుని కొన్ని గొప్ప లక్షణాలు ఉంటాయి; వాటికి ఓ పట్టకారు పట్టించి ఇవతలికి పెల్లగించడమే 'ఎడ్యుకేషను' అంటే అని, ప్రతీమనిషీ లెక్చెరివ్వగలడు. ఇల్లాగ్గా ఒక్కొక్క కొత్త ఊహాతో, వెనకటి పద్ధతుల్లో లోట్లు తమరు పూడిచాం అని ఎవరి మట్టుకు వారు చెబుతూ, ఒక్కొక్కటి చొప్పున, అనేకమైన నవీనబోధనా పద్ధతులు బయలుదేరదీశారు! దాంతోటి ఏం జరిగింది? జీవంఉన్న మాష్టర్ని వదిలేసి లేచిపోయిన గురుత్వం జీవంఉన్న కుర్రాణ్ణీ ఆశ్రయించలేదు, కుర్రాడు మైనరుగదా అనిగా వున్న-ఆగురుత్వం ఇప్పుడు జీవంలేని మెథడ్‌ని నమ్ముకుని ఉంది. ఆమెథడ్ మహాదేవతనే అందరూ కొలుస్తున్నారు.

ఎల్లానో అల్లా అంతా మెథడ్‌స్మరణే. మతాల్లో ఉండే కక్షలు, వృత్తుల్లో ఉండే అభిమానం, భాషల్లో ఉండే అసహ్యాలు మెథడ్లలో ఉన్నాయి. ఏమనిషి మంచివాడో నిర్ణయించచ్చు; చివరికి ఏగడియారం రైటో తేల్చచ్చు గాని ఏమెథడ్ మంచిదో చెప్పలేం. ఈమెథడ్ మంచిదా ఆమెథడ్ మంచిదా అనే చర్చ అసలు కూడదు. వెనక ఓకవి వైదీకా, నియోగా అని మీమాంస వచ్చింది. సరి, ఓ వైదీకిగారు కవి వైదీకే అని వాదించి పదిపదిహేను దృష్టాంతరాలు చూపించాడు. తక్షణం, ఒక నియోగిగారు బయలుదేరి కవి నియోగే అని ఇరవైచోట్ల ఋజువులున్నాయి; గ్రంథవిస్తరభీతిచే ఆగుతున్నానన్నాడు. ఆంధ్రసాహిత్య విమర్శనలో గొప్ప వాదనవిషయాలు ఏవంటే ఇదీ, కాలనిర్ణయమూను. చివరికి ఓ ఆసామీ చక్కావచ్చి, ఆకవి నియోగీకాడు వైదీకీకాడు, అసలు బ్రాహ్మడే కాడు వల్లకాడు, అబ్రహ్మణ్యుడని చెప్పి పూర్తిగా సిద్ధాంతం చేశాడు. అందుకని మంచి మెథడ్‌మాట అటుంచి ఎవరేనా వచ్చి ఇవి మెథడ్లే కావంటే! చావాలి. కాని, కొందరు మెథడ్లు అంటే తమరికి ఇష్టం లేదం

ఆలుమగలకు నీరీతిఁ జాలసేపు - జరగె వాదము; సతిమాట సరకు గొనక
తాను పట్టినమాటయే తథ్య మనుచు - పెనఁగులాడె 'ససేమిరా' యనుచు భర్త.

అంత నీరీతి భర్తతో ననియె భార్య: - "వాద మేటికి? అది లక్కగేదె యనుచు
మీరు దృఢముగ మదిని నమ్మితిరయేని - ఋజువు చేయుఁడు హేతు వేదేని చెప్పి."

"అట్లు లైన, వచించెద నతివ! వినుము: - మున్ను నేనీపురంబున నున్నయపుడు
కుండలంబులు చేయించుకొనఁ దలంచి - మూఁడుబంగారుకాసులఁ గూడఁబెట్టి-

ఎదుట నున్నట్టి బత్తునియింటి కేఁగి - 'కంసలీ! నీదు నేర్పెల్లఁ గానిపింప
గట్టికుండలములజత కట్టవలయు' - అనుచుఁ బలికితి, నీరీతి ననియె నతఁడు.-

'ఇరుగు పొరుగున నుంటిమి యిన్నినాళ్లు - లాఁతివాఁడనె పలుక నీరీతి?' ననుచు
మంచిమాటల నన్ను నమ్మంగఁ బలికి - శీఘ్రముగఁ గుండలంబులు చేసి యిచ్చె.

తూన్క తూఁచితి, సరియైన తూన్క తూఁగె; - గీటు పెట్టితి, మేలిమిగీటు వచ్చె:
నాణె మరసితి, చక్కనినాణె మమరె; - సంతసించితి, పనిజిగిసంతసకును.

కొంతకాలము గడచినయంత, నపుడు - పెద్దకోమటియింటను బెండ్లి యొకటి
జరుగ, సంభావనంబున కరిగియుంటి; - త్రోపులాడిరి దొడ్డిలో బాపనయలు.

చెవులు పట్టుక నను లాగె సెట్టికొడుకు - ఇంతి! యాతనిపోతర మేమి చెప్ప?-
వెంటనే కుండలంబులు పెళుకు మనుచు - లొట్టపడి యీవలికి వచ్చె లోనిలక్క.

చెవులు చేతులఁ దడవుచు నివలఁ బడితి - మనమునం దిట్లు తలపోసికొనుచు నంత:
మాయురే! బత్తుఁ డెంతటిమాయ చేసె - మంచిమాటల నన్ను నమ్మంగఁ బలికి?

లక్కపోఁగులఁ జేయఁగలట్టివాని - కొక్కలెక్కయె చేయంగ లక్కగేదె?
కాన, చెప్పుచునుంటి నోకాంత! వినుము - గేదె కా దిది మఱి లక్కగేదె కాని."

తెలిసిందా? నాలుగు మూళ్లు రెండు గజాలు గదా అని. కాదుటోయ్?

అ—మ రేనండి!

మే—ఊఁ.

ఇదికూడా ఒకజాతి "ఎలిసిటింగ్ మెథడ్." ఇంకా "ఫింగర్ అండ్ స్క్రెడ్ త్రెడ్ మెథడ్" (వ్రేళ్లతో దంధ్యం మెలెయ్యడం—పరా:—దంధ్యం ఉంటేమాటే), "వాల్ ఛైర్ మెథడ్" (అనగా గోడకుర్చీ మెథడ్) లాంటివి ఉన్నాయి కాని మనం ఇక ఇటీవలి పద్ధతులలో పడదాం.

మొదట సోక్రటిక్ మెథడ్; అనగా డూడూ బసవన్నా మెథడ్. మేష్టరు "కాదుట్రా" అంటే విద్యార్థి "అవునండి, ఒట్టు, అంతేనండి" అంటాడు. అప్పుడే వెంటనే మేష్టరు "అవునా?" అంటే "కాదండి, ఒట్టు" అంటాడు. కుర్రాడు 'యెస్' 'నో'లే ప్రయోగించేది. వెనకటికి 'యెస్, నో, ఆల్ రైట్' వచ్చిన ఒకాయన దొరగారితో మాట్టాడ్డానికి వెడితే దొరగారు మొదటి ప్రశ్న "మీ వూరికి మ్మెడ్రాస్ ఎంత" అని వేశాట్ట. వేస్తే ఆయన 'నో' ప్రయోగించాట్ట. దొరకి తెలిసి, "నీకు జాతిభాష రాదుగావున్ను" అన్నాట్ట. మన వాడు "యెస్" అన్నాట్ట. అక్కడితో దొరకి విసుగెత్తి "నీవు ఫూల్‌లా వున్నావే" అన్నాట్ట. 'ఆల్ రైట్' విసిరి మనవాడు చక్కాపోయాట్ట. అల్లాంటిదే కొశ్చెన్ మెథడ్. వీటిల్లో మాష్టరుకి బాగా వస్తుంది పాఠం.

తరవాత కొన్నాళ్లకి ఒక డైరెక్టరు అనే దొర ఒక మెథడ్ కనిపెట్టాడు. అదే డైరెక్టు మెథడ్. తెలియని భాష నేర్చుగోవాలంటే తెలియకుండా మాట్టాడుతూంటేగాని బాగా తెలియ దన్నారు వీరు. ఈయనికి ఏజెంటు ఫొనెటిక్స్ అనేదొర. ఈదొర ఊరు కో పేరు, ఒక్కొక్క మనిషి దగ్గిర ఓ వేషం వేసేసరికి ఈన అసలు నామరూపాలు పోయాయి. విన్నప్పుడు ఈన బాగానే ఉంటాడు గాని, చూపులకి మాఅసహ్యాం. ఎవరిష్టం వారిది ఈయన్ని పిలవడంలో. ఒక యజమాని మేష్టర్ని ఇల్లా ఆశ్రయించాట్ట—"మా కుర్రాడిమీద ఆ ల్యూనటికుస్ దొరగారికి కోపంట. తమరు చెప్పి కొంచెం కూడ తీద్దురూ!" అని. అక్కణ్ణించి 'రియలిస్టు' అనే మరొకదొర—దొరేమిటంటే, ఇంగ్లీషు ఊరుపేరు, దేశం పేరు, పర్వతం పేరు, జంతువు, పక్షి, మనిషి ఇవన్నీ దొరగార్లే మనికి—ఒక మెథడ్ స్థాపించాడు. ఇదీ కొంత ప్రబలింది. ఓమేష్టరు పిల్లిమీద రియలిస్టిక్ మెథడ్ ప్రకారం 'ఐడియల్'గా పాఠం చెబుదామని, ఒక పిల్లిని క్లాసులోకి పట్టిగెల్లాడు. వెడితే అది బరిమీద పడి కొందర్ని రక్కి, కడంవాళ్లని గుడ్లుపీకి చేతిలో పెట్టడానికి సిద్ధమైందిట. పదపడి ఒకాయన 'కాంక్రీట్' మెథడ్ కనిపెట్టాడు. రోడ్డు కాంక్రీట్‌కీ ఈయనకీ సంబంధం తేలేటట్టుగా ముందు ముందు శాసనం దొరకచ్చు. ఓపంతులు దీని ప్రకారం పాఠం చెబుతున్నాడు. 'ఐ టాక్'

అన్నాడు. అని, అన్నదల్లా చెయ్యాలిగా, సరి, మాట్లాడాడు. ఇదివరకునుంచీ మాట్లాడు తూండడంవల్ల కొత్తగా అప్పుడేం చేశాడో కుర్రాళ్లకి బోధపడలేదు. 'ఐ సింగ్' అన్నాడు, అని పాడాడు. 'ఐ లాఫ్' అన్నాడు, అని నవ్వాడు. 'ఐ క్రై' అన్నాడు, అని పాపం, ఏడిచాడు. 'ఐ డై' అన్నాడు, అని పాఠం ఆగిపోయిందని తరవాత హెడ్‌మాస్టరుగారు కోప్పడతారని గావును అంతటితో ఊరు కున్నాడు. పోనుపోను ఒకతను 'రీజినల్' మెథడ్ చేశాడు. కొండలమీద పాఠం అయితే అంతా కొండెక్కాలి. గోదావరిమీద అయితే అంతా కట్టుకట్టుగుని గోదావరిలో దిగాలి. గాలిమీద పాఠం అయితే అంతా గాలిలోకి ఎగరాలి. ఇది రమారమీ 'ఎయిరీ' మెథడ్. ఈలోపున 'సైన్సు' దొరగారు ఒక మెథడ్ సృష్టించాడు. ఇందులో ఒక్కటే వచ్చింది చిక్కు. ప్రతీవాడూ తన ఆయుర్దాయం సాగ గొట్టించుగుని, తెలివితేటలు చెక్కించుగుని రావలసివచ్చింది. ఈస్థితిలో ఒక 'లేబర్' పక్షం మనిషీ, ఒక 'టోరీ' పక్షం వాడూ జాయింటు కమతంచేసి 'లేబరేటరీ' మెథడ్ కనిపెట్టారు. బాగా కృషి చెయ్యాలి, డబ్బు విపరీతంగా ఉండాలి, అదెట్టి కర్రా కంపా సామగ్రీ కొని తయారుచేసి ఉంచితే, ప్రతీవాడూ అందులో పడి కొట్టుగుని కొన్నాళ్లకి ఏదో కనిపెట్టలేక పోడన్నారు. కాని ఇంకో ఇద్దరు తలెత్తారు: 'డిడక్షన్' దొర 'ఇండక్షన్' దొర అనేకమల పిల్లలు. ఎవరెవరో పోల్చడం మా కష్టం. లోపల కూర్చుని వచ్చానంటాడు మొదటా యన. వచ్చాను, లోపల చిక్కడ్డాను అంటా డు రెండోఆయన. వీరు చెరోవేపూ నడిచి, చివరికి రాజీపడి 'ప్రొడక్టివ్' మెథడ్ ఒక్కటి మాత్రం స్థాపించారట. ఇల్లా ఉండగా 'హ్యూరీ' అనే మరొక దొరగారు బయలు దేరారు. ఆయన చరిత్ర వ్రాసిన 'బ్యూరీ' అనే దొరకి మేనమామ అయినట్లు మా స్వకీయ విలేఖరి వ్రాస్తున్నాడు ఈయన, తక్కువా మిటి- "నేనే కనిపెట్టా, నేనే కనిపెట్టా," నంటూ ఒక మెథడ్ నెలకొల్పాడు. అదే 'హ్యూరిస్టిక్' మెథడ్ అయింది. ఈపద్ధతి ప్రకారం విద్య స్వకపోలకల్పితం. పదపడి 'కిం డర్‌గార్టెన్' బయలుదేరింది. అనగా మేష్టర్ని 'తోటమాలి' పని చెయ్యమన్నారు. మొక్కల తిండి మొక్కలకి తెలుసులెండి, అన్నారు. ఆ మట్టున ఒకదొరసాని వ్యక్తిత్వం సంపాదించ డానికి ప్రతిబాలుడికీ స్వేచ్ఛ యింకా కావాలి, చాలదు అని విచారించి, ఒక 'సారీ' మెథడ్ పెట్టింది. అదే 'మోంటిసారీ' మెథడ్. ఇందు లో కుర్రాడు ఏమంటే ఆదే వేదం: వాడు మేష్టర్ని నోరుమూసుగోమంటే మేష్టరు అంతే చెయ్యాలి. లేకపోతే వాడిమనస్సు పాడై చదు వు రాదన్నారు. కాని ప్రతీమెథడ్‌లోకిమల్లేనే అందులోనూ, చెప్పినవాటిల్లో చాలాపరతులు పాటించక్కర్లేదుట. కాలక్రమాన్ని డాల్టన్ దొరగారి మెథడ్ వచ్చింది: ఇందులో మేష్టరు చెప్పకుండా చెప్పాలి. విద్యార్థికి బాధ్యతా, పట్టుదలా, ఓర్పూ ఉండి, చేతినిండా డబ్బూ,

బీరువాలనిండా కొత్తపుస్తకాలూ ఉంటే ఇహ నేమీ అక్కర్లేదు పొమ్మన్నారు. ఒకచోట ఈ మెథడ్ నడుపుతూ, ఒక కుర్ర వాడికి ఒకకూడికలెక్క ఎసైన్మెంటు ఇచ్చారు. ఆఅబ్బాయి లెక్కతప్పాడు. మేష్టరు "రూపాయల్లో తప్పావు, మళ్లీ చెయ్యి" అని మళ్లీ అదే ఇచ్చాడు. ఆ అబ్బాయి మళ్లీ తప్పాడు. మేష్టరు "అణాలలోతప్పావు,మళ్లీ చెయ్యి"అని మళ్లీఅదే ఇచ్చాడు. ఆ అబ్బాయి మూడోమాటు మళ్లీ తప్పాడు. మేష్టరు "పైసలు తప్పు, మళ్లీ చెయ్యి" అన్నాడు. కుర్రాడు "ఎంత తప్పండి" అని అడిగాడు. ఆయన 6 పైసలు తక్కువొచ్చిందని చెప్పాడు. చెపితే "ఆ ఆరుపైసలూ నేను తమకి దాఖలు చేస్తాను, ఈలెక్క మాత్రం నావల్ల కాదండి" అన్నాట్ట ఆ అబ్బాయి. ఇందులో కుర్రాణ్ణి పెద్దలు నమ్మాలి. అతడు నమ్మించి ఎగెయ్యొచ్చు. మేష్టరూ తనకి పనిలేదని బైటాయించవచ్చు. దాని తరవాత 'ప్రోజెక్టు' దొర బయలుదేరాడు. ఆ పేరుకే సవాలక్షగ్రంథం ఉంది. కుర్రాణ్ణి మారుమూల లోంచి సంఘంలోకీ, జీవితంలోకీ ఈడవమంటారు వీరు. జీవితంలో సమస్య ఓటి కుర్రాడు తలపెట్టుగుని, దాని మూలస్థానమైన అఖంగు కెళ్లిపోయి, ఆసమస్య నిర్వహిం చెయ్యడానికి కావలసిన శాస్త్రభాగాలు నేర్చేసుగుని సొంతంగా పనిచెయ్య మంటాడు. అనగా ఇది 'తత్సంబంధం' మెథడ్, లేక 'సాండుపోర్డు అండ్ మర్టన్' మెథడ్. వీరూ గొప్పవాళ్లని పెట్టి కుర్రాడికి మళ్లీ చెప్పించమంటారు డాల్టన్కిమల్లేనే. ఇది పెద్దవాళ్లకయితే పర్వా లేదు గాని, కుర్రాళ్లు దారీ తెన్నూ లేకుండా మహారణ్యంలో పడిపోతారేమో అని కొందరి బెంగ. ఇందులో స్త్రీవిద్య అంటే గృహకృత్యం నేర్చుకోడమేట. అందుకని ఈదేశపు స్త్రీలకి ప్రస్తుతం ఇది రుచించదు. ఆపైని, 'గేరీ' దొరగారు తమ యథాశక్తి చందా పారేశారు— అదే గేరీ కంట్రిబ్యూషన్. పిల్లల్ని వదలద్దు. పని—ఆట— చదువు అన్నీ స్కూల్లోనే కావాలి. మంచి పౌరుల్ని తయారుచెయ్యాలి. తల్లి తండ్రుల్ని వచ్చి పిల్లలతో కలిసి అప్పుడప్పుడు ఆ స్కూల్లోనే బస చెయ్య మన్నాడు. కాని మన దేశంలో తండ్రి తమరి అబ్బాయి ఫేలయినప్పుడు గాని స్కూలు కాంపౌండు తొక్కడు. తల్లి తన పిల్లాడికి బూతులు రావని వాదిస్తుంది గాని, అవి తమవాడు ఎంతపరిశుభ్రంగా వాడతాడో ఎరగదు, వినదు. వీరికి 'గేరీ' చెప్పింది నచ్చకపోవచ్చు. తరవాత 'ఆటా, పాటా, తమాషా' మెథడ్, అనగా 'ప్లే, వే' మెథడ్. అందులో భాగమే 'స్కౌటింగ్' అన్నారు. నాటకాలుకూడా ఆడమంటారు వీరు. మనదేశంలో అన్నిందాలా పాడైపోయినవాడుగాని నాటకంలో వేషం కూడదని అభిప్రాయమాయిరి! అందుకని, ఇదీ మనకి నచ్చకపోవచ్చు!

ఇందాకట్నించీ అనుకున్నవి, ఐశ్వర్యంలో తులతూగుతూ, చల్లగా ఉండి, స్వంత రాజరికం ఉండి, మావాళ్లు విద్యావంతులై ప్రపం

చం ఏలాలి అనే దేశాల్లో మెథడ్లమాటలు కాని, మన దేశం !—మన దేశంలో విద్యా పోషణ అనేటప్పటికి,—చెయ్యి, కాలు, నాలిక అన్నీ వెనక్కి లాగేస్తాయి (ఒక్కనాడి తప్ప). అల్లా దరిద్రం వెళ్లబోసుగుంటూండి, వేడిప్రదేశమై ఉండి, విద్యానాథు లెవరో తేలకుండా, నానాజాతులూ, నానావర్ణాలూ, నానా భేదాలూగల నానా సాహేబులు నలభై యేసి (పైవారి ఒప్పందలమీద యాభై యేసి) మంది అజ్ఞానులు ఉన్న తరగతులు—ఒకటవ, రెండవ, మూడవ, నాల్గవ సంవత్సరం ఆ తరగతే ఎందుకురా ఇదీ అని ఉసూరున ఈడుస్తూండే పిల్లలుగల తరగతులు—మార్కులపెంట, పరీక్షలగోడవ, ప్యాసుల ఆదుర్దా, గుమాస్తాగిరీ పరమావధిగల తరగతులు—చొక్కాలు విప్పితే ఎముకలపోగులుగా ఉండి, ఆత్మికవిద్య లేక, సౌశీల్యం ఏర్పడడానికి నోచుగోక, గంట కిద్దరు మేష్టర్లని చూసేపిల్లలుగల తరగతులు— స్వభాషకి దూరాన్నిపడి అన్యభాష అందుకోడానికి అర్హత లేనిపిల్లలు గల తరగతులు— ఉంటూన్న ఈదేశంలో ఏ మెథడ్ పెట్టి చెబితే బోధన జరుగుతుందో తెలుసుగోడం మాటలు కాదు. డబ్బు చిమ్మి, తెలివిగలవాణ్ణి పెట్టి, తెలివిగలవాడికి చెప్పమంటే "ఆదర్శం ఎక్కడ కుదురుతుంది? ఉన్నదాల్లోనే ఏదో కాస్త నెత్తిమీద చమురెట్టి అయింది అనిపించాలి, ఏం జేస్తాం?" అంటారు కొందరు. ఈదేశం మేష్టరు అందుచేత, అన్నీ కలిపేసి మహాఫలం మెథడ్ అవలంబించాలి. నవీనమైన మెథడ్లు ఎరుగుండడం మంచిది. అవి 'బియిడి' పరీక్షలో పనికొస్తాయి. ఇంత సైకాలజీ, ఇన్ని మెథడ్‌లూ ఉంటేనేగాని అర్థం తెలియని ఆన్సర్లు పరీక్షలో రాయడానికి వీలుండదు. అది ఒకటి. రెండోది, మీరు ముందుముందు ఇన్‌స్పెక్టరుగా వెడితే ఆచెప్పేవిషయం మీకు తెలియకపోయినా మెథడ్ నీ, మేష్టర్నీ విమర్శించి పారెయ్యొచ్చు. ప్రతీమెథడ్‌లోనూ మంచి ఉంటుంది. అది ప్రతీవాడూ పుచ్చుగుని, డబ్బు ఖర్చు లేనంతమట్టుకి ఆచరిస్తేసరి మన దేశంలో, ఏ మెథడైతేం? క్రియ ముక్క కుర్రాడికి తెలియడం ప్రధానంట. అల్లాయితే మొట్టమొదటికొచ్చాం. ఏముక్కతో చాలా పూర్వులు బయలుదేరారో ఆముక్కదగ్గిరికే మనం తిరిగి తిరిగి వస్తున్నాం. సెలవ్.

మాధవా!

శ్రీ. తి. ప. నారాయణస్వామిగారు

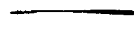
తలపయి బర్హి బర్హ మఱుతన్ వనమాలయుఁ గన్నదోయిఁ గ
జ్జల మలికంబునం బస లెసంగెడు కస్తురి యొప్పఁ జిన్ని చే
తుల నవనీతముం గొనుచుఁ దోడియనుంగులఁ గూడి గొల్లగీ
ములఁ దిరుగాడు నీచెలువమున్ గృపఁ జూపఁగ రమ్ము మాధవా !

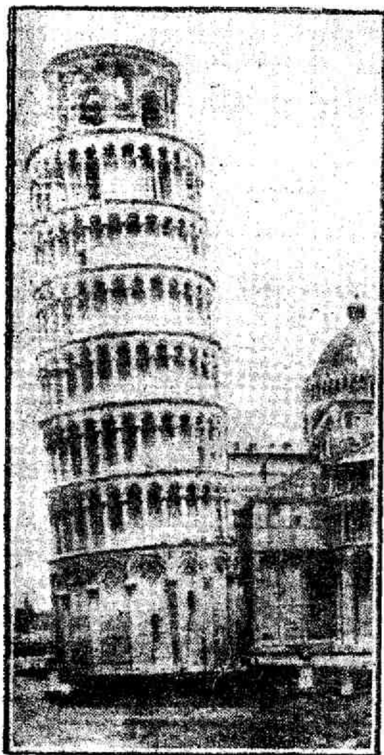
లలితవిశాలశాద్వలతలంబులఁ బచ్చిక మేయ నాల వి
చ్చలవిడిఁ దోలి ప్రాంతవిలసచ్ఛిలపై వసియించి యంగుళీ
వలయితవేణుదండమున వర్ణ్యసుగానలతాప్రపంచమున్
వెలయఁగఁ జేయు నీరుచిరవేషముఁ జూపఁగ రమ్ము మాధవా!

చెలువగు పొన్నగున్నపయిఁ జిక్కఁగఁ బ్రాఁకిన మల్లెతీవ ను
య్యాలగ నమర్చి దానిపయి హేల వసించుచు మోమునందు న
వ్వొలయఁగ నూఁగు నిన్నుఁ దనివోని ముదంబునఁ గాంచువ్రేత లో
జలజదళాక్ష! యేతపము సల్పిరొ తొల్లి యెఱుంగ మాధవా!

తరుణులు వేడ్కఁ దావక కథాసుధ నానుచు మించు వేడ్కతో
నరమర వీడి యుండఁగ గుణాఢ్యుఁడ! నవ్వుచు వెన్కనుండియే
కరమున నొక్కసుందరికిఁ గన్నులు మూసి యొకర్తు ముద్దు గొం
చరిగి హసించునీదు వికచాననపద్మముఁ జూపు మాధవా.

శయవిలసత్కశాచలనచాతురి క్రొమ్మెఱుఁ గై వెలుంగఁగా
హయఖురపాతనిర్గతమహాధ్వనిగర్జల నీనుచుండఁగా
లయజలదభ్రమంబున నలందుర నిన్, గని కౌరవుల్ ధనం
జయరథ-చోదకత్వమున సాఁకవె! పాండవులన్ రమాధవా!

ప్రపంచమునందలి వింతలలో నొకటి

ఇది ఇటలీలోని ఏటవాలుగ నున్న 'పిసా' గోపురము. దీని నిప్పుడు తిన్నగా జేయ బోవుచున్నారు.

మ-త్రిత్వ వైఖరి

భార్య:—అయితే తామిప్పు డెక్కడనున్నారు? హౌస్ ఆఫ్ కామన్సులోనా?

౭. కర ఘటోత్కచ యుదము.

డాక్టరు యన్. వెంకటరమణయ్య గారు, యం.ఏ., పి. హెచ్.డి.

116

౧

క్రీ. శ. 3వ శతాబ్ది మొదలు ౯వ శతాబ్దము వఱకు కృష్ణాకావేరుల మధ్యదేశమున పల్లవ వంశపురాజులు రాజ్యము జేసిరి. పల్లవులయుత్పత్తిని గురించి పరిశోధక పండితులు అనేకులు అనేకాభిప్రాయముల నిచ్చి యున్నారు. కొందఱు భరతఖండమునకు వలసలు వచ్చిన పాశ్చాత్యు లనిరి; కొందఱు అరవ లనిరి; మఱికొందఱు సింహళదేశవాస్తవ్యు లనిరి. ఇట్లు పల్లవులు పలువిధములుగ బలికిరి. ఈయభిప్రాయముల నన్నిటిని చక్కగ జర్చించి, వారు పారశీకమునుండి వచ్చినవారైనను చిర కాలము ఆంధ్రదేశమున నివసించి ఆంధ్రులవేషభాషలను, మతాచారములను అవలంబించి, వారితో సంబంధబాంధవ్యములను గల్పించుకొని యాంధ్రులైన యొకతెగ వారని ఇంతకుపూర్వము 'జయంతి'యందు వ్రాసియున్నాను. వీరు మొదట ఆంధ్రరాజులభృత్యులై యుండి, ఆంధ్రసామ్రాజ్యమ స్తంగత మైనపిమ్మట, నాసామ్రాజ్యములోని దక్షిణభాగమున కంతటికిని ప్రభువు లైరి. ఇక పల్లవులకు రాజ్య మెట్లు వచ్చినదో విచారించవలసి యున్నది.

పల్లవవంశమున చారిత్రపురుషుడుగ బ్రథమమున బరిగణింపదగినవాడు వీరకూర్చమహారాజు. ఇట్టిరాజుండె ననుటకు సాక్ష్యము దర్శిశాసనము.1 ఇతనిపూర్వికులు రాజులు గారు: సామంతులు, సేనాపతులునయి నుండిన నుండవచ్చును. వారితో మనకు పని లేదు. ఈవీరకూర్చునికి రాజ్యమువచ్చిన తెఱగు వేలూర్పాళెయపుతామ్రశాసన2 మున నిట్లు వర్ణింపబడియున్నది:

"తత్సుతా దజని చూతపల్లవా
ద్వీరకూర్చ ఇతి విశ్రుతాహ్వయః;
యః ఫణీన్ద్రసుతయా సహా గ్రహీ
ద్రాజచిహ్న మఖిలం యశోధనః".

వీరకూర్చమహారాజు ఫణీన్ద్రసుతతోగూడ రాజ చిహ్నముల నన్నిటిని గ్రహించెనని శ్లోకార్థము. ఫణీన్ద్ర కన్య యన్న నేమని యర్థముచేసుకొనవలయును? నాగు బాముపిల్ల యనియా? కాదు. పూర్వ మీదక్షిణదేశమున నాగవంశజులగు రాజులు రాజ్యమేలిరి. నాగవంశపు రాజులలో నొక్కనికూతు నుద్వాహము జేసికొని తన్మూలమున రాజ్యమును వీరకూర్చరాజు వడసెను.

ఈనాగరా జెవ్వరు? నాగులకు దక్షిణాపథమునం దధికార మెట్లు వచ్చెను? అనుప్రశ్నలకు సమాధానము జెప్పవలసి యున్నది. నాలుగవ పులమావియను నతడు ఆంధ్రరాజులలో కడపటివాడు. ఇతనియనంతర మాంధ్ర సామ్రాజ్య మంతరించిపోయెను. తదనంతరము నాగవంశజులగు రాజులు ప్రబలి యాంధ్రరాజ్యమును స్వాధీనపఱచుకొని రాజ్యము సేయదొడగిరి. నాగరాజు లాంధ్రదేశమునకు క్రొత్తగా వచ్చినవారు గారు. చిరకాలమునుండి యాంధ్రదేశమున నివసించుచు నాంధ్రరాజకుటుంబములతో సంబంధబాంధవ్యములను నెరపుచుండిన సామన్త రాజులే యని యెఱుగవలయును.

ఇట్టిసామన్తరాజకుటుంబములలో ముఖ్యముగ గమనింపదగినవి రెండు: (౧) చూటుకులము; (౨) మహారథివంశము.

(౧) చూటుకులమువారు నాగు లనుటకు మొదటి నిదర్శనము వారికులముపేరు. చూడ మన్న అరవము నందు పడిగెయని డా. కృష్ణస్వామి అయ్యంగారు తమ 'పల్లవులు' అనుగ్రంథమున వ్రాసియున్నారు. రెండవది యీవంశమువారు సర్పములను బూజించుటయు.

1. ఎ. ఇం. సం. ౧.

2. సౌ. ఇం. ఇ. సం ౮.

శాతవాహనవంశ మంతరించినపిమ్మట వారిరాజ్యమందు చాలభాగము చూటుకులనాగులకు కైవసమాయెను. ఇట్లని శాసనములవల్ల దెలిసికొనుచున్నాము.

మైసూరుసంస్థానమునకు జేరిన షికారపురతాలూకాలోని మళవల్లిగ్రామమున నొకశిలాస్తంభము గలదు. దానిపై పురాతనములగు శాసనములు రెండు చెక్కబడియున్నవి. అందొక్కటి "హారీతిపుత్ర-విణ్హుకడ్డ-చుటుసాతకంణి"యనురాజుయొక్క ద్వితీయరాజ్యవర్షమునందు జెక్కింపబడినది. ఈతడు 'వైజయంతీ (బనవాసీ) పురరాజు'యని వర్ణింపబడియున్నాడు. ఇతనిదే మఱొకశాసనము బనవాసియందు గాన్పించుచున్నది. ఇందు రాజుపేరు 'హారీతిపుత్ర-విణ్హుకడ - చుటుకులానంద' యని చెప్పబడియున్నది. ఈదానశాసనమును చెక్కించినది మహారాజునకును, మహాభోజికిని కుమార్తెయగు 'నాగములనిక' యను నామె. ఆమె తనకుమారుడగు సివఖందనాగసిరి యను నాతనితోగూడి యీశాసనమును వేయించినది. ఈసివఖందనాగసిరియు కాన్హేరిశాసనమున జెప్పబడిన ఖందనాగశాతకుడును నొక్కరే. ఈతనితండ్రి యొకమహారథి. ఈశాసనములను మథింపగా దేలినవిషయ మేమనగా, నాంధ్రరాజ్యము క్షీణించినపిమ్మట కుంతలమును, అపరాన్తమును చూటుకులనాగులకు స్వాధీనమాయెను.

హారీతీపుత్ర-విష్ణుకడ-చుటు శాతకర్ణి
భార్య మహాభోజి-వీరి కిరువురకును కూతురు
|
నాగమూలనిక
మహారథుని వివాహము జేసుకొనెను
|
స్కందనాగ శాతక లేక
శివస్కందనాగశ్రీ

శివస్కందనాగశ్రీయొక్క తండ్రి మహారథియని పై జెప్పబడియున్నది. అతని పేరు మనకు దెలియదు. అయిన, నాత డెచ్చటివాడు? చిత్రదుర్గము (Chitaldroog in Mysore) నకు సమీపమున నున్న చంద్రావళీపురమును రాజధానిగ జేసుకొని తత్సమీపభూముల నేలుచుండిన నాగవంశజుడు. విష్ణుకడ-చుటు-శాతకర్ణి తనకుమార్తెను నాగనికను మహారథున కిచ్చి యుద్వాహము చేసెను. కాబట్టి చంద్రావళీపురాధీశునకును, వైజయంతీశునిపుత్రికను నాగమూలనికకును బుట్టినవాడు శివస్కందనాగుడు. ఇతనితండ్రి తుంగభద్రకు దక్షిణమున నున్న రాజ్యమున కంతటికిని నధిపతి. మాతామహుడగు విష్ణుకడ-చుటు-శాతకర్ణునకు పురుషసంతతి లేకపోవుటచేత నేమో, యాతనిరాజ్యమునకు దౌహిత్రుడగు శివస్కందనాగుడే ప్రభువాయెను. కావున స్వరాజ్యారంభకాలమున నాతడు కృష్ణాకావేరులమధ్యరాష్ట్రములకును, కుంతలాపరాంతములకును ప్రభువాయెను. ఈశివస్కందనాగుడే ఆంధ్రరాజులలోని కడపటివాడగు పులుమావికి మహాసేనానిగా నుండెనని మ్యాకదోనిశాసనము చెప్పుచున్నది. పులుమావియనంతరము శివస్కందనాగుడు స్వతంత్రుడై పైదేశముల కన్నిటికిని నధిపతి యాయెను. ఈతడే పల్లవవంశస్థాపకుడగు వీరకూర్చునికి గూతు నిచ్చి వివాహము చేసిన నాగరాజు. ఈతని పేరే పల్లవాన్వయమునకు బురోభాగము నలంకరించిన శివస్కందవర్మకు బెట్టబడెను. ఇట్లాంధ్రరాజ్యలక్ష్మి సాతవాహనవంశమును విడి, చుటు, మహారథులకడ గొంతకాలము వసించి, తుదకు పల్లవాన్వయము నాశ్రయించెను.

౨

ఈప్రకరణమున పల్లవవంశక్రమమును రచింపవలయును. ఇందుకు సాధనము లెవ్వి? పల్లవరాజుల శాసనములు.

(౧) వీనియందు వర్ణితమగు వంశచరిత మొక్క తెఱగున లేదు. పురాతనములగు శాసనములయం దొక్కొక్కదానియందును రెండుమూడుతరముల రాజుల పేర్లె కానవచ్చుచున్నవి. అర్వాచీనములగు శాసనములవలె వంశసంబంధమగు పురాణగాథ లేవియు గానరావు. ఉదా. పల్లవరాజులు భారద్వాజులనియు, పరమబ్రహ్మణ్యులనియు ప్రాతశాసనములయం దున్నది. తరువాతి శాసనములందువలె బ్రహ్మ, అంగిరస, భరద్వాజ, ద్రోణాశ్వత్థామలగుండ వంశావతరణము వర్ణింపబడియుండలేదు.

కాలముగడచుకొలది పల్లవరాజులు స్వవంశచరిత్రను మఱచిరి. తమపూర్వీకులపేర్లుసైతము వారికి జ్ఞప్తి లేక పోయెను. కావున వారు తమశాసనములలో వంశచరిత్రమును వర్ణించునపుడు ఎట్లు తోచిన నట్లు వ్రాయించిరి. అందుచే, ఈశాసనములలోని పురాతనపల్లవవంశవర్ణన లన్నియు విశ్వసనీయములు గావు. కావున చక్కగ పరిశీలించికాని వానిలోని విషయములను గ్రహింపరాదు. ఇక వంశవృక్షరచన కనుకూలములగు శాసనములపట్టిక నొకదానిని బొందుపఱచెదను.—

౧. మయిదవోలు తామ్రపట్టిక:— (ఎపి. ఇండికా. వా. ౬ పు. ౮౪) ఇది యువమహారాజు శివస్కన్దవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన దానశాసనము.)

౨. హీరహడగల్లి తామ్రపట్టిక:—(ఎ. ఇం. ౧, పుటలు ౨—౧౦. ఇది అగ్నిష్టోమవాజపే యాశ్వమేధయాజియు, భారద్వాజుడును, పల్లవధర్మ మహారాజును నగు శివస్కన్దవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన దానశాసనము.)

౩. చారుదేవియొక్క గుంటూరుమణ్డల తామ్రపట్టిక:—దీనినే బ్రిటీషు మ్యూజియము తామ్రపట్టిక యందురు. (ఎ. ఇం. సం. ౮, పు. ౧౪౩. ఇది శివస్కన్దమహారాజుకోడలును, యువమహారాజు విజయబుద్ధవర్మధర్మపత్నియును, బుద్ధ్యాఙ్కురుడను రాజకుమారుని తల్లియును నగు చారుదేవి వ్రాయించి యిచ్చిన తామ్రపట్టిక.)

ఈ పైమూడు పట్టికలును ప్రాకృతమునందు వ్రాయబడియున్నవి. సంస్కృత శాసనములకంటె ప్రాకృతశాసనములు పురాతనములైనవని పరిశోధక విద్వాంసుల సిద్ధాంతము. కావున పల్లవశాసనము దీపైమూడును బహుప్రాచీనములని నిర్ధారణ సేయబడియున్నవి.

౪. దర్శి తామ్రపట్టిక:— (ఎ. ఇం. సం. ౧, పు. ౩౯౭. ఇది వీరకూర్చవర్మ మహారాజుయొక్క ప్రపౌత్రునిచే వ్రాయించి యివ్వబడినది. తామ్రపట్టికలోని మొదటిరేకు మాత్రమే లభ్యమగుటచేత, వీరకూర్చవర్మకు వెనుక నచ్చువారలనామములు దెలియవు.)

౫. ఒంగోడు తామ్రపట్టిక:—౧. (ఎ. ఇం. సం. ౧౫, పు. ౨౪౬. ఇది కుమారవిష్ణుని ప్రపౌత్రుడును, స్కన్దవర్మపౌత్రుడును, వీరవర్మ పుత్రుడును నగు విజయస్కన్దవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన తామ్రపట్టిక.)

౬. ఒంగోడు తామ్రపట్టిక:— ౨. (ఎ. ఇం. సం. ౧౫. ఇది వీరవర్మ ప్రపౌత్రుడును, స్కన్దవర్మపౌత్రుడును, విష్ణుగోపుని పుత్రుడును నగుసింహవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన పట్టిక.)

౭. ఉరువపల్లి తామ్రపట్టిక:— (ఇం. ఆంటిక్వేరీ, సం. ౫, పుటలు. ౫౦—౫౨. ఇది స్కన్దవర్మ ప్రపౌత్రుడును, వీరవర్మ పౌత్రుడును, స్కన్దవర్మ పుత్రుడును నగు యువమహారాజు విష్ణుగోపవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన పట్టిక.)

౮. పీకిర తామ్రపట్టిక:— (ఎ. ఇం. సం. ౮, పుట. ౧౫౯. ఇది వీరవర్మ ప్రపౌత్రుడును, స్కన్దవర్మ పౌత్రుడును, యువమహారాజు విష్ణుగోపవర్మ పుత్రుడును నగు మహారాజు సింహవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన పట్టిక.)

౯. మంగళూరుపట్టిక:— (ఇం. ఆం. సం. ౫, పు. ౧౫౫. ఇది వీరవర్మ ప్రపౌత్రుడును, స్కన్దవర్మ పౌత్రుడును, యువరాజ విష్ణుగోపుని పుత్రుడును నగు మహారాజ సింహవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన పట్టిక.)

౧౦. చూరతామ్రపట్టిక:— (మదరాసు శాసన పరిశోధకసంఘపు వార్షిక కార్యనివేదన పత్రిక, ౧౯౧౩—౧౪, భా. ౨, సెం ౧, రు. ఇది స్కన్దవర్మ ప్రపౌత్రుడును, మహారాజు విష్ణుగోపవర్మ పౌత్రుడును, సింహవర్మ పుత్రుడును నగు విష్ణుగోపవర్మ వ్రాయించి యిచ్చిన పట్టిక.)

౧౧. చెన్దలూరుతామ్రపట్టిక:—(ఎ. ఇం. సం. ౮, పు. ౨౩౩. ఇది స్కన్దవర్మ ప్రపౌత్రుడును, కుమారవిష్ణుని పౌత్రుడును, బుద్ధవర్మపుత్రుడును నగు కుమారవిష్ణువు వ్రాయించి యిచ్చినపట్టిక.)

౧౨. ఉదయేన్దిరముపట్టిక:—(ఎ. ఇం. సం. 3, పు. ౧౪౨. ఇది స్కన్దవర్మ్మ ప్రపౌత్రుడును, సింహవర్మపౌత్రుడును, స్కన్దవర్మ్మకుమారుడును నగునంది వర్మ్మ వ్రాయించియిచ్చిన పట్టిక.)

౧౩. అమరావతిశిలా స్తంభ శాసనము:— (సౌ. ఇం. ఇ. సం. ౧. ఇందు పల్లవరాజులవంశవృక్ష మొక్కటి వర్ణింపబడియున్నది. అందలిరాజులకును కంచిపల్లవులకును గలసంబంధ మిట్టిది యని నిర్ధారణ సేయుటకు వీలు లేకున్నది.)

౧౪. వాయలూరుశిలా స్తంభశాసనము:—(దు బ్రా యిలుగారి 'పల్లవులు'- ఇందు పల్లవరాజులజాపితా యొక్కటి కలదు. అయిన నొకరాజునకును మఱియొక్క రాజునకును సంబంధ మెట్టిది యైనదియు వర్ణింపబడలేదు. శాసన నివర్తనములు లేనిపే ళ్ళనేక మున్నవి.) ఇది మొదటి పరమేశ్వరవర్మ్మనాటిది.

౧౫. వేలూర్పాళెపు తామ్రపట్టిక: — (సౌ. ఇం. ఇ. సం. ౨, భా. ౫. ఇది మూడవనన్దివర్మ్మ వ్రాయించి యిచ్చిన తామ్రపట్టిక. ఇందుగూడ పల్లవవంశవృక్ష మభివర్ణితము. ఇది వాయలూరుశాసనమునకంటె విశ్వసనీయమని పండితులయభిప్రాయము.)

ప్రాచీన పల్లవరాజ చరితరచనమున కాధారభూతములైన శాసనములివియే. వీనియం దన్నిటియందును నీరాజులవంశావళి కొంచెముగనో గొప్పగనో వర్ణింపబడియున్నది. ౧౩, ౧౪, ౧౫ లలోదప్ప తక్కినవాని యందు దాతయొక్క ముత్తాత, తాత, తండ్రులుమాత్రమే పేర్కొనబడియున్నారు. అనగా వీటిలో బ్రతిదానియందును ఏనాలుగుతరములరాజులైనను పేర్కొనబడియున్నారు. ఈదానశాసనముల నిచ్చినదాతలకు వారి తాతముత్తాతలపేర్లు తప్పక తెలిసియుండును. అందుచే వీనియందు వర్ణింపబడినవంశావళి విశ్వసనీయమని యంగీకరింపబడినది. ౧౩, ౧౪, ౧౫ అట్టివి కావు. అమరావతిశాసనములోని పేర్లకును, ౧—౧౨ లోని పేర్లకును ఏలాటిసంబంధమును గాన్పింపదు. వాయలూరుశాసనమున 3౬ తరములరాజుల పేర్లు కలవు. ఒకరికొకరి కున్న సంబంధము తెలియరాదు. వచ్చినపేరు మరల వచ్చుటయేకాక, మూడునాల్గుపేర్లు కలసి గుచ్ఛములుగ మరలిమరలి వచ్చుచుండును. శాసనమును వ్రాసినవారికి రాజులపేర్లును, వారు రాజ్యము చేసిన కాలక్రమమును నెఱుక లేకపోవుటచేత వారి యిచ్చవచ్చినట్లెల్ల వ్రాసిరి; పేర్లను గల్పించిరి. కావున, చరిత్రరచనయం దీశాసనముపై నాధారపడవలసినపుడు, జాగ్రత్తగ పరిశీలించి చూడవలయును; లేకున్న ప్రమాదము సంభవించును. వేలూర్పాళెపుశాసనమున ౧౯ రాజులపేర్లు గలవు. అందు కొంతమట్టుకును వారి కున్న సంబంధము చెప్పబడియున్నది. ౧—౧౨ శాసనములలోని పేర్ల వరుస కది వ్యతిరేకింపదు. కావున నది విశ్వసనీయమని నాయభిప్రాయము. ఇక వంశవృక్షరచన కారంభించెదను.

ప్రాకృతశాసనములు సంస్కృతశాసనములకంటె ప్రాచీనమైనవని శాసనపరిశోధక పండితులసిద్ధాంతమని యింతకుముందె చెప్పియున్నాముగదా; అందుచేత, ప్రాకృతశాసనములలో పేర్కొనబడిన రాజులు సంస్కృత శాసనములలో పేర్కొనబడిన వారికంటె పూర్వము రాజ్యమేలినా రనుట నిస్సంశయము. ప్రాకృతపల్లవ శాసనములు మూడు: మయిదవోలు, హీరహడగల్లి, గుంటూరు మండలశాసనములు. ఇందు మిక్కిలి పురాతనమైనది మయిదవోలుశాసనము. దీనియందు పేర్కొనబడినవాడు పల్లవవంశజుడు, భారద్వాజస గోత్రుడు,యువమహారాజు, శివస్కందవర్మ. హీరహడగల్లి శాసనమున పేర్కొనబడినవాడు కాఞ్చీపురాధిపుడు, ధర్మ్మమహారాజాధిరాజు, పల్లవకులోద్భవుడు, భారద్వాజసగోత్రజుడు, శివస్కన్దవర్మ్మ. ఈశాసనమునందు మహారాజు బప్పస్వామి పూర్వము చేసిన దానమును తాను పునరుద్ధారణము చేయుచున్నానని శివస్కన్దవర్మ్మ చెప్పుకొనుటచేత, తత్పూర్వము పల్లవరాజ్యము నేలినరాజులలో బప్పమహారాజొకడని తేలుచున్నది. ఈబప్పమహారాజు శివస్కన్దవర్మ్మ తండ్రియని చరిత్రకారులయభిప్రాయము. అట్లెని హీరహడగల్లి శాసనమున పల్లవ రాజులు రెండుతరములవారు పేర్కొనబడియున్నారు.

బప్పమహారాజు
|
శివస్కందవర్మ

చారుదేవి గుంటూరుశాసనమున జెప్పబడినవారు ముగ్గురు: మహారాజు విజయస్కందవర్మ, భారద్వాజుడు, పల్లవులయువమహారాజు విజయబుద్ధవర్మ. ఇతనికుమారుని పేరు 'కుర'యనుపదముతో ముగియును. దీనిని హూల్ట్షుదొరగారు 'బుద్ధ్యాఙ్కుర' యని పూరించిరి. కావున ఈశాసనములలోని పల్లవులు:—

విजయస్కందవర్మ
|
యు. మ. విజయ బుద్ధవర్మ
[బుద్ధ్యాఙ్] కుర

ప్రాకృతశాసనములలోని రాజులకు గలసంబంధ మెట్టిది? ఈశాసనముల కన్నిటికిని ఒక పేరు సామాన్యము. అన్నిటియందును స్కందవర్మ పేర్కొనబడియున్నాడు. ఈతని పేరు మయిదవోలుశాసనములలో శివస్కందవర్మ యని యున్నను, చారుమహాదేవిశాసనమున విజయస్కందవర్మ యని యున్నది. 'శివ' 'విజయ'శబ్దములు శుభసూచకములగు నుపసర్గలుగ నుపయోగింపబడినవి. అర్థభేదము విశేషము లేదు. కావున శివస్కందవర్మయు, విజయస్కంద వర్మయు, నొక్కని పేళ్లే. ఇట్లే కదంబరాజులు 'శివ' 'విజయ' శబ్దములను ఉపసర్గలుగ తమనామములకు ముందు జేర్చుకొనియున్నారు. ఉ. శివమాంధాతృవర్మ శివమృగేశవర్మ, శివకృష్ణవర్మ ఇత్యాదులు. ఒకకదంబరాజు తనపేరునకుముందు 'శివవిజయ'పదములను రెంటిని జేర్చుకొని యున్నాడు.(ఎపి.కర్ణా.సం.౭, పు.౭.) కావున విజయస్కందవర్మయు, శివస్కందవర్మయు నొక్కరే యనుటకు శంకింప బనిలేదు. అట్లు పైరెండుపేళ్లొక్కరివే యను సిద్ధాంత మేర్పడినపిమ్మట నీక్రింది ప్రాచీన పల్లవవంశవృక్షమును దెలుపవచ్చును.—

బప్పమహారాజు
|
శివస్కందవర్మ
|
బుద్ధవర్మ
|
[బుద్ధ్యాఙ్] కుర

అయిన నీబప్పమహారా జెవ్వరు? 'బప్ప'యనుమాట నామధేయము కాదు. 'అప్ప'యనుమాటయే ప్రాకృతమున బప్ప యైనదేమో! ఇతర నామధేయమేమి? వేలూర్పాళెపుశాసన మీసందర్భమున కొంచెము దోడ్పడుచున్నది.

"తత్సుతా దజని చూతపల్లవా
ద్వీరకూర్చ ఇతి విశ్రుతాహ్వయః,
యః ఫణీన్ద్రసుతయా సహాగ్రహీ
ద్రాజచిహ్న మఖిలంయశోధనః."

పైశ్లోకములోని చూతపల్లవుడు చుటు, పల్లవవంశములసంయోగమును సూచించు కల్పితపురుషుడుగాని యన్యుడుగాడు. ఆరెండువంశముల సంయోగానంతరము బుట్టినవాడు వీరకూర్చుడు. ఇతడు నాగకన్యాకరము యొక్కయు, అఖిలరాజచిహ్నములయొక్కయు గ్రహణమును నేకకాలమందు జేసెను. ఈదంపతులకు బుట్టిన పుత్రుడే స్కందవర్మ. ఇతనికి స్కాన్దశిష్యు డనుపేరు సైతము గలదు.

"అన్వవాయనభశ్చన్ద్రః
స్కాన్దశిష్య స్తతో భవ."

ఈస్కాన్దశిష్యునిగూర్చి రాయకోటశాసనమున నిట్లు చెప్పబడియున్నది:—

"అశ్వత్థామాశ్యతన్తు భర్గవతు ఖలు పురా
విక్రమస్యాక్రతారి
జాతో ద్విజిహ్వాంగినిపుత్రాహ్వా హ్యాతి
జగతాం స్కన్దశిష్యాధిరాజ."[1] యత

1. ఇ. ఎ. ఇం. సం. ౫, పుట ౧౫౭.

ఈపైశ్లోక మెట్టిదుస్థితియం దున్నను తాత్పర్యము విశదముగ దెలియుచున్నది. అశ్వత్థామకు ద్విజిహ్వాంగనవల్ల యనగా నాగకన్యకవలన స్కన్దశిష్యుఁడు పుట్టెను. ఇచ్చట నాగకన్యతోడి తగులాట మశ్వత్థామకే యంటగట్టబడినది. రాయకోటశాసనకర్త క్రీ. శ. ౯, ౧౧ శతాబ్దముల యం దున్నవాఁడు. కాన నతఁడు నాగకన్యమూలమున దన పూర్వికులకు రాజ్యము లభించె నన్న గాథనుమాత్ర మెఱుగును. ఏరాజు నానాగకన్య వరించుటచే రాజ్యలబ్ధియైనదియు నెఱుఁగఁడు. ఏతత్కారణమున నాతఁడు నాగకన్యను పల్లవవంశమున కెల్ల మూలపురుషుఁ డను ప్రథగలిగిన యశ్వత్థామకే యిచ్చి పెండ్లిచేసెను. ఏది యెట్లున్నను పల్లవులు నాగకన్యా మూలమున రాజ్యలాభమును బొందుట నిజము. అశ్వత్థామ పురాణములలోనివ్యక్తి. అతని యునికికి కవిప్రతిభయే కారణము. అట్టివానివల్ల దక్షిణదేశమున ౧౦ శతాబ్దములవఱకును రాజ్యమొనర్చిన పల్లవవంశ ముత్పన్నమైనదనుట యసంభవము. వీరకూర్చఁడను రాజుండెననుటకు శాసననిదర్శనము గలదు. వాయలూరుశాసనమున1 నీపేరు గలరాజుల నిర్వురను బేర్కొనుచున్నది. ఈశాసన మంత విశ్వసనీయము గాదని యింతకు పూర్వమే వచించియున్నాను. దర్శిశాసనదాత తన ముత్తాత వీరకూర్చవర్మ యని చెప్పుకొనియున్నాఁడు కావున వీరకూర్చుడు చరిత్రపురుషుడు. ప్రాచీనపల్లవరాజులు కొంద ఱాతనిని వమవంశమునకు మూలపురుషుడుగ వర్ణించియున్నారు. నాగకన్యకాపతి యితడనుట యే సమంజసము. పైపరిశోధనవల్ల దేలినవిషయ మేమన:—

బప్పమహారాజు లేక వీరకూర్చఁడు
(నాగరాజుకుమార్తె నుద్వాహము చేసుకొని తన్మూలమున రాజ్యమును బడసినవాఁడు)
|
శివ లేక విజయస్కన్దవర్మ
(ఇతనికే స్కన్దశిష్య డను పేరు గలదు)
|
విజయబుద్ధవర్మ (చారుమహాదేవిభర్త)
|
[బుద్ధ్యాంకు] కురుడు.

ఇక సంస్కృతశాసనములలోని వంశములనుగూర్చి చర్చ సల్పుదము. ప్రథమమున పైపట్టియందలి ౫—౧౦ శాసనములను గూర్చి విచారింతము. ఇవి యేవియన, ఒంగోడుశాసనములు ౧,౨, ఉరువపల్లి, పీకిర, మంగళూరు, చూరశాసనములు. వీనియందలి రాజుల

వంశ క్రమము:—

ఒంగోడు (౧)	ఒంగోడు (౨)
కుమారవిష్ణు	వీరవర్మ
స్కన్దవర్మ	స్కన్దవర్మ
వీరవర్మ	విష్ణుగోప
విజయస్కన్దవర్మ	సింహవర్మ

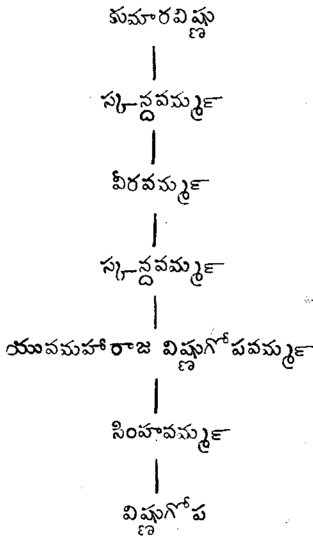
ఈపై రెండుశాసనములలోని రాజు లొక్కవంశమువా రనుట పై వంశవృక్షములవల్ల విదిత మగుచున్నది. ఇందు ఆరుతరములరాజులు పేర్కొనబడియున్నారు.

ఉరువపల్లి	మంగళూరు
స్కన్దవర్మ	వీరవర్మ
వీరవర్మ	స్కన్దవర్మ
స్కన్దవర్మ	యు. మ. విష్ణుగోప
యు. మ. విష్ణుగోప	సింహవర్మ

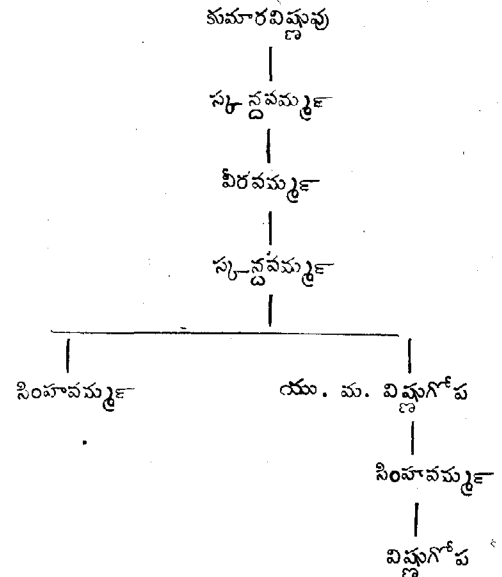
పికీర	చూర
వీరవర్మ	స్కన్దవర్మ
స్కన్దవర్మ	మహారాజవిష్ణుగోప
యువమహారాజు విష్ణుగోపవర్మ	సింహవర్మ
సింహవర్మ	విష్ణుగోప

1. దుబ్రాయిలు : పల్లవులు.

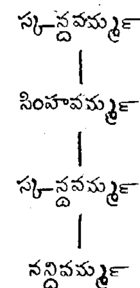
ఈ పై నాలుగు శాసనములలోని రాజవంశము ఒంగోడు శాసనములలోని రాజవంశము నొక్కటియే యనుట స్పష్టము. కావున నీవంశవృక్షపుతునుకలను సంకలితము జేసిన, నీక్రిందివంశ మేర్పడును.—

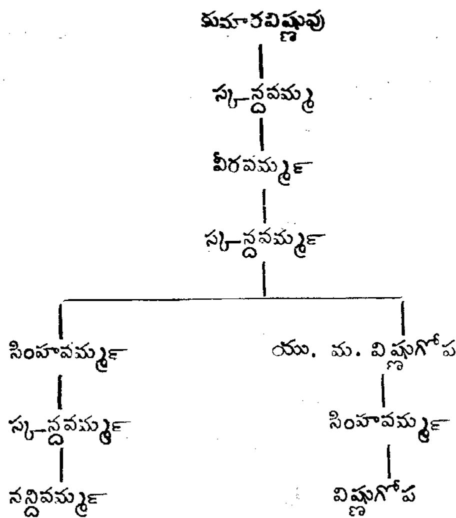
ఇట్లు పైయారుశాసనములవల్లను ౭ పురుషాంతరములుగల వంశవృక్ష మేర్పడినది. ఇంకను నిం దొకటిరెండువిషయములు గమనింపదగినవి గలవు. ఉరువపల్లి, మంగళూరు, పీకిరశాసనములలోని విష్ణుగోపుడు యువమహారాజనియే పిలువబడియున్నాడు. ఏతత్కారణమున కొందరితడు తనతండ్రికాలముననే మృతిజెందెనని తలచిరి. ఇది పొరబాటు. ఉరువపల్లి శాసనదాత యగు యు. మ. విష్ణుగోపుడు ఆ దానశాసనమును (సింహవర్మయను రాజుయొక్క యేకాదశవర్షమున: సింహవర్మ మహారాజస్య విజయసంవత్సరే ఏకాదశే) ఇచ్చినట్లు చెప్పియున్నాడు. కావున హూల్ట్జుగారన్నట్లు ఈసింహవర్మ విష్ణుగోపుని జ్యేష్ఠభ్రాతగ నుండవలయును. వీరితండ్రి యగు స్కన్దవర్మకు పిమ్మట నాతని పెద్దకుమారుడు సింహవర్మ రాజాయెను. అతడు తనతమ్ముని యౌవరాజ్యాభిషిక్తునిగ జేసి రాజ్యములోని యుత్తరార్ధమున కధిపతిగ జేసెను. అతనిసంతతివారు మహారాజులమని చెప్పుకొన్నను సింహవర్మకు, కంచిరాజ్యము నేలిన యాతనివంశస్థులకులోబడి యేరాజ్యము సేయుచుండిరి. కావున విష్ణుగోపుడు తనతండ్రికి పూర్వమే మృతి నందె నని కాని, తత్కారణమున నాతడు శాసనముల యందు యువమహారాజని పిలువబడె నని కాని యనుకొనవలసినయవసరము లేదు. కావున నీవంశవృక్ష మిట్లుండవలెను:—

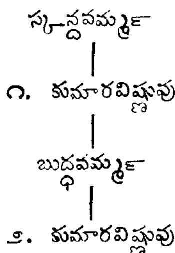
పైపట్టికలోని (౧౨) ఉదయేన్దిరపుశాసనమున నీక్రిందివంశము వర్ణింపబడియున్నది.—

ఈరాజులు పైవంశవృక్షములోని స్కన్దవర్మయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుడగు సింహవర్మవంశజులుగ నుండవలయును. కావున నీవంశవృక్ష మి ట్లుండవలయును:—

ఇక (౧౧) చెన్దలూరుశాసనమునందు వర్ణింపబడిన రాజులవిషయము విచారింతము. వీరు—

చెన్దలూరు(౧౧)శాసనమందు బేర్కొనబడినరాజు లెప్పుడు రాజ్యముచేసిరి? అనువిషయము ప్రథమమున విచారణీయము. హూల్ట్షుగా రిట్లనుచున్నారు:—"చెన్దలూరుశాసనపులిపి... పీకిర, మంగళూరు, ఉరువపల్లి దానపత్రములలోని లిపిని పోలియున్నది. అక్షరముల తలకట్లపై యడ్డగీట్లు చెన్దలూరుశాసనమున లేకపోవుటయే దానికిని ఇతరశాసనములకు గల భేదము. మఱియు దీని యందు 'ర', 'క', 'య' (కొమ్ము)ను సమమైనరెండు నిలువుగీట్లై యున్నవి; ఈయక్షరములను తెలియజేయు నిలువుగీట్లు పీకిర, మంగళూరు, ఉరువపల్లి శాసనములలో మిక్కిలి కురుచలుగ నున్నవి. ఈవిషయము చెన్దలూరుశాసనముపై యర్వాచీనముద్ర నిడుచున్నది. కావున చెన్దలూరుశాసనమున బేర్కొనబడిన పల్లవరాజులు సింహవర్మ, సింహవిష్ణువులమధ్యకాలమున ప్రభుత్వము సల్పియుండవలయును."1

కేవల మక్షరములస్వరూపమునుబట్టి దానశాసనములను, నందు బేర్కొనబడినవారికాలమును నిర్ణయించుటకు గొంతవఱకును సాధ్యమే. స్థూలముగ నక్షరముల స్వరూపమునుబట్టి శాసనముల ప్రాచీనార్వాచీనత్వములను నిర్ణయింపవచ్చును. అట్లుగాక అక్షరస్వరూపమును బట్టి యీశాసన మిప్పటిదని నిశ్చయించి చెప్ప వీలుగాదు. హూల్ట్షుగారు పై జేసిన సిద్ధాంతముపై దుబ్రాయ లిట్లు వ్యాఖ్యానమును జేసియున్నాడు:—

"పీకిర, మంగళూరు, ఉరువపల్లి శాసనములలోని 'ర' 'క'ల కంటె చెన్దలూరుశాసనములలోని యాయక్షరములు స్వరూపము చక్కగ నేర్పడినవనియు, తత్కారణమున నది యర్వాచీన మైనదనియు లిపిశాస్త్రదృష్టితో నీశాసనములలోని యక్షరములను బరిశీలించి చూచిన హూల్ట్షుగా రనియున్నారుగదా. నేను స్వయముగ నీనాలుగుశాసనములలోని యక్షరములను బరీక్షించినప్పుడు, (చెన్దలూరుశాసనమున) 'ర' 'క'ల స్వరూపము గొంచెము జక్కగ నేర్పడియున్నను, వానికి బదులు 'హ' 'య'ల స్వరూపము చక్కగ నేర్పడక యున్నది. అక్షరముల నొక్కొకదానితో బోల్చి చెప్పగలిగిన దంతయు చెన్దలూరుశాసనము దక్కినమూటితోడను సమకాలీనమనియే.

"అయితే, అక్షరముల నొండొంటితో బోల్చుటకు బదులు, లిపులయొక్క సామాన్యస్వరూపములను బోల్చి చూచితిమేని, చెన్దలూరుశాసనపులిపి, ప్రాచీనశాసనములంగువలె, వంకరటింకరగ నున్నది. ఉరువపల్లి, మంగళూరు, పీకిరశాసనములం దన్ననో, అర్వాచీన శాసనములందువలె, లిపి చక్కగ కుదిరియున్నది. అయినప్పటికిని సామాన్యముగ నక్షరములపోలిక యథార్థస్థితిని తెలుపగలదని నేను నమ్మను. శాసనములను వ్రాయు కాలకవ్యక్తుల నిపుణతనుబట్టి శాసనాక్షరములు భేదించు

1. ఎ. ఇం. స. ౮ పు. ౨౩౩.

విషయము పల్లవశాసనములవల్ల నేకాక, గాంగ, కాదంబ శాసనములవల్లను బుజువగుచున్నది. ఒక్కొక్కపు డొక రాజుకాలమునందలి శాసనములే యొకదాని నొకటి పోలియుండవు. కడపటిమాట: కాఞ్చీపురమున నొసగ బడిన చెన్దలూరుశాసనమును పలక్కడయం దిచ్చిన యురువపల్లి శాసనముతోడను, దశనపుర, మేన్మాతురల నుండి యిచ్చిన మంగళూరు, పీకిరశాసనములతోడను బోల్చవలసినయవసరము లేదని నాయభిప్రాయము. పలక్కడ, దశనపుర, మేన్మాతుర లనుపట్టణములు గుంటూరు సీమలోనివై యుండవచ్చును. అనగా నవి కాఞ్చీపురమునకు బహుదూరమున నుండినవి. కావున, దేశభేదమే (పైశాసనములందలి) యక్షరభేదమునకు గారణమని విశదమగుచున్నది."1

ఇట్లు, చెన్దలూరుశాసనము ఉరువపల్లి, పీకిర, మంగళూరుశాసనములకాలమప్పటిదో, లేక తత్పూర్వపు కాలముదో యనునభిప్రాయము దుబ్రాయులుగా రిచ్చియున్నారు. ఇదియే సరియైన యభిప్రాయమని నాతలపు.

చెన్దలూరు శాసనములోని రాజులు సింహవర్మ సింహవిష్ణువుల మధ్యకాలమున రాజ్యము చేసియుందురని హూల్ట్జు అభిప్రాయపడియున్నాడు. ఇది సాధ్యము కాదు. ఏలనగా, ఉదయేన్దిర శాసనమున చేర్కొనబడిన రాజులు సింహవర్మ వెనుక కంచియందు రాజ్యము చేసినట్లు తెలియనచ్చుచున్నది. "లిపిస్వభావమునుబట్టి చూడగా నీ (ఉదయేన్దిరపు) శాసనము ఉరువపల్లి శాసనముకంటె దరువాతిదని యభిప్రాయపడుచున్నాను"2 అని కీల్హారను చెప్పుచున్నాడు. కావున చెన్దలూరుశాసనములో చేర్కొన్న, రాజులు సింహవర్మకు వెనుక కంచియందు రాజ్యము జేసిరనుట కవకాశము లేదు. వారు సింహవర్మకు బూర్వమే చేసియుండవలయును.

ఇట్లు చెన్దలూరు శాసనపురాజులకాలమును స్థూలముగ నిర్ణయించితిమి. ఈశాసనమున నిద్దరు కుమారవిష్ణువులు చేర్కొనబడియున్నారు. వీరిద్దరిలో ఒంగోడు (౧) పట్టికయందు వర్ణింపబడిన కుమారవిష్ణు వెవ్వడు? ప్రథముడా, ద్వితీయుడా? ఒంగోడు (౧) శాసనమందలి వంశావళి యిది:—

కుమారవిష్ణువు
|
స్కన్దవర్మ
|
వీరవర్మ
|
విజయ స్కన్దవర్మ

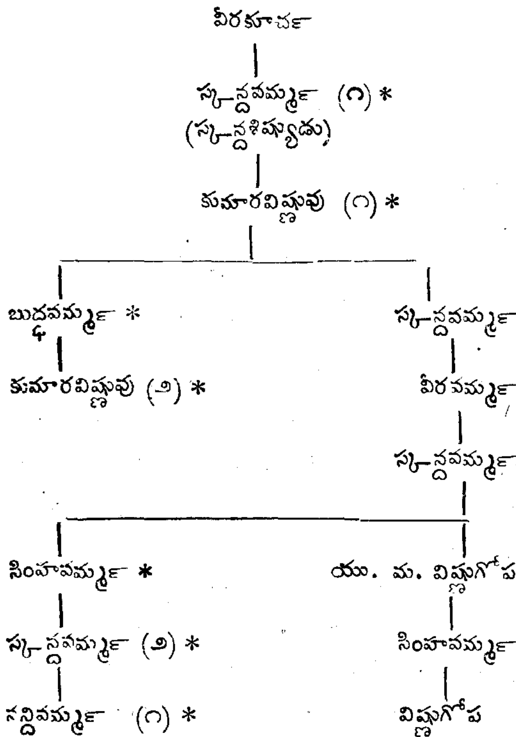
ఈశాసనము విజయస్కన్దవర్మ నాటిది. ఇతడు ఉరువపల్లి శాసనదాతయగు యు. మ. విష్ణుగోపుని యొక్కతండ్రి. ఒంగోడు(౧) శాసనములోని "యక్షరములు ఉరువపల్లి, మంగళూరు, పీకిరశాసనాక్షరముల వంటివి" అని కృష్ణశాస్త్రిలుగారనుచున్నారు పితాపుత్రుల శాసనముల కంతటి బంధుత్వ ముండుట వింత గాదుగదా! చెన్దలూరుశాసనపు టక్షరములు సైతము ఉరువపల్ల్యాది శాసనముల యక్షరములవంటివని పండితుల యభిప్రాయముగదా! కావున చెన్దలూరు శాసనములోని రెండవకుమారవిష్ణువు ఒంగోడు (౧) శాసనపు విజయస్కన్దవర్మతో నించుమించుగ సమకాలీనుడుగ నుండవలయును. అట్లయిన చెన్దలూరుశాసనపు ౨వ కుమారవిష్ణువును, ఒంగోడు శాసనపు కుమారవిష్ణువును భిన్న పురుషులు. ఒంగోడు (౧) శాసనపు విజయస్కన్దవర్మయు, చెన్దలూరుశాసనపు ౨వ కుమార విష్ణువును ఇంచుమించు సమకాలికులైన, ఒంగోడు (౧) శాసనపు కుమారవిష్ణువు చెన్దలూరుశాసనపు కుమారవిష్ణునకు మూడు నాలుగుతరముల ముందటివాడగును. చెన్దలూరుశాసనము ప్రకారము ౨వ కుమారవిష్ణుని తాతపేరుకూడ కుమారవిష్ణువే కదా! వేలూర్పాళెయపు శాసనమున రాజులవరుస యిట్లు గలదు:—

స్కన్దశిష్య
|
కుమారవిష్ణు
|
బుద్ధవర్మ

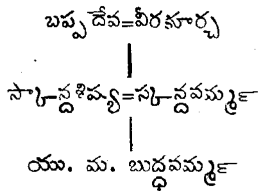
1. ప్రా. ద. చ. పుట ౬౬-౭.

2. ఎ. ఇం. సం. ౩, పు. ౧౪౩.

కావున పల్లవ వంశవృక్షస్వరూప మిట్లిదిగ నుండ వలయును.

ఇక ప్రాకృతశాసనపురాజులకును, వీరికిని ఎట్టిసంబంధము గలదో విచారింతము. వీరు:

వీరకూర్చ మహారాజొకడుండెననుటకు ప్రబలనిదర్శనము దర్శితామ్రపట్టిక. దీనిభాష సంస్కృతము ఇది వీరకూర్చుని మనిమనుమనికాలమునాటిది. అక్షరములు గడు ప్రాచీనములు. దర్శితామ్రపట్టికను ఉరువపల్లి హిరహడగల్లి శాసనములతో బోల్చిచూచితిని. అక్షరములు ఉరువపల్లి శాసనాక్షరములకంటె బ్రాచీనములుగను, హిరహడగల్లి శాసనాక్షరములకు దరువాతివిగను గన్పట్టుచున్నవి. దర్శిశాసనదాత ఉరువపల్లి, హీరహడగల్లి శాసనముల మధ్యకాలమున నుండెననుటకు సంశయము లేదు. ఉరువపల్లి శాసనదాతయగు యు. మ. విష్ణుగోపునితాత వీరవర్మయని యొకరాజున్నాడు. ఆతడే యీవీరకూర్చరాజని కృష్ణశాస్త్రిగారివాదము. శాసనపరిశోధకులయ్యు వీర లిట్టిపొరబాటునకు లోనగుట చిత్రము. దర్శిశాసనము ఉరువపల్లికంటె ముందటిదని లిపియే సాక్ష్య మిచ్చుచున్నది. కృష్ణశాస్త్రిగారు 'వాయలూరుశాసనమున వీరవర్మపే రొక్కమారు గాన్పించుచున్నది. కావున వీరకూర్చుడే వీరవర్మ'[1] యని తమవాదము నుద్ధరింపజూచిరి. శాస్త్రిగా రేదృష్టితో జూచిరోకాని, సదరుశాసనమున వీరవర్మనామమునకు పైన రెండుపర్యాయములు వచ్చు వీరకూర్చనామము వారికంట బడకపోయెను. వాయలూరుశాసనమున (౫,౧౧) రెండుపర్యాయములును వీరకూర్చనామము స్కందవర్మ, కుమారవిష్ణునామములకు ముందే వచ్చియున్నది. వేలూర్పాళెయపుశాసనమునను నట్లే యున్నది. దర్శిశాసనపులిపి చెన్దలూరుశాసనపులిపికంటె ప్రాచీనముగ గన్పడుచుండుటచే తచ్ఛాసనదాత రెండవకుమారవిష్ణువునకు పూర్వమున్నవాడనుట స్పష్టము. కావున నాతనిముత్తాతయగు వీరకూర్చవర్మ హీరహడగల్లి శాసనదాతయగు మొదటిస్కందవర్మయొక్క జనకుడేకాని యన్యుడు గాడు. దుర్బ్రాయలుగారేకారణముచేతనో వీరకూర్చునిపేరెత్తరైరి. పల్లవవంశవృక్షమున లేనిపేళ్లను గల్పించిరి. బప్ప, స్కన్దవర్మ, యు. మ. బుద్ధవర్మ, బుద్ధ్యాంకురులకు బిమ్మట విష్ణుగోపు నొక్కని సృజించి, తదనంతర మొక స్కన్దవర్మను వానికంటగట్టి, వానికి పల్లవవంశవృక్షము నతికించిరి. ఇట్లు దుర్బ్రాయలు పల్లవవంశమును బహుళీకరించుట కొకకారణముగన్పడుచున్నది. క్రీ. శ. నాల్గవ శతాబ్దిమధ్య కాలమున దక్షిణదేశముపై దండెత్తివచ్చిన గుప్తరాజు సముద్రగుప్తుడు కాఞ్చీశ్వరుడగు విష్ణుగోపుని నోడించెనని హరిసేనుడు అలహాబాదుశిలాస్తంభశాసనమున జెప్పియున్నాడు. ప్రాచీనశాసనముల నన్నిటిని గాలించి చూచినను విష్ణుగోపనామపల్లవరాజైదవశతాబ్దమధ్య

* కంచిరాజులు.

1. ఎ. ఇం. సం. ౧౫ పు. ౨౫౬.

మునఱ కెక్కడను గాన్పింపడు. కావున విశ్వాసానర్హ మగు వాయలూరుశాసనము నాధారపఱుచుకొని ప్రాకృతశాసనరాజులకు వెనుక నొకవిష్ణుగోపునికి రాజ్యాభిషేక మొనర్చెను.

సముద్రగుప్తుని దక్షిణదండయాత్ర క్రీ. శ. 350–60 లమధ్య జరిగియుండునని స్మిత్తుగారనిరి.[1] హరిసేనుడు సముద్రగుప్తునియుత్తరదిగ్విజయమునకుముందు దక్షిణదిగ్విజయమును వర్ణించియుండుటనుకారణముగా గొని దక్షిణదిగ్విజయము క్రీ.శ. 335ననో, 340ననో నడచియుండునని దుబ్రాయలుగా రనుచున్నారు.[2] తనయిరుగుపొరుగుదేశముల నుండు శత్రువుల నణచియుంచి ముందు దూరదేశములపై నేరాజునకు దండయాత్రవెడలుట సంభవింపదు. ఉత్తరాపథమునందలి శత్రువులను లోబఱచుకొనక దక్షిణదిగ్విజయమునకై సముద్రగుప్తుడు బయలుదేరె ననుట నాకు నమ్మకము కలిగింపలేదు. కావున స్మిత్తుగారియభిప్రాయమే సరియైనదని నాకు దట్టుచున్నది. సముద్రగుప్తునిదండయాత్ర యెప్పుడు నడచియుండినను ఆకాలమున విష్ణుగోపు డనుపల్లవరాజొక డుండియుండవలయును. అట్టిరా జెవ్వడైన నున్నాడేమో కనుగొందము. ఉరువపల్లి శాసనదాతయగు విష్ణుగోపుని యన్నయగు సింహవర్మ క్రీ. శ. 436 మొదలు 460 వఱకును రాజ్యము చేసినట్లు ఫ్లీటుగారు నిర్ధారణచేసియున్నారు.[3] విష్ణుగోపుడుగూడ నప్పటివా డనుట నిస్సంశయము. ప్రాకృతశాసనములందుగాని, సంస్కృతపుశాసనములయందుగాని పేర్కొనబడిన విష్ణుగోపనామముగలవారలలో ప్రథము డితడే. ఇంతకుముందా పేరుగలరా జెవ్వడును లేడు. ఉరువపల్లి శాసనపు విష్ణుగోపుడే సముద్రగుప్తునిప్రతిపక్షి కాజాలడు. ఏలనగా, వారి కించుమించుగ నొకశతాబ్దమెడ మున్నది. కావున నురువపల్లి విష్ణుగోపున కొకశతాబ్దముపూర్వ మొకవిష్ణుగోపు డుండియుండవలయును.

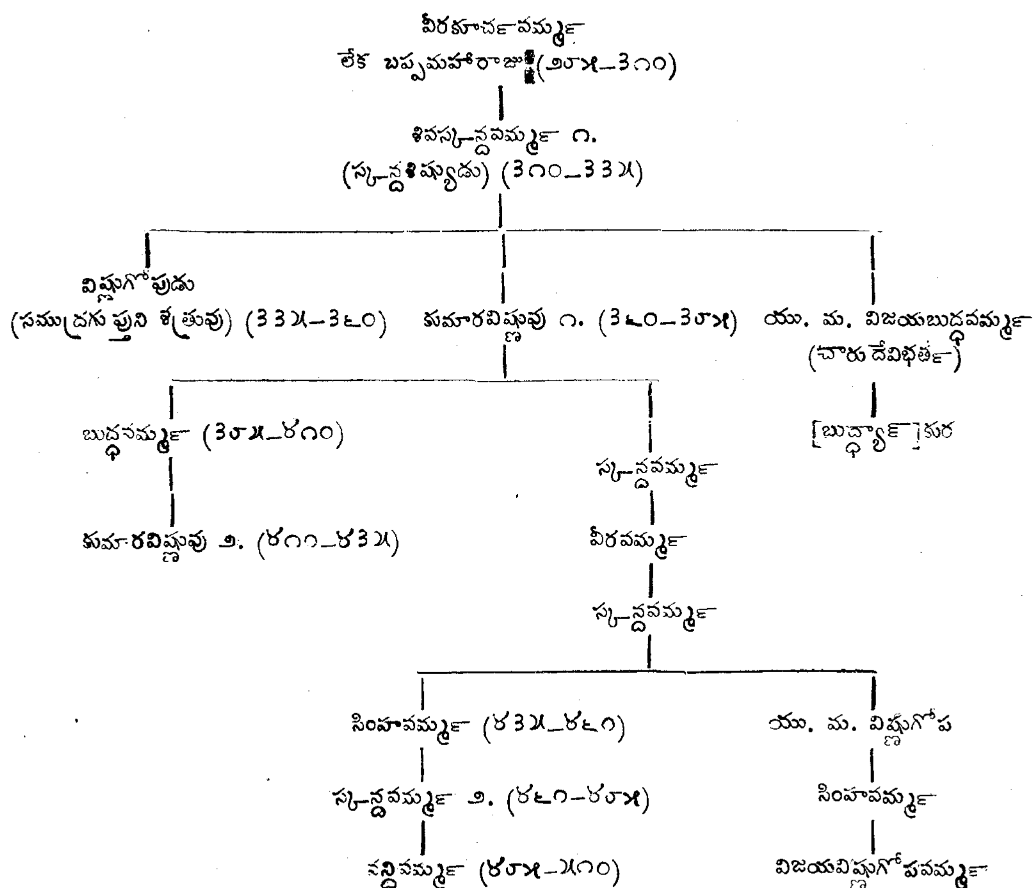
అనగా నాతడు క్రీ. శ. 350 ప్రాంతమున రాజ్యము సేయుచుండి యుండవలయును. సింహవర్మకు ముందు కంచియం దైదుగురు పల్లవరాజులు రాజ్యముచేసిరి. తరమునకు ౨౫ సంవత్సరములు విడిచిన, ౧౦౦ సంవత్సరములలో నాలుగుతరము లగును. సింహవర్మకు నాలుగుతరములముందున్న వాడు మొదటిస్కంధవర్మ. ఈతనికాలమున సముద్రగుప్తునిదండయాత్ర నడచియుండవలయును. లేక యీతని మరణానంతరమేని నడచియుండవలయును. అలహాబాదుశాసనపు విష్ణుగోపుడు స్కంధవర్మ జ్యేష్ఠపుత్రుడై యాతని తరువాత రాజ్యమునకు వచ్చియుండవలయును. సంతానహీనుడుగనో, కయ్యముననో పసితనముననే మడియుటచేత నాతని పేరు సంస్కృతప్రాకృతశాసనములయందు గానరాకపోయెను.

టి. జి. శంకరయ్యరు మొదటిస్కంధవర్మపుత్రుడగు యు. మ. విజయబుద్ధవర్మయు, చెన్దలూరుశాసనములోని బుద్ధవర్మయు నొక్కడే యనిరి.[4] చెన్దలూరిశాసనపు బుద్ధవర్మ తండ్రిపేరు కుమారవిష్ణు డగుటచేత వీరేకపురుషు లనువాదము సాగదు; కావున మొదటిస్కంధవర్మకు ముగ్వురుపుత్రు లుండిరని యొప్పుకొని తీరవలయును. ఇంతటితో పల్లవంశావళింగూర్చిన తర్కమును చాలింతము.

ఈక్రింది వంశవృక్షమునందలి రాజులకాలము స్థూలముగ నిర్ధారణసేయబడినది. సింహవర్మకాల మొక్కటియే నిశ్చయముగ దెలిసినది. తక్కినరాజులకాలములు పురుషాంతరమునకు ౨౫ సంవత్సరములు తగ్గించుటవల్లను, హెచ్చించుటవల్లను తేలినవి. కావున భావిపరిశోధనవలన వాస్తవస్థితి బయల్పడవలయును.

1. ఎర్లీ హిస్టరీ ఆఫ్ ఇండియా.
2. ప్రా. ద. చ. పుట ౯౭.
3. జ. రా. ఏ. సొ. ౧౯౧౫, పు. ౪౮౭.
4. ఇం. హి. క్వా సం. ౭.

వంశవృక్షము

వీరకూర్చవర్మ
లేక బప్పమహారాజు (౨౭౫–౩౧౦)
శివస్కన్దవర్మ ౧.
(స్కన్దశిష్యుడు) (౩౧౦–౩౩౫)
విష్ణుగోపుడు
(సముద్రగుప్తుని శత్రువు) (౩౩౫–౩౬౦)
కుమారవిష్ణువు ౧. (౩౬౦–౩౭౫)
యు. మ. విజయబుద్ధవర్మ
(చారుదేవిభర్త)
బుద్ధవర్మ (౩౭౫–౪౧౦)
స్కన్దవర్మ
[బుద్ధ్యా]ఙ్కుర
కుమారవిష్ణువు ౨. (౪౧౧–౪౩౫)
వీరవర్మ
స్కన్దవర్మ
సింహవర్మ (౪౩౫–౪౬౧)
యు. మ. విష్ణుగోప
స్కన్దవర్మ ౨. (౪౬౧–౪౭౫)
సింహవర్మ
నన్దివర్మ (౪౭౫–౫౧౦)
విజయవిష్ణుగోపవర్మ

కుమారుఁడు

పండిత పురాణం సూర్యనారాయణ తీర్థులు గారు

శ్రీ మాత మణిద్వీప
స్వామినియు ననంతకోటిబ్రహ్మాండములన్
ప్రాముఖ్యముఁ గన్నది మా
కామేశ్వరి నిన్నుఁ బ్రోవఁ గలదు కుమారా.

జ్ఞానప్రదుఁ డగు గురువును
ధ్యానింపుము ముందు భక్తితాత్పర్యములన్
పై నొకపరి చదువులదొర
సానికి వందనము చేసి చదువు కుమారా.

గురుఁడె విధి గురుఁడె విష్ణువు
గురుఁడే శంకరుఁడు మఱియు గురుఁడే చెప్పన్
పరఁగుఁ బరబ్రహ్మముగా
గురునిన్ నిందించువాఁడు కూళ కుమారా.

గురువున కెదిరింపకు నీ
దొరనున్ నిందింపఁబోకు దుష్టులతోడం
బరిచయము చేయఁ బోకుము
దురితముప్రాప్తించి చెడెదు తుదకుఁగుమారా.

చదివించినగురువునకున్
పదిరెట్లధికుండు కన్నవాఁ డాయనకుం
బదిరెట్లు తల్లి హెచ్చని
మది నెంచుచు భక్తి గలిగి మనుము కుమారా.

జనననిని జన్మస్థాన
మ్మును గొప్పగఁ జూడనట్టి మూర్ఖుల కెందున్
ఘనత కలుగఁబో దారెం
టిని దప్పక కొల్చుచుండు నీవు కుమారా.

తలిదండ్రులు నీకోసము
పలుబాములు పడిర యింతవానిఁగఁ జేయన్
తలపోయు మన్న ! నీ వే
వలనన్ తదృణమును దీర్పవలెనో కుమారా.

చెప్పినచొప్పున నడువని
తప్పక తద్దినమునాఁడు తనుపని గయలో
నొప్పుగఁ బిండము వేయని
యప్పాపిని బుధులు పుత్త్రుఁ డనరు కుమారా.

తమ కిహపరముల కయ్యెడు
తమకొమరుఁడు వ్యర్థుఁ డయినఁ దలిదండ్రులచి
త్తములకుఁ గలిగెడునా ఖే
ద మిట్టి దని తెలుప నెవరితరము కుమారా.

తలిదండ్రులు సన్మిత్రుం
డిల నరులకు సహజ మయినహితు లనియును అ
న్యులు వారి కార్యకారణ [మారా.
ములచే హితు లనియుఁ దెలియుము మదిఁగు

సోమరితనమును మించిన
ఆమయ మిం కొకటి లేద యందురు దానిన్
నీమదిని జేర నిచ్చిన
సేమమునకు నదియ హాని చేయుఁ గుమారా.

నాలుగు గంటలు కొట్టిన
కాలమ్మున లెమ్ము మొగము కడిగికొనుము నీ
వాలోఁ జదివినపాఠము
లాలోడన చేయు బుద్ధి నంటుఁ గుమారా.

ప్రాతఃకాలమ్మున నే
శీతలజలమందుఁ గొంత సేపు మునిఁగిన౯
చేతమునకు దేహమునకుఁ
బ్రీతియు నారోగ్యమును లభించుఁ గుమారా.

తల పండినంత వృద్ధని
తలఁపకు మెవ్వాఁడు బాల్యదశనుండియు వి
ద్యలు నేర్చుచుండు నతనిన
తలఁతురు వృద్ధునిఁగ దేవతలును కుమారా.

కలలు గలవాని నందఱుఁ
దలపఁబు నిడుకొందు రన్న దానిని ధరలో
వెలయించెను సర్వజ్ఞుఁడ
కలానిధి౯ తల ధరించి కనుమ కుమారా.

చదివింపనిపిత సుతునకుఁ
జదువుకొననిమోఱకుండు జనకునకు ముదం
బొదవింప రంద్రు కావునఁ
జదువుకొనుము బుద్ధి గలిగి చాలఁ గుమారా.

దీపము లేని గృహముతో
సాపత్యము సేతు రన్న చదువుకొనని యా
పాపాత్మునిజీవితమును
కోపపడక లెస్స చదువుకొనుము కుమారా.

తన తల్లి బాసఁ గుడిచే
తినిగా సంస్కృతము నెడమదిగ నేలికబా
సను తలగాఁ జెప్పుదు రిం
దునిచినభావంబుఁ దెలియుటొప్పుఁ గుమారా.

క్షణమయిన వ్యర్థపుచ్చక
కణముల చొప్పుననుసకలకలలు ధనమ్ము౯
గణియింప నేర్చినట్టి ని
పుణుండ వో! ఎందుసుఖముఁబొందుఁ గుమారా!

సంగీతము సాహిత్య మె
ఱుంగనినరు విబుధు లందఱును స్పష్టముగా
శృంగములుఁ దోఁక లేని ప
సింగాఁ జెప్పుదురు వినుమ చెవులఁ గుమారా.

పుడమిపయిని కన్నులు కను
పడనికతనఁ గాఁడు గ్రుడ్డివాఁడు నిజముగా
బుడుతతనమునుండియు నె [రా.
వ్వాఁడు చదువఁడో వాఁడ గ్రుడ్డివాఁడు కుమా

పండితుఁడు తగుధనము లే
కుండియు నాదరముఁ జూప యోగ్యుఁడ విత్త
మ్ముండియుఁ గృపణుఁడు పరిభూ [రా.
తుండ యగుచునుండుఁ జుమ్ము తుదకుఁ గుమా

బలవంతుఁ డనఁగ బాహా
బలము గల యతండె నాఁగ వలవ దెవఁడు ధీ
బలము గలవాఁడొ వానిన
బలవంతుం డంద్రు పెద్దవారు కుమారా.

విద్యాహీనుఁడు పశు వను
విద్యానిధి భర్తృహరిని వేదనవలన౯
తద్యుక్తుఁడ పురుషుం డని
వేద్యం బగుచుండు వినుము వినుము కుమారా.

సిరియును విద్యయు నెవ్వని
వరియించునో వార లెట్టివా రయినను సం
సరణమునఁ బూజ్యు లిది సద్
గురువచనము దీనిఁ దెలిసికొనుము కుమారా.

పుస్తకములు పయివారల
హస్తంబులఁ బడినయేని యట్టే పోవున్
వాస్తవ మిది కావున నీ
పుస్తకముల నెరవొసంగఁబోకు కుమారా.

కొండెములు చెప్పుటకు నీ-
అండకు నరుదెంచుహితున కయినను చెవి యీ
కుండుటయ కాక వానిని
చండాలునిఁగాఁ దలంపఁ జనును కుమారా.

పెద్దలయొద్దను వినయము
బుద్ధి గలిగి సరిగ నడువఁ బూనినచో నిన్
ముద్దుగఁ జూతురు దానను
పెద్దతనము గలుగు నీకుఁ బిదపఁ గుమారా.

తనతోడివారికంటెను
తనుఁ బెద్దగ నెల్లవారుఁ దలఁచెడునట్టుల్
ఘనతను సంపాదింపఁగ
మనమున నెంచుటయె మంచిమాట కుమారా.

పదుగురిలో నే కార్యము
బెదరక చేయంగ నీకు వీ లగునో అ
ట్టిద చేయఁ బూను దానను [రా.
మది సంతస మందుఁ గుందు మానుఁ గుమా

ధర్మసందేశము

వాసిరెడ్డి దుర్గాసదాశివేశ్వర ప్రసాద బహద్దరు గారు

నీవు నీధర్మంబు నెఱవేర్చుకొనుర
ఏవేళ నూడునో యీశరీరంబు
ఇది సదాకాలంబు నెద నుంచుకొనుర
తుదిదాఁక సత్త్వంబు దొలఁగక మనుర
చేవతో ధర్మ మూర్జితము సేయంగ
పావకుండును జల్లఁ బడును డాయంగ
సర్వేశ్వరునకైన జడువఁగాఁ బోఁడు
ఉర్వి ధర్మముఁ దప్ప కుండెడువాఁడు.

గతికిపోఁచకు గడగడలాడుఁ జూడు
తతికి సద్ధర్మంబు దప్పెడువాఁడు.
కలదు ధర్మము దానిఁ గావ నీశ్వరుఁడు
కలఁ డేలరా చింత, కలవర మేల?
ధర్మంబు ధర్మంబు ధర్మంబు రన్న!
ధర్మానుగతి జీవితము పుచ్చు రన్న!
ధర్మానుగతి నీకు ధైర్యం బొసంగు
ధర్మానుగతి పవిత్రత నీ కొసంగు.

'అహదనకర' శాసనము

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు

చాల కాలముక్రితమే కీ. శే. శ్రీ కొమఱ్ఱాజు వేంకట లక్ష్మణరావుపంతులుగారు ఈశాసనములోని తెలుగుభాగమునకు అర్థము తీయుటకై చాలకృషిచేసి యున్నారు. శాసనలేఖకుడు శాసనమును చాల నశ్రద్ధగ వ్రాసియుండుటవలన, మరల ఈశాసనపురేకులను సంపాదించి, వాటినుండియే మూలమును జదివినచో ఫ్లీటుదొరగారిచ్చిన పాఠముకంటె మంచిపాఠ మేర్పడుట కవకాశముండునేమో యని వారు లండను బ్రిటిషు మ్యూజియము వారికి రేకుల నిమిత్తము వ్రాసిరి; కాని వారు అసలురేకులను బంపుటకు వీలు లేదనిచెప్పి, ఒకప్రతి ప్రతిబింబములను ఒకప్రతి శాసనపు ఫోటోలను బంపిరి. నేనును లక్ష్మణరావుగారును ఈప్రతులను ముందుంచుకొని శాసనమునందలి యక్షరస్వరూపమును గురించియు, పదములను గురించియు చర్చించుచుండిననాటిసంగతులు నేడీసందర్భమున దలపునకు వచ్చుచున్నవి. అటుతరువాత నేను రాజమహేంద్రవరమునకు వెళ్లుటతో ఇందునుగురించిన నాకృషి నిలిచిపోయినది. లక్ష్మణరావుగారింకను దమకృషిని సాగించుచునే యుండిరి. వారీశాసనమున వచ్చు పదములన్నిటిని తీసి, పట్టికలు తయారుచేసి, తెలిసినచో ఆ పదములకే కాని, లేకతత్ప్రాంతిక ప ములకు గాని యర్థము తెలుపవలెనని కోరుచు వాటిని కొందఱు ద్రవిడ, కర్ణాట పండితులకు బంపిరి; కాని అందువలన దమకు ఏవిధమైన ప్రయోజనమును కలుగలేదని తరువాత వారి నొకపరి కలిసికొనినప్పుడు నాతో చెప్పినట్లు జ్ఞాపకము. ఏదో యొకవిధమున ఈ తెలుగుభాగమున కర్థము తీసి, దానిని గురించి ఒక 'నోటు' 'ఎపిగ్రాఫియా ఇండికా' లోను, ఒక 'నోటు' 'ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక' లోను ప్రకటింపవలెనని ప్రయత్నించు చుండగనే వారు అకాల మరణము వాతబడుట తటస్థించెను.

తిరిగి నేడు బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు దీనిని కదిపియున్నారు. కడచిన భారతిసంచికలో వారీశాసనమునందలి తెలుగుభాగమునకు పద, పదార్థ వివరణములను గావించి, ఆంధ్రభాషకు మహోపకారము చేసినందుకు అభినందింప దగియున్నారు. వారు కొన్ని యక్షరములను మార్చియు, మఱికొన్ని యక్షరములను దీసివేసియు, వేరొక కొన్నిచోట్ల లేని యక్షరములను జేర్చియు ఈశాసనపు తెలుగుభాగమున కర్థవివరణము గావించియున్నారు. ఇట్లు దానిని సంస్కరించి కావించిన యాయర్థవివరణము ఎంతవఱకు సరియైనదని చాల సందేహింప వలసియున్నను కొన్నికొన్నిపట్టుల వారు కావించిన శబ్దనిష్పత్తులు భాషావేత్తల సాదరాలోచనమునకు పాత్రములు.

ఈ శాసనమునుగురించి వ్రాయుటలో శ్రీశాస్త్రి గారు రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేక సంచికలో నేనిచ్చిన ఈ శాసనమునందలి తెలుగుభాగపు పాఠమును గూర్చి కూడ తలపెట్టియున్నారు. ఆసంచికలో నేనిచ్చినది బర్జెస్‌దొరగారి పాఠము. అప్పటికి నేను రాజమహేంద్రవరమున నుండుటచేతను, నాయొద్ద శాసనప్రతిబింబములు లేకపోవుటచేతను నామతముప్రకారము ఆ శాసనపాఠము ఎట్లుండదగునో తెలుపుకొనుటకు నాకు అవకాశము లేకపోయినది. అందువలన ఈ శాసనమునందలి తెలుగుభాగమున కిప్పుడు నాపాఠము నిచ్చుచున్నాను.

౧౭. స్వస్త ప్రిథివి పల్లవపట్టనబున ఊరి

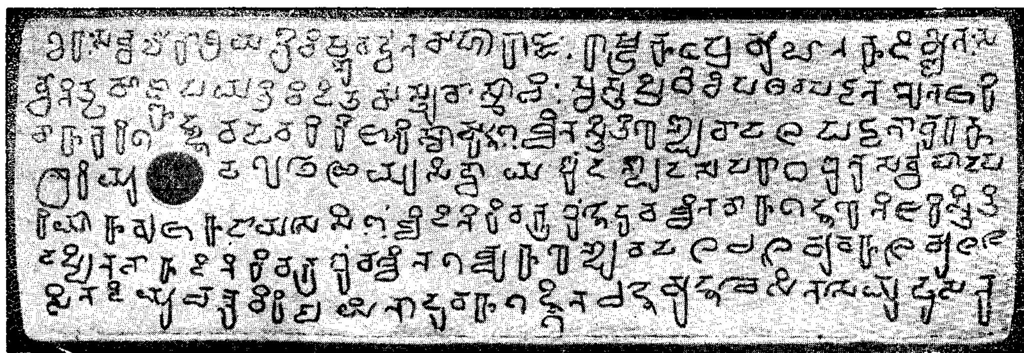
౧౮. వారు కరిగళ్లవడవరికి ఊరిస్వామ్ముళ్ ఇచ్చిన స్తితి రెణ్డువాడల పట్టనావురకు

౧౯. అరియుడగు తెతెయు సిద్ధాయంబు దణ్డు[1]దసపరాధబును సర్వ్వబాదప

౨౦. రియారువు ఊరు దాయసెసి[2] ఇచ్చి దినికి వక్రంబు శెదు వచ్చినవారు గళరెని ఊరిస్తితి

౨౧. దప్పినవారు దినికి వక్రంబు వచ్చిన గచ్చురు రెణ్డువడల ఎలెవు[3] వరులెములల[4]

౨౨. సినదియు చన్ను విరిపయినాడు[5] వరు గళ్గిన ఎళెముళచెసిన సెయుదుసను

౨3. మహానబియుళ్ నరాళొక[6] మహాసత్థవుళ్ విరాపవ మహానబియుళ్ గజ్జబు[సె]

౨౪. ళ్లి[7] నడుపుళ్ శమస్తభువనశ్రియకనడిరజు బద్రపెరెయ ఊరిపనిన ప్రవసివర

౨౫. వయ్యొటి[8] మాహానభిళ్ వయ్యొటి మహాభిళ్ పని కొళుచెనెరక పఞ్చిన ప్రవసి

౨౬. వయ్యొటి మహానభియుళ్ స[9]క[10]ల కొన్టుకళ్ సవ్వలొకశ్రయ మహాసత్థవళ్

౨౭. పెద్దళ్ నెరవద్యమహాసత్థవళ్ పసిణ్డిముద్దు[11] వెటన్దల చరువయ్యా[12] విష్ణువర్ధన మ

౨౮. హాసత్థవళ్ పసుత్వెవుల కొన్టుకళ్ అచ్చకుట్టవనియు కొన్టుకళ్ గజంబు[13]సెద్ల[14]ల

౨౯. నడుపుళ్ ప్రిథిమి మహాసత్థవళ్ వెటన్దళ్ పొనికన్టిఅము కొళనడుపు విష్ణువర్ధన

3౦. మహాసత్థవల కొన్టుకలు నిరవద్యప్రిథివి కనడిరజుళ్ గునవన మహానవియుళ్

3౧. ముద్దకఞ్చికొళ్ రమిస్వరాప్రిథివి మహాసత్థవళ అపయజ[15]నువకాల కొణ్డుకళ్ కొరిన్ధి[14]

3౨. కరిగల ప్రిథివి మహాసత్థవల కొన్టుకళ్ నన్దిమహానవిల నడుపు శ్రీమహా [కొళ్

33. సత్థవళ సకలొకశ్రయ్య ప్రిథివి మహాసత్థవల టి[16]వకరయ్యపఞ్చ

3౪. కొళ్ శ్రీజప్టిపెన్దటట్ట గన్టాన్టు

నే నిచ్చిన యీపై పాఠమునకును శ్రీశాస్త్రిగారు కడచిన భారతిసంచికలో నిచ్చిన పాఠమునకును గొంత భేదముకలదని చదివినవెంటనే బోధపడగలదు. నే నట్టి పాఠము నిచ్చుటకుగల కారణములను సవిశేషముగ నిచట పేర్కొనుచున్నాను.

1. దణ్డు: ఇచట 'ణ' కలదుకాని 'న' లేదు: 'రెణ్డు'లోని 'ణ'యు, 'దణ్డు'లోని 'ణ'యు ఒక్కరీతి నున్నవి చూడుడు.

2. గుణింతమున ఎ, ఏ హ్రస్వదీర్ఘములకు ఈ శాసనమున భేదముపాటింపబడలేదు. చేసి, లేదు అను పదములలోని ఎత్వమునకు దీర్ఘముకలదనుట నిశ్చయమే యైనను నాకు తెలియనిక్రొత్తమాటలలో ఎత్వమునకు దీర్ఘముండవలెనో లేదో తెలియరాకుండుటచేత భాషా జిజ్ఞాసువులు ఎత్వ, ఏత్వములను నిర్ణయించుకొనగల రను తలపున శాసనమునం దెల్లెడల హ్రస్వరూపమునే వాడితిని.

3. ప్రతిబింబమున గాన్పించురీతినిబట్టి చూచిన చో ఈయక్షరము 'వు' కాదగునుకాని 'ము' కాదని నాయభిప్రాయము. 'ము' అను అక్షరము ౧౬, ౨౫ పంక్తులనడుమ 'ప్రముఖాక్ష' అన్నచోటను, 'స్వాముళ్' అన్నచోటను, ఈ 'రెణ్డువాడల' అన్న పంక్తిలోనే 'లెముల' అన్నచోటను, 'ఎళెముళ' అన్నచోటను నాలుగుపర్యాయములు వచ్చినది. ఇన్నిటిలోను మకారపు కొమ్ము స్పష్టముగ గాంచనగును; కాని యిచ్చట ఆకొమ్ము కనబడుట లేదు. 'భూతద్దము' నుపయోగించి చూచినను అది 'వు'గనే కనబడెనుగాని 'ము'గ కనబడలేదు. 'ఎలెవు' క్రొత్తపదమగుటచేత దీనిస్వరూపమును అక్షరముల వైఖరినిబట్టియే నిరూపింపవలసి యుండును గనుక ఇంత సూక్ష్మముగ వాటిని పరిశీలింపవలసిన యవసరము కలుగుచున్నది.

4. ఈ యక్షరమును ఉన్నరీతి ననుసరించి చదువవలసి వచ్చినచో 'ల'కారముగ చదువుదునుకాని 'చె'గ చదువను. ఇది 'ల'కారమునకే చేరికగనున్నది. ౧౬, ౨౨ పంక్తులనడుమ 'ఇచ్చిన', 'వచ్చిన', 'గచ్చురు', 'చను', 'చెసిన' అను పదములలోని 'చ' వర్ణమును జూచిన ఇది 'ల'కాదగు ననుకొందును.

5. శాసనము చివరికిపోయినకొలది 'ద' 'డ'లకు భేదమంతగ కానరాదు. ఏది 'డ' యైనదియు, ఏది 'ద' యైనదియు తెలియరాదు.

6. గుణింతమున ఒ, ఓలకు కూడ ఇందు భేదము పాటింపబడలేదు. ఇందువలన శాసనమునం దంతటను హ్రస్వ 'ఒ' కారమునే వ్రాసితిని.

7. ఇది 'థ' వలెనున్నది. ఇదేవిధమైన యక్షరము సంస్కృతభాగమున 'అశ్వమేధావభృథ' అన్నదానిలో వచ్చినది; కాని సాధారణముగ ప్రాచీన శాసనములన్నిటిలోను 'థ' కు పొట్టలో చుక్కయే కాని అడ్డుగీటు ఉండదు. అడ్డుగీటున్న యిట్టియక్షరములను ప్రాచీనాంధ్ర శాసనములలో చాలచోట్ల వచ్చినవి. అట్టియక్షరము శకటరేఫమని నానమ్మకము. దానికి కారణమును ముందు చర్చించెదను. ఈయక్షర మీరూపమునను, ఇందుకు గొంచెము విలక్షణమైన రూపమునను 'కొఱ్ఱక', 'కఱ్ఱిఱము', 'గఱ్ఱాఱు' అనుపదములలో గూడ వచ్చును. 'అశ్వమేధావభృథ' లోని 'థ' ఇట్లే యుండుటచేత ఈ తెలుగుభాగమున వచ్చిన యిట్టియక్షరముల నొక్కొకచోట ఫ్లీటు మొదలైవారు 'థ' గనే చదివియున్నారు.

8. ఈయక్షరము ఱి (ష్ణి) యని నాయభిప్రాయము. 'చోఱు', 'ఏఱు' మొదలైన పదములలోని 'ఱ'రూపమిట్టిదే. ఇది 'టి' యునుకాదు, 'తి' యునుకాదు.

9. నేను 'సకల' గ చదివినదానిలోని మొదటి యక్షరమును శ్రీ శాస్త్రిగారు 'మ' గ చదివిరి. ఈశాసనమునవచ్చిన 'మ' ఎట్లున్నదనగా: 'మ' యొక్క అడుగు 'సున్న' భాగము పెద్దదిగ నుండవలెను. సున్నకును తలకట్టునకును మధ్యనుండు నిలువుగీటు చిన్నదిగ నుండవలెను. సున్ననుండి కుడివైపునకు వచ్చినకొమ్ము కొంచెమెగువగ, సాగారినట్లుగాక చేరికగ కుదించినట్లు ఉండవలెను. ఇందువచ్చిన 'మ' వర్ణమునకు సాధారణముగ ఇదియే లక్షణము. శాసనమున వచ్చిన 'మ' వర్ణములన్నియు సాధారణముగ ఇట్లే యున్నవి. ఈలక్షణమున కీయక్షు

రము విరుద్ధముగ నున్నది. కాని ౨౬-వ పంక్తిలోని కట్ట కడపటి 'మ' కారమును ఇదియు కొంచెమించుమించుగ ఒక్కరీతి నున్నట్లగపడుచుండుటవలన దీనిని 'మ' వర్ణముగ జదువవగదా యనవచ్చును; అయితే శాసనమునందలి మరి యేయితర 'మ' వర్ణము నిట్లు లేకపోవుటవలనను, ఈయక్షరమునకు 'స' వర్ణమునకు ఎక్కువపోలిక యుండుటవలనను దీనిని 'స' వర్ణముగనే చదువుట యుక్తమని నాతలంపు. 'పసుక్షెవుల' లోని 'స' కారముయొక్క ఎడమువైపు దిగువపొక్కిలిని తలకట్టుదిగువనున్న నిలువుగీటుతో కలిపిన అది 'సకల' అని నేనుచదివినదానిలోని 'స' వర్ణమునే పోలియుండును.

10. నేను 'క'కారముగ చదివిన యక్షరమును శ్రీశాస్త్రిగారు 'ర' వర్ణముగ జదివిరి. అది 'క' వర్ణమగునుకాని 'ర' వర్ణముకాదని నాతలంపు. ఇందుకు కారణమిది: అక్షరమును నొట్టియున్నతలకట్టుతోమాత్రమేకాక వేరే మరియొకతలకట్టుతో కూడనున్న 'ర'వర్ణము శాసనమున ఒక్కటియైన గానరాదు. "అక్షరముతో నొట్టియుండవలసిన తలకట్టుకు స్థలముచాలక లేఖకుడించుక యెడముగ జెక్కె"నని శ్రీశాస్త్రిగారు వ్రాసియున్నారు. కాని యిచ్చట తలకట్టు శ్రీశాస్త్రిగారు చెప్పినరీతిగాక అక్షరముతోనే నొట్టియున్నది. పాఠకులు బాగుగ పరిశీలింపదగును. 'ర' వర్ణముతో నొట్టియున్నతలకట్టుపై ఒకచిన్న నిలువుగీటువ్రాసి దానికి తలకట్టిచ్చిన 'క' వర్ణమగును. ఈ యక్షరమున 'ర' అక్షరమును నొట్టియుండు తలకట్టును, ఎగువ మరియొకతలకట్టునుగూడ కనబడుచున్నవి. ఇది 'క' వర్ణమనుకొన్నచో ఒక్కనిలువుగీటే లోపము. 'శక్తిత్రయోపేతః' అను పదములోని 'క' వర్ణమునకును, ౨౧-వ పంక్తిలోని 'దినికి వక్రంబు లేదు' అన్నచోటనున్న మొదటికి 'క' వర్ణమునకును, 3౧-వ పంక్తిలోని 'కొరిన్ధి కొళ్'లోని రెండవ 'క' వర్ణమునకును నిలువుగీటు కానరాకపోయినను వాటిని 'క' వర్ణములుగనే చదువుచున్నపుడు నేను 'క' వర్ణముగ చదివినదిమాత్రము ఎందుకు'క' కారాదు?

11. ఈపదమును శ్రీశాస్త్రిగారు 'ముద్దు' అని చదివిరి. 'డ' వర్ణము ౧౫-వ పంక్తిలో 'వడువరికి' అన్నచోటను, అదేపంక్తిలో 'వాడల' అన్న చోటను, ౧౯-వ పంక్తిలో 'డగు' అన్నచోటను, ౨౧-వ పంక్తిలో 'రెణ్డువడల' అన్నచోటను వచ్చినది; కాని యిందేదియు శాస్త్రిగారు చదివిన 'ముద్దు' అను పదములోని రెండవ యక్షరమును బోలియుండలేదు. వలసినచో పరిశీలింపదగును. 'ధ' వర్ణరూపమును ౫, ౬, ౭, ౮, ౧౦, ౧౧, ౧౩, ౧౪, ౧౬, ౧౯ మొదలైన పంక్తులలో గాంచనగును. నేనీపదమును 'ముధ్లు' అనియే చదువవలెనందును.

12. 'వయ్యా'లో 'య్యా'కు ఎగువ వలపలిగిలక కలదుచూడుడు. ఇట్టిదే 'విష్ణువర్ధన'పదమునను గాంచనగును.

13. శ్రీ శాస్త్రిగారు దీనిని 'గజ్ఞ'గ చదివిరి. కాని నేనుచూచినంతవరకు 'జ' వర్ణముక్రింద 'ఞ' లేదు. ఇచట 'జ' తో కలిసి దానిపిదప నొకయక్షరమున్నది. దానికి ఉత్వమున్నది. ఆయుత్వమునే 'జ' తరువాతి యక్షరముయొక్క ఎడమువైపు నిలువుగీటుగ పోనిచ్చినట్లున్నది. అట్లే యగునేని దానిని 'బు'గ చదువదగుననుకొంటిని. ఈయక్షరము కుడికొనను చుక్క కనబడుటంజేసి దానిని 'గజంబు' అని చదివితిని.

14. ఇక్కడి 'ధ' వర్ణముకూడ 'ముధ్లు' లోని 'ధ' వర్ణమువంటిదే.

15. ఇది 'జ' వర్ణముగునాయని సందేహము. ఈశాసనమున ఇతరస్థలముల వచ్చిన 'జ' వర్ణము దీనికి కొంచెము భిన్నముగ నున్నది. ఈయక్షరము కుడివైపున నున్న ఎగువగీటును దిగువగీటును కలవనందువలన గాని, లేనిచో దీనిని 'థ' గగాని 'ఉ' గగాని చదివియుందును.

16. ఇది 'డ','ద'లకు భిన్నమైనవర్ణముగ నున్నది. 'ద', 'డ'లకు అక్షరముతోగలిసి తలకట్టును సంధించు చిన్న నిలువుగీటుండును. 'ట'కు అట్టిగీటు కాని, తలకట్టు గాని యుండదు. అందువలన నేను దీనిని 'ట' గా చదివి

తిని. ఒకటిరెండు ప్రాచీనశాసనములలో ఇట్టిపోలిక గల యక్షరము 'ఢ' వర్ణముగగూడ జదువబడెను.

'సెల్లి' 'కొన్డుక', 'కన్దిఱము', 'గన్డాన్డు' అనువా టికితప్ప మిగిలిన నాపాఠభేదముల కన్నిటికి కారణములను వివరించియున్నాను. ఈ పదములను శ్రీ శాస్త్రిగారు 'సెడ్ల', 'కొన్డుక', 'కన్డిఱము', 'గన్డాన్డు'గచదివియున్నారు. మాయిరువురి పాఠమును గమనించినచో నేను బండి 'ఱ' చదివిన లిపిసంకేతమును వారు 'ఢ' గ చదివిరని విదిత మగును. ఈలిపిసంకేతము నెట్లు చదువవలెనను విషయము ననే వారికిని, నాకును గొంచెము భేదాభిప్రాయముకలదు.

ఈపైని పేర్కొన్న పదములలోనే కాక ఈయ క్షరము క్రీ. శ. పదవ, తొమ్మిదవశతాబ్దులకు పూర్వపు తెలుగుశాసనములలో 'శత్యాదిత్యన్డు', 'వేవాన్డు', 'వ క్రంబువచ్చువాన్డు', 'ఏఱచున్డి', 'ఆల్లిపట్టు', విన్డినా యకున్డు', 'మగన్డు'-ఈ మొదలైన పదములలోగూడ వచ్చును. రక్తప్రాణములను ధారవోసి, శాసనపరిశోధన లోనే యాయుష్కాలమంతయు గడపి, ప్రాచీనశాసన ములను ప్రకటించిన ఫ్లీటుదొరగారు, బర్జెస్‌దొరగారు, హుల్ట్షుదొరగారు, కృష్ణశాస్త్రిగారు, లక్ష్మణరావుగారు, నరసింహాచారిగారు-వీరందరునుగూడఆయక్షరసంకేత మె చ్చట వచ్చినను దానిని బండి 'ఱ'గనే చదివియున్నారు. వారిమార్గమునే యవలంబించి నేనును ఇంతవఱకు దానిని బండి'ఱ'గనే భావించి చదువుచున్నాను. శ్రీశాస్త్రిగా రు సత్యాదిత్యచోళ మహారాజుశాసనములోవచ్చినదని తె లుపు బండి 'ఱ' స్వరూపమునకు ఈలిపిసంకేతము భిన్న ముగనున్నను దీనిని ఫ్లీటుమొదలైనవా రెందువలన బండి 'ఱ' గ చదివిరో, వారికట్లు చదువుటకుగల యాధార ములేవో నేనెన్నడును విచారించి యుండలేదు; శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు లక్ష్మీపుర శిలాశాసనమును, ఈ'యుహాదనకర' శాసనమును ప్రకటించి, యా లిపిసం కేతమును 'ఢ' గ చదువవలెననువాదమును బైలుదేరదీసిన పిదపనే ఇది 'ఱ'గ చదువవలెనా? 'ఢ' గ చదువవలెనా యన్న యాలోచనము కలిగి, ప్రత్యేక మీ యక్షరమును గూర్చిన పరిశోధనకు బూనుకొంటిని.. ఇంతవఱకు తేలిన తత్ఫలితముల నిట వివరించుచున్నాను.

శ్రీశాస్త్రిగారు

i ఈయక్షరము ఏయే పదములలో వచ్చునో అవియన్నియు ఇప్పుడు 'డ'కారయుతములుగ నున్నవి గనుకను,

ii 'డ'కారముతో చదివిననే కొంచెమించుమిం చుగ అన్నిటికిని అర్థము సరిపోవును గనుకను,

iii "శబ్దనిష్పత్తి శాస్త్రరీతినిబట్టి పరిశీలింపగా ద్రవిడభాషలోగాని- కర్ణాటభాషలోగాని 'ఆదిత్యన్డు', ఉన్డి, వాన్డు' మొదలైన రూపములయునికి తెలియుట లేదు" గనుకను

ఆలిపి సంకేతమును బండి'ఱ'గ గాక 'ఢ' కార ముగనే చదువవలె ననుచున్నారు; కాని యిది సరియై నదికాదని నాయభిప్రాయము. ఏలయన పూర్వమునకు, ఇప్పటికి భాషలో చాలమార్పులు కలిగినవి. పూర్వపు పదములు కొన్నిటికి స్వరూపము మారినది.కొన్ని పూర్వ పుపదము లిపుడు భాషలో లేకుండనే అంతరించినవి: ఇంతయేల తుదకు పదముల వర్ణక్రమమునుంచియు మార్పు కలదు. ఇన్నిటిలో మార్పున్నయపుడు కొన్ని ప్రాచీనప దముల యుచ్చారణమునగూడ మార్పుండిన నుండవచ్చును. ఇది సిద్ధమని చెప్పనుకాని సాధ్యమందును. ఇట్లు తెలుగు పదములలో పరిణామమున మార్పులనేకము సంభవించినవి. అందువలన ఇప్పటి శబ్దస్వరూపమును, అర్థమును బట్టు కొని ప్రాచీనాంధ్రపదముల స్వరూపోచ్చారణములను నిర్ణయించుట సరికాదని నాతలంపు. ఉన్న యక్షరసంకే తములనుబట్టి యేర్పడు పదముల కర్థము నిర్ణయించుట యుక్తముకాని అర్థముకుదురుట కనువగునట్లు లిపిసంకే తమును చదువబూనుట యుక్తముకాదని నాయభి ప్రాయము.

"ఈశాసనమును జదివినవారెల్లరు వీని (ఈయక్షర సంకేతముల) నెల్ల 'ధ'కారములగా జదివిరి. బండి'ఱ'గా జదివినను, 'ధ'గా జదివినను నిక్కడ అర్థసంగతి దుర్ఘ టమే అగును. అట్లు చదువుటచేతనే యీశాసన మెల్లర కును దురవబోధమయ్యె" ననియు, "నే నీశాసనమూల మును జదువుటలో...'ముడ్లు', కొన్డుకళ్', 'గన్డాన్డు'

ఇత్యాదివిధమునే యనుసరించితిని. అర్థము కుదిరెను" అనియు శ్రీశాస్త్రిగారు వ్రాయుచున్నారు. దీనిననుసరించిచూచిన ఆసంకేతమును 'ష'గ చదువుటచేతనే వారికి ఈశాసనముసుబోధమైనట్లు తేలుచున్నది. ఇట్లుచదివినను 'కన్డిఅము' అనుపదమునకు అర్థము కాలేదని వారే తెలుపుచున్నారు. అది యటుండ, వారి యీశాసనవ్యాసమును జదివినచో, కేవలము ఈయక్షరసంకేతమును 'ష'గ చదివినందువలనగాక ఇతరసంస్కారములుకూడ జరిపినందువలననే ఈశాసనమునకు వా రర్థము కుదుర్పగలిగిరనుట స్పష్టమగును. తాముచేసిన యీ 'సంస్కారములు సందేహాగ్రస్తములు' అని వారే యనుచున్నారు. కావున తత్సందేహాగ్రస్త సంస్కారఫలితముగ కుదిరిన లిపినిర్ణయమును, అర్థమును సందేహాగ్రస్తమే యని తేలుచున్నది.

ఈ యక్షరసంకేతముతో వచ్చు ప్రాచీనపదములుకొన్ని శ్రీ శాస్త్రిగారు చెప్పునట్లు 'ఆడ్లపట్టు', 'వేవాన్డు', సత్యాదిత్యున్డు', మొదలగు రూపములతో నేడు 'ష' కారయుతములుగనే ఉన్నవని నేనును అంగీకరించెదను; అనగా 'వాన్టు' మొదలగుపదములు కాలక్రమమున 'వాన్డు' మొదలగు పదములుగ మారినవని నావిశ్వాసము. ఆంధ్రభాషా పరిణామమునకును, శబ్దశాస్త్రమునకు నీయక్షరనిర్ణయమును, తన్మూలమున కొన్ని ప్రాచీనపదముల యుచ్చారణనిర్ణయమును అత్యంతోపయుక్తమును, అత్యంతావశ్యకమును గనుక ఈ యక్షరస్వరూపమును గురించి యింతగ చర్చింపవలసి వచ్చెను.

ఈయక్షరమును బండి'ఱ'గ చదివినచో ఈపదమున కేమియర్థము చెప్పెదవని నన్నడిగినచో, 'లిపిసంకేత మట్లున్నది గనుక నట్లుచదివితిని. దానినిగురించి చర్చించి పరిణామము నరసి యాపదమున కర్థము తీయు బాధ్యత భాషాశాస్త్రజ్ఞులపై గల' దనియే నాజవాబు. భాషలోనుండి జారిపోయిన ప్రాచీనపదములకు పూర్వమగ మేదో ఎవ్వరికెఱుక? అర్థమును దెలియదు: పదస్వరూపమును దెలియదు. అందువలన తత్పదార్థ నిర్ణయమునకు మనకాధారము లేకపోయినను, తత్పదాక్షర నిర్ణయమునకు మనకు శాసనములందలి లిపిస్వరూపము ఆధారముకాకపోదు. అందువలన ఈ చర్చలో ప్రధానముగ నావాదమంతయు శాసనలిపిస్వరూపము మీదనే యాధారపడియున్నది కాని అర్థముమీద నాధారపడియుండునదికాదు.

ఇంతవఱకు నేను ఈలిపిసంకేతమును బండి'ఱ'గ చదువదగుననుటకుగల కారణముల నిటవివరించుచున్నాను.

౧. నేను చూచినంతవఱకు ఈయక్షరము చాలప్రాచీనశాసనములలో గాన్పించును. ఈయక్షరముగల ప్రాచీనశాసనములలో శకవర్ష సంఖ్యగాని,ఆశాసనములు పుట్టిన కాలము తెలిసికొనుటకు మరియే యితరపరిగణన సాధనముకాని లేకపోవుటవలన అవి యెప్పటివో తెలియరాదు.అందుగల లిపిస్వరూపము ననుసరించి చూచినచో అవి క్రీ.శ. తొమ్మిదవ శతాబ్దికి చాల పూర్వపువై యుండవగునని యూహింపవచ్చును. ఇట్టి ప్రాచీనశాసనములలో ఈ యక్షరము కర్ణాటాంధ్రాది ద్రావిడభాషాపదములలోనే కాని సంస్కృతపదములలో గానరాదు. అందువలన నేను దీనిని ద్రవిడభాషలకు సంబంధించిన ప్రత్యేకాక్షరముగనే పరిగణించుచున్నాను. సంస్కృతాక్షరామ్నాయమున లేనివియు, కేవల మొక్కద్రావిడభాషలకు సంబంధించిన వర్ణమాలికలలోమాత్రమే యున్నవియునగు అక్షరములు ముఖ్యముగ రెండుకలవు: ఱ (ఴ) యొకటి; 'ఱ' (బండిఱ)యొకటి. ఈరెండును సున్నలనుండి యేర్పడిన యక్షరములే. ఱ (ఴ) స్వరూపమును మనమెఱుగుదుము. క్రీ. శ. తొమ్మిదవ, పదవ శతాబ్దులనాటి కది యిప్పటి బండి'ఱ'లోనున్న అడ్డుగీటు తీసివేసిన నెట్లుండునో యట్లుండెను. అయితే దీని ప్రాచీనరూప మది కాదు. వందలకొలది సంవత్సరములు గడచి, పరిణామము పొందినపిదప గలిగిన రూప మది. సున్నచుట్టి దానిమధ్యనొక నిలువుగీటుగీసిన నదియే దాని తొలిరూపము. ఈ రూపమును మనము కడుప్రాచీనశాసనములలో గాంచగలము. ఈయక్షరము నిలువుగీటుమూలమున, కాలక్రమమున, జములుచేసి నిలువుగ నిలబెట్టిన రెండు కోడిగ్రుడ్లమాదిరి నుండు అక్షరముగమారెను: అనగా నిలువుగీటు మధ్యగాగల ఆయక్షరమే కలిసియుండు రెండు సున్నలుగల యక్షరముగ కాలక్రమమున మారిపోయెను.

చర్చలోనున్న మనయక్షరము 'ఱ' (ష్ట)కు తొలిరూపమని మనమనుకొను అక్షరమునకు భిన్నముగ నుండుటవలనను, అది కేవలము ద్రావిడభాషాపదములలోనే వచ్చుచుండుటవలనను, సంస్కృతాక్షరామ్నాయమున లేని ద్రావిడవర్ణమాలికలోని యక్షరముగనే నిర్ణయించుకొంటిమి గనుకను అది బండి'ఱ' అయియుండవలెనని నానమ్మకము. ఈ + చిహ్నముచుట్టును సున్నచుట్టినట్లున్న ఈయక్షరము ఇప్పటికి బాగుగ పరిణతిని పొందిన బండి'ఱ' యొక్క తొలిరూపమని నాతలంపు.

౨. ఈ + చిహ్నము చుట్టును సున్నచుట్టిన నేర్పడునట్టి యీలిపిసంకేతమునే క్రీ.శ. నాలుగైదు శతాబ్దుల నుండియు ప్రాచీనసంస్కృత భాషాశాసనములలో ఉపధ్మానీయమునకు గుర్తుగ వాడుచుండినట్లు ప్రాచీనశాసనములను బరిశీలించిన దెలియగలదు [చూడుడు, భారతి, రక్తాక్షి సం॥ శ్రావణమాస సంచికలోని శాలంకాయన నందివర్మ పెదవేగిశాసనము: ౧౩ వ పంక్తి]. ఈ గుర్తే విష్ణుకుండి, పల్లవ, కదంబ, గాంగ, చాళుక్య, రాష్ట్రకూట వంశములవారి ప్రాచీనసంస్కృత భాషాశాసనములలో గూడ గాంచనగును. బాదామి చాళుక్యవంశజుడును, క్రీ.శ. ఏడవశతాబ్ది ప్రథమభాగమున నున్నవాడునునగు శ్రీ సత్యాశ్రయపులికేశి మహారాజుయొక్క ఒకానొకశాసనమును ప్రకటించుచు, ఫ్లీటుదొరగారు అందువచ్చిన యీ యుపధ్మానీయపు గుర్తును(ఈ + చిహ్నము: దానిచుట్టు సున్న) గురించి యిట్లు వ్రాసియున్నారు:

"We have here and in several places further on, the old form of the Visarga, called in this case Upadhmaniya, before 'p' and 'ph'. The sign is identical with the letter 'r' (ఱ) and is called by Vopadeva 'Gaja Kumbhakriti' (గజకుంభాకృతి) 'that which has the shape of the two projections on the fore-head of an elephant which swell in the rutting season'. It is used sometimes where in classical sanskrit 'sh' is written; e. g., 'purpa' (పుఱ్ప) for 'pushpa' (పుష్ప)."

వారుకూడ ఈ యుపధ్మానీయపు గుర్తును, బండి 'ఱ' యును ఒక్కతీరున నుండుననియు, 'వోపదేవుడు' దీనిని 'గజకుంభాకృతి' యని పేర్కొనెననియు వ్రాసియున్నారు. అయితేవారు దీనిని 'ఱ' గ చదివినారని మనముకూడ అట్లే చదివితీరవలెనని శాస్త్రములేదు. కాని యంతటి పూర్వకాలమున, క్రీ. శ. అయిదు ఆఱు శతాబ్దులలో ఈగుర్తు నెట్లుచ్చరించుచుండెడి వారో కూడ మనకు దెలియదు: అనగా అప్పటి కాయక్షరము యొక్క పేరును దెలియదు; ఉచ్చారణమును దెలియదు. అయితే శాసనములం దీయుపధ్మానీయపుగుర్తు నుంచు పద్ధతి క్రీ. శ. ఆఱేడు శతాబ్దులతో ఆగిపోలేదు. క్రీ. శ. తొమ్మిదవ, పదవ శతాబ్దులనాటి సంస్కృతభాషా శాసనములలో గూడ నది కలదు. లిపిపరిణామమున అన్ని యక్షరములును మార్పులను బొందినట్లే క్రీ. శ. అయిదవ శతాబ్దినాటి యుపధ్మానీయపు గుర్తును పరిణామమును బొంది మార్పును గాంచినది. మార్పునొందిన యీయుపధ్మానీయపు గుర్తుయొక్క స్వరూపమును వేంగీ చాళుక్య వంశజుడగు, రెండవచాళుక్యభీముని(క్రీ.శ. ౯౩౩-౯౪౫) యొక్క దిగుమట్టుశాసనము నందును, ఆతని కుమారుడు అమ్మరాజ విజయాదిత్యుని'సులియంపూండి' శాసనమునందును గాంచనగును. ఉదాహరణమునకు ఈరెండు శాసనములను మాత్రమే పేర్కొంటిని కాని తొమ్మిదవ, పదవ శతాబ్దులలోని సంస్కృతభాషా శాసనముల్లో వేటిని జూచినను ఉపధ్మానీయపు గుర్తే యుంచునెడల దాని అయిదవ శతాబ్దినాటి స్వరూపముగాక మార్పునొందిన రూపమే గోచరించును. ఆ మార్పునొందిన రూపము సరిగా బండి 'ఱ' ను బోలియుండుటను గాంచగలము. దీని ననుసరించిచూడ, క్రీ.శ. పదవశతాబ్ది సంస్కృతశాసనములలో ఉపధ్మానీయపు గురుగ గనబడుదానికిని, బండి 'ఱ' కును సారూప్య సాజాత్యము లున్నయపుడు క్రీ. శ. అయిదవశతాబ్దినాటిసంస్కృతభాషాశాసనములలో ఉపధ్మానీయపు గుర్తుగ గనబడుదానికిని బండి, 'ఱ' కును గూడ సారూప్య సాజాత్యము లుండదగునని నానమ్మకము. అందువలననే చర్చలోనున్న యక్షరమును బండి 'ఱ' గనే చదువవలెనని నాయభిప్రాయము.

3. ఈ + గుర్తుచుట్టు సున్నచుట్టిన నేర్పడు లిపిసంకేతము కేవలము మనతెలుగుననే కాక ప్రాచీన కర్ణాటశాసనములగూడ గలదు. ఈసందర్భమున మనము కడుప్రాచీనకాలమునుండియు, తెలుగు కన్నడలిపులకు భేదమేమియు లేక రెండు నొక్కరీతినే యుండెనని జ్ఞాపక ముంచుకొనవలెను. అందువలన మన పూర్వపు తెలుగుశాసనములలో వచ్చు ఈ లిపిసంకేతము ప్రాచీన కర్ణాటభాషాశాసనములలో ఎట్లుచ్చరింపబడు చుండెనో అట్లే యుచ్చరించుట యుక్తము.

ఆళుపులనబడువారి శాసనములు కొన్ని కన్నడ భాషను గలవు. ఏడవశతాబ్దికి పూర్వముండినను లేక పోయినను వారు ఏడవశతాబ్దినుండి యుండిరనుటకు నిశ్చయమైన శాసనాధారములు కలవు. వారు బాదామి చాళుక్యులకు సామంతులుగను, సైన్యాధిపతులుగను నుండిరి. ధార్వాడ జిల్లాలో దొరకిన వీరిశాసనములను గొన్నిటిని హుల్ట్జుదొరగారు ప్రకటించియున్నారు. వీటిలో గొన్ని 'వీరకల్లు'లనబడు 'వీరశిలల'మీద జెక్కబడియున్నవి. ఆశాసనములు క్రీ. శ. ఏడవ ఎనిమిదవ తొమ్మిదవ శతాబ్దులనాటివి. ఈయక్షరముగల మన తెలుగు దేశశాసనము లెప్పటివో అవియు నప్పటివే. అందువలన వాటిని సమకాలీనప్రమాణముగ గ్రహింప దగును. ఆవీరశిలలమీద జెక్కబడిన శాసనములు అందు పేర్కొనబడిన వీరులు శత్రువులను గొట్టి స్వర్గాలయ మున కెక్కి (పోయి)రను విషయమును దెలుపుచున్నవి. 'స్వర్గాలయ క్కేఱిదఱ్' అనుపదము లట్టిసందర్భమున నుపయోగింపబడినవి. 'ఏఱ్'యన 'ఎక్కు'యని యర్థము. ఇందలి 'ఱ్'వర్ణమును వ్రాయుసందర్భమున ఆశాసనము లలో ఈ + గుర్తుచుట్టు సున్నచుట్టగా నేర్పడులిపి సంకేతమే చూపబడెను. కర్ణాటమున నీ 'ఏఱ్'పద మింకను అంతరించిపోలేదు. ఇప్పటికి దాని కదియే యర్థము. దానిలోనిది బండి'ఱ'యే యని తజ్జ్ఞులు చెప్పు దురు. అందువలన సమకాలమునబుట్టిన కర్ణాటభాషా శాసనములలో గూడ ఈ లిపిసంకేతము వచ్చుచున్నపు డును, దాని నచట బండి'ఱ'గనే గ్రహింపవలసియున్న పుడును, తెలుగుకన్నడ లిపులకు భేదమేమియు లేనపు డును ఆకాలముననే పుట్టిన తెలుగు దేశశాసనములలో వచ్చు నీలిపిసంకేతమునుగూడ బండి'ఱ'గనే చదువవలసి యుండునని నానమ్మకము. ఆళుపులయొక్క యొక శా సనములోని కొంతభాగము నిట పొందుపఱుచుచున్నాను.

౬. ....ఊరు
౭. భటర ఏఱిదు ప్రియచె
౮. ల్వచెల్వ శెన్నన్న క(ఖ)ల
౯. [జ*]నవర్జితఱ్ ధరెగి(గీ)
౧౦. [శ*]ఙ్గె ఓవదొరపత
౧౧. [తి]య అఱిదు సురలో
౧౨. కక్కె ఏ ఱి దఱ్ [1 *] శెళెయ
౧౩. వాళెఱెయ న్నిఱెసిద.

ఈపై శాసనపంక్తులలో ఎత్తుగీటిచ్చిన బండి'ఱ' లన్నియు చర్చలోని యక్షరమునే పోలియున్నవి (అనగా ఈ + చిహ్నము: దానిచుట్టు సున్న).

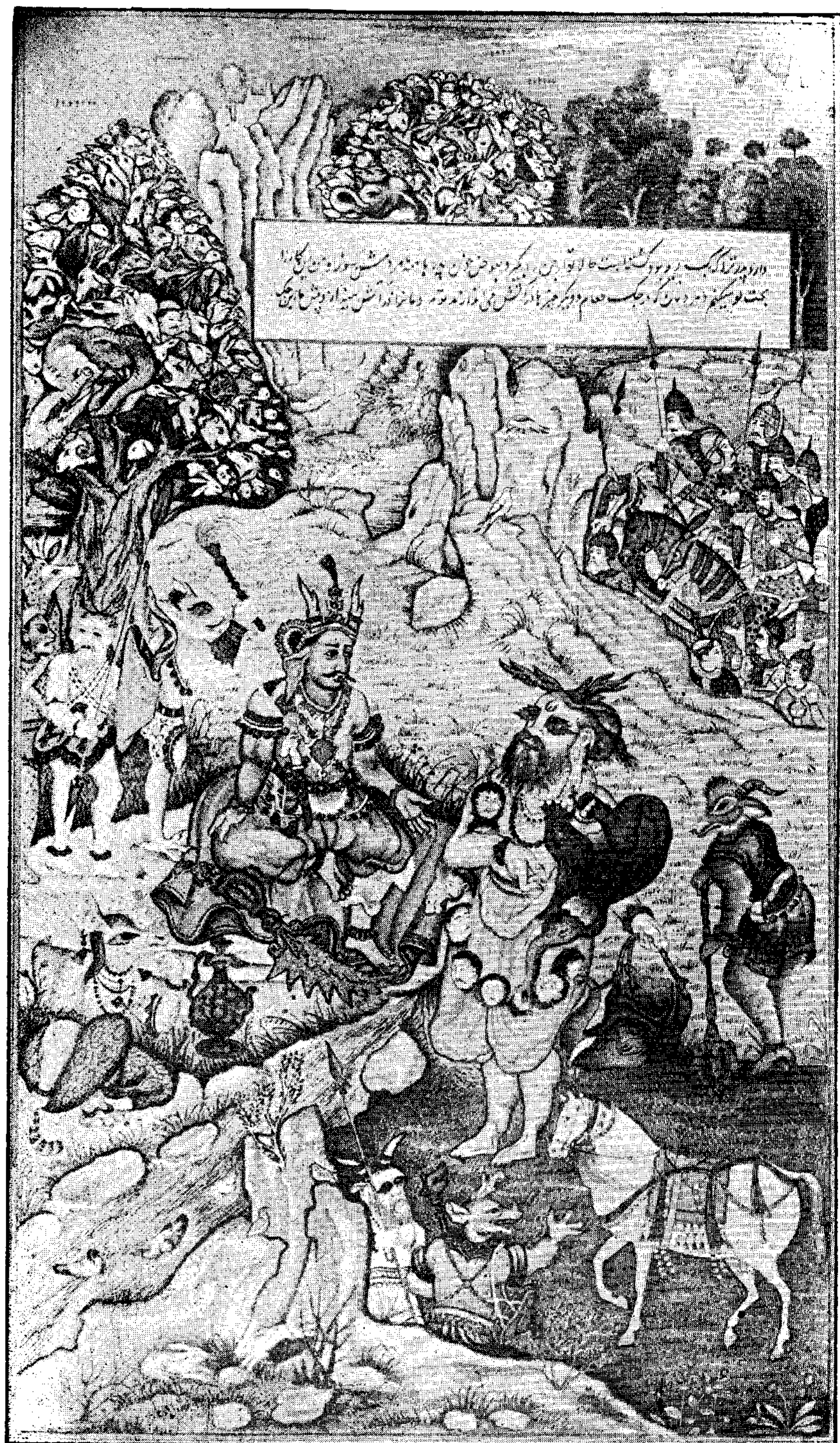
ఆళుపుల శాసనములనేకాక బాదామిచాళుక్యుల శాసనములను బరిశీలించినను ఈయక్షరసంకేతము బండి 'ఱ' అనియే విదితమగును. బాదామిచాళుక్య వంశజు డైన వినయాదిత్యసత్యాశ్రయుని శకవర్షము ౬౧౬ నాటి తామ్రశాసనమున అతడు 'కిఱుకొగామాసి' యను గ్రామమును దానముచేసెనని కలదు. ఈగ్రామనామమున నేను బండి'ఱ'గ వ్రాసినచోట చర్చలోనున్న యక్షర సంకేతమే కలదు. ఆగ్రామ మిప్పుడు స్పష్టముగ నిదియని గుర్తింపరానందున దానిని 'ఱ'గ చదువవలెనో, 'డ'గ చదువవలెనో తెలియదు. కాని ఆగ్రామమునకు సరిహ ద్దులను దెలుపుపట్ల వచ్చు కొన్ని పదములలో ఈయక్షర సంకేతము వచ్చును. ఆశాసనమును ప్రకటించినవారు ఈయక్షరసంకేతమును బండి'ఱ'గ చదివియున్నారు. 'కుఱుపకెఱె' ఈ మొదలగు పదములలోని బండి'ఱ' ఆ యక్షరసంకేతమున నున్నదే. 'కెఱె' యనుపదమిప్పటికి కన్నడమున శకటరేఫముతోనె కలదు. 'కెఱె' యనగా చెఱువు. 'కెఱె' యను పదమే మన తెలుగున చెఱువుగా

మారినది. చెఱువుపదమున నిప్పటికి మనభాషను బండి 'ఱ' గలదు. గ్రామమునకు సరిహద్దులుగ నిచ్చినవి సాధారణముగ గ్రామనామములుకాని,చెఱువులపేళ్లుకాని, చెట్లు, గట్లపేళ్లుకాని యగుట సహజము: అందువలన 'కెఱె' యనుపద మిప్పటికి కన్నడమున బండి'ఱ' తోనుండుటవలనను, గ్రామమునకు సరిహద్దులుగ నిచ్చిన పదములలో నది వచ్చుచుండుటవలనను, ఆపదమునకు వ్యత్యస్త రూపమగు 'చెఱువు' పదమునగూడ బండి'ఱ' యుండుటవలనను ఆయక్షరసంకేతము బండి'ఱ' యగుననియే నానమ్మకము. ఇట్టి యుదాహరణము లనేకములు చూపవచ్చును.

౮. బర్నెల్ దొరగారు క్రీ.శ.౬౮౦ నాటి పశ్చిమ చాళుక్యశాసనాక్షరస్వరూపములను దెలుపుపట్టిక నిచ్చియున్నారు. దానిలో బండి'ఱ' యొక్క సంకేతము మన యక్షరమువలెనే కలియజేర్చి నిలువుగ నిలిపిన రెండు సున్నలమధ్య అడ్డముగ నొకగీతగీసిన నేర్పడు లిపిసంకేతము వలెనున్నది. శాసనములను బరిశీలింపగా క్రీ. శ. ౬౮౦ నాటికి బండి 'ఱ' ఆస్వరూపమున నుండెనని వారికి తోచినది. ఆళుపులశాసనములు మొదలైనవాటిలోవచ్చు బండి 'ఱ'స్వరూపమునకు దీనికి నంతగ భేదములేదు.ఈ + గుర్తు చుట్టు సున్నగల సంకేతమే కాలక్రమమున నించుక మార్పుచెంది ఈరీతికి వచ్చినదని నాయభిప్రాయము. ఇట్టి యక్షరమునుగూడ మన తెలుగుదేశ శాసనములలో జూడవచ్చును. శ్రీయుత సి. కృష్ణమాచార్యులుగారిచే భారతిలో ప్రకటింపబడిన రెండవ జయసింహవల్లభుని పెఱుకపఱుదానశాసనమును జూడుడు. అందు పెఱుకపఱులోని కడపటియక్షరము రెండుసున్నలను దగ్గరగ జేర్చి మధ్యకొక యడ్డుగీటు నిచ్చిన నెట్లుండునో యట్లున్నది. ప్రిథివీమూలుని గోదావరితామ్రశాసనమున ౨౩ వ పంక్తిలో 'రేజ్జుటకమ్మా తాతుఱరాణామ్' అన్న దానిలో నేను బండి'ఱ' వ్రాసినచోటకూడ అట్టి సంకేతమే కలదు. వేంగీచాళుక్యవంశజుడైన రెండవ మంగియువరాజు మంజేఱుశాసనమున దానముచేయబడిన గ్రామము సరిహద్దులను దెలుపు సందర్భమున 'పశ్చిమ స్యాందిశి విలజ్గమిఱు' అనికలదు. ఇచ్చట నేను బండి'ఱ' వ్రాసినచోట పైని తెలిపిన సంకేతమేకలదు. 'విలజ్గ'యే 'వెలగ' యనియు,'మిఱు' 'మిఱ్ఱు'అనియు నాయూహ. 'మిఱు' 'అఱు' పదములు 'మిఱ్ఱు', 'అఱ్ఱు'[1] పదములకు రూపాంతరములు. శాసనభాషలో 'మిఱు' పదము చాలచోట్ల చూడనగును. 'మిఱు' పదము మనభాషలో లేనిచో దానిని 'విలజ్గమిడు'గ చదువదగునా లేక 'విలజ్గమిఱు'గ చదువవలెనాయని సంశయింపదగునేమో కాని అదియున్నపుడు దానిని 'మిడు'గ గాక 'మిఱు'గ చదువుటయే యుక్తము అని నాతలంపు. అందువలన ఈ సంకేతమును బండి'ఱ'గ చదువవలెననియే నానమ్మకము.

౯. బండి 'ఱ' లేక 'శకటరేఫము అనుపేరే ఈ యక్షరస్వరూపమును దెలుపుటలో కొంత తోడ్పడగలదు.ఈలిపి సంకేతమునకు బండికివలె చక్రములవంటి రెండు సున్నలును, ఇరుసువలె మధ్య అడ్డముగ నొకయడ్డు గీటును ఉండి,రేఫోచ్చారణ ముండుటవలననే దీనికి బండి 'ఱ' యనియు, శకటరేఫమనియు పేర్లుగలిగెనని నా యభిప్రాయము. ఈ నామమున కాలిపిస్వరూపము లక్షణము: ఆలక్షణమున కీపేరు లక్ష్యము. ఈవిధమైన రూపముతో అతిప్రాచీనశాసనములలో గానవచ్చు నీ లిపిసంకేతము కొంతకాలమగుసరికి శ్రీశాస్త్రిగారు సత్యాదిత్యచోళమహారాజు శాసనములో కలదను స్పష్టమైన బండి 'ఱ' రూపముగా మారి పరిణామమున ఇప్పటి బండి'ఱ' రూపముగ పరిణతిం జెందెను. బండియిరుసు వలె మధ్య అడ్డముగ నుండు అడ్డుగీటే ఈయక్షరమునకు ప్రాణము. మొత్తముమీద ఈలిపిసంకేత మెట్టిమార్పులను జొందినను అన్నిమార్పులలోను ఈయడ్డుగీటును గాంచుచునే యుండగలము. ఈయొక్క యక్షరమేకాక

1. అఱ్ఱు, మిఱ్ఱుల వలెనే ప్రాచీనశాసనములలో 'కఱ్ఱు' అను పదమును గలదు. 'కఱ్ఱు' అనగా గట్టు అని యర్థము: ఏటికఱ్ఱు, కోటికఱ్ఱు ఇత్యాదులు. 'కఱుత' అనునది ఈ పదముయొక్క సప్తమ్యేకవచనరూపము. రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేకసంచికలో పొరపాటున 'కఱుత' అనుదానినినే ప్రథమావిభక్తిరూపముగ గ్రహించి దానికి 'గట్టు' అని యర్థము చెప్పియున్నాను. ఇది తప్పు. 'కఱ్ఱు' ప్రథమావిభక్తిరూపము: 'కఱుత' సప్తమీవిభక్తిరూపము.

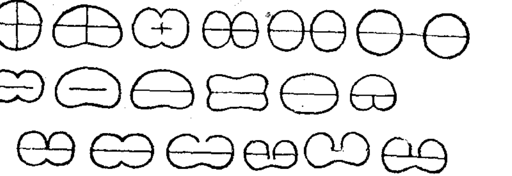

౯. బకాసురునిపుత్రుడగు విభీషణుని నాతనిమంత్రి ధర్మరాజుయొక్క

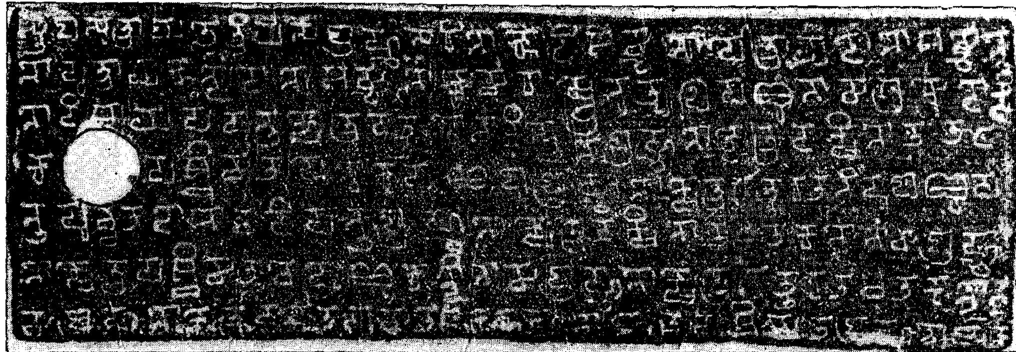

కాలక్రమమున తెలుగు-కన్నడ అక్షరములన్నియు ఇట్లు మార్పులుచెంది పరిణామమును బొందినవే. ఇతర లిపుల మాట యెటులున్నను తెలుగు-కన్నడ అక్షరములలో కాలక్రమమున కొద్దిగనో గొప్పగనో ఇట్లు పరిణామము ను బొందని యక్షరము ఒక్కటియైన లేదు. చర్చలోని యాలిపిసంకేత మే యిట్లు ఇప్పటి బండి'ఱ'గ మార లేదన్న సత్యాదిత్యచోళమహారాజు శాసనములో కలదను స్పష్టమైన బండి'ఱ' రూపము అంతకుపూర్వపు ప్రాచీనశాసనములలో గనబడవలసియుండును. కాని నేను చూచినంత వర కది అయిదవ, ఆఱవశతాబ్దులలోని శాసనములలో గానరా లేదు. అక్షరములు అన్నియు కాలక్రమమున మార్పులుచెంది పరిణామమును బొందినయపుడు ఈ బండి'ఱ' యొక్కటియు నేమార్పును లేక మొదటి నుండియు నిట్లే యుండెననుట సంగతము కాదు.

ఈ బండి'ఱ' యక్షరము పరిణామము నొందుటలో గాంచిన మార్పులను ఇట చూపుచున్నాను:

ఇన్నివిధములైన రూపాంతరములను మనము ప్రాచీన శాసనములలో గాంచగలుగుదుము. ఇందునిమిత్తమై విష్ణుకుండి, చాళుక్య, గాంగ, కదంబ, రాష్ట్రకూట, శాలంకాయన, ఆనందవంశజుల శాసనములు పరిశీలింపదగును. అడ్డగీటుతోనున్న ౧౪-వ రూపమును మంగియువరాజు నూతులపట్టు శాసనమునను గలదు. చూడుడు: రెండవరేకు, రెండవప్రక్క: ౨, ౪, ౬ పంక్తులు.

"(౧)*...దోణశర్మణ (౨)ణపుత్రాయ కుణ్డి దోణశర్మణే కమ్మరాష్ట్రే నుతుల పఱునామగ్రామే దో[క్షి](3) ణదిశాయం పద స్తక్షేత్రదత్తమ్ రేవదిస్తనే బ్రహ్మణక్షేత్ర దక్షిణత తటా(౪) క పశ్చిమత పెఱుకపఱంబు బ్రహ్మణక్షేత్ర ఉత్తరత నిడుంబఱుప (౫) స్త పువ్వత దోణవాది పస్త బ్రహ్మణక్షేత్ర దక్షిణత పతకణ్డనామ బ్రహ్మ (౬) ణక్షేత్ర పశ్చిమత వెపెఱుకణ్డె నామ బ్రహ్మణక్షేత్ర....."

ఈ పైపాఠమున ఎత్తుగీత లిచ్చి బండి 'ఱ' గ వ్రాయబడిన వన్నియు, ఇట్టిసంకేతము కలవే. 'నుతుల పఱు'లోని చివరియక్షరమునకు ద్విత్వము లేనందున దానిని నూతులపాడుగా చదువవలెను కాని 'నుతులపఱు'గా చదువరాదని యొకవేళ ఆక్షేపము వచ్చిన రావచ్చును. కాని ప్రాచీనశాసనములలో ఇప్పుడు ద్విత్వముతో నున్నవి

* ఈ ( ) కుండలీకరణమున నున్న సంఖ్యలు శాసనపు రేకుమీది పంక్తులను దెలుపును.

పూర్వము ద్విత్వములేకుండ గనబడుటయు కలదు: కొంబఱు (ద్విత్వములేదు); నిడుంబఱు (నిడుమ్బఱు; దానికిపూర్వము ద్విత్వములేదు). ఇట్లే, కొమ్బఱు (నరేంద్రమృగరాజ విజయాదిత్యుని శాసనము), ట్రండపఱు (మూడవ విజయాదిత్యునిశాసనము), వంగిపఱు (రెండవ విజయాదిత్యుని శాసనము), మిఱు (మంగియువరాజు శాసనము) మొదలైన ద్విత్వములేనిపదములను జూపవచ్చును. అందువలన దానికి ద్విత్వము లేకపోయినను అది 'నుతులపఱు' కాకపోదు. ఇప్పుడు 'నూతులపా'డను గ్రామము కలదని ఒకవేళ 'నుతులపఱు' అని యున్నదానిని సంపూర్తిగా సంస్కరించి 'నూతులపాడు'గ చదివిన 'నిడుంబఱు'ను 'నిడుంబడు'గను, 'కొంబఱు'ను, 'కొంబడు'గను, 'మిఱు'ను 'మిడు'గను చదువవలసివచ్చును. ఈపేర్లుగల గ్రామము లున్నట్లు వినము. తరువాతి చాళుక్యశాసనములలో 'గణ్డేఱు'గ వ్రాయబడినపదము మొదటి జయసింహవల్లభుని శాసనమున చర్చలోనున్న లిపిసంకేతముతో 'కన్తేఱ' అని కలదు. రెండవయక్షరములోని 'ఱ' బండి'ఱ' కాదు 'డ' అనుకొన్నను చివరియక్షరము పరిణామమున సూచించిన ౧౪-వ రూపమును బోలియున్నది.

౬. శ్రీశాస్త్రిగారు క్రిందటి భారతిసంచిక ౧౧౭౪-వ పుటలో "సత్యాదిత్యచోళమహారాజు తెలుగు శాసనమును ప్రకటించిన హెచ్. కృష్ణశాస్త్రిగారు దానిలోని 'చిటుంబూరు' అను దానిని 'చిఱుంబూరు' అని చదివిరి. అది 'చిటుంబూరు' అని చదువుటే సరియని నానమ్మకము" అనియు, ౧౧౮-వ పుటలో 'చిఱుంబూరు' అని యితరులు చదివినతీరుతో పదముకలదు. అందలి 'ఱు' లిపి +-చిహ్నము చుట్టును సున్నచుట్టి కొమ్మిచ్చిన ట్లున్నది. ఇదిహూడ'డు'గా చదివిననే 'చిలుముకూరు' అను శబ్దనిష్పత్తికి సరిపడును. కాని యీపదమే కృష్ణశాస్త్రిగారు ఎపిగ్రాఫియా ఇండికాలో ప్రకటించినశాసనమున 'చిఱు(ష్టు)ంబూరి' అని యుండెను. దీనినిబట్టి 'ట' కును దీనికిని గూడ సంబంధ ముండినట్టు తోచెను." అనియు వ్రాసియున్నారు: అనగా చిఱుంబూరు అనుపేరులోని రెండవయక్షరము సత్యాదిత్యచోళశాసనమున 'ఱు'గ నుండెనుకాని అది కృష్ణశాస్త్రిగారు చదివినట్లు 'ఱు' కాదనియు, ఆయక్షరమే ఆపేరులోనే వేరొకశాసనమున +గుర్తువేసి దానిచుట్టు సున్నచుట్టిన ట్లుండెననియు, 'ట', 'డ'లకు ఎక్కువ సంబంధ మున్నదిగనుక ఈ+గుర్తుచుట్టు సున్నగల యక్షరమునకును 'డ'కును గూడ సంబంధముండవలెననియు, దానిని 'డ'గ చదివిననే 'చిలుముకూ'రను శబ్దనిష్పత్తికి సరిపోవుననియు వారియభిప్రాయము. నేనిచట

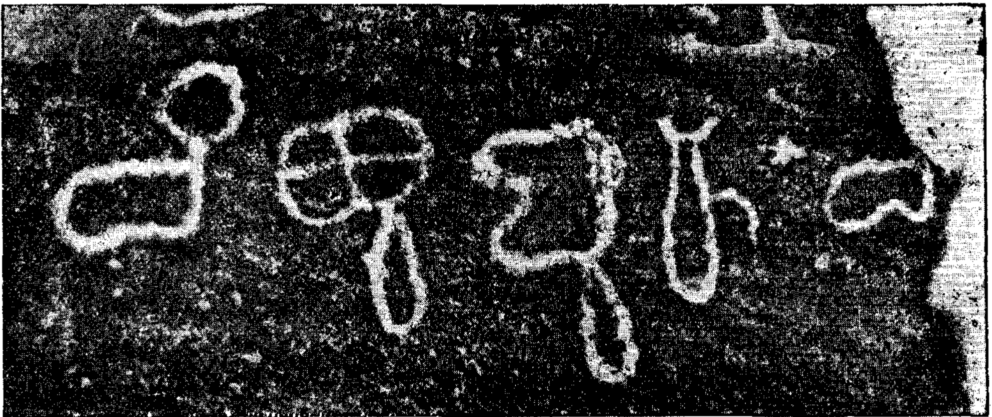

చి ఱుం బూ రి ఉ త్త

చిఱుంబూరి (సత్యాదిత్యచోళరాజు శాసనము)

ఆపేర్ల ప్రతిబింబములను శాసనములనుండి విడిగా దీసి యిచ్చుచున్నాను. వాటిని చూచినచో సత్యాదిత్య చోళరాజు శాసనమునందలి 'చిఱుంబూరి' అనుదానిలో బండి'ఱ'యే కలదనియు, కృష్ణశాస్త్రిగారి పాఠము సరియైనదే యనియు తేటపడును.

అదియునుంగాక 'చిఱుంబూరు'లో బండి'ఱ'గాక శాస్త్రిగారు చెప్పినట్లు 'డ'కారమే యుండవలసియున్నను శబ్దనిష్పత్తి శాస్త్రమునననుసరించి యది 'చిలుంబూరు', 'చిలుమూరు'గా మారునుగాని 'చిలుమకూరు'గా మారదు. అదియటుండ విక్రమాదిత్యచోళమహారాజు శాసనమునగూడ అది బండి 'ఱ' తో 'చిఱుంబూ'రనియే రెండవయక్షరము ఈ + గుర్తుచుట్టు ఇంచుమించు సున్నచుట్టిన సంకేతమున గలదు. ఈయక్షరము రెండు వేరువేరు శాసనములలో ఒకే పేరులో రెండురీతులగనబడునప్పుడును, అందొకరీతి యక్షరము మనకు బండి'ఱ'యని స్పష్టముగ దెలియుచున్నపుడును రెండవరీతి నున్న యక్షరముకూడ పేరొకటే కనుక అదేవిధమైన యుచ్చారణముగల యక్షరమే యని నిశ్చయించుట యుక్తము. అందువలన ఈ + గుర్తుచుట్టు సున్నచుట్టగా నేర్పను సంకేతముకూడ బండి 'ఱ' అనియే నేను నమ్ముచున్నాను. ఈసంకేతముతో నున్న 'చిఱుంబూరు' పేరుగలశాసనము సత్యాదిత్యచోళ శాసనముకంటె ప్రాచీనముకాదగునని నాతలంపు.

చి ఱు బు రు

కలదు. దీనిలోని బండి'ఱ' క్రీ. శ. పదవ శతాబ్దిపరకే కాక విజయనగరాధీశుడైన బుక్కరాయల కుమారుడగు హరిహరరాయలకాలమున క్రీ. శ. ౧౩౮౨ నాటివఱకు గూడ కలదు. క్రీ.శ. ౧౩౮౨ నాటి యాతని చిలుమకూరి శాసనమున ఆపేరు బండి'ఱ'తో 'చిఱుమకూరు'గ నున్నది. అందువలననే అది ఇటీవల 'చిలుమకూరు'గ మారుట సంభవించినది. శబ్దనిష్పత్తిశాస్త్రమునుబట్టి 'చిఱుమకూరు' 'చిలుమకూ'రగుట సంగతమే.

మరియొక శాసనమున వచ్చిన ఈపేరులోనే

౩. ఈవిధమైన యక్షరము నెల్లూరుమండలము నుండి ఇటీవల నేను తెచ్చిన ప్రాచీనాంధ్రభాషాశాసనములలో చాలచోట్ల కనబడుచున్నది. ఈశాసనములు కొన్నిటిలో వచ్చు 'ఆచాఱ్లు', 'ఈఱ్లు' అను పదములలో కడపటి సంయుక్తాక్షరములలోని ఎగువయక్షరము ఈసంకేతముననే కలదు. ఒకటి రెండు ప్రతిబింబముల నిచట నిచ్చుచున్నాను. అందు దీనిని చూడదగును.

శ్రీవెళ్ళుగుణ్ణ ఆచాల్లు
పణికేసిరి.

శ్రీకలువాది ఆచల్లుకే
సినపణియు

కేసిరి, కేసిన అను పదములు మనయిప్పటి చేసిరి, చేసిన పదములే. కన్నడమున 'క' కారముతో నున్నవి తెలుగున చకారముగ మారిన యుదాహరణము లనేకము లీయవచ్చును (క్రెయ్యి-చెయ్యి; కిఱు-చిఱు; కిలుమ్ము-చిలుము-ఇత్యాదులు).

మఱియొక శాసనమున 'ఈల్లు' అను పదము ఈ సందర్భమున వచ్చును:

...శ్విప్ప రాజు ల్పాలఱేగారికి పన్నాస ఈ
చ్చినవారు దానికి సక్కి కొణ్డకావ్యాట్ల కొణ్డ

యరు నద్ళబోళ నడపయ గోరణ్డళ పేరయ దేనమ్బఱితి ము(?)దుట్ల కొణ్డయరు పట్రి (?) ముదుఱదు ఈఱ్లునలువురాయుతోఁటు ఏవుదు ఊరెల్ల సక్కి వ్రసినవాన్రు...

ఎత్తుగీటు లిచ్చినచోట నేను బండి'ఱ'గ చదివిన అక్షరసంకేతము చర్చలోనున్న దానిని బోలియున్నది. (ఒకసున్న, దానికిమధ్య అడ్డుగీటు).

ఈపై పదములలో ఆసంకేతమును 'డ' గ చదివిన 'ఆచాఱ్లు'[1] అను దానిని 'ఆచాడ్లు' గ చదువవలసి వచ్చును. అట్టిరూప మున్నట్లు నే నెరుగను. అదియును గాక 'ఈఱ్లు నలువురాయు' అన్నచోట 'ఈఱ్లు'[2] అను దానిని 'మీరలు'గా అర్థముచేసుకోవలెనేమో. మీరు, నేను, నీవు మొదలగుపదములకు ఈరు, ఏను, ఈవు మొదలగునవి ప్రాచీనరూపములు. అందువలన 'ఈఱ్లు నలువురాయు' అనుదానిని 'మీరలు నలువురయు' అని గ్రహింపవలసియుండు ననుకొందును. ఇట్టి సందర్భమున ఆపదమును 'ఈడ్లు'గ గాక 'ఈఱ్లు' గనే చదువవలసియుండునని నాయభిప్రాయము. 'ఊరు' 'మడి' పదములకువలె బహువచనమున, 'ఈడ్లు' రూపముమాత్ర మేలయుండరాదను ప్రశ్నకలిగిన కలుగవచ్చును. కాని, ఏవియోకొన్ని పదముల బహువచనరూపము 'డ్లు'గ కనబడుచున్నది గనుక అన్నిటికి బహువచనమున నట్లే 'డ్లు' రూప ముండునని భావించుట సమంజసముకాదు. పురి, తేరు, మేడ, పాడు, అరి, గోడ, ఈమొదలైన పదములకు బహువచనమున 'డ్లు' రూపమురా నవకాశము లేదనుకొందును. ఈకారణముల ననుసరించి ఆపదములను 'ఆచాఱ్లు', 'ఈఱ్లు' గనే చదువవలసి యుండుననియు, ఆయక్షరమును బండి'ఱ'గనే చదువవలెననియు నానమ్మకము.

౮. 'ఆదిత్యన్రు', 'ఉన్రి', 'పొన్రు', 'వాన్రు' అను రూపములు కర్ణాటభాషలోగాని, ద్రవిడభాషలో గాని లేవనియు, అందువలన ఆలిపిసంకేతమును 'డ' గనే చదువవలెననియు శ్రీ శాస్త్రిగారనుచున్నారు; కాని ఒన్రు, మూన్రు ఇత్యాది రేఫోచ్చారణము కలిగిన పదములు అరవమున గొన్ని యిప్పటికినికలవు; కన్నడమునను గలవని విందును. ఇప్పటివఱకు నిట్టి యుచ్చారణముగల పదములు కర్ణాట, ద్రవిడ భాషలలో నుండినచో ప్రాచీన కాలమున నిట్టి వనేకము లుండియుండునని విశ్వసింపదగును. అది యటుండ 'మూన్రు' 'ఒన్రు' మొదలైన పదములనుండియే 'మూణ్డు': మూఱు; ఒణ్డు: ఒరు మొదలగు రూపములు కలిగినవని నాయభిప్రాయము. అట్లే కానిచో మూఱు, ఒరు మొదలగుపదముల కారూపము లెట్లు సిద్ధించినవో అరయవలసి యుండును. ఈకారణము ననుసరించి కూడ ఆసంకేతమును బండి 'ఱ' గనే చదువవలసియుండునని నాతలంపు.

౯. మఱియొక విషయము: కడు ప్రాచీనకాలము నుండియు తెలుగు రచనమున సంస్కృతవర్ణక్రమమే యనుసరింపబడుచుండెననువిషయము ప్రాచీనశాసనములను దిలకించిన బోధపడగలదు. అందువలన కడు ప్రాచీనకాలపు తెలుగు రచనలో అనునాసికములనే కాని పూర్ణానుస్వారములను గాని, అర్ధానుస్వారములను

1. ఈ లిపిసంకేతము ఈ పదమున గనబడుట వింతగ నున్నది. ఇది ఆర్యభాషాపదమే యైనచో ఈ సంకేత మిచట ప్రామాదికమయి యుండవలెను.

2. ఇచ్చటి సందర్భము ననుసరించి దీనిని 'వీరలు' గ అర్థముచేసుకొనుట యుచితముగునేమో కాని 'మీరు' అను దానికేకాని 'వీరు' అనుదానికికూడ 'ఈరు' అను ప్రాచీనరూపము వ్యాకరణముల గానరాదు. ఒకవేళ 'ఈరు'అను రూపము ప్రాచీనకాలమున 'మీరు', 'వీరు' పదములు రెంటికిగూడ నుండెనేమో. అయినను దీని విషయమై ఇంకను యోజింపవలసి యున్నది. ఈపదమే మొదటి జయసింహవల్లభుని విప్పఱ్ల శాసనమున హ్రస్వ 'ఇ' కారముతో 'ఇఱ్లు' అని యున్నది. ఒకచోట 'ఇ' కారమును, వేరొకచోట 'ఈ' కారము నుండుటకు గతమేమో. ఇం దేది ప్రామాదికమో ఏది సరియైనరూపమో. దీనియర్థమును గురించియు, పదస్వరూపమును గురించియు ఇంకను ఆలోచింపవలసి యున్నది.

గాని గాంచము. కాలక్రమమున పదవర్ణక్రమముకూడ మార్పునంది యాయనునాసికములే పూర్ణానుస్వారములుగను, అర్ధానుస్వారములుగను మారెనని యెల్లరంగీకరింతురు. మన 'అహదనకర' శాసనము తెలుగుభాగమున పదవర్ణక్రమమునగూడ పూర్ణానుస్వారము లున్నను చాలచోట్ల అనునాసికములు లేకపోలేదు. చర్చలో నున్న లిపిసంకేతముగల పదములలోగూడ అనునాసికము కలదు. శ్రీ శాస్త్రిగారు చెప్పునట్లు ఆసంకేతమును 'డ' గ చదువవలసియున్నచో పూర్వము పాటింపబడుచుండిన సంస్కృత వర్ణక్రమపద్ధతి ననుసరించి తదక్షరమునకు బూర్వము తద్వర్గానునాసికమైన 'ణ' యుండవలెను గాని 'న' యుండరాదు. ఒకవేళ అట్లుండుట లేఖక ప్రమాద మనుకొందమన్న శాసనమున నీలిపిసంకేత మెన్నిచోట్లవచ్చినదో అన్నిచోట్లనుగూడ తత్సంయుక్తాక్షరమున 'న' వర్ణమేకాని 'ణ' వర్ణము వ్రాయబడక పోవుటవలన దానిని లేఖకప్రమాదముగ బరిగణింప వీలు లేదు. చూడుడు :

౧౫-వ పంక్తి	—రేణ్డు	౨౬-వ ,,	—పసిణ్డి
౧౯-వ ,,	—దణ్డు	౨౬-వ ,,	—వెటన్ద
౨౧-వ ,,	—రేణ్డు	౨౯-వ ,,	—వెటన్ద
౨౪-వ ,,	—పణ్చిన	౩౧-వ ,,	—కణ్చె

౩౨-వ పంక్తి—నన్ది

ఈ పదములన్నిటిలో వచ్చిన సంయుక్తాక్షరములలో రెండవయక్షరము ఏవర్గమునకు చెందినదో ఆవర్గము యొక్క అనునాసికమే మొదటి యక్షరముగ నున్నది. ౩౧-వ పంక్తిలోని 'కొణ్డుక' పదముతక్క నేను బండి 'ఱ'తో చదువవలెననుచున్న 'కొన్ఱుక', 'కన్ఱిఅము', 'గన్ఱాన్ఱు' పదములే పైవర్ణక్రమమునకు విరుద్ధముగ నున్నవి. ఈలిపిసంకేతము వచ్చినచోటనెల్ల 'న' కారమే వచ్చుటచేత 'కొణ్డుక' అనునది లేఖక ప్రమాదమైన గానలసి యుండును లేదా అది 'కొన్ఱుక' వంటి 'ఱ' కార యుతములైన పదములు 'కొణ్డుక' వలె 'డ'కార యుతములుగ మారుచుండిన మార్పుకాలమైన నైయుండవలెనని నా యభిప్రాయము. అదియునుగాక ఈలిపిసంకేతముగల సంయుక్తాక్షరమున అనునాసికమే వచ్చినచో అది 'న' వర్ణముగనే యున్నది కాని ఏశాసనమునను 'ణ' వర్ణముగ లేదు. కొన్ని శాసనములలో ఈసంకేతముతోను, 'న' అనునాసికముతోను వచ్చిన పదములను గొన్నిటి నిచ్చుచున్నాను చూడుడు :

శత్యదితున్ఱు ఏఱుచున్ఱి వేవాన్ఱు వచ్చువాన్ఱు	— సత్యాదిత్య చోళ మహారాజు శాసనము.
కన్ఱేఅవాటివిషయ	— మొదటి జయసింహవల్లభుని శాసనము.
అచ్చినవాన్ఱు	— వైదుంబ శాసనము.
తొరుమున్ఱి	— పృథివీ వల్లభచోళుని శాసనము.
అచ్చువాన్ఱు	— విక్రమాదిత్య శాసనము.
మగన్ఱు	— ముడివేడు శాసనము.
ఏఱువాన్ఱు విన్ఱినాయకున్ఱు	— వైదుంబ శాసనము.
చేయి? న్చినవాన్ఱు అచ్చిన వాన్ఱు	— బుడమనరాయలపాటి శాసనము.
మగన్ఱు మున్ఱు	— పెట్లూరి శాసనము.
ముదిగొన్ఱ	— విష్ణువర్ధనుని శాసనము.

ఈవిధమున ఈసంకేతము ఎచ్చటవచ్చినను ఎగువ యక్షరము 'న' వర్ణమేకాని 'ణ'వర్ణముకాదు. పైనిచ్చిన యీపదముల పట్టికలో అన్నిశాసనములలోను ఈసంకేతము వచ్చినచోట ఒకేరీతిని 'న'వర్ణమే కనబడుచున్నపుడు ఈవ్రాతను ప్రామాదికముగ నేను గ్రహింపజాలను నిశ్చయమైన యేదో యొకపద్ధతికి కట్టుబడియే నాటిశాసన లేఖకులు అట్లు వ్రాయుచువచ్చిరి కాని ప్రమాదవశమున నట్లు వ్రాసియుండలేదనియే నానమ్మకము. ఈకారణమువలనగూడ ఆలిపిసంకేతము 'డ' కాదనియు బండి 'ఱ'యే అనియు నానమ్మకము.

౧౧. శ్రీశాస్త్రిగారు వారివ్యాసమున నొకచోట 'డ'కు రెండురూపములు ఉండెడివని తలంపవలె

వని వ్రాసియున్నారు. ఒకే యక్షరమునకు రెండురూపము లుండెడివనియే అంగీకరించుచో శకటరేఫమునకే రెండురూపము లుండెడిననియు, ఈలిపిసంకేతము ఈ విడిగవచ్చిన బండి'అ'యొక్క రూపాంతరమనియు నేల తలంపరాదు?

ఈ పైకారణము లన్నిటివలననే నింతవఱకు ఆలిపి సంకేతమును బండి'అ' అనియే నమ్ముచున్నాను. నాయభిప్రాయము ప్రకారము బండి'అ' వర్ణము పరిణామమున పెక్కురూపములను బొందినది. కాని యీవర్ణము పరిణామమున ఈదశలో ఈరూపమును బొందినదని యితరవర్ణములవిషయమునవలె దశలు నిర్ణయించి మార్పులను నిశ్చయింపలేము కాని యది పొందిన రూపాంతరములను మాత్రము జూపవచ్చును. ఒకేశాసనమున ఆయక్షరము పొందుచుండిన మార్పురూపములనే కాక అంతకుపూర్వపు రూపములను గూడ జూడగల్గుటయు తటస్థించును: అనగా పరిణతిపొందుచుండిన రూపములు క్రమముగా వాడుకలోనికి వచ్చుచుండినను, ప్రాచీనరూపములపైగూడ లేఖకుల కభిమానము పోలేదనియే దానినిబట్టి మనము గ్రహింపవలసి యుండును. అందువలననే 'అహదనకర'శాసనమున కొంచెము బాగుగ పరిణతిపొందుచుండిన 'అ' వర్ణముతోపాటు, తత్ప్రాచీనరూపముకూడ అందు కుదురుకొనియుండుట తటస్థించెనని నాతలంపు.

నే నాలిపిసంకేతమును బండి'అ'గ చదువుటకు నాకు ఇంతవఱకుగల కారణముల నెఱింగించితిని. ఈ పై కారణములను కాదనుటకు దగుహేతువులుండి ఆలిపి సంకేతమును 'డ'గనే చదివితీరవలెననుటకు ప్రబలాధారము లున్నచో ఇంతవరకు చాలమంది శాసన పరిశోధకులు ఆలోచితముగనో, అనాలోచితముగనో చేయుచున్న తప్పు సవరణకాగలదు.

నాయభిప్రాయప్రకారము ఈశాసనము మూడవ విష్ణువర్ధనుని (క్రీ. శ. ౭౧౮-౭౫౧) నాటిది; శ్రీశాస్త్రి గారి యభిప్రాయము ప్రకారము ఇది అయిదవవిష్ణువర్ధనుని (క్రీ.శ. ౮౪౭) నాటిది. ఇందు ఎవ్వరిదయినను-మూడవ విష్ణువర్ధనునికిగూడ పూర్వమున్న ఆంధ్రభాషాశాసనములు కొన్నికలవు. వాటిలో ఎక్కడనో కొన్నికొన్ని పదములుతక్క దీనివలె ఇంతబొత్తుగా అర్థముకాకుండనున్న శాసనమేదియు లేదు. ఆశాసనములలోని భాష యింతకంటె కొంచెము బాగుగ అర్థమగుచుండినపుడు ఈశాసన భాష ఇంత దురవబోధముగ నుండుటకుగూడ కారణ మరయవలసియున్నది. ఏమాత్రము నీభాష యర్థముకాని కారణముననో యేమో-బాగుగ జ్ఞాపకములేదు- ఫ్లీటు దొరగారు ఈశాసనమును నమ్మరానిదానిగ దలంచియున్నారు. సంస్కృతమునకే యఖండగౌరవముండినట్టియు, దానలేఖ్యములను వ్రాయింపవలసి వచ్చిన సందర్భమున స్మృతిప్రమాణములను బట్టి రాజులు సీమావధులతోగూడ తామ్రశాసనముల నెల్ల సంస్కృతముననే వ్రాయించుచుండినట్టియు నాకాలమున నీశాసనమున మూడు పెడల తెలుగు రచన యుండుట విడ్డూరమే. పదునొకండవ శతాబ్దినుండియే సీమావధులను వ్రాయుసందర్భమున తెలుగు విపులముగ వాడబడుచు వచ్చెను. ఇంతవరకు దొరకిన తామ్రశాసనములను బరిశీలించినచో క్రీస్తుశకము పదవశతాబ్దికి పూర్వము అసలు శాసనభాగముననే తెలుగున్న శాసన మిది యొక్కటే. ఈకారణములవలననో యేమో ఫ్లీటుదొరగారు దీనిని నమ్మరానిదానిగా దలచుట. ఒకవేళ చరిత్రవిషయకముగ నిది సరియైనశాసనము కాదని త్రోసివేసినను ఇందలి పదజాలమునకు సరియైన స్వరూపమేర్పడి అర్థవివరణమే కుదిరినచో నిది యాంధ్రభాష కమూల్యాలంకారమనుటకు సందియము లేదు.

౧

సందెపసపులనిగ్గు తేఁటప
సందుమొయిలు ముసుంగుసందున
సందడిలు బాలెంత కొండల
చలువఁ గీర్తింతుఁ.

౨

చరులపొదిగిట మోము సుమమం
జరులు విరియఁగ నీటిముత్తెపు
సరులఁ బుడికిళ్ళాడు పసిసెల
చనవు దీవింతుఁ.

౩

పొదలమాటున రొదలపాటలు
పొదల దాఁగిలి మూఁతలను శశి
గదిమి పర్యాటించు చిఱుసెల
కన్నె భావింతుఁ.

౪

రంగదమృత తరంగయుత హృ
ద్రంగమున నవభావమాలా
రంగవల్లులఁ బెట్టుసెలజవ
రాలి వర్ణింతుఁ.

౫

చల్లచల్లని తలపుతెమ్మెరఁ
జల్లుమేసి విలాస సంపద
జల్లు గాఁగ నటించి చనుసెల
చాను వర్ణింతుఁ.

౬

అమల నూతనరాగ చిహ్నము
లమర మంజిమ యౌవనపుభా
రమున నడుగిడు సెలపొలంతుక
రకము వర్ణింతుఁ.

౭

సానునయవర్తనము రాగర
సానుభూతియుఁ జాటు చరితము
సానువుల లిఖియించికొను సెల
చాన నుతియింతుఁ.

౮

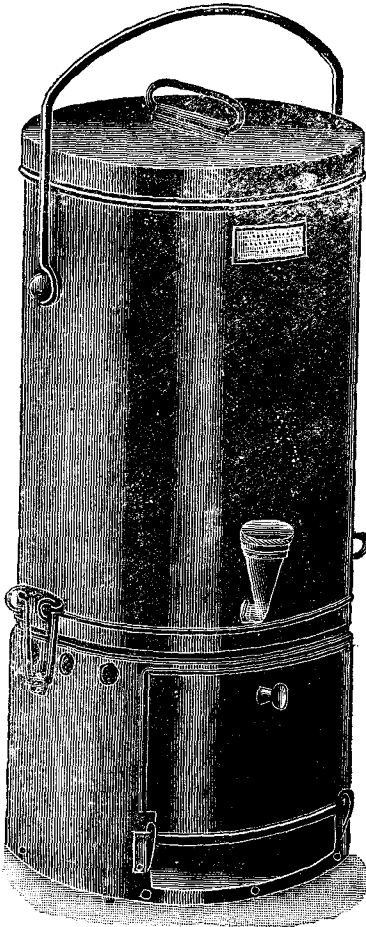
మానమున నోడుదుడుకులకు నను
మాన మందక, ప్రియునికై పవ
మాన వేగముతోడఁ జను సెల
మగువ నుతియింతుఁ.

౯

బిరబిరం జని ప్రియుని కౌఁగిట
విరిసి కరఁగి తదీయవీచుల
విరతిఁ జెందెడు సెలపడంతుక
ప్రేమ దీవింతుఁ.

'వా పి ని'

పేటెంటు అభివృద్ధి చేయబడిన ఆవిరి కుక్కరు

కుక్కరులన్నిటిలోను **'వాపిని'** అనునదియే కడపటిది. దీనికై మీరందరును వేచియున్నారు. దీనిని చూచినంతమాత్రముననే ఒకటి మీవద్ద యుండవలెనని మీరు తప్పక కోరెదరు.

బాయిలరు వలె గట్టిగానుండి, ఆభరణమువలె ప్రకాశించుచు, అన్నియు పూర్తిగా గల వంటసామానులు. పై భాగమంతయు ఇత్తడితో తయారు చేయబడినది. లోనగలపాత్రలు అలుమూనియముతో తయారుకాబడి యున్నవి. మోయుట సులభము, పరిశుద్ధముచేయుట సులభము:

నీరు ఎంతవరకుండునది కనబడుచునే యుండును. ఇతర కుక్కరులయందుండు లోపములేవియు **'వాపిని'** యందు లేదు. ఇది చక్కగా పనికి ఉపయోగించుటకే తయారు చేయబడినది కాని ఆటవస్తువుమాత్రము కాదు. ఏరకము మంటవస్తువులు అనగా బొగ్గు లేక స్పిరిట్ లేక గ్యాసు లేక కిరసన్ పొయ్యి మొదలగువాటిలో దేనినైనను ఉపయోగించవచ్చును.

ధర రు 12-8-0 నుండి రు 25 ల వరకు గలదు.

పూర్తివివరములకు వ్రాయుడు.

బెంగాల్ కెమికల్ అండు ఫర్మాటికల్ వర్క్సు,

లి మి టె డ్; క ల క త్తా.

మేము మాత్రమే మీ ఆదరణ

కర్హులమనుట కేమి కారణము?

మావద్ద వక్కటేధరగాని బేరములేదు గాన దళారులతో పనిలేదు. వృథా ధనవ్యయమును కాలవ్యయమును కలుగదు.

మావద్ద కొనిన నగ లన్నిటికిని మేము పూచీ పడెదము. ఉత్తరువు (ఆర్డరు) చేసిన పిమ్మటనైనను మేము పంపిన నగలు నచ్చనిచో వాటిని తిరిగి పుచ్చుకొని వానికి బదులుగా మరికొన్ని నగలనుగాని లేక రొక్కమునుగాని కోరినప్రకార మిచ్చెదము.

నగల నన్నిటిని మాకర్మాగారమునందే మాస్వంత పరిశీలనక్రింద చేయించెదము.

మాకు 30 సంవత్సరములనుండి నగలవ్యాపారములో అనుభవముకలదు గాన మీరు మావద్ద నగలనుకొనుటలో పనితనమునందు మీకులాభము కనబడును.

మేము పనివాండ్రమును నగలను చేయుటలో ప్రవీణులమునుగూడ నగుటచే మీకు తృప్తికలుగునట్లు నగలనుచేసి పంపగలుగుదుము.

మావద్ద నగలుచాల నమ్మకమైనవనుటకు 30 ఏండ్లనుండి మే మీ వ్యాపారమును జరుపుచుండుటయే ముఖ్యనిదర్శనము.

మీరిచ్చిన సొమ్ముకు సరియగుమూల్యమునే మీకు చెందజేసెదము.

మావద్ద నొకసారికొనిన మీకే నమ్మకము కలుగును.

సురాజ్‌మల్ లల్లూభాయ్ అండు కో.,

నమ్మకమునకు వాసికెక్కినవారు,

313 ఎస్ప్లనేడు, మదరాసు.

కలకత్తా | తిరుచునాపల్లి | బొంబాయి | రంగూను

12, లాలుబజారుస్ట్రీటు. 135, బిగ్‌బజారుస్ట్రీటు. 359, కాల్బాదేవీరోడ్డు. 134, మొగలుస్ట్రీటు.

ఆంధ్ర నాటకరంగము

శ్రీయుత దేవులపల్లి
వెంకట లక్ష్మీనరసింహారావు గారు

ఆంధ్రమున రసాత్మకము లయిన నాటకములు నిజముగా కడు కొద్దిగా నున్నవి. చక్కని, మంచినాటకములు—ప్రదర్శన యోగ్యములయిన నాటకము లింకను వ్రాయబడవలయును. నాటకములును, నాటక ప్రయోగములును గూడ నాంధ్రమునందు ఒకకొంతవరకు పెరిగి పిమ్మట అభివృద్ధి గాంచలేక 'గిడస' బారినరీతి, మడగుజ్జువాని శరీరమువలె నయిపోయినవి. అయినను ఇపుడున్న నాటకములలో కథానైజముచేత నే రసపూరితములయిన రంగములుగలవి కొన్ని కలవు. అట్టి వుండుట బట్టియే ఆనాటకప్రదర్శనము లెంతపాడువారు

శ్రీయుత దేవులపల్లి వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావుగారు

చున్నను భావనచేత ప్రేక్షకులు నటులు తెచ్చిపెట్టిన కొరంత లేకుండ జేసికొనగలుగుచున్నారు. అందువలన కొన్ని నాటకము లెన్ని సారులు ప్రయోగించినను, ఎట్టినటులాడినను రసవిహీనములయి పాడువారుటలేదు. చిత్రనళీయమున బాహుకుని వియోగ సంతాపమును, సారంగధరనాటకమునందు చిత్రాంగి మనోవేదనయు, హరిశ్చంద్రుని కథయందు ఆపదచ్యుత సార్వభౌముని దుఃఖార్తులును, రామదాసునందు గోపన్నగారి భక్తిపారవశ్యమును, అమాయకపు విశ్వాసమును ఆంధ్రుల రక్తనాళములందు రక్తముతోపాటు జీర్ణించిపోయి ప్రవహించుచున్నవి. ఇంకను ఇట్టియుదాహరణము లెన్నియేని యీయవచ్చును.

తాను ధరించుపాత్రను అనుభవముచే తెలుసుకొని యందు లీనమైపోయి తన్మయత్వమునటించు భావనామూర్తియు, అనుభవజ్ఞుడగువాడే నిజమయిన నటు డనిపించుకొనును. అనుభవ, భావనలలో నేది లోపించినను నటుని అభినయము, నటన పరిపూర్ణత్వమును పొందనేరవు. నటుడు తన జీవితమునం దనుభవించిన కష్టసుఖములయనుభవసారమైన రసములను మాత్రమే భావనాప్రజ్ఞచేత నినుమడింపజేసి ప్రదర్శింపగలడు. కావున ప్రతినాట్యజీవియు అన్నిరసములను ప్రకటింపజాలడు. అన్నిరసములను సమముగా ప్రక

టింపజాలిన నటు లెవ్వరయిన రసమూర్తులు ఒక రిద్ద రెక్కు-డయిన నుండవచ్చును. అట్టి వారు మహాప్రతిభాశాలురు. వారి జీవితము కేవలము రసాత్మక మైనదిగా నుండును. సాధారణముగా ప్రతినటుడును తనప్రకృతికి సహజము లయిన రసములనే బాగుగా నటింపగలడు.

బాహుకుడు

"ఆహా! దమయంతీ! నీ నలు నిట్లు పరిభవింతువే!"

ఈ కాలపు నటులలో మనము సాధారణముగా జూచు నాటకములలో చిత్రనళీయము నందు నలునిపాత్రమును కడు నేర్పుతో నించుమించుగా సమానముగా నిర్వహించిన నటులనేకులను గాంచితిని. కాని, బాహుకపాత్రముతో సంపూర్ణముగా నైక్యమయిపోయి ప్రదర్శించిన నటులలో శ్రీయుత దేవులపల్లి వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావుగారివంటి నటులను ఇంకొకరిని గాంచియుండలేదు. బాహుకుడు వీరియందు మూర్తీభవించినట్లుండును. వీ రా పాత్రకు ఒప్పినట్లు ఒరు లొప్పి యుండలేదు. కేవలము అనుభవైకవేద్యము లయిన రసభావములను, ప్రియభార్యావియోగము వలనను, ఆమె కపట ద్వితీయస్వయంవరవార్త వినుట వలనను, అసలే క్రుంగిపోయిన జీవితమున సంతాపవహ్నిచే రగులుకొనిపోవుచున్న హృదయభారమువల్లను జనించు దురంత దుఃఖభావ తరంగములను భావనామూర్తి లయిన నరసింహారావుగారు అత్యద్భుతముగా నటింతురు. బాహుకవేషము వీరిసొమ్ము. వీరి ప్రకృతిలో బాహుకుని నిర్వేదము, దైన్యము, బలవత్తరవిధి యిమిడియున్నవి కాబోలు!

నరసింహారావుగారియందు రామదాసు పాత్రము గూడ రసస్ఫూర్తి జెందియుండును. నామిత్రులు సూరిశాస్త్రిగారు రామదాసుని గూర్చి వ్యాఖ్యానముచేయుచు వ్రాసిన యంశములు వీరి నటనయందు మూర్తీభవించి యుండును. నరసింహారావుగారి రామదాసునకు రాముడు కంటికి కగపడును. వారి భక్తిస్వభావములో బాలకచేష్ట లగుపడును. రాముని, తనతో ఆడుకొను సైదోడువలె, తమ్మునివలె, ముద్దులమఱదివలె, గొప్ప గుణరాశివలె, సకల సద్గుణసంపన్నుడగు స్నేహితునివలె భావించి, భక్తిపారవశ్యముతో ధ్యానము

చేయుచు రామదాసునడకల నడతురు. వీరు

రామదాసు

"ఆ! రామా! వచ్చితివా! కరుణకల్గెనా!......"

మొదటినుండియు రాముని వశపరచుకొను చిత్తవృత్తి నగపరుచుచు నడుమ నడుమ భక్తి భావపరంపరల తేలి యాడుచు, అపుడపుడు దుర్భరదుఃఖాతిశయముచే కలిగిన నాస్తికపుట విశ్వాసమును గనబఱుచుచు తుదకు మనోవీథి యందు రామసాక్షాత్కారము కలిగినపుడు జనించు ఆనందమును మహాద్భుతముగ జూప గలరు. భక్తిపరవశులయి అడుగడుగునకు రామ నామసంకీర్తనము జేయుచు నటించునపుడు వీరిని జూచినవారు రామదాసుయొక్క అపరావ తారమా యని భ్రమింతురు.

నరసింహారావుగారు ప్రతిబింబింపజేయు పాత్రలలో నూతనమైనది నందసామ్రాజ్య వినాశకుడైన చాణక్యునిది. ఈపాత్ర నిదివర కెవ్వరును ప్రదర్శించియుండలేదు.(?) చాణక్యు డుమహాప్రతిభాశాలి; ప్రతిహింసాపరాయణుడు; బ్రాహ్మణాభిమాని; బ్రాహ్మణోత్తముడు; చంద్రగుప్తునిచేత మౌర్యసామ్రాజ్యము స్థా పింపజేసి యేలించిన ఆచార్యుడు; ఒకసారి బ్రాహ్మణప్రభావము సకల భారతవర్షమున కును కన్నులకు మిరుమిట్లు గొలుపునట్లుచేసిన

చాణక్యుడు

"ఒకనాడీ భిక్షుకునిపాదములపై బడి ప్రాణ భిక్ష పెట్టుమని ప్రార్థించెదవు! నేను నీ కాభిక్ష పెట్టను......"

అసాధారణప్రజ్ఞాన్వితుడు. కపిలుని తేజమును, భార్గవుని తపోత్రమును, అగస్త్యుని మహాసామర్థ్యమును చాణక్య మంత్రియందు మూర్తీభవించియున్నవి. అట్టిచాణక్యుని నరసింహారావుగారు ప్రదర్శించునపుడు చూపఱులకు భయవిషాదసంభ్రమములు ఒక్కసారిగా కలుగుచుండును. వీరి చాణక్యపాత్రను ఆంధ్రలోకము ఇంకను బాగుగా నెఱుగదు. సహజముగ వీరు డాంబికవేషధారులు గాకపోవుటచేత పెక్కుమంది వీరి నెఱుగరు. మూరుమూలల దాగియున్నను నరసింహారావుగారి నటనాసామర్థ్యము ఎప్పటికైనను వెల్లడి కాకపోదు. వీరి బాహుకుని వేదనయందు గల నిష్ప్రహతకును, రామదాసునందు గన్పట్టు అమాయకపు భక్తివిశ్వాసములకును, చాణక్యుని జీవితమునం దంతర్వాహినియై ప్రవహించు తీవ్ర మనఃక్షోభమునకును ఏదోయొక అపూర్వసంబంధ ముండవలయును. లేకున్న ఈమూడు ప్రవృత్తులును నరసింహారావుగారియందు మూర్తీభవించియుండుట పొసగియుండదు. ఆప్రకృతి యేదో—గ్రహింప వీలులేనిది—నరసింహారావుగారి పాత్రధారణకు వన్నె దెచ్చుచున్నది.

[భావరాజు వెంకటకృష్ణరావు.]

సౌందర్యలహరి

పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతిగారు

అరయఁగ నిన్నుఁ గూడిన నజాండముఁ గల్పన సేయఁ జాలు నీ
శ్వరుఁ డటు గానిచోఁ గదలఁ జాలఁడుగా నదు గైనఁ దల్లిరో!
హరిహరపద్మసంభవముఖామరసేవిత మా భవత్పదాం
బురుహము లంటఁగా నకృతపుణ్యుఁడ నేగతి నేర్చువాఁడనో!

ఎంచఁగ నీదుపాదరజ మించుక దా గ్రహియించి మించి ని
ర్మించుచు నున్నవాఁ డల విరించి జగంబుల నెల్ల విష్ణుఁ డ
భ్యంచితలీల మస్తకసహస్రముపై ధరియించుదాని న
ప్పంచశరారి దేహమున భస్మము లీల నలందు దానినే!

పోషితభక్తు లై యభయముద్రలు దేవత లెల్లఁ దాల్తు రే
వేషముఁ దాల్ప వీవు సరవిన్ జగదండము లెల్లవేళలన్
బోషణ సేయుచుందు, వరముల్ దగఁ గోర్కెకు మీర నిచ్చి సం
తోషముఁ గొల్పు నీదు పదతోయజముల్ నతు లైనవారికిన్.

నతజనభాగ్యదాయిని, మనంబున నిన్నుఁ దలంచి స్త్రీత్వ మం
చితగతిఁ దాల్చి మోహితునిఁ జేసె పురారినిగూడ కేశవుం
డతివ, నినున్ స్మరించియె సమంచితరూపముఁ గల్గి సన్మని
వ్రతతిమనంబులన్ గలఁచి వైచుచు నుండె మరుం డవార్యుఁ డై.

విరు లవి విల్లు, నారి యళిబృందము, బాణము లైదు, మంత్రి శే
ఖరుఁడు వసంతుఁ, డా మృదులగంధసమీరణుఁడే రథంబు, తా
నరుదుగ వీనిఁ దాల్చి యొకఁ డయ్యు జగంబుల గెల్చుచుండె శం
బరరిపుఁ డద్రిజా, భవదపాంగకృపాఘటితప్రతాపుఁ డై.

కరికలభోరుకుంభకుచ గాఢభరానత, పూర్ణచంద్రసుం
దరముఖి, క్షీణమధ్య, క్వణదంచితకాంచనకాంచి యాచుఁ దాఁ
గరధృతచాపపాశసృణికాండవితానయు నై దయార్ద్ర యై
పురహరురాణి నాకనులముందటఁ దానటియించుఁగావుతన్.

అల్లసుధాబ్ధిమధ్యమున నాసురసాలవనాంతసీమ రం
జిల్లెడు రత్నద్వీపమున (?) నీపవనావృత రత్నసౌధమం
దల్లశివాఖ్యఖట్వమున నాపరమేశు శుభాంకమందు భా
సిల్లెడు నీచిదాకృతి భజింతురు కొందఱు ధన్యు లిద్ధరన్.

జన్మశాసనము - పీఠిక

[న్యాయమూర్తులు శ్రీ వేపా రామేశంపంతులుగారు 'జన్మశాసనము' అను గ్రంథమునకు వ్రాసిన పీఠిక.]

సంతాన నిరోధమునుగూర్చి డాక్టరు యన్. కె. వసు వంగభాషలో రచించిన గ్రంథమున కిది ఆంధ్రానువాదము. దీనిపేరు 'జన్మశాసనము'. 'జన్మ' అనగా జననము. శాసనము అను పదము వివిధార్థములు గల యొక సంస్కృతపదము. అది సందర్భమును బట్టి 'ఆజ్ఞ', 'సంయమము', 'లోహశిలాదికములపై చెక్కబడు శాసనములు' అను అర్థముల నిచ్చును. ఇచ్చట ఈశబ్దము 'జననసంయమము' అను అర్థమున వాడబడెను. మన యనువాదకర్త యీపదమునకు తుల్యమగు నర్థము నిచ్చు 'సంతాన నిరోధము' అను శీర్షికగూడ వాడియున్నారు. ఇది సంతాననిరోధమును గూర్చి వ్రాయబడిన తొమ్మిది ప్రకరణములు గల సంపూర్ణ శాస్త్రీయగ్రంథము. ప్రథమాధ్యాయము సంతాననిరోధావసరములను దెలియఁజేయును. ఇందు ఆదాయము ననుసరించి మధ్యతరగతి కుటుంబములో నుండవలసిన బిడ్డల సంఖ్యను దెల్పుపట్టీ చూపఁబడెను. సామాన్యజీవనాధారములు గలిగిన మధ్యతరగతివారు ఋణగ్రస్తులై దాని బారినుండి యెన్నటికిని తప్పించుకొననేరక యెట్లు అగచాట్లు పడుచున్నదియుఁ జూపుటకు విపులముగ నుదాహరణము లీయఁబడినవి. హిందూకుటుంబమునకు వచ్చు ఆదాయము —అవసరములు నిరూపింపఁబడినవి. మఱియొక భాగము తల్లి యారోగ్యమునుగూర్చి తెలుపుచున్నది. ద్వితీయాధ్యాయము సంతానోత్పత్తి ధర్మముల వివరించుచున్నది. మూఁడుమొదలు ఏడువఱకుగల అధ్యాయములు సంతాననిరోధమునకు అనేక పద్ధతులనుబోధించుచున్నవి. వీనిలో యంత్రపద్ధతులు, ఔషధపద్ధతులు, అన్యపద్ధతులు గలవు. అష్టమాధ్యాయము సంతాన నిరోధమునకు ప్రతికూలురచేఁ గల్పింపఁబడిన అవరోధములఁ జర్చించుచున్నది. నవమాధ్యాయము సంతాన నిరోధోద్యమ చరిత్రమును దెలుపుచున్నది. పుస్తకములోని ముఖ్యభాగము సంతాన నిరోధపద్ధతులను దెలుపునదియే. శస్త్రవిధానమేకాక పూర్వపుహిందూ తాంత్రిక ఆయుర్వేద విధానములు కూడ వ్రాయఁబడియున్నవి. వానిని గుఱించి గ్రంథకర్త సందేహముతో తన యభిప్రాయమును వెల్లడించుచు నవీనశాస్త్ర గ్రంథములలోని పద్ధతులను బాగుగా తర్కించియున్నాఁడు. అవి సర్వజనులకు ఆచరణసాధ్యములై ప్రతివారికి అత్యంతోపయోగముగ నెంచఁబడుచున్నవి. మన అనువాదకర్త అతి జాగరూకతతో తనవిధిని నిర్వహించి యున్నాఁడు. అనువాదకర్త భాషాంతరీకరింప వలసిన బాధ్యతను గలిగియుండుటలో సందియము లేదు. ఈపుస్తకము చదువునపుడు కొన్ని విషయములు అనువాదకుఁడు స్వతంత్రముగ నొక గ్రంథమును రచించిన బాగుగా నుండెడి దనితోఁచినది. కాని అనువాదకర్తకు ఈవిషయమున సమగ్రమగు గ్రంథపరిశోధన లేదు. ఈయనకు సమగ్రమగు ఆంగ్లభాషా పరిచయము లేదు. వంగభాషాపరిచయము ఎక్కువగా నుండుటచే ఈపుస్తకము వెలువడుటకుఁ గారణమైనది. వీరత్యుత్సాహముతో ఈభారమును వహించి యీకార్యము నెఱవేర్చినందులకెంతయు నభినందన పాత్రులు. పుస్తకములోని విషయములఁగూర్చి యెక్కువగా వ్రాయవలసిన యగత్యము లేదు. గాని యిట్టిపుస్తకమునకు పీఠిక వ్రాయుటలో ఈయుద్యమమును గూర్చి కొన్ని యభిప్రాయముల నిచ్చుట నాకర్తవ్యమని మీరు తలంపవచ్చును.

'డాసన్ ప్రభువు' చెప్పినట్లుగ ఈయుద్యమ ప్రతికూలురు ఏమి చెప్పినను, చేసినను, ఈయుద్యమము నశించునది కాదు. 'బక్ మాష్టరు ప్రభువు' 28-4-1926 వ తేదిని ప్రభువులసభలో నిట్లుపన్యసించెను: "మానవుఁడు శాంతి

కొఱ క్రొత్తెడల నన్వేషించుటయు, నన్నియెడల నాశాభంగము నొందుటయు జీవితములోని బాధలలో నొక్కటై యున్నది. ఒకస్థానము నాక్రమించిన వెంటనే మఱియొక స్థానము నన్వేషింపవలసిన యవసరము గలుగు చున్నది. నిరంతరము తారుమారగుచుండెడి పరిస్థితులను జీవితమును అనుసరించి పోవుచుండుటయే అభివృద్ధికి సాధనము." ఆయన నివేదికను సంతాననిరోధ సమస్య బలపడుచున్నదని చెప్పెను. "ఏబదేండ్లకు పూర్వమది క్రొత్త. దాని ననుసరించిన ప్రజలు నేరస్థులుగ భావింపఁబడి శిక్షార్హులగుచుండెడివారు. అందుచే ప్రజలు భీతిలిరి. భాగ్యవంతులచేఁ బొందఁబడి యనుభవింపఁబడు విజ్ఞానమును బీదలకు లేకుండఁ జేయుటకు చర్య తీసికొనుటయా యనువిషయము వివాదాంశము."

భారతదేశదురదృష్టవశమున ప్రభువరుని అంత్యోవాక్యములు ఐరోపా ఆఫ్రికా ఖండముల విషయమై నిజమైనను భారతదేశ విషయమున కాదు. ఇచ్చట విజ్ఞానము భాగ్యవంతులకును, బీదలకును సున్నయే. బీదల విషయమై ఆలోచించినచో ఇతర దేశములవలెనే యిచటను పెక్కు ఇడుములఁ గుడుచుచున్నారు. వీరిలో సంఖ్యాభివృద్ధియేకాని గుణాభివృద్ధి లేకపోవుటచే బాధలపాల్పడుచున్నారు. "అన్నాతురులై కాయకష్టముచేసి జీవించువారి సంఖ్యను ధనాధిపుడు మిత్రవర్గముగఁ జేసికొను" నని స్యాంగరు సతి యొకానొక గ్రంథమున వ్రాసెను. సంతాననిరోధోద్యమమునకు వ్యతిరేకముగ నుండుట 'కారల్ మార్క్' యొక్కయు, అతని ప్రప్రథమపు అనుయాయులయొక్కయుగొప్పపొరఁబాటని యిప్పు డనుభవపూర్వకముగ గుర్తింపఁబడెను. సాంఘికతత్త్వము సంతాననిరోధోద్యమముతో సమ్మేళనము చేయఁబడిననే కాని మానవజీవితసమస్యలు పరిష్కరింపఁ బడనేరవు. నా మిత్రుఁడు దివానుబహద్దరు రంగాచారి యరుగారు ఆస్ట్రేలియానుండి తిరిగి వచ్చినపుడు ఆ దేశములోని ఆర్థికౌన్నత్యమును గూర్చి ఆసక్తితో విపులముగ నుపన్యసించుచుండెడివారు. కాని శ్రోతల కచటి ఆర్థికౌన్నత్యమునకు నిజకారణమును విశదీకరింపలేదు. ఆకారణ మెద్దియన, చదరపు మైలున కొక్క డున్నను అచట సంతాన నిరోధము ప్రజలచే అవలంబింపఁ బడుచుండుటయే.

భారతదేశమున మనము పరిష్కరింపవలసిన సమస్యలు రెండు గలవు: అందొకటి జనసామాన్యమును పైకిఁ దీసికొనివచ్చుట, మఱియొకటి కొన్నితరగతుల వారికి సంతాననిరోధ విషయమున శిక్ష గఱపుట. బహువిస్తీర్ణమై 32 కోట్ల జనసంఖ్యను గలిగిన భారతదేశమున బొంబాయి కలకత్తాలయం దున్న రెండు మాల్థూజియను సంఘములు సరియగు పని చేయుటకుఁజాలవు. జనసంఖ్యలో ప్రపంచమున చీనాతర్వాత భారతదేశ మున్నతస్థాన మాక్రమించుకొను చున్నది. యుద్ధానంతరమున నిరుద్యోగ సమస్య భారతదేశమున విపరీతముగఁ బెరిఁగి పోయెను. నిష్పక్షపాత బుద్ధితో విచారించిన ప్రతివారికి నిర్లక్ష్యముగ సంతానాభివృద్ధి చేయుటయే ప్రస్తుత కలక్షులకుఁ గారణమని తోఁపక పోదు. జీవితాందోళనము నేఁడు తీవ్రమైనది. రాజకీయ నాయకులును, తదితరమగు సుద్యమ నాయకులును దీనికి ముఖ్యకారణము మితిమించిన జననాభివృద్ధి యని గమనింపక అన్యమగు సాకులను జెప్పి భ్రమించుచున్నారు. 'కార్సు ఆండర్సు' అను నాయన 'జనసంఖ్య' అను పుస్తకమున వ్రాసినటులు, ప్రతి దేశమందును నాగరికత యేదో యొకస్థితియం దున్నపుడు తదనుసరణముగ జనసంఖ్య పరిమితమై యుండవలెను. సర్వకాల సర్వావస్థల యందును ప్రతిదేశము ఒకేపరిమితి సంఖ్యను పోషింపఁగలుగునని దీనియర్థము కాదు. అట్లు నుడువుట తప్పు. కార్సు ఆండర్సు అట్టి నేరమునకు గురియగుటలేదు. ప్రతి దేశముకూడ నభివృద్ధినొందుచున్నపుడు ప్రతి యవస్థయందును పరిమితిగల సంఖ్య మాత్రమే సౌఖ్యము నిచ్చుచు పోషింపఁగల్గును. పరిమిత జనసంఖ్యకును, నాగరికతకును అత్యంత సంబంధము గలదు. ఆదృష్టితోఁ జూచినయెడల ప్రస్తుతము చెన్నరాజధాని చ. మై. 298 గురును పోషింపఁ జాలదని తోఁచుచున్నది. ఈరాష్ట్రములో గంజాము, విశాఖపట్టణము గోదావరిమండలములలోని నిస్సారమగు భూములుగల యేజన్సీ ప్రదేశములును, నెల్లూరు దత్తమండలములలోని కొండప్రదేశములును చేరియున్న వని తెలిసికొనినప్పుడు కొన్నిభాగములందు పూర్తిగా మితిమించిన జనసంఖ్య యున్నదని కనుఁగొందుము. తంజావూరు చ. మై. 625;

దక్షిణార్కాటు చ. మై. 550; మలబారు చ. మై. 525; మద్రాసు, చెంగల్పట్టు, వేలూరు, దక్షిణార్కాటు, తంజావూరు, రామనాథపురము, మధుర, తిరునెల్వేలి, మలబారు మండలములను విచారించిన గ్రేటుబ్రిటనువలె చ. మై. సగటున 482 జనసంఖ్య తేలినది. ప్రస్తుత రాజకీయ ఆర్థిక పారిశ్రామిక పరిస్థితులలో జనసంఖ్యలో గ్రేటుబ్రిటనునకు సమానముగ నుండుటకు మద్రాసు రాజధానికి అర్హతకలదా? అనుప్రశ్న ముదయించును. కాని, గ్రేటుబ్రిటనువిషయము వేరని మనము గుర్తెఱుంగ నగును. ఇంగ్లండునందును, వేల్సునందును చ. మై.649 జనసంఖ్య. ఇంత జనసంఖ్యగల ప్రదేశము మఱియొకటి లేదు. బెల్జియము, శాక్సని యెక్కువ జనసంఖ్య కలిగియున్నప్పటికిని విస్తీర్ణమునందు మిక్కిలి చిన్నవి. అంత జనసంఖ్య యే యితర నాగరిక దేశములలోను లేదు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు చ. మై. 35 మాత్రమే. అది నూతనముగా కనిపెట్టఁబడినదియు పూర్తిగా అభివృద్ధి నొందనట్టిదియు నగు దేశము అగుటవలన ఇంకను ఎక్కువ జనసంఖ్యను గలిగియుండుటకు వసతులు గలవు. కాని డెన్మార్కులో చ. మై. 204, ఫ్రాన్సులో చ. మై. 184 అయినప్పుడు దక్షిణ హిందూదేశమునందు చ. మై. 482 జనసంఖ్య యేల యుండవలెను? విశ్వవిద్యాలయముల నుండి వచ్చి యుద్యోగములకై పెనఁగులాడు పట్టభద్రుల సంఖ్యను, దానివలనఁ గల్గుచున్న సహింపరాని కలకక్షులను మనము గమనించినచోఁ గనీసము మధ్యతరగతుల యందైనను ఈసంఖ్యను ఎట్లు తగ్గింపవలయు ననునదియే యవసర సమస్య. పక్షపాతముతోఁ గాక న్యాయముగ నాలోచించిన సంతాన నిరోధోద్యమమును శాస్త్రీయముగ నెవ్వరు నెదిరింపఁజాలరు. ఈయుద్యమము ప్రపంచముననున్న ప్రతిభాశాలు లగుశాస్త్రజ్ఞుల యామోదముఁ బడసినది. దీనియందుఁ గలిగిన పక్షపాతము రెండువిధములు. ఒకటి సామ్రాజ్యతత్త్వము లేక సైనికము. మఱియొక మతము రాఁబోవుయుద్ధమునకు సైనికులను సిద్ధము చేయుటకై కుతూహలపడు రాజకీయ ధురంధరులు. సంతాన నిరోధోద్యమము నరికట్టిన ఫ్రెంచిగవర్నమెంటు చర్యయు, ప్రభువులసభలో 'మార్క్వెస్ ఆఫ్ సాలిస్బరీ' యిచ్చిన యుపన్యాసము దీనికి తార్కాణములు. కాని హిందూదేశమునందలి క్షాత్రజాతులు కొన్నిమాత్రమే యీవిషయ మాలోచింపఁదగును. హిందూదేశరక్షణ విషయమై తదన్యుల కెట్టి సంబంధమును లేదు. మీఁదు మిక్కిలి ఐరోపాసంగ్రామము జరుగనున్న వారికివలె హిందూదేశమునకు ప్రస్తుత మంత యవసరమును లేదు. ఈవిషయమున మతసంబంధమగు పక్షపాతము గలవారు రోమనుకాథలిక్కులు. ఈపక్షపాతమువలన మూఢవిశ్వాసము ఎక్కువగ వృద్ధి యగు ననుటకు ప్రభువులసభలో వైకౌంటు ఫిట్జు ఆలెన్ ప్రభువు ఇచ్చినయుపన్యాసమే తార్కాణము. దీనితోపాటు తదితరప్రభువుల యుపన్యాసములు చదివిన నెంతయో విచారకరమగు దృశ్యము కానవగును. ఆర్చిబిషప్ ఆఫ్ కాంటర్బరిగారి యుపన్యాసమును తిలకించినచో ఈమతసంబంధమగు పక్షపాతము కొంచెము తక్కువేగను, సహేతుకముగను ఉన్నట్లును గనఁబడును. కాని వారి నిస్సారమగు వాదమును వారికిముం దుపన్యసించిన బక్మాస్టరు ప్రభువుగారును, వారికి తర్వాత నుపన్యసించిన బాల్ఫరు ప్రభువుగారును ఖండించిరి. ఎచట నీ రెండువిధములగు పక్షపాతములు లేవో అచట సంతాన నిరోధమున కభ్యంతర ముండనేరదు; ఉండఁదగదు. నూతన సమస్యలకు అభ్యంతర పెట్టు సాధారణప్రజలయొక్క పక్షపాతమును, మందబుద్ధిచేఁ గలిగిన పాక్షికాభిప్రాయమును నేను లక్ష్యపెట్ట నవసరము లేదు. ఈపక్షపాతము జ్ఞానముచేతను, తర్కముచేతను పటాపంచ లగును. ఈచిన్నపొత్తము మట్టిజ్ఞానమును వెదఁజల్లు ననునాశతోను, మానవాభివృద్ధికై తోడ్పడు ఈనవీనోద్యమమును ఆంధ్రులు ఆదరించుటలో ముందంజ వేయుదు రను నుద్దేశ్యముతోను నాయాంధ్రసోదరులను ఈపుస్తకమును చదువవలెనని హెచ్చరించుచున్నాను.

పునర్విమర్శనములు

కొన్ని సందేహములు

ప్రాచీనాంధ్ర శాసనములయందు పూర్వపండితులకు దురవగాహమైన వానిని శోధించి, నూతనాంశములను బయలుపఱచుచు, వ్యాఖ్యానసహితములుగ బ్రచురించుచు పరిశోధకపండితబృందమునే కాక ఆంధ్రలోకమునంతటిని శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తుష్టినంద జేయుచున్నారు. అయినను వారు వ్రాసినవిషయములలో సంశయాస్పదములు పెక్కులు గలవు. అందు ముఖ్యమైన వానిని ఇచ్చట బొందుపఱచుచున్నాను. వాని విషయమై శాస్త్రిలుగారికిని నాకును కొంతచర్చ జరిగినది. నా సందేహములు నివృత్తి కాకపోటచేతను, ఇట్టి సందేహములే కలిగినవా రితరులు గలరేని, వారి యుపయోగము కొఱకును, నాసందేహములను భారతికి నివేదించుకొనుచున్నాను.

౧. నాగబు:—దీనినిగురించి ప్రభాకరశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాసియున్నారు: "ఈ యక్షరము లించుమించు క్రీ. శ. ౨ వ శతాబ్దినాటి బ్రాహ్మీలిపి యక్షరములు. పైశాసనమును బ్రకటించిన రమాప్రసాదచందా గారు దీని నింగ్లీషులో 'Naga-bu' అని ప్రకటించిరి. వారు 'నాగ' వేఱుపదముగాను, 'బు' వేఱుపదముగాను, 'నాగబు' సమస్తపదముగాను దలచి యట్లు వ్రాసిరి. దానిని వారు శిల్పకారునిపేరు గావచ్చు ననిరి. అది పాళీభాషాపద మనియే వారు తలచియుందురు. నేను చూచినంతలో పాళిభాషలో నిట్టిపదము కానరాలేదు. ఇది తెలుగు ప్రత్యయాంతమైన తత్సమపదమని నాతలంపు. నాగబు అనగా నాగంబు, పాము అని యర్థము. విరుగగొట్టబడిన మీఁదిశిల్పచిత్రము గొప్పసర్పమై యుండును."*

ఇందు గమనింపదగిన విషయములు కొన్ని గలవు. చందాగారు తలచినట్లు శిల్పిపేరును దెల్పునామపదమే యైన పక్షమున, అది యీభాషకు సంబంధించిన పదమని చెప్పుటకు వీలుకాదు. అట్లుగాక శాస్త్రిగారి మతము ప్రకారము నాగంబు అయినా అది తప్పక తెలుగే కావలయును. "ఇంచుమించు రెండువేలేండ్ల క్రింద తెలుగు" ఉండెనా? ఈవిషయమును నిర్ధారణ చేయుటకు "నాగబు" సాధకము కానేరదు. ఏలన, "నాగబు" తెనుగా యని శంకించియేకదా యిప్పుడు తెను గుండెనా యని ప్రశ్న వేసికొంటిమి. కావున వేరు ఉదాహరణములవల్ల రెండువేలేండ్లక్రింద తెను గుండెనని నిర్ధారణ చేసినగాని, నాగబు తెలుగను వాదమునకు పుష్టి కలుగదు.

పోనీ, పాముబొమ్మ యైన నుండి దానిక్రింద ఈ "నాగబు" వ్రాయబడియున్న, శాస్త్రిగారి వాదము నంగీకరింపవచ్చును. సర్పచిత్రము మృగ్యము. అట్టిచిత్రమొకప్పు డుండెనని యనుమానించుటకుగూడ వీలు లేదు. మన దేశమున సర్పప్రతిమలక్రింద "నాగ"మనికాని, "పా"మనికాని వ్రాయు నాచారముండిన ఈ "నాగబు" పైన సర్పప్రతిమ యుండెనని యూహించుట కవకాశముండెడిది. వేనవేలు సర్పప్రతిమలను జూచియున్నాము గాని ఇంకను క్రింద పామని వ్రాయబడియుండు శిల్పమును చూడలేదు. అట్టి యుదాహరణములను కొన్నింటిని చూపించిన గాని ఈ "నాగబు"పై సర్పచిత్ర ముండెనని నమ్ముటకు వీలు లేదు. అయితే శాస్త్రిలవా రొకసామ్యమును జూపిరి. అమరావతీస్తూపములలో ననేకములగు చిత్రములక్రింద పేర్లు కలవు. ఇదియును అట్టిదేకదా? కాదు: అవి జాతకకథలయొక్కయు, బుద్ధలీలలయొక్కయు చిత్రములు. కావున వానిక్రింద పేరు వ్రాయుట యవసరము. అమరావతీస్తూపమున సర్పచిత్రము లెన్నియేని యు కలవు. ఎచ్చటను 'నాగబు' అనుమాట కానరాదు. ఏమియు లేని "నాగబు" అనుమాటపై సర్పప్రతిమ యుండెనని యూహించుట వింతగదా!

౨. అహదనకరశాసనమున శ్రీశాస్త్రిగారు అనేక నూతనాంశములను వ్యక్తపఱచియున్నారు. ఇచ్చట మొ

* భారతి, సంపు. ౫, పుట ౯౩౮.

దట చెప్పదలచిన దేమనగా, శ్రీశాస్త్రిగారు శాసన భాషను తమ యిచ్చవచ్చినట్లు సంస్కరించియున్నారు. శాసనపాఠమునకును, వీరిపాఠమునకును పెక్కుస్థలముల యందు సంబంధ మున్నట్లగపడదు. ఈశాసనము ౨౧-వ పంక్తి కడపటిభాగమును శాస్త్రులవారిట్లు చదివియున్నారు: "రెణ్డువడల ఏలేమువరు లేములు" అని. శాసనమున నెట్లున్న దనగా, "రెణ్డువడలఏలేవువరు లేములల"అని. ఇందు ముఖ్యముగ గమనింపవలసినది శాసనములోని "వు" అను నక్షరమును "ము" అని చదువుట. "లేములచె" అనుదానిలో "ము" ను పైయక్షరముతో బోల్చిన ఇవి రెండును ఒకేయక్షరము కాదనుట స్పష్టము కాగలదు. ఈతామ్రశాసనమున పెక్కు "ము" లు కలవు. అం దొక్కటియు దీనిని పోలకుండుటయు, అన్ని "ము" లొక్కతీరుననుండుటయు చిత్రముగదా! శాస్త్రిగారట్లు చదువుటకు గతమేమో? "ము" అని చదువకున్న అర్థము కుదుర దనియా? అట్లగునేని, మనకు అర్థముకాని యపూర్వపదములను మనచిత్తానుసారము మార్చి చదువుకొని చేతనయిన ట్లర్థము జెప్పవలసినదేనా? ఈమార్గము నవలంబించిన ఏపదమున కేయర్థమును జెప్పుకొనరాదు?

"లేముల" అనుచో "లే" తప్పుగా బడినది; తొలగింపవలసినది. ఏలనగా, ఈపదమే తర్వాతిబంతిలో మరల వచ్చుచున్నది. అందు "ముళ" యనియే కలదు. తర్వాతి బంతి శాసనమున నిట్లున్నది:

"సినదియు చన్నువిరిపయి నాడు వరగళిన ఎళెముళచేసిన సేయుడు." ౨౧ వ బంతిలోని "లేముల" అనునదియు, ౨౨ వ బంతిలోని "ముళ" అనునదియును ఒక్కటేపదమని మొదట నిర్ధారణచేసినగాని "లే తప్పుగా పడినది; తొలగింప వలసినది" అని చెప్పుటకు వీలులేదు. ఇవి రెండును వేర్వేరు పదము లేల కారాదు. కావనుటకు నిదర్శనము లెవ్వియేనియు కలవా? అట్టి నిదర్శనములు లేకున్నచో, ఆరెండుపదము లొక్కటియే యని తలచి సంస్కరింప బూనుకొనుట సాహసము. మఱియు ౨౨ వ బంతిలోని "ముళ" కు ముందొక "ళే" కలదు. ఈ "ళే" ప్రభాకరశాస్త్రిగారిచే పూర్వాక్షరముతో జేర్చబడుటచే "ముళ" యనుపద ముత్పత్తియైనది. ఒకవేళ ౨౨ వ బంతిలోని పదము "ళెముళ" అగునేమో, అట్లగునేని ౨౧ వ బంతిలోని "లేముల" లోని "లే" తప్పని తొలగింపవలసిన యవసర ముండదు గదా. ఇంతటికిని భాష పురాతనమైనది. మాటలకర్థము మనకాలపువారికి దెలియదు. మనపురాతన గ్రంథములు పండితులచే మరలమరల సంస్కరింపబడి "అప్టుడేటు"గా జేయబడినవి. అవి ప్రథమమున వ్రాయబడినట్లే యిప్పుడు నున్నవని చెప్ప శక్యముగాదు. శాసనభాష పూర్వకాలమున వాడుకలో నుండిన భాష. పదముల స్వరూపమును నిర్ధారణచేసి యర్థము చెప్పునప్పుడు, తరచుగా శాసనభాషనే ప్రమాణముగ నంగీకరించుట యుక్తము.

"మరల కొణ్డుకళ్" - "ఫ్లీటుగారును, లక్ష్మణరావు గారును 'సకలకొణ్డుకళ్' అని చదివిరి. బర్గెసు పాఠముగూడ నిట్లే యుండును. సోమశేఖరశర్మ గారు కూడ నిట్లే యుదాహరించిరి. కాని యిందలి తొలి యక్షరమున 'మ' కాని 'స' కాదు. ఈ శాసనమునందలి తక్కిన 'స' 'మ'లను పరిశీలించిన నిది స్పష్టపడగలదు." అని శాస్త్రిగారు నుడివిరి. వారు వచించినట్లే పరిశీలించిచూచితిని గాని వారితో నేకీభవింపజాలనందుకు చింతించుచున్నాను. ఆ యక్షరము 'మ' కాజాలదు. 'స' అగుటయే నిశ్చయము. శ్రీశాస్త్రిగారు 33 వ పంక్తిలోని 'సకలోకశ్రేయ్య' అని చదివినపదములోని మొదటియక్షరమును 'మరలకొణ్డుకళ్' లోని మొదటియక్షరముతో పోల్చిచూచిరేని అవిరెండును ఒక అక్షరమగుట బోధపడగలదు. 'సకలోకశ్రేయ్య' లోని 'స' ను 'మ' గ జదువవలయు నందురేమో! 'మరల కొణ్డుకళ్' లోని రెండవయక్షరమును 'ర' గ చదివిరి. ఇటువంటి 'ర' ఇకనెచ్చటనైన కలదా? "తలకట్టు క్రింది యక్షరముతో సంధించుటకు నిలువుగీత 'క' కారమునకుండును. ఈయక్షరమున కట్టు లేదు. అక్షరముతో నొట్టియుండవలసిన తలకట్టుకు స్థలము చాలక లేఖకుడించుక ఎడముగా వ్రాసెను" అని ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాసియున్నారు. దీనిని 'ర'గ చదువుట తప్పు; 'క' గనే జదువవలయును. సంధిగీటు వ్రాయబడి మాసిపోయియుండును. లేక 'క' రెండు విధములుగ వ్రాయు

నాచారమైన నుండియుండవలయును. 'ర' తలకట్టు అక్షరమునకు నొట్టియే యుండవలయును. తలకట్టుతో వేర్పఱుపబడిన 'ర' శాసనములయం దెచ్చటను గాన్పింపదు. స్థలము లేకపోవుట యెట్లు? ముందు 'ర' వ్రాసి కదా వెనుకటి యక్షరమగు 'ఱ'ను వ్రాసి యుండవలయును? అట్టి సందర్భమున స్థలము లేకపోట యెట్లు సంభవించినది? బంతినంతయు వ్రాసిన పిమ్మట 'ర' ను ఇచ్చట వ్రాయక విడుచుటను గుర్తించి యచ్చట ఇరికించె నందురేమో? శాసనములను వ్రాయువా రిట్టి సందర్భమున హంసపాదిని పంక్తిక్రింద పెట్టి పైన విడిచిన యక్షరములను వ్రాయుచుండెడి వారు. కావున నది 'క' అయినను కాకపోయినను, 'ర' మాత్రము గాదు. ఈమాటతో ఇంతసేపు పస్తీపట్టియు తమకు తామే ఘీటయినారు. 'మరల కొన్డుకళ్' తనగూఢార్థమును శ్రీశాస్త్రిగారి కెఱుకపఱుపక తిరుగబడినది. కావున 'వారల కొన్డుకళ్' అని చెక్కవలసిన దానికి శాసనము చెక్కినవాడు ప్రమాదముగా 'మరలకొన్డుకళ్' అనిచెక్కెను అనుటపూర్వము యుగంధరుడు "పోవుభూత మీచెట్టుకొమ్మను విరుచుకొని పోవునుగాక" యన్నట్లు "పాదుచెక్కెడపుపనివా డీనిందను మోయునుగాక"యని తలచినట్లున్నది. శాసనములోని మాటకును, వారిపాఠమునకును సమన్వయమునకు ఒండొంటి కెంతదూరము! శాస్త్రిగారు తమయూహను శాసనములోనికి చొప్పింప బ్రయత్నించిరే కాని శాసనపుమాట కర్థము చెప్పజాలనైరి. 'మరల కొన్డుకళ్'లో 'న్డు' అనునక్షరమును 'న్థు' అని పూర్వపరిశోధకులు చదివిరి. ఈ సందర్భమున ప్రభాకరశాస్త్రిగారు కేవలము పొరపడినట్లు తలచెదను. "కొన్డుకళ్" అని శాస్త్రిగారును, "కొన్థుకళ్"అని ఇతరులును చదివినపదములో 'ను' క్రింద ఈ

సంకేతములున్నవి. దీనిని లిపిశాస్త్రజ్ఞులు సామాన్యముగ 'ఱ'గ చదువుట వాడుక. కదాచిత్తుగా 'ఢ' యని చదువుటయు కలదు. దీనిని శాస్త్రిగారు "డ" అని చదువవలయు ననుచున్నారు. శాస్త్రిగారి వ్యాసమును చదివిన పిమ్మట పైసంకేతములుగల పెక్కుశాసనములను పరిశీలించి చూచితిని. నాపరిశోధనయొక్క ఫలితమును విపులముగ మఱియొకసమయమున వ్రాసెదను. మొత్తము మీద దీనిని 'ఱ' యని చదువవలయుననియే నాయభిప్రాయము. ఈసందర్భమున శాస్త్రిగారు చెప్పిన రెండుమూడువిషయములను గూర్చి యించుక విచారింపవలసి యున్నది.

౧. "కొన్థుకళ్" అని యితరులు చదివినదానిని "కొన్డుకళ్" అని చదివి " 'డ'కు లిపిలో రెండురూపములుండెడి"వని చెప్పినారు. ఇది వింతగాదు. 'బ'కు రెండు సంకేతము లుండుట నే నిదివఱకే నిరూపించియున్నాను. అటులే 'డ'కు రెండుసంకేతము లుండినను ఉండవచ్చును. అయితే శకటరేఫమున కేల రెండుసంకేతము లుండి యుండరాదు? అందొకటి 'ఱ' రెండవది ప్లస్‌మార్కు పైని గుండ్రగీటు ఉంచునది. ఇందసాధ్య మేమున్నది? ఇది 'డ'కారమే కాని 'ఱ'కారము కాదని నిశ్చయించి చెప్పుట యెట్లు?

౨. కృష్ణశాస్త్రిగారిచే ప్రకటితమగు సత్యాదిత్యచోళమహారాజు శాసనములోని "శత్యాదిత్యఱ్ఱు, ఎఱుచుఱ్ఱి, పచ్చువఱ్ఱు, వాఱ్ఱు" ఇత్యాదులలోని 'ఱ'ను 'డ'గ చదివి, "శబ్దనిష్పత్తి శాస్త్రరీతినిబట్టి పరిశీలింపగా ద్రవిడభాషలోగాని, కర్ణాటభాషలోగాని 'ఆదిత్యఱ్ఱు, ఉఱ్ఱి, పొఱ్ఱు, వాఱ్ఱు' అనురూపముల యునికి దెలియదయ్యెను. ప్రసిద్ధులైన ద్రవిడకర్ణాటపండితులవలన నీవిషయము నెఱిగితిని" అని ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాసియున్నారు. పైశబ్దములోని 'ఱ' కారము బహువచనమును సూచించు ప్రత్యయమని నాతలపు. మనము 'వాడు' యొక్క బహువచనము 'వాళ్లు' అనుచున్నాము. మన పూర్వికులు 'వాఱ్ఱు' అనెడివారు. రేఫము బహువచనమును సూచించుట కన్నడభాషయందుగాననగును: 'ప్రేని, కూతుకొళ్ళి, కుఱ్ఱి, బఱ్ఱి' ఇత్యాదులు. కావున కృష్ణశాస్త్రిగారు 'ఱ' యని చదువుటయే సమంజసముగ నున్నది.

3. చిఱుంబూరు:—"పై సత్యాదిత్య శాసనము ౧3వ బంతిలో 'చిఱుంబూరి' కలదు. ఇది స్పష్టముగా బండి 'ఱ' కంటె వేఱై అడ్డుగీత లేక 'జ' వంటి

యుచ్చారముతో నున్న యక్షరముగానే యున్నది. ఇట్లున్నను కృష్ణశాస్త్రులుగారు 'చిఱుంబూరు' అనుదాని 'చిఱుంబూరు' అని చదివిరి. అది 'చిటుంబూరు' అని చదువుటే సరియని నానమ్మకము. ఏలనగా నాగ్రామ మిప్పుడు 'చిలుమ్కూరు' అనుపేర నున్నది." అని ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాసియున్నారు.

పై శాసనపు ప్రతిబింబమును సోమశేఖరశర్మ గారికడనుండి కైకొని జాగ్రత్తగ జదివితిని. శాస్త్రిగారు భ్రమ నందిరని యప్పుడు తెలిసికొంటిని. ఏలన, 'చిఱుం బూరు' అను మాటలోని రెండవయక్షరము 'ట' కాదు. శాస్త్రిగారు తలచినట్లు అడ్డుగీత లేకపోలేదు. స్పష్ట ముగ నగపడుచున్నది. కావున ఆయక్షరము 'ఱ' అగునే కాని 'ట' కాజాలదు. కృష్ణశాస్త్రిగారు 'చిఱుంబూరు' అని శాసనము నున్న తీరుగనే చదివిరి.

శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తలచినట్లు, 'చిఱుం బూరే' నిజమైన పాఠము అని వాదమునకై యొప్పు కొన్నను, 'చిఱుంబూరు' 'చిఱుంబూరు' 'చిలుమూరు' 'చిలూమ్రు' అగునే కాని 'చిలుంకూరు' కాజాలదు. కావున శాస్త్రిగారిపాఠము తప్పని నేను తలచుచున్నాను.

మఱియు 'నాగబు' విషయమై ప్రభాకరశాస్త్రి గారిట్లనుచున్నారు. 'నాగమ్బు' అనుపదమునకు ద్విత్వ శైథిల్యమును, పూర్వహల్లోపమును గలుగుటవల్ల 'నా గబు' అనురూప మేర్పడినది. దీనికి ఉదాహరణములు నన్నెచోడుని కుమారసంభవమునుండియు, అద్దంకిశాసన మునుండియు కొనియున్నారు. 'నాగబు' క్రీ. శ. ౬-వ శతాబ్దినాటిది. ఉదాహరణములు క్రీ. శ. ౯-౧౦ శతా బ్దమునాటివి. కావున, 'నాగమ్బు'నకు ద్విత్వశైథిల్యపూర్వ హల్లోపములు గలుగుటచే నది 'నాగబు' ఆయెనని రుజు వుచేయుట కీయుదాహరములు పనికిరావు. క్రీ. శ. ౨, 3 శతాబ్దములనాటి శాసనములనుండి యుదాహరణ ముల నెత్తిచూపిన మిక్కిలి యుపయుక్తముగ నుండును.

యన్. వెంకటరమణయ్య

తెలుఁగుచేసిన సిలు గేమో!

కవిసార్వభౌముఁ డగు కూచిమంచి తిమ్మకవీం ద్రుని సర్వలక్షణసారసంగ్రహములోని కొన్ని లక్ష ణములనుగూర్చి 'వజ్రాయుధ పత్రికావ్యాసవిలేఖరి'కిఁ గలిగిన సందేహములలో ముఖ్యము లైనవానికి సమాధా నముగా భారతీపత్రికారత్న శ్రావణమాససంచికయందు (సంపు. ౪, సంచి. ౮) నేనొకవ్యాసమునుబ్రకటించితిని. బ్రహ్మశ్రీవేటూరిప్రభాకరశాస్త్రిగారు, నావ్యాసమును గొంతవఱకుఁబోషించుచు, గొంతవఱకుఁదమకుఁ గలయభి ప్రాయభేదమును కార్తికమాససంచికయందు (సంపు. ౪, సంచి. ౧౧) ప్రకటించినారు.

ఆనావ్యాసమునకు వజ్రాయుధపత్రికయం దేవే వియో ప్రత్యుత్తరము లీయఁబడియెను గాని యవిగణిం పఁబడఁదగినవిగా నుండలేదు. ఏమన, గసడదవాదేశము నుగూర్చిన "న వికృతిశబ్దా త్పరతః సాంస్కృతికానాం భవన్తి గసడదవాః" అనుసూత్రము దెగిపోకుండవలయు నని కాఁబోలు, ఆవిలేఖకుఁడు దానిని నన్నియభట్టార కునిమెడకుఁ దగిలించినాఁడు! మఱియు నేను జూపిన శిలాశాసనప్రయోగము లాయనకు ఱాలు ఱప్పలు నయ్యెను; వేఱువేఱుకవుల భిన్నప్రయోగములుసయి తము లేఖకప్రమాదములే యయ్యెను! ఇఁక నాయన చిత్తమే ప్రమాణము!

విన్నకోట పెద్దనకవీంద్రుఁడు 'ప్రథమపొంతఁ బడు కచటతపలకు గసడదవ లగు' నని వ్రాసినలక్షణ మున, "తెలుఁగులమీఁది సాంస్కృతికంబుల కని చెప్పఁ బడియుండ లే" దని తత్పత్రికాధిపతిగారు వ్రాసినారు. ఆతఁ డిచ్చినలక్ష్యమును జూచియుండియు వా రట్లు వ్రాయుట సిత్రమే! ఎల్లప్రథమలకు (సంస్కృతాంధ్ర శబ్దప్రథమావిభక్తుల కన్నిటికి) నియ్యాదేశము గలుగు చుండుటచే నాతఁడు వేఱుగఁ దెలుఁగులమీఁది సాం స్కృతికంబుల కని వక్కాణింపలేదు. లక్ష్యము నర యఁదగును.

ఇప్పట్టున సంధ్రభావగతి యించుకంత విచా రింపవలసినదే.

"నాల్గుం జెల్లెడి బ్రహ్మచారిగృహీవా
నప్రస్థయత్యాశ్రమం
బు గైవల్య ... ... వీ
ర గ్గోపించిన ... ... "

ఉత్తర హరివంశము, ౪ ఆశ్వా.

ఇందు, (1) ఆశ్రమంబుల్ + కైవల్య—అనునప్పుడు కకారము గకారముగ మాఱవచ్చునఁట! ఏల? రెండును సంస్కృతశబ్దములు గాన.

(2) వీరల్ + కోపించిన—అనునప్పుడు కకారము గకారముగ మాఱరాదఁట! ఏల? మొదటిది తెలుఁగుపదము, రెండవది గీర్వాణపదము నగుటచేత.

చూడుఁడు! పైరెంటను జివర నున్నది తెలుఁగు ప్రత్యయ మగు లకారమే (ల్)! పరుషమును సరళముగఁ జేయునది లకారపుఁబోల్లా? దానివెనుక నున్న శబ్దమా? పొల్లు తెలుఁగుదైనను గీర్వాణశబ్దమును జేరుటచే గట్టిదైన దేమో! తెలుఁగుదాని యాపొల్లు పొల్లే కాఁబోలు! ఆహా! ఏమి యీసూత్రధర్మము! తెలుఁగు సేసిన సిలుగేమో!

ప్రథమలపైవచ్చు కచటతపలకు గసడదవ లాదేశమగుటనుగూర్చి ప్రభాకరశాస్త్రిగారికిని నాకును గల యభిప్రాయభేదము కొంచెమే. అయ్యాదేశము నిత్యమని నేను వ్రాసితిని. బహుళముగాఁ గానవచ్చుచున్నదని వారు వ్రాసిరి. బహుళమనుటకుఁ బ్రమాణములుగా బసవపురాణ పీఠికయందు వారు చూపిన బద్దెన భాస్కరుల ప్రయోగములు రెండును బలువ్రాఁత ప్రతులలోఁ బరిశీలింపఁదగినవై యున్నవి. ఒకవేళ వ్రాఁతప్రతుల నన్నిట నట్లేయున్న, నవి ప్రయోగస్వాతంత్ర్యమును దెలుపునే కాని, సూత్రవిచ్ఛేదమును జేయఁజాలవని తలంచెదను.

గసడదవాదేశమును గూర్చి నేను చూపిన ప్రయోగములకుఁ దోడుగ, ముద్రితకేయూరబాహుచరిత్రమున లేని నూతనప్రయోగమును వ్రాఁతప్రతినుండి తెచ్చి లోకమునకుఁ బ్రకటించిన శ్రీ శాస్త్రిగా రెంతయు నభివంద్యులని వేఱుగ వ్రాయనక్కఱ యుండదు.

స్థానశబ్దవిచారములు

శ్రీనాథాదిమహాకవులచేఁ బ్రయోగింపఁబడి యతిస్థానముచే సమర్థింపఁబడుచున్న స్థానశబ్దస్థతకారమును గూర్చి ప్రభాకరశాస్త్రిగారికిని నాకును నించుకంత యభిప్రాయభేదము గలదు. ఈశబ్దముతోడి యతిస్థానము గలపూర్వకవీంద్రప్రయోగముల నన్నిటిని మార్ప సాహసించిన "వజ్రాయుధ పత్రికావ్యాసవిలేఖరి" వలెఁగాక శ్రీశాస్త్రిగారు దానికి వేఱుగతి గల్పించి యాప్రయోగములను నిలిపినారు. ఏమైన నేమి? మా 'తా' మా కున్నది!

తకారమునకు యతి సెల్లునట్లు స్థానశబ్దమును పూర్వమహాకవులు ప్రయోగించినదాని కాధారముగాఁ గానవచ్చిన ప్రాతిశాఖ్యసూత్రమును నేను చూపితిని. ప్రాతిశాఖ్యము ఛందస్సునకుఁ జెందినది గాని భాషకుఁ గాదనియు, మునిత్రయమువారు, 'ఛందసి—భాషాయామ్' అని వేఱుపఱిచి లక్షణములను జెప్పిరనియు వారు వ్రాసిరి. న్యాయమే. కాని యెల్లచోటుల నియ్యనుశాసనము చెల్లలేదు. ఒక్కయుదాహరణము:—

* "ఛన్దసి—పరిపన్థిపరిపరిణౌపర్యవస్థాతరి."

* శాత్రవార్థమున పరిపంథి పరిపరిశబ్దములు వేదమునమాత్రమే ప్రయోగింపఁబడును.

ఇయ్యనుశాసనమును గవీంద్రు లతిక్రమించి పరిపంథిశబ్దమును విపక్షార్థమున స్వేచ్ఛగాఁ బ్రయోగించినారు. తుదకది నిఘంటువులకు సయితమెక్కినది! కావుననే,

"లోకేతు పరిపన్థిశబ్దప్రయోగో న న్యాయ్యః"

అనువాక్యము పుట్టినది! పరిపంథిశబ్దము నేకాక పరిపరిశబ్దమును గూడ వైర్యర్థమున మన తెలుఁగుకవులు ప్రయోగించియున్నారు.

"పరిపరిపీలుకర్బురపురక్షణనుఁడు..." —రసికజన.

"ఛన్దసి—భాషాయామ్" అను మునిత్రయము వారి నియమ మిచ్చటఁ బరిగణింపఁబడలేదు. అట్లే (మునిత్రయమువారు తాఁక కున్నను) స్థానశబ్దమును మన కవులు వేదమునుండియే గ్రహించియుండవచ్చును.

మఱియు శ్రీశాస్త్రిగారు "ఋషులు, ఋషికల్పులు, నిరంకుశులు, వశ్యవాక్కులు నగు వ్యాసవాల్మీకి కాళిదాసాదికవులుగూడ నీస్త్సానరూపమును బఠింపరైరి! వేలకొలఁది యేండ్లనుండి వెలయుచున్నట్టియు, నతివిపులమైనట్టియు సంస్కృతభాషా వాఙ్మయమున నెక్కడను స్త్సానరూపము గానరాకుండఁగా, నిప్పటికేనూఱేండ్లకు ముందున్న శ్రీనాథుఁడు సంస్కృతభాషామర్యాదా విరుద్ధముగాఁ దెలుఁగుకవిత్వములో వైదికవర్ణక్రమోచ్చారము గల స్త్సానపదమును బ్రయోగించె ననుట భావ్యమా?" అని వ్రాసిరి.

సంస్కృతిభాషామర్యాదా (కేవల) విరుద్ధముగ 'త్రియమ్బకమ్' అని కాళిదాసుఁడు ప్రయోగించిన ఛందశ్శబ్దమునుమాత్రము వాల్మీకివ్యాసాదులు (తత్పూర్వులు) ప్రయోగించిరా? సంస్కృతకవి యగు కాళిదాసునకుఁ గల యాస్వాతంత్ర్యము తెలుఁగుకవి యగు శ్రీనాథున కేల లేకపోవలయును? ఆతఁడు మాత్రము నిరంకుశుఁడు గాఁడా? వశ్యవాక్కు గాఁడా?

తెలుఁగుకవిత్వమును సంస్కృతకవిత్వమువంటిదే. సంస్కృతమునలెనే యదియు వైదికవర్ణక్రమోచ్చారము గలపదములకుఁ జోటీయ నర్హమైనదియే. మఱియు సంస్కృతకవులంబోలె నాంధ్రకవులును ఋషులు, ఋషికల్పులు ననఁదగినవారే.

"ఏషా త్రిలిఙ్గభాషా సంస్కృతభాషాతుల్యా"
—మహాభాష్యకారులు.

"ఆన్ధ్రసంస్కృతభాషాభ్యాం కవిత్వంఋషితాప్రదమ్"
—కణ్వస్మృతి.

ఇట్టి పేరెన్నికగన్న పవిత్రమైన యాంధ్రకవిత్వమునందు శ్రీనాథునివంటి మహాకవి 'స్త్సానము' అను వైదికశబ్దమును బ్రయోగించుటయందా క్షేపమా?

ఆహా! తెలుఁగు నేసిన సిలుగేమో!

పిమ్మట, ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, వేదోచ్చారణము గలకొన్నిశబ్దాదుల నిచ్చి "వానివర్ణక్రమశబ్దోచ్చారరీతులనుగూడ నీక భాషలోనికిఁ జొప్పింపవలసినదే!" యని యాశ్చర్యపడినారు. అట్టివానిని జొప్పింపవలసినదని నేనను గాని చొప్పింపఁబడినవానినిమాత్ర మంగీకరించుట సమంజస మని యనియెదను.

తెనాలి రామకృష్ణుని యుద్భటారాధ్యచరిత్రమునుండి నే నిచ్చిన 'త్రియంబకం యజామహే' అను వేదవాక్య మనుకరణసహితము గావున నిరుపయోగ మని శాస్త్రిగా రనిరి. 'త్ర్యమ్బకమ్' అనియే కాని 'త్రియమ్బకమ్' అని విసంహితగా వేదమునందును లే దనియు, కాళిదాసునిప్రయోగము 'త్రిలోచనమ్' అనునది యై యుండు ననియు నాతో వాదించిన కొందఱుపండితుల కొఱ కది వ్రాయఁబడినదే కాని యనుకరణయుక్తమగుట యెఱుఁగక వ్రాయఁబడినది గాదు. అది చతురక్షరసహితమై యుండుటచే గణబద్ధమైన యాప్రయోగము వారికిఁగా నీయఁబడినది. మఱియు బృహద్వయము, పిశంగిల, పిలిప్పిల—ఇత్యాది వేదస్థపదములు శాస్త్రసాధితములు గాకున్నను మనవారిచేఁ బ్రయోగింపఁబడిన వనియు, అట్టివానిని శాస్త్రము నిషేధింపఁజాల దనియు, నట్లే స్త్సానశబ్దముఁగూడ మనవారు వేదమునుండి తెచ్చియే ప్రయోగించినా రనియు,'తాన' మనువికృతిపదమునకు 'స్త్సాన' శబ్దమే ప్రకృతి యై యుండు ననియు భావించియే నే నాయుదాహరణము లిచ్చితిని. "ఇట్టిప్రయోగములు పంతులుగారి వాదమునకుఁ బ్రయోజకము లగునా?" అని శాస్త్రిగారువ్రాయుట వింతగానే యున్నది.

అనంతర ప్రభాకరశాస్త్రిగారు శ్రీనాథాదుల ప్రయోగములను సమర్థించుపొంటె 'తద్భవవ్యాజవిశ్రమ'గతిని వానికిఁగూడఁ జూపి, స్త్సానశబ్దమున మొదటి యక్షరమునకు తథదధలకు యతి సెల్లవచ్చునని లక్షణగ్రంథముల కొక్రొత్తలక్ష్యమును సమకూర్చిరి.

విన్నాణము, విన్నపము మొదలగు వికృతిపదములకు మూలము లైన విజ్ఞానము, విజ్ఞాపనము మొదలగు ప్రకృతిపదములలోని 'జ్ఞ'కు తద్భవత్వము వ్యాజముగాఁ గల 'న'తో యతి సెల్లినట్లే 'తాన' మను వికృతిపదమునకు మూలమై స్త్సానశబ్దమునకు తకారముతో యతి సెల్లింపవచ్చు నని వారు వ్రాసిరి. జ్ఞన—ఈరెంటి యందును అనునాసికాధ్వని వినవచ్చును. అచుట్టుటికము

నను తద్భవత్వము తోడు గాఁగా, వాని కట్టి యతి సెల్లు ననుట యొకవింతగాఁ గానరాదు. స్నానతౌనశబ్దముల కట్టిచుట్టఱికమును దెలుపుధ్వని యేదియు వినఁబడదే! ఇది యెట్లు చెల్లును?

దీనికి శాస్త్రిగారు, "ఆయా దేశకాలములయందటువంటి యటువంటి (స్త్నానము, స్త్నాతకము, స్త్నేహము మొదలగువానివంటి) యుచ్చారణరీతులు సామాన్యవ్యవహారమున నుండెడివి. అట్టివానిని బట్టికూడ వికృతులు వెలయుచుండును...'తౌన' మను వికృతి యిట్టివిధమునను బుట్టియుండవచ్చును." అని యొకదారిని జూపిరి. దీనింబట్టి స్నానశబ్దము 'స్త్నాన' మని వ్యవహారమున నున్నకాలమున 'తౌన' మనువికృతి పుట్టియుండు నని వీరియాశయ మైనట్లు స్పష్ట మగుచున్నది ఆవ్యవహారమున నుండినస్త్నానశబ్ద మాకాలమునందు మాత్ర మెక్కడ నుండి వచ్చినది? వేదమునుండియే వచ్చియుండవలయును. ఆశబ్ద మట్లు తకారము గలిగియుండుట కాధార మేది? ప్రాతిశాఖ్యసూత్రమే! కావున, తౌనమను వికృతిపదమునకు స్త్నానమే ప్రకృతి; స్నానమమాత్రము గాఁజాలదు.

కాళిదాసునిచే త్రియంబకముంబోలె శ్రీనాథాదులచే స్త్నానముగూడ వేదమునుండియే కైకొనఁబడి నిరంకుశముగాఁ బ్రయోగింపఁ బడియెను. అక్షరసామ్య మేమియు లేని తెలుఁగుశబ్దమును బట్టుకొని ఏదో ప్రకృతి నుండి పుట్టిన వికృతిపద మని శాస్త్రిగారు మాత్ర మనఁగలరా?

స్నేహము—నెయ్యము; స్నిగ్ధము—నిద్దము:—ఇట్టివి వికృతు లనఁజెల్లునుగాని, స్త్నానముగాని స్నానము నుండి తౌనము పుట్టినదని పలుకుట సమంజసమా?

కావున శ్రీనాథాదులు ప్రయోగించినది (తకారముతో యతిచెల్లునది) స్త్నానశబ్దమే కాని స్నానశబ్దము గాఁ నేరదు.

నడకుదుటి వీరరాజు.

శ్రీసూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటురచనము

ఈ మహాకార్యముయొక్క విధానమును గుఱించి భారతిలో నిటీవల విమర్శసమాధానములు మెండుగఁ గనఁబడుచున్నవి. ఇవి యీకార్యమునకు సహాయపడక చాలవఱకు వ్యర్థముగ నున్నవి. నిఘంటువునం దెట్టిపదములు చేరవలయును? ఎట్టిప్రయోగములు కూర్పవలయును? వ్యుత్పత్తి వ్యాకరణాంశములు సంస్కృతద్రావిడాది సంబంధములు ఎంతవఱకు నిరూపింపఁబడవలయును? ఇట్టి ముఖ్యవిషయములను ప్రసంగములోనికి తీసికొనిరాక భారతీలేఖకులు స్వల్పవిషయములను విపులముగ చర్చించుచు కర్తవ్యమును ఉపేక్షించుచుండిరి.

ఈ మహోద్యమమునకు ఒకదశ కడచెను. రెండవదశ మధ్యకు వచ్చినది. ఫలితము కంటఁబడలేదు. జనులలో ఆతురతకలుగుట వింతకాదు. శ్రీ మహారాజాగారి యౌదార్యమును, అభిలాషయును సార్థకములగుట వారికిని, లోకులకును మహానందకరమగును.

నిఘంటుకార్యస్థానమునఁ గార్యక్రమము చతురముగ జరుగుచున్నది. అర్థము, ప్రయోగము, వ్యుత్పత్తి ఇతర భాషాసంబంధములును జాగ్రత్తగ విమర్శింపఁబడుచున్నవి. ముప్పాతికపని ముగిసినది. ఇది యచ్చురూపముఁ దాల్చుటకు ఒకటిరెండేండ్లు పట్టును. కార్యవిధానమున మాంద్యము కనఁబడదు. ఆంగ్లద్రావిడాది నిఘంటులు రచించుటకును పెక్కేండ్లు పట్టెను. ముద్రణకుముందుగ నిష్పన్నగ్రంథమును నలుగురయిదుగురు ఆంధ్రపండితులు-రచయితలేకాక-పైవారును బరికించుట యవసరము. ఇట్టి యేర్పాటుచే అపార్థప్రమాదాదులకుఁ దావుండదు.

విమర్శనములో స్వల్పవిషయములకుఁ బ్రాధాన్యము కల్పింపఁబడెను. అభిప్రాయభేదములు ప్రకటించుట ఈసందర్భమున నిరుపయోగము. ప్రణాళిక చర్చింపవలసియుండఁగా లేశములనుబట్టి వాదముసల్పుట సమంజసముగాదు.

ప్రయోగములనుజూపు గ్రంథపట్టికలోని గ్రంథము లన్నిటినుండియు ప్రయోగములు మాదిరిపదములలో

కనఁబడలేదనెడి యాక్షేపము నిరాధారము. కొన్ని చోట్ల గ్రంథములలోని పద్యసంఖ్యలు మాత్రముండి పద్య పాదములు లేకపోయినంతమాత్రాన హానియేమి? సంఖ్య నుదాహరించుట దోషముకానేరదు. ఇప్పటివ్యవహారము సమగ్రము కాదుగదా!

అంగపడి, అంగలార్చు, అంగవించు, అగుదెంచు మున్నగుమాటలనుగుఱించిన ఆక్షేపములు బలమగునవి కావు. ఇందు అభిప్రాయభేదము లుండనోపును. చేయక, చేయమి-లలో క, మి, వ్యతిరేకార్థబోధకములని వైయాకరణులందురు. కాల్డ్వెలును ప్రమాణముగ గొనమి తప్పుగాదు.

అంచుక, యించుక, అంగదట్టము, విల్వర యేని మున్నగుపదములపై చర్చలు నిష్ఫలములు. అర్థచ్ఛాయలు కడపటి నిర్ణయములో తేలవలయును.

ఉపకారకముకాని ప్రసంగములు బాధించును. ఆర్జవము, గుణపక్షపాతము వ్రాఁతలకుఁ బెంపుఁ దెచ్చును.

జరుగుచున్న మహాకార్యమునకు విజ్ఞులు సాయపడుట యుక్తము. విత్తమును మహారాజుగారు విపులముగ ధారాళముగ నొసంగుచున్నారు. పెక్కండ్రు పండితులుచేరి చర్చించి నిర్ణయించుచున్న యీగ్రంథము గుణవంతముగ నుండుట న్యాయముగాదా!

ముద్రణమునకు ముందుగ విఖ్యాతపండితులను —నిఘంటునిర్మాణమున పాల్గొననివారినిగూడ— చేర్చి సందేహములను నిర్ధారణచేయుట యుక్తము. ఈమహానిఘంటువులో ఆంధ్రవ్యవహారమున మాత్రముండుమాటలకుఁ దావు లేకుండుట ఒకగొప్పలోపము. ఇది తీరునది కాదుగదా! విమర్శించువారు విశాలహృదయములతో విమర్శించుట న్యాయము. దోషారోపణమునకయి విమర్శించుట శోచనీయము.

గరిమెళ్ల సోమన్న.

సారంగధర వ్యాఖ్యానము

చేమకూరవాని సారంగధరచరిత్ర' యను శీర్షిక క్రిందనే వ్రాసిన 'ఉప్పసైనట్టి చక్కెర లప్పలీడె' యనుపద్యమునకు వ్యాఖ్యానమును గుఱించి శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు వైశాఖమాస భారతీ సంచిక యందు గొంత విమర్శనమును వ్రాసిరి. అట్లు నాయుద్దేశమును జర్చించినందులకే నెంతయు గృతజ్ఞుడను. కాని యాపద్యమునందుగల 'చక్కెరలప్పలు' నా కిప్పటికిని గటువుగనే యున్నవనిన మన్నింపదగును. లప్పయనిన శబ్దరత్నాకరమున 'రాశి'యనియు, బ్రౌణ్యమున 'ముద్ద' యనియు నర్థములుంటనే నెఱుగకపోలేదు. శ్రీ శాస్త్రిగా రిచ్చిన పరిమాణార్థ మప్పుడు నిప్పుడు నాకనువగునట్లు గానరాకున్నది. శ్రీ శాస్త్రిగా రీయర్థమును మిగుల జక్కగ సాధించిరనుట కించుకయు సందేహము లేదు. వారు సూచించినయట్లు లప్ప పరిమాణము లగుటచేతనే చక్కెరలప్పలని వాడుకకు రాజెల్లును. కాని పద్యమునందలి చక్కెరలప్ప లుప్పి చేయుదగియుండి, యన్యపదార్థసమ్మేళనము నపేక్షించుచున్నవి. ఈకష్టమునాకు బోలె శ్రీశాస్త్రిగారికిని గలిగెననుట నిశ్చయము. కావుననే, యెత్తికొనుటలో 'ధర్మారావుగారు స్వయముగ వ్రాసిన టీకగూడ దప్పుగానున్నదని చెప్పవలసి వచ్చినందుకుఁ జింతిల్లుచున్నాను' అని యారంభించి పరిమాణార్థకమగు 'నెడు' ను మిగుల సంభావించి, తుట్టతుదకు 'చక్కెరలప్ప లనగా చక్కెరప్రధాన ద్రవ్యముగానుంచి (ఉప్పిచేయునదిగాన చక్కెరమాత్రమే యగునేని ద్రవించిపోవును.) ముద్దపడునుగా జేసిన మధుర భోజ్యపు లప్పపరిమాణములని యర్థమగు' నని శ్రీ శాస్త్రిగారే వ్రాయక తప్పినదికాదు. వారొసగిన యీయర్థమునకును, నేజెప్పిన 'భక్ష్యవిశేషము'లను నర్థమునకును భేదము, తొలుత తాము సెప్పినట్లు జింతిల్లవలసినంత యెక్కువగాక యీషణ్మాత్రమయి యుంటయు వారే గుర్తించిరి. అందువలననే 'ప్రకరణసాహచర్యాదులనుబట్టి యింతయర్థమిక్కడ పుట్టుచున్న'దని వ్రాసి తాము తొలుత నుగ్గడించిన నాతప్పును సాధించి తమ పరిమాణార్థమునకు బ్రాధాన్యము నొసగనెంచిరి. సంకల్ప మెంతవఱకు సిద్ధించెనో యారయుదము.

భక్ష్యమనిన నన్ను గాదని తాము భోజ్యమనిరి. ఇట భేదపాఠములను గూర్చి పెనగులాడుట యేల?

సాహచర్యమువలన చోష్యమో, పానీయమో యయిన మఱియు సంతసింతును. భోజ్యమేయందము—అట్లనుటకు నాకభ్యంతర మేమియు లేదు; ఉప్పుట కనువుగ నుండుటకే భక్ష్యమంటిని—కాని, చక్కెరలప్ప నెప్పుడు మనము భోజ్యముగ నంగీకరించితిమో యప్పుడే తన పరిమాణార్థమునకు ప్రాధాన్యము నశించునుగదా! ప్రక్రమమునుబట్టి చూచినను బరిమాణార్థమున నేమి స్వారస్యమున్నది? ఇంక శాస్త్రిగారిచ్చిన యర్థముతో నాపాదమునకు దండాన్వయము చూడు డెట్లుండునో: ఉప్పునైనట్టి చక్కెరలప్పలీడెయనిన 'ఉప్పిచేయుటచేతనగు చక్కెర ప్రధానద్రవ్యముగా నుంచి ముద్దపదనుగా జేసిన మధురభోజ్యపు లప్పపరిమాణములు (తీయనగు వాటెఱకు) సరియగునా' యని యగునుగదా! ఇదిలెస్సయో, 'ఉప్పిచేయనయినభక్ష్యములో, లేక భోజ్యములో సరియగునా' యనుట లెస్సయో చదువరు లెఱుంగకపోరు. ఇట మాధుర్యమే ప్రధానముగాని పరిమాణ మావంతయు గానేరదు. పద్యభావమును బోధించుటయే వ్యాఖ్యాతకు కర్తవ్యముగాని పాండిత్యముతో బాధుచేయుట కానేరదు. కర్ణాభరణమగు బుగడయాకారముచే గలిగిన 'చక్కెరబుగడ'లను భక్ష్యవిశేషములం దాకారప్రాధాన్య మంతరించి పోవును. ఆకార మాబుగడలట్లు లేకున్న నాభక్ష్యములనారగింప మానుదుమా? అట్టులనే పరిమాణమువలననే యాపేరు వచ్చినను రాగిడబ్బంత చక్కెరలప్పయు బాగుగ నున్నదనుచు భుజింపగలము.

ఇట్లు ప్రక్రమ సాహచర్యాదులచే బట్టుచున్నట్టియు, నుప్ప ననువగునట్టియు, స్వారస్యమును బోధించునట్టియు, వేయేల తప్పని చెప్పదలంచినను దప్పించుకొనజాలనట్టియు, నా'టీకగూడ దప్పుగానున్న' దని శ్రీ శాస్త్రిగారు వ్రాయనెంచుట, తప్పనిచెప్పుట తగదుగాన నొప్పదనియైన వ్రాయనలసి వచ్చినందుకు నే నెంతయు జింతిల్లుచున్నాడను.

లప్పలవిమర్శను లంకించుకొని, విమర్శవిషయమునకప్రస్తుతమైనను శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు దమకులభించిన నైషధా ముక్తమాల్యదాదుల యందలి చక్కని పాఠభేదములలో గొన్నింటిని గూర్చి ముచ్చటించి నాకును, నన్నుబోలిన యాంధ్రపాఠకులకును సందనీయులైరి. అప్రస్తుతమనుటకేల సాహసించితినన, నున్నపాఠమున కర్థము సెప్పుట ప్రస్తుత విమర్శనవిషయము: పాఠభేదములు చిక్కకపోవుటచే భావముపాడగుట వారు ముచ్చటించిన విషయములు. వీదెట్టులయినను, దమకందుబడిలోనుండు నిట్టి యమూల్యపాఠముల నాంధ్రజనంబున కనతికాలంబున నందజేయుతలంపు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారికి గలుగుగాత! భాషాసేవ కావించుటకభిమాన మభ్యంతరము గాకుండుగాక! బ్రహ్మశ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగా రింతకుముందే యిట్టి వానిని జెక్కింటి నాకళించియు నింతకాలము నూరకుండుట యాంధ్రుల దురదృష్టమునకె తప్పదు. ఇప్పుడయినను వానిని ముద్రింపించి వెల్లడింపనున్నారనుటకు మిగుల సంతసము.

ధీమంతులకైనను బ్రమాదంబు లటనట దప్పవను నార్యోక్తి సర్వజనసమాదరణీయంబుగ నుండ, శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగా రేటికో మఱియొక యనవసరవిషయమును దమవ్యాసమున జొప్పించిరి. విజయవిలాస సారంగధరచరిత్రల వ్యాఖ్యానంబుల గాననగు లోపంబులకు సమాధానరూపంబుగ దమతో శ్రీ వేంకటరాయశాస్త్రిగారుచెప్పిన వాక్యములని "శ్రీ (వేంకటరాయ) శాస్త్రులవారు విజయవిలాస సారంగధరచరిత్రలకు టిప్పణులను దమయొద్ద బనిచేయుచున్న యొకగ్రంథకర్త, అప్పయ పంతులగారి ప్రాంతటీక ననుసరించి వ్రాసికొనివచ్చి యిచ్చిన లఘుటీకను సరిపఱచి, రచించిరట. అట్లు సరిపఱుచుటలో నాలఘుటీకలోని ప్రమాదములు గొన్ని యపరిశీలితములుగా నట్టె విడువబడియుండునని శాస్త్రులవారు నాతో ననిరి" అని శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాసిరి. ఈసమాధానము నేడు గేవల మనవసరమగుటయేకాక, "స్వవిరచితవ్యాఖ్య" యనియు, "మద్విరచితవిపులవ్యాఖ్య" యనియు శ్రీ వేంకటరాయశాస్త్రులవారు వ్రాసిన యనేకవాక్యములతో సమన్వయము నేసికొన నలవికానిదియు నైయున్నది. అంతియకాక, యావాక్యంబు లనర్థదాయకంబులగు ననేకాపోహలకు దావునొసంగుచు శ్రీ శాస్త్రులవారి వ్యాఖ్యానముల కట్టి

కళంకములైన గూర్ప సమర్థంబు లగుచున్నవి. కావుననే యీవాక్యంబు నాకత్యంతవిషాదమును గలిగించుచున్న వఱన నన్ను శ్రీ వేంకటరాయ శాస్త్రిగారును, శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారును మన్నింతు రని తలచెదను. ఇట్టి సమాధానముల నడుగుచు గాలయాపనము సేయుట కన్న, నవకాశముగల యాంధ్రపండితులు శ్రీ వేంకటరాయశాస్త్రిగారియెడ నముద్రితములై యున్నవని చెప్పుచున్న యనేకామోఘవిషయంబుల నాంధ్రజనుల కనతి కాలంబున నందజేయ నుద్యమించిన జాలమేలగునని విన్నవింతును.

అవకాశము గలిగినంత నాకడనున్న నాలుగా శ్వాసముల సారంగధరసంపుటమును శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారికి జూపగలుగుదునని నమ్ముచు, వారు దీనిని సాధించి సాయమొనర్పనెంచినందుల కభివందనము లర్పించుచున్నాడను.

తాపీ ధర్మారావు

ఆత్మస్తుతి

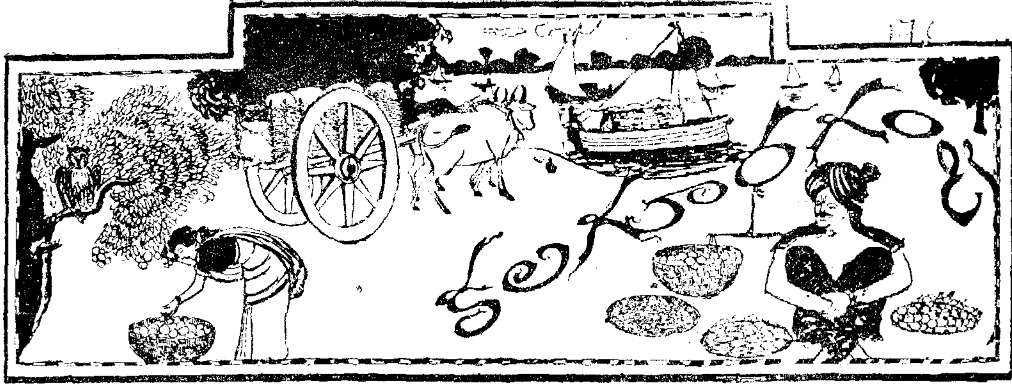
మండా సూర్యప్రకాశ రావుగారు

ఆశాబద్ధకమై, దురాగ్రహమదవ్యాళోరు సంచార మై,
క్లేశానీకతమంబు కార్కొనఁగ, నక్షీణోగ్రసంసార యా
త్రాశుంభద్గహనాంతరస్థలిని సంక్రాంతుండ నై, ఖిన్నతన్
గాసిం జెందని యంతరాత్మకు నమస్కారంబుఁ గావించెదన్.

తూలన్ లేదు ప్రపంచకార్యఘనవాతూలౌఘ లోలన్మహా
భీలోద్వృత్తికి నేను; నాశిరము దీపించున్ సగర్వంబుగా
నాలోకోగ్రదురంత దుర్ఘటనరూపాసిప్రఘాతంబులన్
గీలాలంబు స్రవించు చుండియు నధోక్షిప్తంబు గా కెన్నఁడున్.

అతికోపాకులితంబు, తీవ్రవనయనాంభోనీక గంభీర మీ
క్షితి; యద్దానిని దాఁటెదన్ బలలమస్తిష్కాస్థిదుర్గంధదూ
షితకాలానల తీవ్రతప్తనరకక్షేత్రంబు; రెండింటికిన్
మతి భీతిల్లక ధిక్కరించెద మదాత్మస్థైర్య శౌర్యోద్ధతిన్.

నాకద్వారపథంబు తిన్నన యగున్! వక్రంబె యౌ!! దాని నా
లోకింపం బని యేమి? ఈవసుధ నాలోపంబు లె న్నైననౌ!
నాకర్మంబున కేన కర్తను గదా! నాయాత్మ శాసింపఁగా
నాకన్నన్ బరుఁ డెవ్వఁడున్ గలఁడె విజ్ఞానంబుమైఁ జూచినన్.

భారతీయ మహిళామణులు

ప్రముఖములగు ప్రజోపయోగోద్యోగములలో నున్నవారు

స్త్రీలు రాజకీయ, పౌరస్వత్వపు హక్కులను సంపాదించుకొనుటకు మిక్కిలి తోడ్పడినది 'విమెన్స్ ఇండియన్ ఎసోసియేషన్' (భారతీయ మహిళాసమాజము). ఆ సంఘముయొక్క రెండు ముఖ్యోద్దేశములు:—స్త్రీలకు పురుషులతో సమానముగా పురపాలక సంఘములలోను, శాసనసభలలోను వోటుచేయు అధికారముకలుగునట్లుచేయుటయు; అన్ని పురపాలకసంస్థలలోను, శాసనసభలయందును స్త్రీలు సభ్యురాండ్రుగా నెన్నుకొనబడు హక్కునుసంపాదించుటయును.

ఈ దిగువ పట్టికలో కొలదిమాత్రపు వినాయింపుతో నందరును భారతమహిళాసమాజపు సభ్యురాండ్రే.

వారు వారు నియమింపబడిన తేదీలవరుసను వారి పేరులు వ్రాయబడినవి. ఇందు కొందరు మాత్రము నచిత్ర ములగు పెక్కు కారణములపైని రాజీనామాల నిచ్చియున్నారు.

శాసనసభాసభ్యురాండ్రు

డాక్టరు ఫూనెన్‌లూఖాన్ (తిరువాంకూరు) రెండు సంవత్సరములు ఆరోగ్యశాఖామంత్రి; శ్రీమతి మాధవీఅమ్మ (కొచ్చిను); డాక్టరు ముద్దులక్ష్మిరెడ్డి (చెన్నపురి) శాసనసభోపాధ్యక్షురాలు; రాజకోట సంస్థానమున నిద్దరు స్త్రీలు.

పురపాలక సభ్యురాండ్రు

దేవదాసుసతి (చెన్నపురి); హాడ్కిన్‌సన్‌సతి (బొంబాయి); శ్రీమతి సరోజినినాయుడు; గోఖలేసతి; లోట్‌వోలాకన్య; మెకంజీసతి; హాచెన్ ఏంజిలోసతి (చెన్నపురి); యస్. బి. దాసుకన్య (పాట్నా); లక్ష్మణఅయ్యరుసతి (సైదాపేట); కాశియాబాయి దేవధర్‌కన్య (పూనా); శ్రీమతి అచ్చమ్మగారు (గుంటూరు) మేక్లియాడ్‌కన్య (బేలూరు, కలకత్తా) శ్రీమతి క్రిష్ణవేణమ్మ (కాకినాడ); శ్రీమతి రమణాబాయి నీలకంఠ్ (అహమ్మదాబాదు); శ్రీమతి పి. సుశీలాబాయి (బళ్లారి); శ్రీమతి బాపాయమ్మ (రాజమండ్రి); అన్నా థామస్‌సతి (తిరునెల్వేలి); జానకీకన్య (కాలికట్); లక్ష్మిఅమ్మాళ్ కన్య (వేలూరు); ఆదిశేషయ్యసతి (వేలూరు); లైనియురెసతి (రంగూను); బారెట్టోసతి (తంజావూరు); రజక్‌సతి (తంజావూరు); అబ్రహామ్‌సతి (ఉదకమండలము); అచ్యుత మీనన్‌సతి (మధుర); దొరైకన్నుముదలియార్‌సతి (మధుర); జ్ఞానదురైసతి (తిరుచినాపల్లి) జేసుదొరైసతి (తిరుచినాపల్లి); శ్రీమతి బుడ్డి సుబ్బమ్మ (నెల్లూరు); శ్రీమతి సుగుణార్ (కడలూరు); డాక్టరు కింగ్‌స్లీసతి (రంగూను); యన్. సుబ్బారావుసతి (మంగుళూరు.)

జిల్లాబోర్డు సభ్యురాండ్రు

శ్రీమతి యన్. కన్నమ్మాళ్ (ఉత్తరఆర్కాటు) శ్రీమతి జయలక్ష్మీకుమార్ (చిత్తూరు); డాక్టర్ హార్లిసతి (చిత్తూరు); ఆస్టిన్ బాస్‌సతి (తెలిచ్చేరి); ఇ. రాట్సుకన్య (దిండిగల్); స్వారిస్‌సతి (తిరుచూరు); శ్రీమ

ద్రౌపది అమ్మాళ్ (గురుచూరు); డి. కె. మిస్త్రీ సతి (కన్ననూరు); శ్రీమతి అనంత రుక్మిణిఅమ్మ (చెంగల్పట్టు); శ్రీమతి ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మ (గుంటూరు.) శ్రీమతి భాగీరథి శ్రీరామ్ (చెంగల్పట్); శ్రీమతి ఆర్. శాంభవీబాయి, బి.యే., (మంగళూరు మహిళాసభనుండి దక్షిణకనరాజిల్లా విద్యాసంఘమునకు)

తాలూకాబోర్డు సభ్యురాండ్రు

శ్రీమతి పద్మాసని (మదనపల్లి); శ్రీమతి జయలక్ష్మి (మదనపల్లి); జూలియా నేథనీల్ సతి (వేలూరు); ఫిలిప్స్ సతి (శివగంగ.)

ఆనరరీ స్త్రీమేజిస్ట్రేటులు

కజిన్సుసతి (చెన్నపురి), సదాశివయ్యరుసతి (చెన్నపురి; స్టాండ్ ఫర్డుసతి (చెన్నపురి), వి. పాండురంగారావుసతి (చెన్నపురి); బీస్లిసతి (చెన్నపురి); హాడ్కిన్సన్ సతి (బొంబాయి); కౌఆస్జిజహాంగీర్ సతి (బొంబాయి); డి. తాతాసతి (బొంబాయి); త్యాబ్జీసతి (బొంబాయి); యస్. బి. దాసుకన్య (పాట్నా); బర్డ్సువికన్య (చెన్నపురి); శ్రీమతి జయలక్ష్మి (మదనపల్లి); గురుమూర్తిసతి (మదనపల్లి); లలితాక్రిష్ణస్వామిసతి (చెంగల్పట్టు); దేవసహాయంసతి (మధుర); మడ్గాకరుసతి (బొంబాయి); ఇంజనీరుకంట్రాక్టరుగారికుమార్తె (బొంబాయి); పుష్పనాథంసతి (కడలూరు) ఉపాధ్యాయురాలు; బొంబాయిరాజధానినుండి మఱి 10 మంది స్త్రీలు (పేర్లు తెలియరాలేదు); శ్రీమతి అలమేలు మంగతాయారమ్మాళ్ (చెన్నపురి); శ్రీమతి మాలతీపట్వర్ధనుసతి (చెన్నపురి.) శ్రీమతి కేథరిన్ సుబ్బారాయమ్మ (బెజవాడ)

విశ్వవిద్యాలయ సెనెటుభ్యురాండ్రు

సుబ్బరాయనుసతి (చెన్నపురి); హజాకన్య (పాట్నా); జెకరైకన్య (చెన్నపురి); యస్. బి. దాసుకన్య (చెన్నపురి); ప్రభుత్వనియోజితులును, ఉద్యోగరీత్యా ఇచ్చిన సభ్యత్వము గలవారు నగు పెక్కుమంది సభ్యురాండ్రును.

స్త్రీబ్యారిష్టరులు, లాయరులు

కార్నీలియా సొరాబ్జీకన్య (కలకత్తా); మిథన్ తాతాకన్య (బొంబాయి); హజాకన్య (పాట్నా); డ్వామేమే ఖిన్ కన్య (రంగూను); సొంక్షాకన్య (పూనా); బి. ఆనందబాయికన్య (చెన్నపురి); దేవదాసుకన్య (చెన్నపురి) శ్యామకుమారి నెహ్రూకన్య (అలహాబాదు.)

మన పొగాకు వ్యయము

గాంధీమహాత్ముడు 'యంగ్ ఇండియా' పత్రికలో నిట్లు వ్రాసెను:—

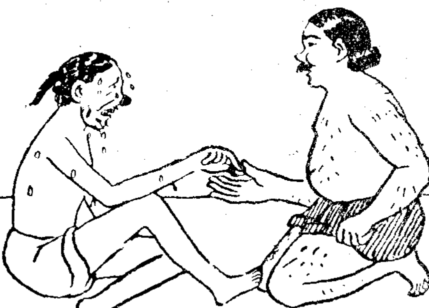
బహువిధ సంస్కారములయందు ప్రియము కల యొక విలేఖరి మన భరతదేశము పొగాకునకై ఎంత వ్యయము చేయుచున్నది తెలియగోరుచున్నాడు. సంవత్సరమునకు పట్టిపొగాకునకును, సిగరెట్లకును కలిపి 213 లక్షల రూపాయలగుచున్నవని నాకు తెలియుచున్నది. ప్రతియేడాదికిని మొత్తము ఎక్కువగుచున్నది. 1923 వ సంవత్సరములో $1\frac{1}{4}$ మిలియను పౌను లయియుండిన దిగుమతి 1927 వ సం॥లో 5 మిలియనులకు హెచ్చెను. సిగరెట్ల దిగుమతియందును దీనికి తగు హెచ్చుదల యుండెను. నేను చూచిన సంఖ్యావివరణము నమ్మకమైన దైనయెడల మనదేశమునుండి యేమాత్రము పొగాకును ఎగుమతి యగుచుండుటలేదు. అందుచేత మనదేశపు పొగాకుపంట యొక్క విలువయు పై సంఖ్యలకు చేర్పబడవలయును. పొగాకుచుట్టలు, బీడీలు, సిగరెట్లు కాల్చు ప్రతివాడు నీ యసహ్యపు దురభ్యాసమును మానివేసి, తన నోటిని చెడువాసనకు నిలయముచేయాక, తనపండ్లను పాడుచేసికొనక, రుచులను వేడిని గ్రహించు జిహ్వేంద్రియమునకు నష్టమొనర్పక, ఈ దురభ్యాసమును మానుటవలన మిగులు సొమ్మునేదైన నొక జాతీయోద్యమమునకు దానముగ నిచ్చునెడల, నతడు తనకును తన దేశమునకు కూడ మేలొనగూర్చిన వాడగును.

క్షురకర్మ

తలిశెట్టి రామారావు

అమరావతికోటరాజులు

శ్రీయుతులు భావరాజు వెంకటకృష్ణరావు పంతులు (బి. ఏ., బి. యల్.) గారు ఆంధ్ర హిస్టారికల్ రీసర్చి సొసయిటీ త్రైమాసికపత్రిక (రెండవ సంపుటము 3-౪ సంచికల సంపుటి) యందు వెనుక తాము అమరావతికోటరాజులనుగూర్చి వ్రాసినపుడు రెండుమూడుముఖ్యములైన విషయములను పొరపాటువలన నందు చేర్పక విడిచితిమనియు, ఆవిషయముల నిపుడు వివరించుచుంటిమనియు నొకచిన్ని వ్యాసమును ప్రకటించిరి. అందు మొదటిది: కోటరాజులయింటిపేరు పోలెవారనియు కోట వంశమునకు మూలపురుషుడయిన ధనంజయుని యొక్క జాతి, పేరు, ఇంటిపేరు తెలుపుపద్యమొకటి పెదమక్కెన భూతమహాదేవి శాసనమున గలదనియు చెప్పి యీపద్యము నుదాహరించినారు. ఆపద్యమిది:

చ. అమలపయోధిఁ జంద్రుఁ డుద
యం బగునట్లనెపోలె వారిజా
తమున విరించి పుట్టిన వి
ధంబునఁ గాంచనధారుణీధరేం
ద్రమున సురావనీజ ముది
తంబయి యొప్పుగతిం జతుర్థవం
శమున జనించె నుగ్రరిపు
సైన్యజయుండు ధనంజయుం డిలన్.

ఈపద్యము మొదటిపాదమున 'పోలె' అనుపదము 'వారి' అను 'వారిజాత' పదైకదేశమును నొక్కచో నుండగాంచి వెనుక నీకోటవారు కర్ణాటకులని సూచించిన శ్రీకృష్ణరావుగారు ఈపద్యముయొక్క అర్థమునుగాని, సమన్వయమునుగాని పరిశీలింపకయే 'పోలెవా'రనువాని నేకపదమని విశ్వసించి కోటవారు 'పోలెవా'రను నింటిపేరు గలవారని నిశ్చయిచినారు. కోటవా రాంధ్రులేయను క్రొత్తసిద్ధాంతమును నెలకొలుపబూనిన వీరి యుత్సాహపరవశతయే యీప్రమాదమునకు గారణమని తలపదగును. పైపద్యమునకు సమన్వయము:

అమలపయోధిని (నిర్మలమైన (పాల) సముద్రమునందు) చంద్రుడు ఉదయము అగునట్లనె పోలె (అగునటులనే), వారిజాతమున (తామరపూవున) విరించి (బ్రహ్మ) పుట్టినవిధమున, కాంచనధారుణీ ధరేంద్రమున (బంగారుకొండ—అనగా మేరుపర్వతము—అందు) సురావనీజము (దేవతల్రమాను—అనగా కల్పవృక్షము) ఉదితమయి (పుట్టి) ఒప్పుగతిని, చతుర్థవంశమునందు ఉగ్రరిపుసైన్యజయుండు (భయంకరులయిన శత్రుసేనలను జయించినవాడు) అయిన ధనంజయుడు ఇలను జనించెను.

పైపద్యము నొక్కసారి స్థూలదృష్టితో జదివినంతనే స్ఫురింపదగు నీయర్థమును పునరుక్తిగ నిట వ్రాసినందుకు పాఠకులు మన్నింపవలెను.

ఇయ్యది కేవల మాంధ్రభాషయందే ప్రకటితమై యుండినచో నీయల్పప్రమాదముమాట తలపెట్టవలసిన యావశ్యకత లేకుండెడిది. అట్లుగాక ఆంగ్లపత్రికయందు ప్రకటింపబడినది. ఆంధ్రభాషానభిజ్ఞులందరు నీప్రమాదమునే ప్రమాణముగాగొని తప్పుదారులు తీయవచ్చును. ఇట్టివి మనకు క్రొత్తకాదు. పూర్వచరిత్రకారులు కావించిన పొరపాటుల నెన్నిటినో తరువాతివారు సవరించుచుండుట మనయను

భవనములో నున్నవిషయము. కావున శ్రీ కృష్ణరావుగారే ఈవిషయమును గుర్తించి యీత్రైమాసిక పత్రికయొక్క రాగలసంచిక యందు తమప్రమాదమును సవరించి ప్రకటించుట సముచితము; చరిత్రకు మహోపకారమును.

ఆంధ్రమహాజనులకు విన్నపము

కీర్తిశేషులగు శ్రీ ఆంధ్రరత్న రామదాసు దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారిచే స్థాపింపబడిన శ్రీమదాంధ్ర విద్యాపీఠ గోష్ఠివారు శ్రీగోపాల కృష్ణయ్యగారి జీవితచరిత్ర, రచనలు, ఉపన్యాసములు, ఇష్టాగోష్ఠి, హాస్యసల్లాపములు, చాటు పద్యములు, లేఖలు మొదలగువానిని గ్రంథరూపమున ఆంధ్రమందును, ఆంగ్లమునందును, వేఱు వేఱుగ నచ్చొత్తించి ఆంధ్రమహాజనులకు సమర్పించుకొనన సంకల్పించియున్నారు. శ్రీగోపాల కృష్ణయ్యగారి జీవితమునందలి మహదాశయములను ఆంధ్రలోకము మఱువకుండుట కీయత్నమెంతయవసరమో మేము వేరుగ తెలుప నక్కరలేదు. కాని యీ యుద్యమము నెరవేరుట శ్రీ గోపాలకృష్ణయ్యగారితో నేదోవిధముగా పరిచయముగల ఆంధ్రమహాజనులు బహుమంది యొక్క తోడ్పాటుపై నాధారపడియున్నకతమున, ఆంధ్రమహాజను లెల్లరును పై నుదహరించిన విషయములఁగూర్చి, వారివారికి తెలిసిన యావద్వృత్తాంతమును, శ్రీవారి స్వహస్తలిఖిత లేఖలు (లేక అందుకు సరియగు నకళ్లు), రచనలు, ఛాయాపటములు మొదలగునవి యీ దిగువ చిరునామాకు పంపించి మాకు తోడ్పడ గలందులకు ప్రార్థించుచున్నాము. అట్లు పంపించిన లేఖలు, ఛాయాపటములు తిరిగి కావలయునని కోరినచో త్వరలో వారికి వాపసు చేయబడును.

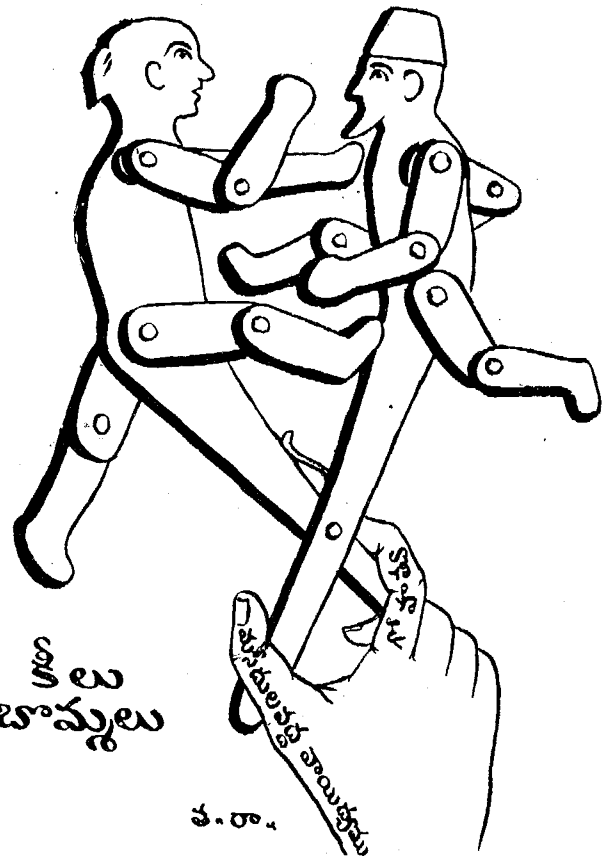
ఉత్తరప్రత్యుత్తరములన్నియు యీ దిగువ చిరునామాకు పంపదగును.

గుమ్మిడిదల వెంకట సుబ్బారావు, ఇండియన్ బ్యాంకు, బెజవాడ.

ఇట్లు విన్నవించు,

౧. నడింపల్లి వెంకట లక్ష్మీనరసింహారావు,
౨. అబ్బూరి రామకృష్ణారావు,
3. గుమ్మిడిదల వెంకటసుబ్బారావు.

ఆంధ్రవిద్యాపీఠగోష్ఠి, బెజవాడ, ౨౮-౭-౨౮.

గోవా వీరగల్లు
విజయనగరాధీశుడగు
రెండవ హరిహరరాయల కాలమునాటిది

మిథిక్ సొసయిటీ త్రైమాసిక పత్రికలో రెవరెండ్ హెచ్. హీరాసు, (యస్. జే., యం.ఏ.,) గారు ఈ వీరగల్లును గూర్చిన విమర్శముగా నొక పెద్దవ్యాసమును వ్రాసినారు. అందలి ముఖ్యాంశములు కొన్ని యీక్రింద నుదహరింపబడినవి.

ఈ వీరగల్లు ప్రాతగోవా [Old Gao (Velha Gao] మ్యూజియమున నున్నది. ఇది ఒకటే నల్లరాతిపై చెక్కబడినది. దీనిపొడవు అ. ౫ అం. ౧౧; వెడలుపు అం. ౨౧. ఈ రాతిపై ఆరు వరుసలు చిత్రములు, పండ్రెండుపంక్తులు శాసనమును చెక్కబడియున్నవి. చిత్రములవరుసలు పైనుండి క్రమముగా నొకదానికన్న నింకొకటి పెద్దదిగా నున్నవి. మొదటి రెండువరుసలయందును నాయకుని కుటుంబములోని స్త్రీలుకాబోలును చెక్కబడియున్నారు. మూడవవరుసయందు పాలకిపై నొకడు పోవుచున్నట్లున్నది. అతడు నాయకుడు కానోపును. నాల్గయిదు వరుసలయందు గుఱ్ఱపురౌతులు చెక్కబడియున్నారు. ఆరవ వరుసయందు శిరస్త్రాణములు, డాళ్లు, కటారులు, ధరించినయోధులు బాహాబాహిని పోరాడుచున్నారు. బొమ్మలన్నియు మోటుగా చెక్కబడియున్నవి.

శాసనము ప్రాతకన్నడబాసనున్నది. పంక్తులలోని కొన్నియక్షరములు మాసిపోయినవి. మొదటి నాలుగుపంక్తులు ఒకటిరెండు బొమ్మలవరుసలకు నడుమనున్నవి. తరువాతి అయిదుపంక్తులు మూడునాలుగు వరుసలకు నడుమనున్నవి. చివర మూడుపంక్తులు, నాలుగు అయిదు వరుసలకు నడుమ నున్నది. అక్షరములు క్రీ.పదునాల్గవ శతాబ్దమునకు చెందినవి. శాసనవిషయము యొక్క సారాంశము:

"మహారాజాధిరాజ, రాజపరమేశ్వర హరిహరరాయలు రాజ్యమేలుచుండగా 'హైవె' రాజ్యముపై నధికారము నెరపుచుండిన మహాప్రధాని మల్లప్పొడయరు రౌద్రిసంవత్సర భాద్రపద బహుళ చతుర్దశినాడు యుద్ధమునకు వెడలినాడు. మడియగొంబు వద్ద యుద్ధము జరిగినది. రాణువచెంతనున్న ముద్దకళ్ల తిమ్మనాయకుడు—మల్లప్పొడయరు కుటుంబమునకు చెందినవాడు—యుద్ధమున మృతుడయ్యెను. అతని కొడుకులు ముద్దనాయక, బీరనాయక, కుమ్మణ్ణనాయకులు ముగ్గురు నీ వీరగల్లును జెక్కించి ప్రతిష్ఠించినారు. అనమందాచార్య దీనిని చెక్కినాడు."

ఈశాసనమున శకసంవత్సరము లేదు. ఇందు చెప్పబడిన రౌద్రిసంవత్సరము శా. శ. ౧౩౦౨ సం.కు సరిపోవుచున్నది. దీనికి క్రీ. శ. ౧౩౮౦ సం. సమానము. రెండవ హరిహరరాయలు క్రీ. శ. ౧౩౭౭ మొదలు ౧౪౦౪ వఱకు రాజ్యమును పాలించెను. కావున నీ వీరగల్లు ఆతని కాలమునాటిది.

హీరాసుగారు ఇతరచారిత్రక శాసనప్రమాణములను బెక్కింటిని పురస్కరించుకొని పై కాలనిర్ణయము సరియైనదని నిరూపించినారు. తరువాత—శాసనమున నుదాహృతుడయిన మల్లప్పొడయరును గురించి, చాలా చర్చించినారు:

రెండవ హరిహరరాయల మంత్రులు, మూడు తెగలుగ విభజింపబడినారు. (౧) రాజకుటుంబమునకు జేరనివారు తొమ్మండుగురు; (౨) తనకుమారులు ఆర్గురు; (౩) ఒకటవబుక్కరాయల కొడుకులు ఎనమండుగురు. మూడవ తెగకు జేరినవాడీమల్లప్పొడయరు. ఇతడు రెండవ హరిహరరాయలకు తమ్ముడు. ఈవీరగల్లు శాసన మీతడు 'హైవె' రాజ్యమును పరిపాలించు చుండెనని తెలుపుచున్నది. ఇతడు ౧౩౮౦ వ సం. గోవాపై దండెత్తియుండును. కాన నాచేరువ నీవీరగల్లు ప్రతిష్ఠింపబడి యుండును. రెండవబుక్కరాయల కీర్తనిహాతు

రొకతె భార్యయయ్యెను. మొట్టమొదట నీతనిపేరు ౧౩౫౫ వ సంవత్సరపు బెంగుళూరిజిల్లాలోని యొకశాసనమున గలదు. ఇతడప్పుడు రాజకార్యములందు ప్రసక్తి గలిగియుండెనట. ౧౩౭౦ వ సం. వఱకు నీతనిశాసనములన్నవి. తరువాత కాన్పింపవు. చివరశాసనమున నితడు 'ఆరగ' రాజ్యమునకు గవర్నరుగా నున్నట్టున్నది. అటు పిమ్మట నతడు మహాప్రధానియై రాజధానియందే యుండెనుకాబోలు. ౧౩౭౮ వ సంవత్సరపు నింకొక శాసనమున నీతనిపే రున్నది. రాజకార్యముల నాతడు నెరపినట్లు అందున్నది.

మఱియు, రెవరెండుగారు మూడవ విభాగములోనివాడే యగు నింకొకప్రధాని మాధవమంత్రియు, నీ మల్లప్పొడయరు నొకరే యనుచున్నారు. ఈవిషయమున వీరుచూపిన కారణములు, కావించిన సమన్వయమును నంత తృప్తికరముగా లేదు. వీరగల్లునం దుదాహృతమైన దండయాత్ర గోవాముసలుమానులపై నెత్తిన దనుచున్నారు. ఈవీరగల్లు ఎక్కడ ప్రతిష్ఠింపబడెనో, మడియగొండు ఎచ్చటనున్నదో తెలియరాదనుచున్నారు. మడియగొండు యుద్ధమున మృతుడయిన తిమ్మనాయకు డెవ్వరో కాని మల్లప్పొడయరుకు బంధువును, ఆతని సేనానులలో నొకడును అగు ననుచున్నారు. హీరాసుగారి యీ వ్యాసమంతయు చక్కని శాసనాదిప్రమాణములతో గూడియున్నది. దక్షిణదేశచరిత్రపట్ల- అందును విశేషించి విజయనగరచరిత్రముపట్ల- ఇంతపరిశ్రమను దీసికొనుచున్న వీరియెడ భాషాభిమానులు, చరిత్రాభిమానులు కృతజ్ఞతచూపుట సముచితము. వీరు 'అరవీడువంశము' అనునొక గొప్పగ్రంథమును రచించియుండుట నిదివఱకే భారతీ పాఠకు లెఱిగియున్నారు. ఆగ్రంథముయొక్క ప్రాశస్త్యమును గూర్చిన వివరములు ముందు సంచికయందు గాననగును.

నిర్వాణ బుద్ధ విగ్రహము

మాడర్న్ రివ్యూ జూలై సంచికయందు కే. శే. సత్యేంద్రమోహనకుందగారు (Research scholar, National Council of Education, Jadabpur) వ్రాసిన వ్యాసమునుండి యిది యుద్ధృతమయినది. ఈ గొప్ప విగ్రహముయొక్క ఛాయాచిత్రమునకు ప్రథమ ప్రకటనమట యిది.

ఈ విగ్రహము 'కాసియా' లోనున్న నిర్వాణ దేవాలయమున నున్నది. తొలుదొలుత ౧౭౮౧ వ సం. ప్రాంతముల కార్లేలు అనునాతడు దీనిని కనుగొన్నాడు. దేవాలయము, విగ్రహము నప్పుడు జీర్ణస్థితియందుండినవి. కార్లేలు వానిని చక్కచేయించినాడు. బౌద్ధగ్రంథములు పేర్కొన్న రీతిని ఈ విగ్రహము కుడిప్రక్కకు ఒత్తిగిలి పండుకొని యున్నట్లున్నది. కాళ్లొకదానిపై నొకటి చాపబడి యున్నవి. తల ఉత్తరపుదిక్కున నున్నది. ముఖము పడమరవైపునకున్నది. కుడిచేయి కుడిచెంపక్రింద నున్నది. ఎడమచేయి శరీరముపొడవున పైన జాపబడి యున్నది. కురులు సుళ్లుతిరిగి యున్నవి. తల 'నుష్ణీష' మున్నది. శరీరము వస్త్రాచ్ఛాదితమైయున్నట్లుమడతలువడ తలుగ చెక్కబడిన రేఖలు సూచించుచున్నవి. పీఠమునకు ముందుభాగమున మూడువిగ్రహములు దుఃఖచిహ్నములతో నున్నవి. అందొకటి సుభద్రుని విగ్రహము. బుద్ధభగవానునివలన దన్మతమును స్వీకరించినవారిలో నీతడు చివరవాడు. విగ్రహము ఎఱ్ఱనిసానరాయి (sand stone) తో చేయబడినది. పొడవు ౨౦ అ.; ఎత్తు 3 అం; పీఠముపొడవు ౨3 అ. ౭ అం.; వెడల్పు ౫ అ. ౬ అం;

ఎత్తు ౧ అ. ౩ అం. మొదలు ౨ అ. ౬ అం. వరకు గలదు. ఇపుడు దేవాలయమున పూజ సలుపు బౌద్ధులు

విగ్రహమునకు స్వర్ణరజమును బూసి పట్టుబట్టలను గట్టియున్నారు.

పీఠముపైనున్న విగ్రహములలో నడిమిదానిక్రింద నొక లేఖనము కలదు. దానిని ఫ్లీటుదొరగారిట్లు చదివినారు.

బం. ౧. దేయధర్మో=యంమహావిహారస్వామినో హరిబలస్య

బం. ౨. ప్రతిమా చ=ఏయని ఘటితారెనె... మ(?) స్వరేణ.

డాక్టరు ఓజెల్ గారు 'మ (?) స్వరేణ' అనుటను మారుగ 'మధురేః' అని చదివినారు. ఈ లేఖనమునకు అర్థమిది:

'ఇది మహావిహారాధిపతియగు హరిబలుడొసరించిన దానము. విగ్రహమును మధురా నివాసియగు 'దిన' అనునాతడు నిర్మించెను.'

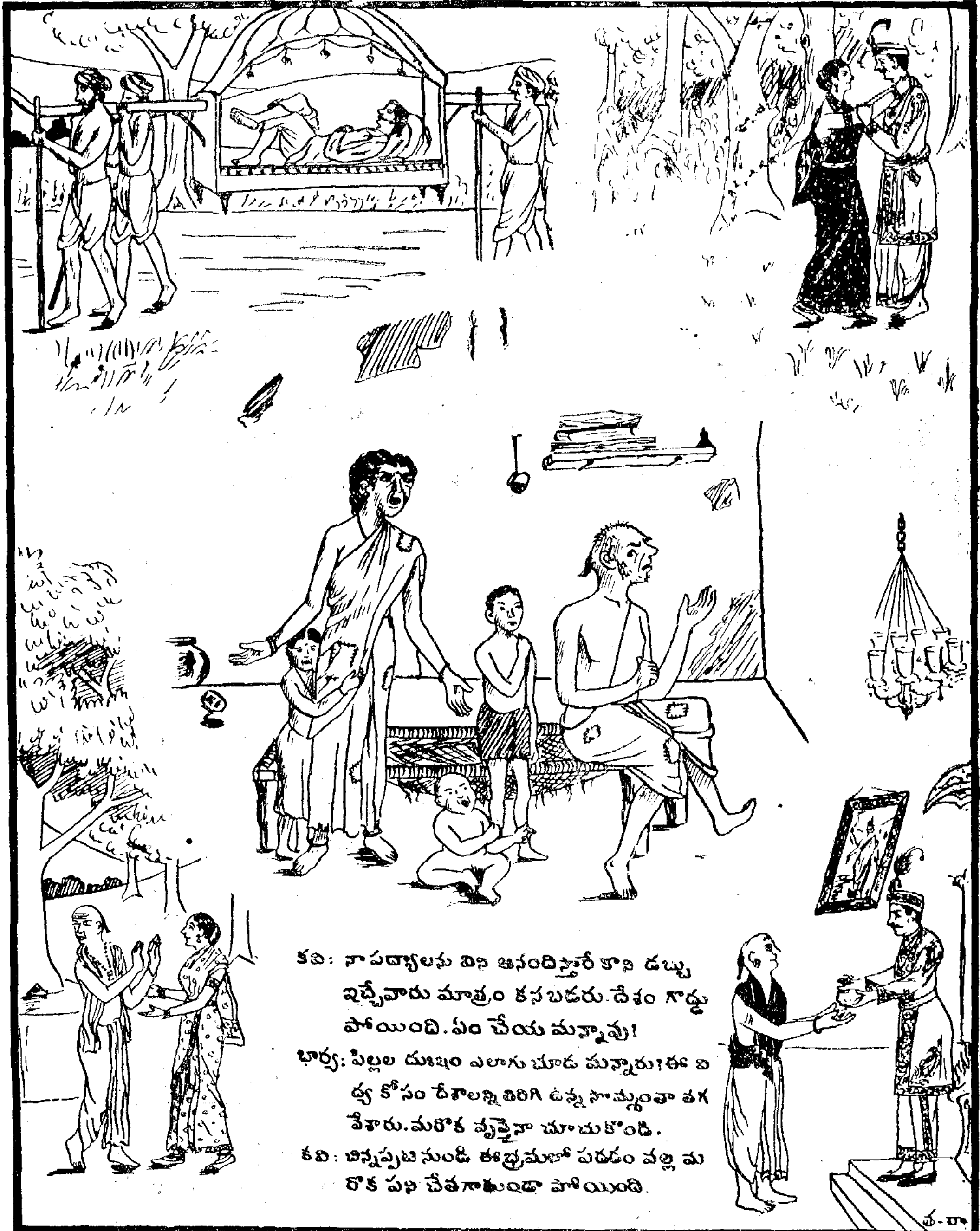
లేఖనమునందలి లిపి విన్యాసమును బట్టి చూచిన నీ విగ్రహ నిర్మాణకాలము క్రీ. ౫ వ శతాబ్దము—గుప్తయుగము—అని నిర్ణయింపవచ్చును. ఓజెలుగారి పాఠమ ననుసరించి విగ్రహనిర్మాతయగు శిల్పి మధురా నివాసి యగును. ఎట్లయిననువిగ్రహముయొక్క శిల్పవిధానమున-స్థూలము లయిన అవయవములు, లావు పెదవులు, బలిసిన గడ్డము, నిండారిన గండుబుగ్గలు, సుళ్లుతిరిగిన వెండ్రుకలు, వస్త్రవిధాన చిహ్నములు, అరకాలనున్న మత చిహ్నమగుచక్రము ఇన్నిటియందును-మధురగుప్త రాజులకాలమునాటిశిల్ప విన్యాసముయొక్క పోలిక ఎక్కువగా కాన్పించుచున్నది.

స్త్రీ వైమానికురాలు

ఎమీలియా ఇయరుహార్టుకన్య. ఈమె అమెరికా నుండి ఇంగ్లాండునకు వాయువిమానముపై సరాసరి ప్రయాణమొనర్చిన ప్రథమస్త్రైర్యవతి.

ఆంధ్రకవులభావనలు—వారి స్వస్థితి

ఏల్మర్ మాడ్‌గారు

టాల్‌స్టాయిగారి ముఖ్యస్నేహితుడు

రష్యాదేశపు ప్రముఖ రాజకీయవేత్తయు, వేదాంతియు, గ్రంథకర్తయునగు కౌంటు లియో టాల్‌స్టాయి మహాశయుని నూఱవ జన్మదిన మహోత్సవము సెప్టెంబరునెలలో రానున్నది. దానికి సంబంధించిన ఉత్సవకార్యకలాపము లప్పుడే యింగ్లండులో నారంభమైనవి. టాల్‌స్టాయిగారి నిత్యాంగ్లేయు లందరికంటెను సెక్కువగ నెఱిగియుండిన ఏల్మర్ మాడ్‌గారు, వారినిగూర్చియు, వారొనరించిన కార్యములగూర్చియు నింగ్లండులో నుపన్యాసములు గావించుచున్నారు. రషియాలో మాస్కోనగరమందు ఆరాష్ట్రమునకు విద్యాంగమంత్రియగు ప్రిన్సు మెస్చెర్స్కీగారిబిడ్డలకీమాడ్‌గారిసోదరి యధ్యాపకురాలుగానుండెను. ప్రిన్సు మెస్చెర్స్కీగారుఉచితవిద్యావేతనమిచ్చుటచే నంతవరకు నింగ్లాండులో క్రైస్ట్సు హాస్పిటలునందు విద్యనభ్యసించిన మాడ్‌గారు తమ పదునారవయేటమాస్కోకేగి యచటి 'లీసియమ్'నందు చేరిరి. రెండుసంవత్సరముల తరువాత నతడు మాస్కోయందు ట్యూషనులు చెప్పుట నారంభించియుండియు, వయసు వచ్చినవెనుక వ్యాపారమున ప్రవేశించి తుదకు రషియన్ రత్నకంబళముల కంపెనీయందు చేరి, కొన్నాళ్ల కందు వ్యవహారకర్తయు, నధికారులలో నొకరును నైరి. వ్యాపారములోనున్నప్పుడే వారు టాల్‌స్టాయివ్రాసిన 'ఇక మన కర్తవ్యమేమి?' (what then must we do?) అను గ్రంథమును చదివిరి. ఆ గ్రంథములోని కొన్నివిషయములతో నాత డేకీభవింపజాలక, ఒకస్నేహితునితో గ్రంథకర్తయింటికేగి మాడ్‌గారు టాల్‌స్టాయిగారితో నాగ్రంథమునుగూర్చి మొగమోటమిలేక విపులముగ విమర్శించిరి. టాల్‌స్టాయిగారు మనస్సువిప్పి మాటలాడుటను మిక్కిలి యిష్టపడువారు కావునను, తనకు సద్భావముగలవాడని తోచిన యెవరియెడలనైన సహనము చూపువారు కావునను, మాడ్‌గారిని ఇట్టివిమర్శనలు చర్చలు నింకను గావించుచుండుటకు వారి నాహ్వానించు చుండిరి. ఇట్లారంభమైన వారి పరిచయము, స్నేహముగా మారి టాల్‌స్టాయిగారు 1910 సం. లో మరణించునంతవరకు కొనసాగినది. 1897 సం. లో మాడ్‌గారు వ్యాపారము వదలి యింగ్లండున కేగుచుండినప్పుడు టాల్‌స్టాయిగారు వారిని 'కళ యననేమి? (what is art?) అను తమ గ్రంథము ననువదింపగోరిరి.

రషియను ప్రభుత్వముచే హింసింపబడిన డౌఖోబార్సు అను రష్యనుతెగవారు వలసపోవుటను గూర్చిన యేర్పాట్లను గావించుటకు టాల్‌స్టాయిగారి కోరికపైని మాడ్‌గారు కనడాకు వెళ్లియుండిరి. అప్పటినుండియు ఏల్మరు మాడ్‌గారును, వారి సతీమణియు కలసి టాల్‌స్టాయిగారి గ్రంథములలో చాలవరకు ననువదించిరి. వీరిప్పుడు టాల్‌స్టాయిగారి నూఱవజన్మదిన మహోత్సవ సందర్భమున ముద్రింప బడనున్న వారి గ్రంథ సంపుటీకరణమునకు సంపాదకత్వము వహించియున్నారు.

(16 జూన్ 1928 'స్ఫియరు' నుండి)

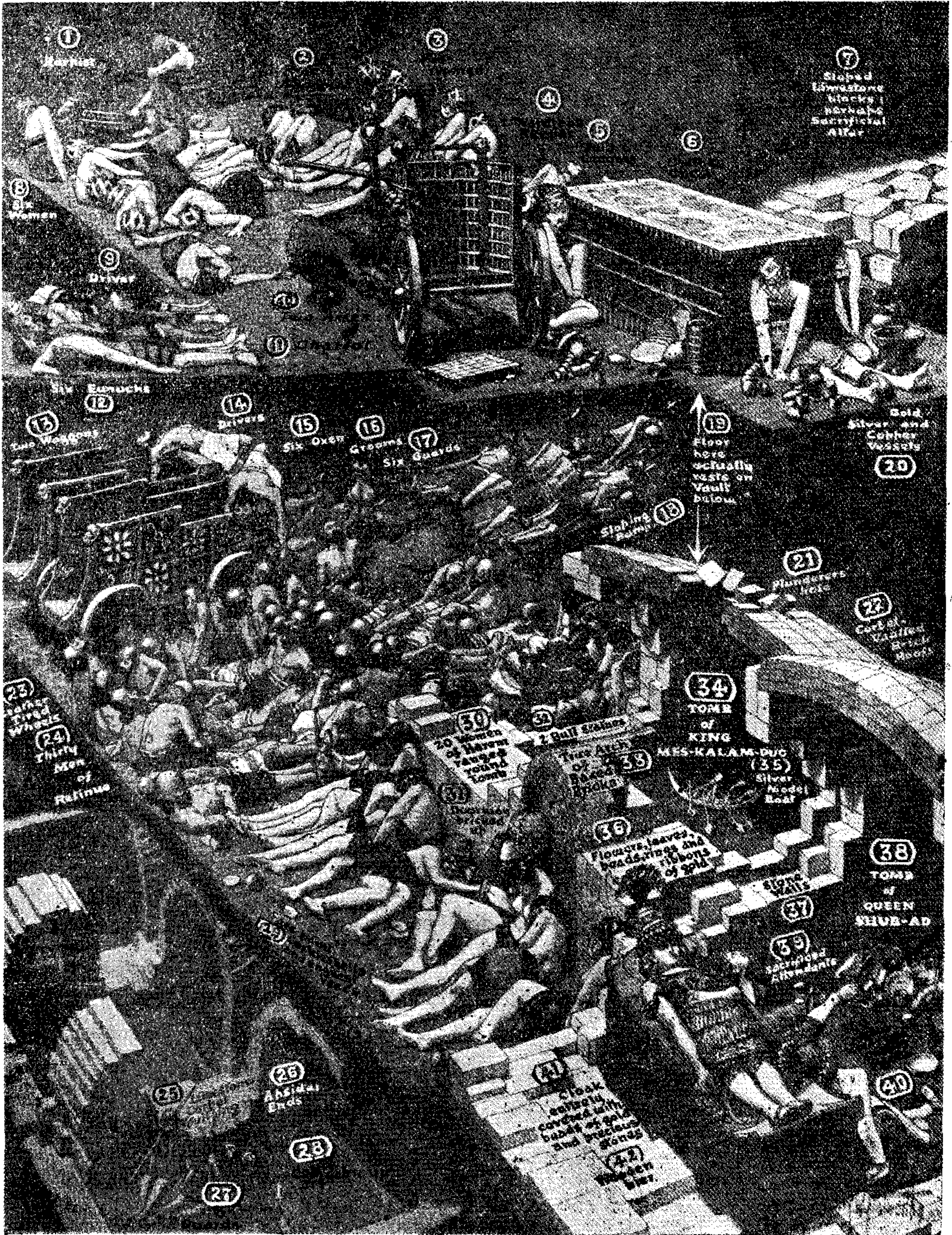
ఛాల్డియా దేశపురాజు మరణముతోపాటు చేయబడిన నరబలులు

ఛాల్డియాయొక్క మిక్కిలి పూర్వపు రాజగు మెస్‌కలాండగ్ మరణించినపైని 'అర్' అను పట్టణమున నతని యనుచరులలో నరువదిమందిని బలియిచ్చి మృతుడయిన రాజుతో పాతిన సమాధియొక్క ఊహాకల్పిత పునర్నిర్మాణము.

ఛాల్డియా బేబిలోనియా కింకొక పేరు.

చిత్రవివరణము:— 1. సైనికుడు, 2. ఇరువురుబిడ్డలు, 3. నలువురు యువతులు, 4. బట్టలగది కాపలాదారు, 5. గుఱ్ఱపువారిరువురు, 6. వస్త్రములుండు బోషాణము, 7. ఏటవాలుగనుండు సున్నపు రాతిదిమ్మలు;

బలివేదిక యైయుండును, 8. ఆరుగురు స్త్రీలు, 9. బండి వాడు, 10. రెండు బండిగుఱ్ఱములు, 11. శకటము, 12. ఆరుగురు నపుంసకులు, 13. రెండు సామానుబండ్లు, 14. బండి నడుపువాండ్రు, 15. ఆరుఎద్దులు, 16. గుఱ్ఱపువారు, 17. ఆరుగురు కావలిభటులు, 18. ఏటవాలుగానున్న ప్రహరీ, 19. ఇచ్చటి నేల; దిగువనున్న నేలమాళిగపైననే

యాధారపడినిలిచియున్నది, 20. బంగారు వెండి రాగితో చేయబడిన పాత్రలు, 21. దోపిడిగాండ్ర కన్నము, 22. బోదెకఱ్ఱలపై విలువంపుగా ఇటుకలతో కట్టబడిన యింటి పైకప్పు, 23. తోలుపట్టాపత్రములు, 24. భృత్యవర్గములో ముప్పదియుంది, 25. సన్నపురాతి బోదెకఱ్ఱలపై విలువంపు కట్టడము, 26. గోపురాంతములు, 27. ముప్వురు కావలివాండ్రు, 28. శవపేటికలున్న కందకము, 29. ముఖమునకు పూసుకొను రంగులు, ఆలిచిప్పలు, గుల్లలు, తైలకలశములును, 30. గోరీ (సమాధి) చుట్టును వరుసగా నిరువదియుంది యంతఃపురకాంతలు. 31. ఇటుకలతో కప్పివేయబడిన ద్వారము, 32. రెండు వృషభవిగ్రహములు, 33. కాల్చిన యిటుకలతో కట్టబడిన సరియైన విలువంపు సరంబి, 34. మెస్కలాండగ్ రాజుయొక్క సమాధి, 35. వెండితో చేయబడిన మాదిరి పడవ, 36. బంగారపు పూవులు, ఆకులు, పూసలు, ఉంగరములు, జలతారు పట్టీలు, 37. రాతిగోడలు, 38. షూబ్ ఆద్ రాణీయొక్క సమాధి, 39. బలియొసగబడిన పరిచారకులు, 40. బంగారు, వెండి, రాగితో చేయబడిన నూటయేబది వస్తువులు, 41. బంగారు పూసలతోడను, అమూల్యములగు రత్నములతోడను పూర్తిగా నిండిపోయియున్న పైవస్త్రము, 42. కఱ్ఱతో చేయబడిన శవవాహనము.

బ్రిటిషు మ్యూజియమువారును, పెన్సిల్వేనియా విశ్వవిద్యాలయ మ్యూజియమువారును కలసి చేసిన పరిశోధనలు అబ్రహాం జన్మస్థలమని ప్రతీతిగల, ఖాల్డీనుల దేశపు 'ఉర్' నగరమున నత్యాశ్చర్యకరమగు చరిత్రవిషయములను బయలుపెట్టినవి. ప్రాచీన సుమేరియనుల అంత్యక్రియలరీతికి నిరాక్షేపప్రమాణముగనున్న మూడు రాచసమాధుల కూడిక యిది. పూర్వము గ్రీకులు, ఒక సరదారు మరణించినయెడల నతని యశ్వము నొకదానిని కూడ చంపివేసి యతనితోపాటు దాని యంత్యక్రియలును జరిపెడి యాచారము కలిగియుండెడివారు. అట్లే భారతదేశమునను మరణించిన పతితోపాటు జీవించియున్న యతని భార్యనుకూడ చితినెక్కించునాచార (సతి) ముండెను. ఈరెంటినికూడ నత్యంతాల్పమనిపించి మించుచుండిన దీఛాల్డీయవారి దురాచారము. ఘనభూగర్భమున 40 అడుగుల లోతున పాదుపడి కఱ్ఱపని యంతయు పొలకువయైన లేనట్లు నశించి యమూల్యములగు లోహములతో చేయబడినట్టియు, రత్నములతో కూడుకొన్నట్టియు ననేక వస్తువులచట కనుగొనబడెను. మృతుడైన రాజుతో నాతని కుటుంబము పరివారమంతరితో పాటు వారి బండ్లను లాగు జంతువులు కూడ ప్రాణములు తీయబడి పూడ్చిపెట్టబడినట్లు వాని యెముకలన్నియు కనుబడుటవలన స్పష్టమగుచున్నది. భూతలమునుండి 25 అడుగుల లోతున మెస్కలాండగ్ రాజు (సుమారు క్రీ. పూ. 3300) యొక్క సమాధి కనుగొనబడెను. ఈ సమాధి రాతిగోడలతోను, యిటుకలతో కట్టబడిన పైకప్పుతోను నుండి చెక్కుడురాళ్లతో కట్టిన విలువంపుగల ద్వారోర్ధ్వభాగపు టతిప్రాచీన వైఖరిని తెలుపుచున్నది. ఆయిరుకుస్థలములో యరువదికితక్కువకాని స్త్రీపురుష శరీరములయొక్క యెముకలుపడియున్నవి. ఆరుయెడ్లయొక్క యస్థిపంజరములుకూడ నచట నున్నవి. ఈగోరీ, పూర్వమెన్నడో కొల్లగొట్టి దోచుకొనబడినది; కాని యీ రాజుభార్య షూబ్ ఆద్ యొక్క గోరీ యామె పతి సమాధికి 5 అడుగులపైని కనుగొనబడినది కాని పాడుచేయబడక భద్రముగ నుండెను. రాణి శరీరమంతయు నాభరణములతో మిక్కిలి యలంకరింపబడియుండెను. ఆమె తలను టోపా (wig) పై యెత్తుగా కిరీటమువంటి భూషణము గలదు. దానిం జుట్టియున్న బంగరు జలతారుపట్టి చుట్టల నొకటివెనుకనొకటిగ పరిశుభ్రము చేసి విప్పగా 5,200 యేండ్లక్రింద నదియెట్లు తళతళ మెఱసియుండునో అట్లే మెఱయుచుండెను. పరిశోధకులు దానినంతయు విప్పిరి.

ఈపై చిత్రము అసలు (మూల)సర్వావయవసహితముయొక్క ఊహాకల్పితము, యుక్తిసిద్ధమైన నపూర్వస్థితిని చూపించుచున్నది.

('స్ఫియరు' 16-6-28 నుండి)

18-వ శతాబ్ద ఒక అప్పు పత్రము

కాకినాడ వాస్తవ్యులయిన కీర్తిశేషులు మల్లాది సత్యలింగం నాయకరుగారి విద్యార్థివేతనముమీద నేను లండను విశ్వవిద్యాలయమున పి. హెచ్. డి. (P.H.D.) పరీక్షకు, ఆంధ్రదేశమునందలి కంపెనీవారి పరిపాలనము ప్రథమదశ (Early Revenue Administration of the Northern Circars, 1 60-1830) మీద కృషిసలుపుచున్న సందర్భములో, యీదిగువను వివరపరచిన అప్పుపత్రమును నేను చూచుట తటస్థించినది. ఇయ్యది బ్రిటిషు మ్యూజియములో పొందుపరుపబడినది. దీనియొక్క ముఖ్యాంశములు యీవిధముగ వర్ణింపబడియున్నవి. (British Museum, Sloane MSS. No. 2,762. An East India Bond for Payment of a summe of mony in the Gentue Character and Language on the Leaf of a Palymerow Tree.) 'స్లోనుదొరగారి లిఖితపత్రసమితియందలి 2,672 వ పత్రము. హిందువులభాషలో తాటియాకుపత్రముమీద వారిలిపిలో వ్రాయబడిన తూర్పు హిందూదేశపు అప్పుపత్రము.' దీనియొక్క నిజమైనకాలపరిమితిని నియమించుటకు తగినఆధారములు యేమియు లేవు. కాని, పత్రమునందలి భాషానియతివలననేమి, అందలి అంశములను బట్టియేమి, ఆంగ్లభాషతో వర్ణింపబడిన పదములనుబట్టియేమి, తుదకు తాళపత్రముయొక్కయు, ఆంగ్లకరపత్రముయొక్కయు శిథిలదశనుబట్టి యేమి, యీఅప్పుపత్రము తూర్పు హిందూదేశపువర్తకసంఘము (East India Company) యొక్క ప్రథమదశయందలి వాణిజ్యవిధానములకు జెందియుండవచ్చునని నేను నిర్ణయించితిని. యియ్యది యెనిమిదిన్నరఅంగుళములకు పైగా పొడవును, అర్థఅంగుళమునకుపైగా వెడల్పును కల, రెండాకులుకలిసిన తాళపత్రము. ప్రతిపత్రమునను ఒకవైపుననే మూడుపంక్తులు లిఖింపబడియున్నవి. ఈపత్రముయొక్క నకలును ఇందు పొందుపరచుచుంటిని.

మొదటిప్రక్క:—

పంక్తి (1) యువనామసంవ్వత్సిరం జ్యేష్ట బహుళ ౹౹ శ్రీమతు మేస్తరుగేముసన్ పెండ్లాం మాజిమగారికి కోళంబాకం.

పంక్తి(2) కం కేసువయకుమారుండు చినవెంక్కటపతి యిచ్చిన అప్పుపత్రం యీవిదాన మా అవసరనిమిత్తమై

పంక్తి (3) మీచాత అప్పుపుచ్చుకంన్న చెల్లుబడి చెన్నపట్నంకొత్త [?] ౫౫౬ (New Madras Pagodas) అక్షరాలా చెంన్నపట్నం కొత్తవరహా.

రెండవప్రక్క:—

పంక్తి(1) లు ఆరు యిందుక్కు వడ్డి నెల ౧ రి [కి] వరహాలు ౧౦౧ రి [కి] [?] ౫ ౫ ౧ ల్సేడు వడ్డింన్ని మొదలుంన్ను మీరు అ

పంక్తి(2) డ్డినప్పుడె యీయ్యగలవారం. యీపత్రానకుసాక్షులు శ్రీరంగశెట్టింన్ని, దుబాశిమూర్తిగాంన్ని

పంక్తి(3) విరుల [వీరల?] సంమ్మతిని వెంక్కటపతి వ్రాశిన అప్పు పత్రం. "కేసునవయచెక్రలు."

యీపత్రం అతిసులభంగా అర్థము చేసికొనదగినది. కోళంబాకం కేశవయ్యగారి కుమారుడు మాష్టరు జేమిసన్‌గారిభార్యకు (Mr. Jameson's wife, otherwise commonly addressed as Madam) స్వనిమిత్తంగా అప్పుతీసుకొనిన ఆరు వరహాలకు, నూటికి నెలకు ఒకవరహాచొప్పున అసలుఫాయిదాలతో అడిగినప్పుడు ఇవ్వగలవారలు అని. యిందుకుసాక్షులు శ్రీరంగిసెట్టిగారు, దుబాసిమూర్తిగారు.

ఇట్టి సులభమైన పత్రమునుంచి మనముకొన్ని విషయములను స్పష్టపరుపగలము. మొదటిది పద్దునెనిమిదవ శతాబ్దమునందలి ఆంధ్రభాషయొక్క పొందిక మనకు కొంచము ఆనందము కలుగజేయగలుగుట. రెండవది అప్పటి వ్యవహారములన్నియు, కావ్యములరీతిని, తాళపత్రములమీద లిఖించుచుండిరనుట. అప్పటి వడ్డి విధానము నూటికి నెలకు ఒకటిచొప్పున సామాన్యముగ వ్యవహరింపబడుచుండుట మూడవది. యిక నాలుగవది, ఆంధ్రదేశములో వృద్ధులయనుభవములో నున్నపూలవరహా, కరుకువరహా అను నాణెముల విధానములో ఈకాలమున ముఖ్యముగా కరకువరహా అయియున్నదని. నేను చేయుచున్న పరిశోధనలలో కూడ యీసిద్ధాంతమును బలపరచు మహాంశములు పెక్కులు బయలుపడినవి. పైగా, మనపత్రమునందలి "౫౫" అనుఅక్షరములు యీకరుకు

వరహాను సూచించునను నూహా నొకదానిని ప్రతిపాదించుచున్నాను. ఈకరుకువరహానే, తూర్పుహిందూదేశ వర్తకసంఘపువారి చిఠాలలో మదరాసుపగోడా అని వ్యవహరించుచుండిరి. దీనివిలువ యిప్పటిమూడు రూపాయలకంటె కొంచెము హెచ్చు. అయిదవది, యీజేమిసనుదొరగారు వర్తకసంఘమువారియొక్క స్థానముల (అనగా బందరు, విశాఖపట్నము, మాధవాయిపాలెము, యింజరము, గంజాము మున్నగునవి) యందలి ఉద్యోగిగా మనమూహింపవచ్చును. దీనికి కారణములు రెండు. క్రింద సాక్షులలో యిద్దరి పేరులు తెలుపబడినవి. వారలలో మొదటివాడు శ్రీరంగశ్రేష్టి. ఈకాలపు వర్తకపుసంఘవ్యవహారములలో, ఆంధ్రదేశము (అనగా ఉత్తరసర్కారులు) వారిపరిపాలనములో ఉండినప్పటికిని, ఇప్పటిమాదిరి రాజ్యాంగవిధానములు లేవు. దేశము యిజారాపాటలమీద కొట్టివేయబడుచుండెడిది. అట్టిసందర్భములలో జమీందారులే కాకుండా సామాన్యప్రజనికులుకూడ పాటపాడుచుండెడివారు. పాటకొట్టివేయబడినవెంటనే, కొంతధనము చెల్లించి, మిగతదానికి హామీలను నిరూపించు అలవాటుగలదు. ఈహామి వ్యవహారపుచిఠాలలో వర్తకులు, సాహుకారులు, వర్తకసంఘ పరిపాలనాదక్షులకు హుండీలను ఇచ్చుచు వచ్చిరి. ఈవిధంగా యీసంఘమును అనుసరించి యెక్కునపలుకుబడిగ్గినవర్తకులు అనేకులు గలరు. మన శ్రీరంగశ్రేష్టి అట్టివర్తకుడు అయియుండవలెను. రెండవది, ద్విభాషి మూర్తిపంతులు. ఈ కాలములో ప్రభుత్వపు వ్యవహారములన్నియు దుబాసులు (dubash) అనబడువారిచేత నడుపబడుచుండెడివి. దుబాసియొక్క మూలము సంస్కృతమందలి ద్విభాషి; అనగా రెండుభాషలు నేర్చినవారని అర్థము. వీరు ప్రభుత్వోద్యోగులవద్ద వేతనములు పుచ్చుకొని, ఆంధ్రప్రజాబాహుళ్యమునకు ఆంగ్ల భాష రామింజేసి, వారి నివేదికలు ఆంగ్లమునకు తర్జుమా జేయుచుండెడివారు అనగా ప్రజలయొక్క వా(క్)స్థానమునందుండి ప్రభుత్వమువారియొక్క వ్యవహారములు నడుపుచుండెడివారు. ఇట్టివారిలో రాజమహేంద్రవరం మజుందారులు అయిన రాజాకాంద్రేగుల జోగిపంతులు, వెంకటరాయలు మున్నగువారలు. మనము వ్యవహరించుకాలములో ఖ్యాతిగాంచినవారలు ఇట్టివారే మనమూర్తిపంతులుగారు. యిక కొళంబాకం కేశవాయి, వారిపుత్రులు వెంకటపతి యీజేమిసనుదొరగారి నౌకరులుగ ఉండినట్లు ఊహింపవచ్చును. ఇందుకు తొర్క్కాణమువారియొక్క యింటిపేరు కొంచము క్రొత్తగా ఉండుట, చేవ్రాలు "కేసునవయ చెరలు" (కేశవాయి చేవ్రాలు) అని వికృతముగా వ్రాయుట, దొరగారిభార్యను వారి యలవాటుచొప్పున మాడమ్ అనగా యజమానురాలు) అనివ్రాయుట.

యిట్టి పత్రమును బ్రిటిషుమ్యూజియమ్వారు జాగ్రత్తగా భద్రపఱచుట అతిసంతోషకరము.

లంక సుందరం (యం. ఎ)*

బ్రిటిషువారికై భారతీయులు కావించిన యుద్ధములు

'బ్రిటను భారతదేశమునకు ప్రసాదించిన శాంతిని' గూర్చి జులై 'మాడరరివ్యూ' పత్రికయందు వ్రాయుచు డాక్టరు సండర్లాండుగారు నేడు భారతదేశమున బ్రిటిషువారివలన ప్రాప్తించి వెలయుచున్న శాంతి యని చెప్పబడుచున్నది యుద్ధముకంటె నికృష్టతరమనియు, అట్టిదానికైనను భారతీయులరక్తము నదులుగట్టి ప్రవహించెననియు నిరూపించుచు, బ్రిటిషువారు భారతీయులచే చేయించిన యుద్ధముల గొన్నిటి బేర్కొన్నారు.

పార్లమెంటునివేదిక ప్రకారము 19 వ శతాబ్దమున బ్రిటిషుదేశము భారతదేశము

---

* వీరు రాయలు ఆర్థికసంఘపు గౌరవసభ్యులు; లండను విశ్వవిద్యాలయమున సత్యలింగంగారి వేతనపు విద్యార్థిగ నున్నారు. వీరి ఛాయాచిత్రము భారతి సంపు. ౮. సం. ౧౧. నందు గలదు.

నిమిత్తమై, చాలవఱకు భారతదేశపు సరిహద్దులయందు, 111 కు తక్కువకాకుండ యుద్ధములు, ముట్టళ్లులు, దండయాత్రలు సలిపి యుండెను. ఇంచుమించు చన్నియును, మాల్లే గారు వివరించినట్లు, హింసా ప్రయుక్తములు. బ్రిటిషువారుఅంతకునుపసాకులు పన్నినను—పొరుగురాజు పేచీకోరనియో, అల్లరిపెట్టువాడనియో, హిందూదేశమున అక్రమప్రవేశము చేయుటచేదండార్హుడనియో, హిందూదేశమున కింకను మంచిసరిహద్దు లేర్పఱుపవలెననియో, ఏదోయొకమిష కనబఱచి సమర్థించుకొనజూతురుకాని—వారి ఆశయముమాత్రము క్రొత్త రాజ్యభాగము సంగ్రహించుకొనుటకే. ఆంగ్లేయరక్తముకంటె భారతీయరక్తము చౌకయని భావించి బ్రిటనుదేశము భారతీయులకే యీ యుద్ధాదికములయందు రక్తము దారవోయుభార మప్పగించెను. ఆంగ్లేయాగమనమునకుపూర్వము భారతదేశమంతవైరములతో నిండియుండినను, భారతీయరాజ్యములలోను, భారతీయరాజన్యులలోను గల విద్వేషములు తప్పి బయల్పడినప్రజలు తత్స్థానమున బ్రిటిషువారి నిమిత్తమై యిరుగుపొరుగుజాతులపై ఎడతెగని దండయాత్రలు, కయ్యములు సాగించుచు, కోట్లకొలది ప్రాణము లాహుతి సేయుటకు—అదియువిదేశీయ విజేతలరాజ్యము విస్తరించి బలము పెంపొందించుటకుగాను—బలాత్కృతు లగుట భారతదేశమున కొక గొప్పమేలా యని ప్రశ్నించి, డాక్టరుగారు 1859 మొదలు 1900 ప్రాంతమువఱకు, చాల భాగము భారతదేశపు ఎల్లలకడను, కొన్ని సుదూరదేశములందును, బ్రిటిషువారు భారతీయులచే మెడలు విరిచి చేయించిన యుద్ధములును, దాడులును ఈ క్రిందివిధమున పేర్కొన్నారు—ఇదియు పూర్తియగుజాబితా కాదట:

చైనాలో 1860, 1900 సం.ల రెండుయుద్ధములు; 1864-65 న భూటానుయుద్ధము; 1868 న అబిసీనియనుయుద్ధము; 1878-79 సం. ఫుఆఫ్ఘనుయుద్ధము; కాబూలుమిషనుసంహారానంతరము, 1879-80న రెండవఆఫ్ఘనుయుద్ధము; 1882 సం. ఈజిప్టుయుద్ధము; 1385 న బర్మాయుద్ధము; 1886 లో ఉత్తరబర్మా ఆక్రమణముతో అంతమైనది; సితానాపై 1858న చిన్నదాడి, 1863 న పెద్దదండయాత్ర 'సితానా దండయాత్ర'; 1859 న నేపాల-సిక్కిము దండయాత్ర; 1864 న సిక్కిము దండయాత్ర; 1868 న పశ్చిమోత్తరప్రాంతమున గొప్పకలహము; 1871-72 న 'లూషాయీల'మీదికి దాడులు; 1875 న 'నాగుల' మీదికి; 1877 న 'ఆఫ్రిడీల'మీదికి; 1879 న 'రంపు'లను కొండజాతివారిపైకి; 1881 న 'వూజిరిజుల'పైకిని, 'నాగుల'పైకిని; 1884 న 'ఆఖుల'మీదికి; 1884 న ఝూబ్ లోయమీదికి; 1884 న అచ్చటికేమఱియొకసారి; సిక్కిమునందు 'ఆకజాయిల' మీదికిని ('నల్లకొండదాడి'), పూర్వోత్తరపర్వతజాతులమీదికిని' 1888-89 న దాడులు; 1890 న ఇంకొక 'నల్లకొండదాడి'; 1892 న మఱొక్కటి; 1890 న మణిపురముమీదికి దండయాత్ర; 1891 న 'లూషాయీల'పయి నింకొకదాడి; 1891 'మిరాట్జలు' లోయలోనికొకటి; 1897-98 న 40,000మంది తో గొప్పదగు'టిరా దండయాత్ర'; 1901 న 'ముష్సూదుల'పై కొకదాడి; 1902 న కాబల్టామీదికొక దండయాత్ర; 1904 న టిబెటుదండయాత్ర. ఇవిగాక సుదూరములగు మాల్టా, సైప్రస్ దీవులకు భారతీయదళముల బంపుటయు, ప్రసిద్ధమైన 'రష్యన్ మెనేస్' (రష్యాభర్త్సన)నెదుర్కొనుటకై సైన్యవ్యాపారముల నిమిత్తము 10,000,000 డాలర్ల వ్యయపఱుచుటయు పేర్కొనదగును.

ఈజాబితా నమ్మ వీలు లేనంత పెద్దదయ్యు, 1859 సం.కు పూర్వమును, 20-వ

శతాబ్దమునను జరిగిన యుద్ధములును, దండయాత్రలును ఇందు లేనేలేవు : ఈయన్నిటను, (1914-18)ఐరోపామహాసంగ్రామమునను భారతీయులు ఘోరముగ, సార్థకముగ పోరియుండిరి. బ్రిటనుదేశము తన భారతీయేతిహాసము పొడుగునను ఎడతెగక స్వార్థపరములగు యుద్ధములు సాగించిన విధమును తెలియజేయుటకీజాబితా చాలి యున్నది.

మృత్యుకాల మహత్త్వము

శాస్త్రదృష్టి లేనిపక్షమున మనుజుఁ డంధుఁడనియే చెప్పవచ్చును. మనయింద్రియములు మిగుల ప్రబలములు. శాస్త్రదృష్టివలన మనకర్తవ్యాకర్తవ్యముల విచారణ చేసికొనకపోవుటవలన నెంతేని హాని కలదు. ప్రకృతి యాశ్వరసంబంధమయినమాయ. మనశరీరముల కదియే ఉపాదానము. ఆమాయకూడ మిక్కిలి ప్రబలయే. కాఁబట్టి, మనశరీరమునుగూడ మనయధీనమునం దుంచుకొనుటకై శాస్త్రదృష్టివలన మనవిచారములను సర్వదా నిర్మలములుగాను, శుద్ధములుగాను ఉంచుకొనుటకు ప్రయత్నించవలయును. అట్లు చేయనిపక్షమున ఇంద్రియములు, ప్రకృతి యేకమయి, బండిని పెంకెగుఱ్ఱము లేప్రకారముగా ఇచ్చకువచ్చినమచ్చున లాగి గోతఁ బడఁద్రోయునో అదేప్రకారముగా మనుజుని అధోగతి మార్గమునకుఁ దీసికొని పోవుచుండును. సాధారణ మనుజునియందును, శాస్త్రదృష్టిగల మనుజుని యందును గుర్తింపఁదగినభేద మొకటి గలదు. సాధారణ మనుజుఁడు ప్రియాప్రియరూపమయిన వలలోఁ బడియుండిపోవును. కాని, శాస్త్రదృష్టిగల మనుజుఁడో సిద్ధాంతశాస్త్రముల పరిశీలనవలన బుద్ధిని పవిత్రముగఁ జేసికొని విచారణపూర్వకముగా ఆత్మకల్యాణము విషయమున ప్రవర్తించువాఁడగుచుండును. "ఇది నాకు బాగుగా నున్నది, ఇది నాకు చెడ్డదిగా నున్నది" అను నిట్టి విచారణయు, "దీనివలన నాకు మేలు గలుగును, శ్రేయస్సాధన మగును, లేక, అశ్రేయస్సాధన మగును" అను నిట్టి విచారణయు నొకటి కాదు. రెండింటికిని భూమికిని ఆకాశమునకును ఉన్నంత అంతరము గలదు. కేవలము ఇంద్రియతృప్తిపరాయణులయిన మూర్ఖ లింద్రియవృత్తులను సార్థకముగా చేసికొనుటకై ప్రియాప్రియముల ననుసరించుచుందురు. కాని, పరమార్థమును కోరుకొనువారో ప్రియాప్రియరూప మయినవలలోఁ జిక్కుపడక ఆత్మకల్యాణమునిమిత్తము శ్రేయస్సంగ్రహతత్పరులగుచుందురు.

ఏ మనుజుఁడు మరణావస్థయం దుండునో వానిని గూర్చి ప్రస్తుతకాలములో చేయఁబడుచుండెడిచేతలు మిక్కిలి చెడ్డవి యనియును, శాస్త్రదృష్టినిబట్టి కాని, జ్ఞానదృష్టినిబట్టి కాని, ఆలోచించినపక్షమున మరణించుచున్నవాని కమంగళకరము లగుటవలన సర్వవిధముల చేతను హేయములు అనఁగా, విడిచిపెట్టఁ దగినవనియును చెప్పకతప్పదు. సిద్ధాంతశాస్త్రజ్ఞానాభావము వలనను, బుద్ధిభ్రష్టతవలనను మన మట్టిచేతలు చేయుచుందుము. మరణించుచున్నవానికి జీవము శరీరముతో విచ్ఛేదమును పొందుసమయ మెంతేని మహత్త్వము గల దనువిషయమున నెంత చెప్పినను హెచ్చు కాఁజాలదు. విచారశీలుఁడు, జ్ఞాని యగువానికి బ్రదికినబ్రదు కంతయు నొకవిధముగా తపము లేక యజ్ఞము. మృత్యుసమయ మాతపస్సు లేక యజ్ఞమునకు ఫలప్రాప్తిసమయము. ఇటువంటిసమయము దురుపయోగ మగుటవలన వానియావజ్జీవపుతపముతాలూకు లభింపవలసినఫలప్రాప్తిలో విఘ్నము ప్రాప్తించుటయు, చేసినతప స్సంతయు నష్టప్రాయ మగుటయు సంభవించెడిని. మనసిద్ధాంతశాస్త్రములలో ఈవిషయమునఁ జేయఁబడినయుపదేశ మేదేని ధర్మవిశేషమునకొఱకుఁ గాదు. ఆఉపదేశము వ్యాపక మగుటవలన సార్వజనీన మనవచ్చును. ఇది యేప్రకారముగా బ్రహ్మవాదులు, శైవులు, శాక్తేయులు, వైష్ణవులు మొదలగు వారివిషయమున నిర్విశేషరూపముగ సంబంధపడియున్నదో మతాంతరాను యాయులవిషయమునను ఆ ప్రకారముగానే సమానరూపమున సంబంధపడియున్నది. వారు మసల్మాను లగుదురు గాక, క్రైస్తవు లగుదురు గాక, లేక, యితరమతముల నంగీకరించువారే యగు

దురుగాక. ఈయుపదేశము మనప్రాచీనధర్మశాస్త్రముల ప్రాశస్త్యముతోఁగూడను, మనపూర్వాచార్యుల తత్త్వదృష్టితోఁగూడను గాంభీర్యముయొక్కయు, విచారముయొక్కయు అసంకీర్ణతకు పరిచాయకమగుచున్నది. ఇటువంటి ఉచ్చకోటిని చెందినవిచారము లున్నప్పటికిని మనలోనుండి వేలకొలఁది, లక్షలకొలఁదిసంఖ్యలో అన్యధర్మమును గ్రహించియున్నారు. ఇప్పుడును కొంచెము కొంచెము గ్రహించుచునే యున్నారు. దీనిని గుఱించినదోష మీప్రకారముగా అన్యధర్మమును గ్రహించినవారి యందుఁగాని, వీరిని తమలోఁ గలుపుకొన్నవారియందుఁ గాని లేదు. ఏమా? ధర్మాంతరగ్రహణము చేయువారు శాస్త్రజ్ఞాన రహితులయిన అంధవిశేషులు. దీనిదోష మంతయు దేశమును, సమాజమును సంరక్షించువారిపయిననే యున్నది. బిడ్డలు అశిక్షితులును, మూర్ఖులును అయినపక్షమున, వారి తలిదండ్రులేకదా పూర్తిగా దోషులగుదురు. ఆప్రకారముగానే ఒకధర్మమును విడిచి యొకరేని ధర్మాంతరమును గ్రహించినపక్షమున, అందునుగురించి, ఆధర్మమును సంరక్షించువారు బదులు చెప్పవలసినవా రగుచున్నారు. ఏమా? వారు స్వమతానుయాయులలో స్వధర్మతత్త్వముల జ్ఞానప్రచారమునకు తగిన యేర్పాటు చేయనివారును,వారిలోనుండి జాతిపోయినవారి శారీరిక మానసికాత్మక క్షుధానివృత్తికి ప్రయత్నమేనియు చేయనివారును అగుచున్నారు. కనుక సత్యము నపలపింపకున్నపక్షమున, ఎవరైతే ఆహారము లేక చనిపోవుచున్నవారి కాహారమిచ్చియు, అనాశ్రయుల కాశ్రయ మిచ్చియు తమవారినిగాఁ జేసికొనుచున్నారో వారు ధన్యవాదములకు పాత్రు లనకతప్పదు. కాని, మనము—ఇటువంటిదుఃఖితులనిమిత్త మేమియుఁ జేయనిమనము, ఈప్రకారముగా మన-అంగములనే కోసివేసి యితరుల-అంగములతోఁ గలుపుట కవకాశ మిచ్చినమనము—మనయీ కర్తవ్యభ్రష్టతను విచారించి యాత్మగ్లానివలన తలలు వంచుకొనవలసియున్నది. మనదోషముల నితరులశిరములపై నుంచుప్రయత్నమును విడువవలయును.

ఈశరీర మాత్మ సుఖదుఃఖముల ననుభవించుటకైన యంత్రము. వ్యాధివలన నైననేమి, మఱియేయితరకారణములచేత నైననేమి యేసమయమున ఈశరీరము దుర్బలము, శక్తిహీనము నగుచున్నదో, ఏసమయమున నీదుర్బలతయు, శక్తిహీనతయు చరమదశనుపొందునో ఆసమయమున జీవుఁడీశరీరమును స్వార్థము అనఁగా నెందులకును ఉపయోగింపని దని యాలోచించి విడిచిపెట్టుచున్నాఁడు. వెంటనే భోగయోగ్యమయిన యితరశరీరమును గ్రహించుచున్నాఁడు. ఈభావమునే గీతలో— "వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ నవాని గృహ్ణాతి నరోఽపరాణి, తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణా న్యన్యాని సంయాతి నవాని దేహీ" (గీ. ౨-౨౨) అనఁగా, మనుజుఁడేప్రకారముగా ప్రాఁతవస్త్రములను విడిచిపెట్టి క్రొత్తవస్త్రములను ధరించుచుండునో, జీవుఁడును అదే ప్రకారముగా ఒకశరీరము జీర్ణ మయిపోయినపిమ్మట దానిని విడిచిపెట్టి క్రొత్తశరీరమును ధరించుచుండును. ఆసమయమున బహిర్ముఖమయిన జీవునిప్రసారమంతయు నంతర్ముఖ మగుట కుపక్రమించుచుండును. ఇంద్రియములు తమవిషయములను విడిచిపెట్టి తమసూక్ష్మరూపమువలన ప్రాణవాయువులోనికి ప్రవిష్టము లగుచుండును. ప్రాణ మింద్రియముల సూక్ష్మతత్త్వమును స్వీకరించుచునే హృదయమునందు ప్రవేశించును. హృదయమునందే పురుషుఁ డనఁగా, జీవుఁడు నివసించుచుండును. అపుడు హృదయముతోఁగూడ ముందుభాగము ప్రదీప్తమగుచుండును.ఆవెలుఁగుసాయముననే జీవుఁడుతనముందు మార్గమును చూచుకొనుచు శరీరమునుండి ముఖాదులలో నేదేని యంగముగుండా బయలుదేఱును. వానివెంబడినే ప్రాణము బయలుదేఱును దానితోఁగూడ నింద్రియములు, శుభాశుభములగు కర్మములు, ఆర్జితమయిన విద్య, దానములు మొదలయినవన్నియు సూక్ష్మరూపమున బయలుదేఱును. ఈవిషయమునే గీతలో సంక్షేపముగా నిట్లు చెప్పినాఁడు కృష్ణభగవానుఁడు "శ్లో. శరీరం యదవాప్నోతి యచ్చాప్యుత్క్రామతీశ్వరః, గృహీత్వైతాని సంయాతి వాయుర్గంధా నివాశయాత్" (గీ. ౧౫-౮) అనఁగా, జీవుఁడు మనసును, ఇంద్రియములను గ్రహిం

చుకొనునునే జన్మమును పొందుచుండును. దేహమును త్యజించిపోవునపుడు వీని నట్లే వాయువు పుష్పాదిస్థానములనుండి గంధమును తీసికొనిపోవునట్లు తీసికొనిపోవు చుండును. "పూర్వజన్మార్జితా విద్యా పూర్వజన్మార్జితం ధనమ్, పూర్వజన్మార్జితా భార్యా చాగ్రే ధావతి ధావతి" అనఁగా, ఇవన్నియు జీవుని వెంబడించుచుండు ననుట. పై నుదాహరించిన గీతాశ్లోకముతో నీశ్లోకమును కలిపి సమన్వయించుటవలన నీవిషయమున బృహదారణ్యకములోని వాక్యముల—అర్థము స్పష్టము కాఁగలదు. ఏసమయమున జీవుఁ డీశరీరమునుండి బయలుదేఱి పైని చెప్పఁబడినప్రకారము పోవుచుండునో, ఆసమయమున వానివిచార మెట్లుండునో దాని ననుసరించియేఆజీవునిగతి ముందుజన్మములోనగును. కనుకనే "యాంతే మతి స్సాగతిః" అని పెద్ద లన్నారు. జీవుని భావిజన్మకల్యాణమును ధ్యానమం దుంచుకొనియే మనమంత్రద్రష్టలు మాటిమాటికిని మృత్యుకాలమునందలి మాహాత్మ్యమును వర్ణించినారు. "అంతకాలేచ మామేవ స్మరన్ ముక్త్వా కళేబరమ్" (గీ. ౮-౫.) "యం యం వాపి స్మరన్ భావం త్యజత్యన్తే కళేబరమ్" (గీ. ౮-30) "స్థిత్వాస్యామన్తకాలేఽపి బ్రహ్మ నిర్వాణ మృచ్ఛతి" (గీ. ౨-౭౨) "యథాచ మరణం ప్రాప్య ఆత్మా భవతి." (కఠ. ౫-౬) "ఏతద్వై పరమం తపః యద్వ్యాహితః తప స్తప్యతే" (బృ అ ౫-౫౦ ౧౧. మ ౧) "జన్మజన్మ ముని యతన కరాహీం, అంత రామ కహి ఆవత నాహీం. (తులసీ రామాయణము.) ఇత్యాదులు

ఇఁక నీవిషయమున ఆలోచింపవలసిన సంగతి యేమనఁగా ? మరణావస్థలోనున్న వాని నలువయిపులను గుంపుగూడి బంధుగులు నెత్తి నోరు మొత్తుకొనుచు నెన్నోవిధముల నేడిచి యల్లరిచేయుచుందురు గదా!అట్లు చేయుట వానివిషయమున తగునా తగదా ? ఈరోదనాదుల ప్రభావము వాని కేమిటి కలిగించును ? అనున దియే. జీవుఁడు బ్రహ్మమునంశ మని "మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః" (. ౧౫-౭) అను గీతావచనమువలనను, "జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః" అను శ్రీశంకరభగవత్పాదుల వాక్యమువలనను, "ఈశ్వర జీవహి నహి కఛు భేదా" యను తులసీరామాయణవాక్యమువలనను పరమసిద్ధాంత మగుచున్నది. ఆజీవుఁడు స్వభావమువలననే శుద్ధబుద్ధస్వరూపుఁడు. అతఁడు స్ఫటికము లేక నిర్మలమయిన జలమువలె స్వచ్ఛుఁడు. శుద్ధమయిన స్ఫటికమునెదుట నేవస్తు వుంచఁబడునో దాని ప్రతిబింబము దానియందు ప్రతిఫలించును. శుద్ధమయిన జలము నేపాత్రమునందుఁ బోయుదుమో అది తదాకారమును పొందును. జీవునివిషయమునను సరిగా నట్లే యని తెలియఁదగును. జీవునియెదుట నాసమయమున నేవృత్తి యుంచఁబడునో అతఁ డద్దానియాకారమునే గ్రహించుచుండును. దీనినే పాతంజలయోగశాస్త్రములో వృత్తిసారూప్య మన్నారు. ఈపరమార్థతత్త్వమునే మన సిద్ధాంతులు క్రిందివిధమున వర్ణించినారు. "శ్రద్ధామయోఽయం పురుషః" (గీ. ౧౭-3.) "కామమయోఽయంపురుషః (బృ౪-౪-౫)"క్రతుమయోఽయంపురుషః" (ఛా. 3-౧౪-౧.)" మనోమయోఽయం పురుషః" (బృ. ౫-౬.) ఇత్యాదులు.

జీవుఁడు మనస్సుతోఁగూడ అధ్యక్షుతక్రిందను ఇంద్రియములద్వారా విషయముల ననుభవించుచుండును. "ఆత్మేంద్రియమనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః" (కఠ 3-౪.) అనఁగా, ఇంద్రియములతోను, మనస్సుతోను కూడిన ఆత్మయే భోక్త యని పండితు లన్నారు. ఈయింద్రియములే బయటివిషయములను జీవునినిమిత్తము మనస్సునొద్దకు పంపుచుండును. ఏవిషయమేని యింద్రియగోచర మగునేని, అది మనస్సుద్వారా జీవుని యొద్దకు చేరును. ఎంతవఱకు శరీరమునందు శక్తియుండునో అంతవఱకును మనస్సు, ఇంద్రియములవిషయములనుండి మంచిచెడ్డలను గమనించుచుండును. శక్తి తగ్గుచున్నకొలఁదిని మనస్సుతోఁగూడ విచారశక్తియు తగ్గుచుండును. తుదకు ఫలితమే మగుచున్న దనఁగా, మంచివిగానీ, చెడ్డవిగానీ యెట్టివయినను ఇంద్రియములు తమవిషయములను మనస్సుద్వారా ఆత్మ కందించుచుండును. ఇపుడేమనుజుఁడు తన బ్రదుకంతయు పరివారముతోఁగూడ మేలుకొఱకును దానిభరణపోషణముల కొఱకును దారపోయుచున్నాఁడో అట్టివాని

కిట్టి శక్తిహీనమయిన దశలో వానిపరివారమంతయు చుట్టును గుంపుగూడి నెత్తి-నోరు మొత్తుకొనుచు ఏడిచి అల్లరిచేయుచున్నపుడు ఇఁక నాఁడీనునిదుఃఖమునకేమయినను హద్దుండునా? అట్టిస్థితిలో వాఁడు తనపరివారము నోదార్చువిషయమున నేమియుఁ జేయఁజాలఁడు సరిగదా! తుదకు మాటలయినను ఆడఁజాలఁడు. పరివారమునకు సానుభూతిచూపుటకు ఏవిధమైన ఉపాయమును వానియొద్ద సిద్ధముగా నుండదుగదా! అటువంటి యసహ్యావేదనను సహింపలేనికారణమున వాఁడు కేవలము కన్నుల నీరు పెట్టుకొనుచు పరివారము నోదార్చును. కాని, ఈఘటనతాలూకు ప్రభావము వానివిషయమున నేమగునో ఆసంగతియు నందఱికిని విచారింపవలసియుండును. తనయావజ్జీవము ప్రాణములకు సయితము తెగించి పరివారమునకు చేసిన సేవకు బదులుగా పరివారము వానిభావిజీవనమంతను దుఃఖమయమగునట్లు చేసివేయుచున్నది. ఏమా? శరీరమునుండి బయలుదేఱునపుడు జీవుఁడు దుఃఖమయమయిన దృశ్యమునే తోడఁదీసికొనిపోవుచున్నాఁడు. దీనినే నిష్ఠురదయ యందురు. జడభరతుఁడు ఆత్మచింతనలో నేవిధమయినవిఘ్నమును కలుగకుండుఁ గాక యనియే తనయావజ్జీవము వనవాసము చేసినాఁడు. ఏజడభరతుని స్త్రీపుత్రాదుల ప్రేమమయ బంధనము సంసారములో బంధించి యుంచుటకు సమర్థము కాఁజాలకపోయినదో ఆయనకే అసహాయమయిన ఒక్క లేడిపిల్లయందలిస్నేహము లేడిజన్మము నెత్తించుటలో సమర్థమయినది. ఇది యెట్టివిచిత్రమయిన సంగతియో కదా! ఏమా? అతఁడు మరణించుసమయమున_ఈలేడిపిల్లను నే నసహాయావస్థలో విడిచిపెట్టి పోవుచున్నానే, ఈనిర్జనారణ్యములో నింకొకమనుష్యుఁడయినను ఉండిన పక్షమున దీనిభరణపోషణముల భారమును వానికప్పగించి పోదును గదా_అనియే యాలోచించుచుఁ జనిపోయినాఁడు. ఈప్రకారముగ లేడిపిల్లభరణపోషణములనుగుఱించి చింతించుచుండఁగానే యతనికి దేహత్యాగము సంభవించినందున యావజ్జీవము తానుచేసిన ఆత్మచింతనమునకు కలుగవలసిన ఫలమునకు బాధయేర్పడినది. తుద కాతనికి హరిణజన్మమెత్తక తీఱినదికాదు.

ఇంతే కాదు. తా నెంత నిష్కామకర్మమును చేసినవాఁ డయినను, ఎంతటి యోగాభ్యాసము చేసినవాఁడయినను, ఎటువంటి జపతపములు చేసినవాఁ డయినను దేహికి దేహముతో వియోగము కలుగునప్పుడు వాని ధ్యానము తనదృశ్యవస్తువుపయి నుండనిపక్షమున, మనస్సు సచ్చిదానందచింతన చేయుచుచేయుచు బయలుదేఱని పక్షమున, ఇతరవిషయములతో సంబంధము గలిగియుండినకారణమున మరల జన్మమును పొందకతీరదు. వాని నిష్కామ కర్మమంతయు సకామకర్మముక్రిందను పరిణమించకయు మానదు, దానిని వాఁ డనుభవింపకయుఁ దప్పదు.

మఱొకవయిపు దృష్టిని ప్రసరింపఁజేసి చూచెదము గాక. ఎటువంటిదుష్కర్మములు చేసినవాఁ డయినను దేహదేహివియోగము కలుగునప్పుడు వానిబుద్ధిలో సాత్త్వికభావము కలిగి వానివిచారములు పవిత్రములయినపక్షమున వాని కుత్తమగతి లభించితీరును. ఏమా? అజామిళునకు లభించినది గాదా? యావజ్జీవము పాపకర్మములు చేసినవానికి మరణసమయమునఁ బరమార్థభావము కలుగఁజాలునా చాలదా యనువిషయము సందేహించవలసినదే. కాని, పూర్వజన్మసంస్కారమువలన, ఒకవేళ నేవిధముగా నయినను పరమార్థభావము కలిగిన పక్షమున వానిసద్గతివిషయమున సందేహింప నక్కఱలేదు ఏమా? ఇది ముమ్మాటికిని సత్యము. ఇందులకుఁ గారణము లేకపోలేదు. జీవుఁడు స్వభావమువలననే శుద్ధబుద్ధముక్తస్వరూపుఁడుగదా! వానికి తనశుద్ధస్వరూపము ధ్యానములోనికి వచ్చినతోడనే సుకృత దుష్కృతరూపమయిన వాని యావరణము తనంతనే తొలఁగిపోవును. పుణ్యపాపములన్నియు అగ్నికణముపడిన దూదిరాశిమాదిరిగా నష్టమయిపోవును. ఈవిషయమును మనస్సునందుంచుకొనియే_"యదా సత్త్వే ప్రవృద్ధేతు ప్రళయం యాతి దేహభృత్, తదోత్తమవిదాం లోకానమలాన్ ప్రతిపద్యతే" (గీ. ౧౪. ౧౪.) అనఁగా, సత్త్వగుణము వృద్ధియయిన సమయమున జీవుఁ డీశరీరమును విడిచిపెట్టిన పక్షమున ఉత్తమతత్త్వమును తెలిసికొన్న వారినిర్మలలోకములు వానికి లభించును_అని కృష్ణపరమాత్మ వచించియున్నాఁడు.

కాఁబట్టి, మనము చేయఁదగినది యేమనఁగా, ఏ మనుజుఁడయినను మరణశయ్యయందు పడియున్నపక్షమున సాంసారికభావములు పూర్తిగా వానిస్థానమునుండి తొలఁగింపబడవలయును. వానిలోపలను ఉత్తమోత్తమములయిన భావములు కలుగుటకుఁ దగినప్రయత్నములు చేయవలయును. వానియొద్దను మంచిమంచి విషయములనే చర్చించుచుండవలయును. వానిస్థానమును పవిత్రముగ నుంచవలయును. వానికి భగవద్గుణములు వినిపించుచుండవలయును. ధార్మికమయిన దృశ్యమును చూపించుచుండవలయును. అట్లు చేసినపక్షమున వానిలోపలనుండి దుర్భావనలు వీలయినంతలో వెంటనే దూరమగును. వాఁడీశ్వరచింతన చేయుచునే ఉత్క్రమించును. ఒకవేళను, పరివారము తనకుఁ జేసిన సేవకు బదులుగా వానికేమయినను చేయఁగలిగినపక్షమున నిదియే. అంతేకాని, పరివారము, వాఁడు తనకుఁజేసిన సేవారూపమయిన పురస్కారమునకు బదులుగా ప్రకృతకాలములో జరుగుచున్నట్లు తిరస్కారము చేసి వానియధోగతికి మార్గము చక్కఁజేయుటయా? జీవుఁడు శరీరమునుండి బయటికి వెడలిపోయినతర్వాతను తల పగులఁగొట్టుకొనుఁడు, గుండెలు పగుల బాదుకొనుఁడు కాని, వానికిటువంటి దృశ్యములు చూపించుట మాత్ర మాలోచించి చూడఁగా, వాని మంచిమార్గములో కంచెలు కొట్టుటయే యగును. కాఁబట్టి జీవకారుణ్యముగల ప్రాజ్ఞులీసంగతులను జ్ఞప్తియం దుంచుకొని మృతుల క్షేమమునకై యథాశక్తి పాటుపడుదురుగాక. "యాన్తే మతి స్సా గతిః" అన్న పెద్దల యథార్థవాక్యమును మఱవకుందురుగాక. (మాధురి)

[పు. సూ. నా.]

ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారము, చెన్నపురి

(Government Oriental Manuscripts Library)

ఈ భాండాగారమున తెలుగుభాష నున్న వ్రాతపుస్తకముల నన్నిటిని ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు చెన్నపురప్రభుత్వమువారిని తమవశము చేయ కోరిరనియు, ప్రభుత్వమువా రందుల కంగీకరించిరనియు, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు గ్రంథములను త్వరలో గొనిపోవ నున్నారనియు పత్రికలు ప్రకటించినవి. ఇది ఎంతవఱకు విశ్వసింపదగినదని యూహింపవలసియుండగా అట్లు 'చేయరా'దని కరపత్ర *మొకటి పుట్టినది. ఇది తగనిమాట. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు గ్రంథములను గొనిపోవుట సత్యమే యగునేని యది ప్రత్యాంధ్రహృదయమును పల్లవింపజేయు శుభవార్త.

ఈభాండాగారమున ఎక్కువగా సంస్కృతాంధ్రద్రావిడభాషలను, తక్కువగా కర్నాట మలయాళాదిభాషలను వెలయుచున్న గ్రంథములును, స్థానికచరిత్రములును, ప్రాచీన శాసనముల నకల్లును — తాళపత్రములయందును, కాగితములయందును వ్రాయబడినవి — లెక్కకుమిక్కిలిగ నున్నవి. అన్నియును దేశభాషావాఙ్మయములకును, చరిత్రకును నత్యంతోపకారకము లయినవి. ప్రభుత్వమువారు తమకు దేశీయులపట్లను, దేశభాషలపట్లను గల సహజానాదరభావముచే నా వ్రాత సంపుటముల సమ్యక్పరిపోషణమునకు చాలినంత సొమ్మును వ్యయించి సముచిత సౌకర్యములను గలిగింపకుండుటచే నవి నానాటికి జీర్ణించి చీకిపోవుచున్నవి. ఇట్లే కొంతకాల ముండునేని యవి నామమాత్రావశిష్టములు కావచ్చును. పదపడి దేశీయులు తమ యమూల్యభాషా చారిత్రక వాఙ్మయములను గోలుపోయి వాపోవ

---

* విద్వాన్ మంకాల శ్రీపతిగారు వ్రాసినది.

వలసినవా రగుదురు. అట్టిగతి పట్టకమునుపే ప్రజలు మేలుకాంచి ఎవరెవరి మాతృభాష లకు జెందిన సంపుటములను వారువారు తమ వశము కావించుకొని జీర్ణము లగుచున్న వానికి ప్రతికలు వ్రాయించి అన్నిటిని సరియైనస్థితిలో నుంచుకొనుట లెస్సయే యగును. కాబట్టి ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారి ప్రయత్నము ఆంధ్రవాణికిని, ఆంధ్రదేశమునకును శ్రేయస్కరము. బొత్తిగా లేకపోవుటకంటె నెక్కడ నేని చక్కగా నుండు టెల్లరకును సంతోషావహముగదా!

తెలుగుపుస్తకముల మాట యటుండు గాక! తక్కినభాషలయందలిపుస్తకములమాట యేమికావలెను? దేశభాషలు పరస్పరసంబంధము గలవి. కావున అన్నిభాషలలోగ్రంథములు నందఱకు భాషావాఙ్మయచారిత్రపరిశోధనమున కేమి, దేశచారిత్రపరిశోధనమున కేమి మిగుల నుపకరించునవి. వీనియెడ ప్రభుత్వమువారి కనాదరము తగనిది. ఈభాండాగార పోషణనిర్వాహణములు సంతృప్తికరములుగ లేవని కొంతకాలము క్రింద పత్రికలయందు కొందరు భాషాభిమానులు వ్రాసిప్రకటించియున్నారు. ఈపోషణనిర్వాహణవిషయమై భాండాగారమున నిటీవల కొన్ని చిన్నిమార్పులు, కూర్పులు జరిగినను అవి యంత సంతృప్తికరములుగ జూపట్టవు. పాలకజాతికి జెందినవారే యగు శ్రీబ్రౌనుదొరగారొక్కరే దేశభాషావాఙ్మయములయందలి స్వారస్యమును లెస్సగ్రహించి, అపారమగు వ్యయమును, ప్రయాసమును బరిగణింపక, ఆయాభాషలగ్రంథములను బెక్కింటిని సేకరించి, వానికి ప్రతికలు, వ్యాఖ్యానములు, టీకలు, శబ్దసూచికలు మొదలయినవి వ్రాయించి కావించినమహోపకార మేనాటికిని దేశీయులకు మరవదగనిది. విదేశీయుడగు నా యుదారాశయునికి కడుంగడు ప్రేమపాత్రములై వెలసిన యీసంపుటములు నానాటికి శిథిలములై నేలపాలగుచుండుటఁగాంచి భాషాభిమాను లంగలార్చకుండుట దుర్ఘటము. ఇంతయేల? ఈనాడు భాండాగారమునగల యెల్లపుస్తకములకు సరియైనయొకపట్టికయైన లేకున్నది. ఇట్టిపట్టున భాండాగారపర్యవేక్షకు లగువారు భాండాగారముయొక్క యీ దుస్థితిని తొలగింప బూనకుండుట వింతగా నున్నది. ప్రభుత్వమువారికి భాండాగారముయొక్క సత్యస్వరూపమును దెలుపుట వారి పని; ప్రభుత్వమువారివలన చాలినంత ధనసహాయమును జేకూర్చుట వారిపని; ఆసొమ్మును వెచ్చించి భాండాగారము నభివృద్ధికి దెచ్చుట వారిపని. కావున వా రీపనులను నెరవేర్చుటకు వెంటనే గట్టిప్రయత్నములను చేయవలెను; అచిరకాలమున భాండాగారము నుద్ధరింపవలెను.

ఈభాండాగారమునందు తెలుగున ముద్రితములు, నముద్రితములు నగు గ్రంథముల యొక్క వ్రాతప్రతులు—తాటాకులపైనను, కాగితములపైనను వ్రాసినవి—కలవు. దక్షిణభారతదేశప్రాచీనచరిత్ర నిర్మాణమున నుపకరింపగల శాసనలేఖనములయొక్కయు, స్థానికచరిత్రములయొక్కయు వ్రాతప్రతులును పెక్కులున్నవి. చరిత్రసంపుటములందు ఆంధ్రద్రావిడకర్ణాటమహారాష్ట్రదేశములకు సంబంధించిన విషయములు గలవు. ఇదికాక తెలుగులిపిని వ్రాసిన సంస్కృతభాషాగ్రంథములు చాల గలవు. ఇన్నింటిలోను జాలవాటికి శిథిలప్రాయములగుచున్న యొండు, రెండు, మూడు, నాల్గు ప్రతు

లును ఉన్నవి. కొన్ని ఏకైకములుగ నున్నవి. మెకంజీదొరగారు తొలుత వ్రాయించినస్థానిక చరిత్రసంపుటములు శిథిలము లగుచుండ శ్రీ బ్రౌనుదొరగారు వానికి పుత్రికలను వ్రాయించిరి. అవియు నిపుడు జీర్ణదశకు వచ్చుచున్నవి. కావున వానికి మరల పుత్రికలు పుట్టవలసిన యావశ్యకత కలిగినది. వెనుకటి కొన్ని సంపుటములలోని కాగితములేమి, తాటాకులేమి తాకినంతనే తునాతునక లగుచున్నవి. మరి కొన్ని సంపుటములలోనివి కీటదష్టములయి భ్రష్టము లయినవి. కాన జీర్ణము లగుచున్న వానికి త్వరలో పుత్రికలు పుట్టవలెను. అవి సురక్షితముగ నుండు నేర్పాట్లు జరుగవలెను. ఇట్టివిధముననే యెల్ల భాషల సంపుటములకును ఉద్ధారణ సంరక్షణములు జరుగవలెను. 'భారత దేశ సంరక్షణము కొఱ' కను నెపమున కోట్లకొలదిగ భారత దేశ ధనమును విదేశములందలి సైనికులకు ఏటేట ధారాళముగా వ్యయించుచున్న ప్రభుత్వమువారికి భారతీయుల దేశభాషా వాఙ్మయ పోషణము కొరకు ఇంచుకంత సొమ్మును వ్యయించుట వ్యయముక్రింద లెక్కపెట్టవలసినది కాదు.

ఇక ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము వారికి తెలుగుపుస్తకముల నిచ్చువిషయము: చెన్నపురి చెన్నరాష్ట్రమునకు రాజధానీ నగరము. ఇటభాషాపరిశోధకులకు, చరిత్రపరిశోధకులకు, ఇతరపరిశోధకులకు పెక్కుసౌకర్యములు, నవకాశములు గలవు. కళాశాలలు, పరిశోధనాలయములు, ముద్రితగ్రంథభాండాగారములు పెక్కువగా గలవు. ఎల్లదేశములనుండియు, ఎల్లరాష్ట్రములనుండియు, ఎల్లమండలముల నుండియు పెక్కు రిచ్చటకు పరిశోధనములు సలుప నిరంతరము వచ్చుచుందురు. వారి యితరకార్యములతోపాటు పరిశోధనలును తిన్నగా నిక్కడ జరుగుచుండును. మఱియు నీ నగరముననే భాషా, చరిత్రపరిశోధకులు పలువు రున్నారు. ఇందఱకును ప్రత్యేక మిం కొకచోటికి బరిశోధనలు సలుపబోవుట దుష్కరముగ నుండును. కాక, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము ప్రత్యేకింపబడినమాత్రమున, చెన్నపుర విశ్వవిద్యాలయమునకును చెన్నపురము వారికిని, తత్ప్రాంతమండలములవారికిని తెలుగుతో పని తీరిపోయెనని తలపఁజనదు. తెలుగుపై నభిమానము గలిగి, తెలుగుతెన్నుల నరసి తెలుగు వెలుగున మెలఁగగోరువారీపురమున నిప్పుడును లెక్కకుమిక్కిలిగనే యున్నారు. ఇది యట్లుండ, నిట్లు తెలుగు తొలగ నున్నట్లే ఇతరభాషలును తొలగగలవేని ప్రభుత్వమువారు కొంతదండుగ వ్యయముయొక్కబరువు తగ్గెనని యూపిరాకపకొనవచ్చును. కాని అట్టి సూచన లేవియు కానరాకుండుటచే నీభాండాగారభారమును ప్రభుత్వము దించుకొనజాలదు. కాబట్టి తెలుగుసంపుటములనన్నింటిని ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారికిచ్చివేయక—ఇచ్చుట వాస్తవమైననే—ప్రతిసంపుటమునకును నొక్కొకప్రతినిమాత్రము—ఒక్కప్రతియే యున్నచో పుత్రికను వ్రాయించియైన—యొసగదగును. ఇది యుచితమయినకార్యము; ఉభయ సమ్మతమును. అన్నిటి నిచ్చివేయుడని వా రడుగుటయు, వీ రిచ్చివేయుటయు నెంతమాత్రమును సహింపదగినది కాదు. ఈవిషయములను ప్రభుత్వమువారుచక్కగాపర్యాలోచించి అందఱకు ననుకూల మగుమార్గము నవలంబించి భాండాగారమునభివృద్ధికిదెచ్చుట సమంజసము.

సీమలోనుండు ఆంధ్రులు

విభవ సంవత్సరాదిపండుగ దినమున లండనునగరమున తీయబడిన ఛాయాచిత్రము

పైనుండి మొదటి వరుస:—(1) యస్. సుందరం గారు, బి. ఏ., యల్. యల్. బి., బారట్లా. వీరి నివాసము చిత్తూరుజిల్లా. ప్రస్తుతం రంగూను సెక్రటరి యటునందున్నారు. (2) చలసాని వెంకటరత్నంగారు, కృష్ణాజిల్లా చేరికల్వపూడి గ్రామనివాసులు; లండను నగరమున ఇంజనీరింగు చదువుచున్నారు. (3) తేకుమళ్ల వెంకాజీగారు, బి.ఎ., యఫ్.సి.యస్.; రాజమహేంద్ర వర నివాసులు. కాగితపుపరిశ్రమనుగూర్చి ప్రత్యేకముగా నేర్చుకొనుటకు మదరాసు గవర్నమెంటువారు విద్యార్థి వేతనమునిచ్చి వీరిని ఇంగ్లాండుకు పంపియున్నారు. వీరు ప్రస్తుతము బ్రిటనులోని పేపరుమిల్లులలో పని చేయుచున్నారు. (4) చదలవాడ నాగయ్యచౌదరిగారు; వీరిది గుంటూరుజిల్లా పెదపూండి. యం. బి, అండ్ సి. హెచ్. బి. పరీక్షలయందుత్తీర్ణులై న్యూకేసిల్ వైద్యాలయమందు పనిచేయుచున్నారు. (5) ఉపద్రష్ట వెంకటకృష్ణయ్యగారు, బి. ఏ., యల్. యల్. బి., తెనాలి నివాసులు అకౌంటెన్సీపరీక్ష(యఫ్. యస్. ఎ. ఏ)కు లండనులో చదువుచున్నారు. (6) కన్నేపల్లి లక్ష్మీనరసింహం గారు, గంజాంజిల్లా ప్రియాగ్రహారము వీరి నివాసస్థలము. ఫస్టుగ్రేడు ప్లీడరుగారైన వెంకటప్పయ్యగారికుమారులు; ఐ. సి. యస్. కు చదువుచున్నారు. (7) సి. దామోదర రెడ్డిగారు, బి. ఎ., హైద్రబాదు వాస్తవ్యులు, యం. ఆర్. సి. యస్. అందు యల్. ఆర్. సి. పి. పరీక్షలకు లండనులో చదువుచున్నారు.

రెండవ వరుస:—(1) నాయని గోపాలకృష్ణ రెడ్డి గారు, (బి. ఎ) మునగాల; లండనులో రసాయనశాస్త్ర మందు యం. యస్. సి. పరీక్షకు చదువుచున్నారు. (2) కాకర్లమూడి కృష్ణమూర్తిగారు. యం. యస్. సి. (కలకత్తా) రసాయన శాస్త్రమందు డి. యస్. సి. పట్టము నొందుటకు మద్రాసు గవర్నమెంటు వారు పంపియున్నారు. (3) హనుమద్రి శ్రీరామకృష్ణశాయాజీరావు గారు, కృష్ణాజిల్లా పెద్యేరు వాస్తవ్యులు. ఇంజనీరింగు బి. యస్. సి. పరీక్షకు చదువుచున్నారు. (4) గోగినేని వెంకటప్పయ్యచౌదరిగారు;నిడుబ్రోలు; బారిష్టరు పరీక్షకును, ఆర్థికశాస్త్రమందు బి. యస్. సి. పట్టమును పొందుటకును లండనులో చదువుచున్నారు. (5) ఐ. జె. పీటర్సు గారు; యం.ఏ., యల్. టి.,మద్రాసు, లండనులో పి. హెచ్.డి. (సాహిత్య) పట్టమునకు చదువుచున్నారు. (6) వల్లభజోస్యుల నాగభూషణంగారు; గుంటూరు. లండనులో వర్తకము చేయుచున్నారు. (7) కన్నేపల్లి బలరామమూర్తిగారు; ప్రస్తుతం లండనులో ప్రాక్టీసుచేయుచున్న బారిష్టరు వెంకటలక్ష్మీనరసింహంగారి; కుమారులు. లండనులో ఇంజనీరింగు చదువుచున్నారు. క్రికెట్ ఆటయందు మిగుల ప్రవీణులు. (8) కన్నేపల్లి లక్ష్మీనరసింహంగారు, వీరును బారిష్టర్ నరసింహంగారి కుమారులు ఐ. సి. యస్. కు చదువుచున్నారు. క్రికెటునందు ప్రవీణులు. (9) బి. పుల్లారెడ్డిగారు, హైద్రాబాదు. లండనులో యం. ఆర్. సి. యస్.,యల్. ఆర్. సి. పి. పరీక్షలకు చదువుచున్నారు. (10) చావలి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, బి. ఏ., తెనాలి. లండనులో అకౌంటెన్సీ డిగ్రీకొరకు చదువుచున్నారు. ఆర్టిస్టు నాగేశ్వరరావు (బొంబాయి)గారి సోదరులు.

మూడవవరుస (కుర్చీలపై కూర్చున్నవారు):— (1) కన్నేపల్లి గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు, బారిష్టరు నరసింహంగారి కుమారులు. లండనులో సొలిసిటరుగా పని చేయుచున్నారు. (2) ఆదిపూడి సోమనాథరావుగారి కుమార్తె. శ్రీమతి వసుంధరాదేవి(కన్య)గారు; లండను విశ్వవిద్యాలయమునందు రసాయనశాస్త్రమున బి. యస్. సి. పరీక్షకు చదువుచున్నారు. మద్రాసు యూనివర్సిటీయందీమె యం. ఏ. పరీక్షలో ఉత్తీర్ణురాలైనది. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయమువారు ఈమెకు విద్యార్థివేతనము నిచ్చుచున్నారు. (3) బారిష్టరు కన్నేపల్లి లక్ష్మీనరసింహంగారి భార్య సుభద్రమ్మగారు, గౌ. వేపారామేశం పంతులుగారి సోదరి. (4) కన్నేపల్లి లక్ష్మీనరసింహంగారు, యం. ఏ., యల్. యల్. బి., గంజాంజిల్లా ప్రియాగ్రహారము వీరిది; కొంతకాలం మద్రాసు హైకోర్టులో ప్రాక్టీసు చేసిరి. ప్రస్తుతం ప్రివీకౌన్సిలునందు ప్రాక్టీసు చేయుచున్నారు. (5) బారిష్టరు కన్నేపల్లి వెంకటలక్ష్మీనరసింహంగారి కుమార్తె కేసరీదేవిగారు; బారిష్టరు పరీక్షకు చదువుచున్నారు. ఈతయందు ప్రవీణరాలు. (6) గుంటూరు వాస్తవ్యులు పులుగూరు వెంకటసుబ్బారావుగారు, బారిష్టరు. ప్రివీకౌన్సిలునందు ప్రాక్టీసు చేయుచున్నారు.

నాల్గవవరుస—క్రిందకూర్చున్నవారు:—(1) పల్లంపాటి గోపాలకృష్ణయ్యగారు, సికింద్రబాదు వాస్తవ్యులు. వ్యవసాయ విద్యయందు ప్రత్యేకవిద్యను నేర్చి హిందూదేశమునకు మరలివచ్చిరి. (2) వ్యాసరగామ శేషగిరిరావుగారు, బి ఏ., యం. బి. బి. యస్; లండనులో యఫ్. ఆర్. సి. యస్. కు చదువుచున్నారు. (3) లంకా సుందరంగారు, బందరు వాస్తవ్యులు; ఐ. సి. యస్. కును,ఆర్థికశాస్త్రమునందు పి. హెచ్. డి. పట్టమునకును చదువుచున్నారు వీరు మల్లాది సత్యలింగంనాయకరుగారి విద్యార్థివేతనమును పొందుచున్నారు. (4) యర్రమిల్లి దీక్షితులుగారు; బి. ఏ., యల్. యం. అండ్ యస్., తణుకు వాస్తవ్యులు. నేత్రరోగముల చికిత్సనుగూర్చి ప్రత్యేకముగా నేర్చుకొనుటకు లండనులో నున్నారు. (5) టి. జె. పీటర్సుగారు, బి. ఏ., యల్. టి., మద్రాసు; సాహిత్యమందు పట్టము పొందుటకై లండనులో నున్నారు

క్రిందివరుసలో (కుడివైపు) తుదిని కూర్చున్న వారిని గూర్చిన వివరణము తెలియరాలేదు.

శ్రీ దాసు త్రివిక్రమరావు గారు

శ్రీ దాసు త్రివిక్రమరావు గారు, యల్. యల్. బి., బారిష్టరు, బెజవాడ. హాలెండునందు జరుగనున్న అంతర్జాతీయ యువజనమహాసభకు వెడలిన ఆంధ్రప్రతినిధి. వీరు జర్మనీ, రషియా తదితర దేశములందలి గ్రంథాలయోద్యమమునుగూడ పరిశీలించివత్తురు.

కృష్ణావతారము

తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి గారు

లోకాపవాదంబుఁ బోకార్పఁ డని తెల్పఁ దివిరి రత్నంబును దెచ్చినావు
మిత్రవాత్సల్యంబు మేలటం చని తెల్ప మించి కుచేలుఁ బోషించినావు
కడఁగి గోసంరక్ష కర్తవ్య మని తెల్పఁ గాపవై మందల మేపినావు
ఆపన్నులను బ్రోచుటే పాడి యని తెల్ప నింపారఁ బెనుఁగొండ నెత్తినావు
చెప్ప నేటికి వ్వల నీచెయువు లెల్ల - జగతి కాదర్శములు గావె? చర్చ సేయ
నీరహస్యంబుల నెఱుంగ నేర్తు మయ్య - పావనాచార! బృందావనీ విహార.

పీల్చినాఁడవు దానవీప్రాణవాయువుల్ త్రుటిలోనఁ జనుఁబాలతోడఁ జేర్చి
చూపినాఁడవు యశోదాపురంధ్రీమణి కఖిలప్రపంచంబు నాస్యసీమ
ఎత్తినాఁడవు భువనైక విక్రమశక్తి ద్విజు లౌ నన ధరిత్రీధరంబు
త్రొక్కినాఁడవు జగద్ద్రోహిఁ గాళీయుని పడగలపై నిల్చి పాటవమున
వెలసినాఁడ వహో! పదార్వేల యిండ్ల-వివిధ రూపాలతో నేకవేళ యందు
నీమహత్త్వంబు లెల్ల వర్ణింపఁ దరమె! - పతితపావనరూప, గోపకులదీప!

అచార్యపీఠంబునందు నధిష్ఠించి ధర్మోపదేష్టవై తనరినావు
అర్జునాదులచేత నఖిలధర్మంబులఁ జేయించినావు సాక్షిత్వ మూని
స్వాయముగా మానవాచారంబు లివి యంచు నోపికతోఁ జేసి చూపినావు
ధర్మేతర ప్రవర్తనుల నెల్లరఁ గూల్చి బలితంపు ధర్మంబు నిలిపినావు
గురుతర సుషుప్తినుండి మేల్కొలిపినావు - సలిపినాఁడ వమానుష చర్య లెన్నొ
సర్వశక్తిస్వరూప, విశ్వప్రదీప,- దళితసంతాప, సద్గుణోద్యత్కలాప!

భారతీయ మహిళామండలి

శ్రీమతి పద్మావతి కనకరత్నంగారు,
బి. యే., యల్. టి., బి. యస్ సి.

ఈమె కాశీ హిందూవిశ్వవిద్యాలయమునందు చరిత్రోపాధ్యాయగను, స్త్రీల కళాశాలకు సూపరిం టెండెంటుగను నియమింపబడిరి.

మిస్. రంగారావు (రంగారావుగారి కుమారిత)

ఈమె చెన్నపురి మేరీకళాశాలయందు ఉపాధ్యాయ. ఇంగ్లాండులో ఉన్నతవిద్యను బడసి కడచిన నెలలో తిరిగి మదరాసు చేరిరి.

శ్రీ సి. రామసుబ్బనుగారి సతీమణి

ఈమె కడపజిల్లా విద్యాసంఘమున సభ్యురాలుగ నియమింపబడెను.

అలి కురియను కన్య

ఈమె బి. యే. పట్టమును పొంది అమెరికాలో ఉన్నతవిద్య బడయుటకు వెడలుచున్నది.

శ్రీమతి కె. కె. కురువేల, బి.యే.

డాఫ్నీ హ్యాకిన్ బి.ఎ., బి.యల్.

ఈమె రంగూను హైకోర్టునందు అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారుగ పనిచేయుచుండెను. ఇపుడీమె రంగూనుకోర్టు జడ్జిగ నియమింపబడినది. న్యాయాధిపత్యము వహించిన స్త్రీలలో నీమెయే మొదటిది.

కొట్టాయం నివాసియగు నీమె తిరువాంకూరు శాసన సభాసభ్యురాలుగ నియమింపబడెను. ఈమె కొంతకాలము కలకత్తాయందును, మదరాసునందును క్రైస్తవ యువతీసంఘములకు కార్యదర్శినిగనుండెను. కొన్ని యేండ్లక్రిందట చీనాలో జరిగియుండిన ప్రపంచమహిళాసభకు ప్రతినిధిగ బోయియుండెను.

చంద్రబాయి పాంఢీకన్యాగారు

పూనాలోని స్త్రీన్యాయవాదిని; మహారాష్ట్రము. నీవృత్తియం దీమెయే ప్రథమురాలు. కీ. శే. గోపాలకృష్ణ గోఖలేగారి మేనకోడలు.

పి. చెల్లమ్మాళ్ కన్య, బి. యే., (ఆనర్సు)

నాంగినాడు వెల్లాల తెగకు చెందిన యీమె చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమున పట్టభద్రయైనది. ఈమె యిపుడు సిలోను ద్వీపమునందలి జాఫ్నాలోని రామనాథం కళాశాలయందు అధ్యాపికగ నియమింపబడి యున్నది.

ఇక్కావు అమ్మ, బి. యే. (ఆనర్సు)

ఈమె తిరువాంకూరు రాజవంశములోని యువతి. తిరుప్పందుర్తైయందు రాజకుమార్తెల ఉన్నతపాఠశాలయందు ఉపాధ్యాయినిగ నియమింపబడెను. రాజవంశమువారు ఉద్యోగము చేయుట కిదియే ప్రథమము.

దిద్దుబాట్లు

విభవ జ్యేష్ఠాషాఢ భారతులలో నేను బ్రకటించిన 'లక్ష్మీపురాహ్లాదనకరశాసనము'లం దీ క్రింది సంస్కారములు చేర్చుకొనవలెను.

లక్ష్మీపురశాసనము

4, 7, 11, 12 బంతులలో 'న్డు' గాఁ జదివిన యక్కరమును 'ణ్డు' గా దిద్దుకొనవలెను.

ఆహ్లాదనకరశాసనము

19, 31 బంతులలో, దన్డు, కొన్డులను దణ్డు, కొణ్డు, లనుగా దిద్దుకొనవలెను. పదపదార్థవివరణము (కూడ నిట్లే దిద్దుకొనవలెను.

వే. ప్ర.

భావస్ఫురణ

పిశిపాటి వెంకటరమణయ్య గారు

ఎదియేనిన్ రచియింపఁగాఁ దలఁచి నే నెంతేఁ బ్రయత్నించినన్
హృదయం బెండి ఘనీభవించి శిల యై యేపారి సద్భావమె
య్యదియుం బుట్టఁగఁ దావు నీక రసబాహ్యం బై విలంబింపఁగా
మదిఁ జింతించుచుఁ జిత్తశాంతికయి హర్మ్యం బెక్కి కూర్చుండినన్.

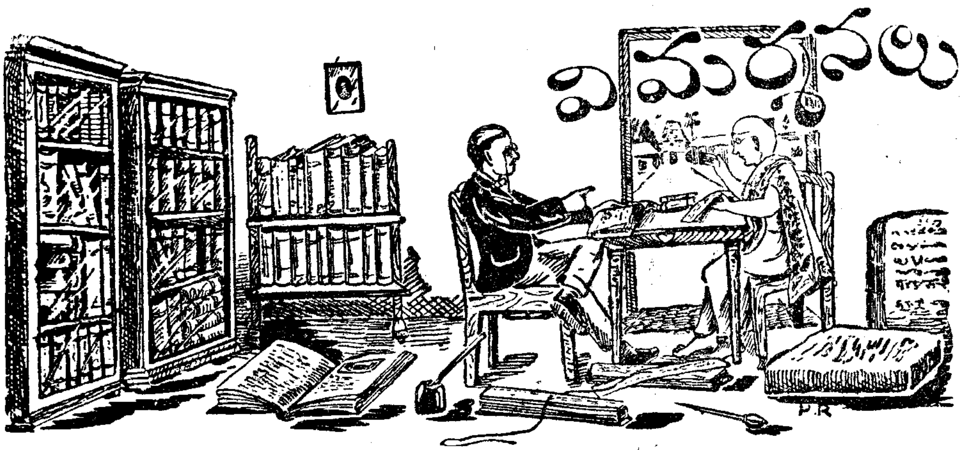
ననుఁ గని మందహాసమున నల్లని యంబరసీమ వజ్రపుం
దునుకలువోలె జీవకళ తొట్రిలఁ బూచిన మల్లెలుం బలెన్
మినమినలాడు తారకలు మింట మధూక్తులఁ గేలిసేయ యా
మినియుఁ జలింప కట్టె కను మీటక చూచుచు నుండె నత్తఱిన్.

తతిఁ గొని నిద్రవోవు వనితాతతి సంభ్రమవిభ్రమభ్రమల్
చెలుగునటంచు నంబరవశీకృతముం దగఁ దాము సేయ నె
వ్వరి యవి వారి కీవలసి వచ్చు నటంచు సమర్చినట్లుగా
మెఱయఁ దొడంగెఁ దారకలు మింట మనోజ్ఞవిలాసవైఖరిన్.

నీలపు టంబరంబును వినిర్గత పుష్పవిలాస తారకా
జాలముఁ గేళికాగృహపు శయ్య నమర్పఁగఁ బశ్చిమాద్రిపై
బాలశశాంక దీపిక విభాసిల సర్వదిగంతరాళముల్
జోలలు పాడఁ గన్మొగుచు శూరుఁ డొకండు నిశాసమేతుఁ డై.

అతఁడు రచియించినట్టి కావ్యంబునందు-నిగ్గు దేరిన సరసార్థ నిహిత పదవి
తానముంబలె తారకా తతి వెలింగె - మినుకుమినుకున భావగంభీర మగుచు.

దారుణాతపనిష్ఠా నిధానగరిమఁ - బ్రకృతిసౌందర్యమునకునై ప్రాఁకులాడు
వనలతాజాలముల సౌరు వాడఁ జేయు - వెలుఁగు కన్నను సిసియె సంప్రీతికరము.

గ్రంథములు

దాంపత్యరహస్యములు

ఇది 'సారథి' చే వ్రాయబడి, యన్.వి. గోపాల్ అండుకో, మదరాసు వారిచే ప్రకటింపబడినది. క్రౌను సైజు; 258 పుటలు. వెల తెలుపబడలేదు.

గ్రంథముయొక్క పేరును, ప్రకరణముల శీర్షికలును ఆకర్షకములుగ నున్నవేకాని లోపలివిషయముల విశేషమేమియు కానరాదు. ఉపయోగకరమగు సలహాలుగాని, క్రొత్తగా తెలియదగు విశేషాంశములుగాని యట్టె లేవు. లెక్కకు మిక్కిలిగనున్న యచ్చుతప్పులు, భాషావిషయికమగు నసందర్భములు పెక్కుచోట్ల నపార్థములకు దావొసగుచున్నవి. కొన్నివిషయములను వివరించుటలో క్షంతవ్యములుకాని తప్పులు జరిగియున్నవి. ఉదాహరణమునకు:'ప్రతివారును సురాపానము చేయవచ్చునని హిందూదేశమందలి కొన్నిశాస్త్రములయం దుండియున్నది' అని వ్రాసిరి. ఈ విషయ మెట్లునిర్ధారింపబడినది? ఈవిషయమునకు 'దాంపత్యరహస్యముల'కును ఏమిసంబంధముకలదు! ఋతుదినములయం దుస్త్రీలు వేరుగానుండి యింటిపనులయందు పాల్గొనకుండుట మన సంఘమం దాచారమై యున్నది. దానికి తగు కారణము లుండకపోలేదు. ఈవిషయమును 'స్వార్థపరులు శాసించిరి' అనియు, తగుకారణములు చెప్పకయిట్లు వేరుగా నుంచుట 'స్వార్థము నాశించి కపట తంత్రమును సాగించుటగాక వేరేమి?' యనియు వ్రాసిరి. ఈవాక్యము లెంత యసందర్భముగను, అర్థము లేనివిగను నున్నవి! ఇందు పురుషుల స్వార్థము, కపటతంత్రమేమి యున్నది? 'స్త్రీలకధమము ప్రాథమిక విద్యావిధానమును నిర్బంధము గావింపవలయును' అని యొకచో వ్రాసి, ఆ ప్రకరణమందే యింకొకచో 'లాభము లేకయున్న అట్టి విద్యల నేర్పి అనవసరముగ బాలికలకు లేని శ్రమ నేల గల్పింపవలయును?' అని వ్రాసిరి. ఈ రెండు వాక్యముల సమన్వయ మేమో? హిందూదేశమందలి వితంతువుల సంబంధమున వ్రాయుచు నొకే ప్రకరణమున మూడు పేరాలయందు వేరువేరుగా నిట్లున్నది 'ప్రస్తుతము హిందూదేశమున రెండు కోట్ల వితంతువులు గలరు', 'హిందూసంఘమునందు రమారమి 20 కోట్ల వితంతువులున్నారు', 'హిందూసంఘమునందు 24 కోట్ల వితంతువులున్నారు', 'దీనియందు అధికసంఖ్యాకులు తమ శిశుప్రాయముననే భర్తలను గోల్పోయిరి'...ఇంత యసంగతపు వ్రాతలున్నప్పుడు ఈగ్రంథముయొక్క విలువ నేమనవచ్చును! 'వివాహముయొక్క ప్రధానాశయము వివాహమని ... జేర్కొనియుంటిమి' ఈ వాక్యములో నేమి యర్థమున్నది? 'శిశుసంరక్షణ' యను ప్రకరణమున పవుడరు, బొరాక్సు, మెత్తనిట్వెల్లు కాలికోటర్కిషు టవెలు, ఫ్లానలు రుమాళ్లు, బైండరు, వియల్లాగౌనులు, హుడ్ మున్నగునవన్నియు నవసర సామగ్రిగా పేర్కొనిరి. ఇవన్నియు భారతదేశసాంప్రదాయములగు వస్తువులేనా? ఇంతవరకును ఆరోగ్యమును బలమును గలిగి హిందూసంఘమున పుట్టిపెరిగిన బిడ్డలు వీటి నుపయోగింపనిదే పెద్దవారు కాలేదా? పాశ్చాత్యనాగరికత

యనుకొనబడు దానిలో నివియే మనకు పట్టుబడుచున్నవి. 'ప్రపంచమందలి జనులసంఖ్య విపరీతముగ పెరిగిపోవుట యే పాపముపండుట' యట. అందుకొఱకు కృత్రిమసంతాన నిరోధోపాయము లవలంబింపవలయునట. సంతాననిరోధక నీచమార్గములు రవీంద్రుని యనుమతిని బడసి యున్నవట. రవీంద్రు డీవిషయమున నేసందర్భమున నే వాక్యములు వ్రాసియున్నాడో వ్రాసియుండిన బాగుండెడిది. ఆసుధీమణి వాక్యముల కజ్ఞానముచే నపార్థకల్పనము కావించిరేమో యని యనుమానింప వలసియున్నది.

అనుకూలదాంపత్యము గూర్చి టాల్‌స్టాయి, అరిస్టాటల్, సోక్రటీస్, గాంధీమహాత్ముల యభిప్రాయము లిందు పొందుపరచుచున్నామని యొక ప్రకరణమున వ్రాసి తుది యిరువురి యభిప్రాయముల నుదాహరింప మరచి కాబోలు ముద్రింపలేదు. ఇట్టి గ్రంథములు సారస్వత మానవాభ్యుదయముల కుపకరింపక పోవుటయే కాక మీదుమిక్కిలి యపకరింపక పోవునవి కావనిచెప్ప సాహసించినందుకు విచారమగుచున్నది. 'రావు'

ఆంధ్ర వచన భారతము: సభాపర్వము

కలువె వీరరాజప్రణీతము: ౧౭-వ శతాబ్దపు వచనగ్రంథము. ప్రకాశకులు: యన్. కే. వెంకటేశం పంతులుగారు, ఆంగ్ల వాఙ్మయ ప్రధానబోధకులు, గవర్నమెంటు ఆర్ట్సుకాలేజి, రాజమండ్రి. డెమ్మీసైజు 3౬౯ పుటలు. వెల రు ౨-౮-౦.

ఇందెడనెడ తుపాకుల అనంతభూపాలుడు రచించిన భాగములు గలవు. ఇందలిశైలి అతిస్నిగ్ధముగను, మనోజ్ఞముగను వెలయుచున్నది. పునరుక్త్యాదులు లేకుండ శబ్దప్రయోగమున సౌష్ఠవము కడు నిండియున్నది. శ్రీ వెంకటేశం పంతులుగారు, ఆకాలపు భాషాస్వరూపము వెల్లడించు నభిలాషతో, తాళపత్రగ్రంథమున నున్నరీతినే దీనిని బ్రకటించిరి. వారు దీని కొక విస్తృతమగు మంచిపీఠిక నాంగ్లమున వ్రాసిరి. అందు వారు 'ఈ అద్భుతమగురచన ౧౭-వ శతాబ్ది చివరను, ౧౮-వ శతాబ్ది మొదటను కర్ణాటదేశమున విలసిల్లిన ఆంధ్రప్రతిభ కొక శాశ్వతమగుచిహ్న'మని నుడివినది సత్యము.

ఇందలి శైలికి మచ్చు:—

అంత నా రామకృష్ణులు బాల్యంబు నతిక్రమించి యేడేండ్ల ప్రాయంబు వారలగుచు నీలపీతాంబరంబులు ధరియించి, యరుణ ధవళవర్ణంబులగు దివ్యగంధంబు లలందికొని చిక్కంబును, నలాబుపాత్రయును బూని, వనంబునం గ్రేపులన్ మేపుచు గ్రుమ్మరు సమయంబున నెమలి పింఛంబులు కర్ణావతంసంబుగ ధరియింపుచుం గెంజిగురాకుగుత్తులును, బద్మమాలికలును, చిప్పహారకటులం జుట్టుకొనుచు, వనమాలికలు ధరింపుచు, వత్సబంధసూత్రంబుల యజ్ఞోపవీతంబులుగ వైచికొనుచుం, బర్ణవాద్యంబులు గావింపుచుం, బిల్లంగ్రోవు లూదుచు, మఱియు నొక్కొక్కయెడ నవ్వుచు, గ్రీడింపుచు, నొక్కొక్కయెడం జిగురుంబాన్పులం బవ్వళించుచు, వేఱొక్కయెడ నిద్రించుచు, ఫలంబుల నుపయోగించుచుం బూదేనియలు గ్రోలుచు, నెందెందులం దిరుగుచు, మహాభుజంగయుగ్మంబు చందంబున వనంబునం ద్రిమ్మరుచునుండి యంత నొక్కనాండు బృందావనంబునకుం జని గోగణంబుల మేపుచు నిజశరీరఛాయలవలన వనంబు బ్రకాశింపంజేయుచు విహరింపుచుండిరి.

ఆర్యమత తత్త్వబోధిని (వచనము)

క్రౌను. ౬౪పు. వెల రు ౦-౮-౦.

గ్రంథకర్త: వేదం సుందరరాజ శర్మగారు, హిందూ థియాలజికల్ స్కూల్ తెలుగుపండితులు; విలాసము, నెం. ౨౪౬-౧౭౬ టంకశాలవీథి, మద్రాసు.

ఈగ్రంథము పేరే దీనియందు వర్ణింపబడిన విషయముల స్వరూపమును సూచించుచున్నది. గ్రంథము ప్రశ్నోత్తరరూపమున నున్నది. ఆర్యమత వాఙ్మయ తత్త్వములను దిజ్ఞాత్రముగ దెలిసికొనుట కిది యుపయోగించును. వచనరచనము. శైలి సరళముగానే యున్నది. వేదములను పరివర్తింపరాదు, విష్ణువే ఉత్కృష్ట దైవము అను నిట్టి కొన్ని పరంపరాగత మూఢవిశ్వాసజనితములగు నభిప్రాయము లిందు గాన్పించుచున్నవి. ఇట్టియూహలు తొలగినచో భారతీయులకు మేలు గలుగును.

శృంగార భల్లాణచరిత్ర

గ్రంథకర్త: చితారు గంగాధరకవి. ప్రకాశకులు జి. యస్. శాస్త్రి అండుకో. తపాలుపెట్టె నెం. 110, మద్రాసు. క్రౌను ౮౧ పుటలు. ఫెదర్ వేటు కాగితము. సుందరమైన అచ్చుకూర్పు, బైండు. వెల ౭-౧-౦.

ఈపుస్తకము శృంగార గ్రంథమాలలో నాల్గవ సంఖ్యగలది. శివభక్తాగ్రేసరుడగు భల్లాణరాజు విటజంగముడై వచ్చిన పరమేశ్వరునకు భార్యను వేశ్యగా నర్పించి శివసాయుజ్యమును బొందినకథ ఆశ్వాసత్రయగ్రథితమగు నీద్విపద ప్రబంధమున వర్ణితమైనది. శివభక్తి పారమ్యమును చాటుచున్న యీగ్రంథమున వేశ్యాశృంగారము సరసముగా సంతరింపబడినది. దోషభూయిష్ఠమయినను కవిత్వము దేశితెనుగునుడి కారపు సొంపుగలిగి పామరజన సుబోధమగ నున్నది. గ్రంథకర్త పదునేడవ శతాబ్దమునకు జెందినవాడు కావచ్చును. అచ్చుతప్పులు హెచ్చుగనున్నవి.

ప్రభవ

గ్రంథకర్త: శ్రీ. శ్రీనివాసరావుగారు, కవితాసమితి, విశాఖపట్టణము. క్రౌను సైజున ౫౮ పుటలు గలవు. వెల రు ౦-౮-౦.

ఇది కవితాసమితి గ్రంథావళిలో మొదటిది. ఇందు ప్రకృతిగీతములు, ప్రణయగీతములు, ప్రకీర్ణగీతములు అను వేర్వేఱువిభాగముల పదునాలు ఖండకావ్యము లున్నవి. శైలియందు సార్థకతకంటె సమాసతత్పరత యెక్కువగ గోచరించుచున్నది. ఇంకను విషయాను గుణ్యముగ శైలియందు మార్పులు కన్పడవలెను. తెనుగు వాడకము చాల తక్కువగనున్నది. ఒక్కొకచో బడలించు సమాసభూయిష్ఠత యున్నను మొత్తము మీద శైలి బాగుగ నున్నది. భావములందును గాంభీర్యమున్నది. భావములకును, భాషకును సామరస్యము సంధించుట కీకవి యింకను ప్రయత్నింపదగును. ఇది చదివిన వారికి కాలక్రమమున ఈకవి కవిత యింకను సంపన్నము కాగల దను ఆశపొడమును. భావస్వాతంత్ర్యమును, భాషాసౌష్ఠవమును మెచ్చదగియున్నవి. ప్రకృతిపథముల తత్త్వాన్వేషణము సలుప నడుముకట్టిన యీకవి కిశోరమానసము ఉత్సాహరంజితమై యొప్పుచున్నది.

The Torch of Learning by Mr. Benaiah Cole, Master, Christian Line, Cuddapah.

'వాచకపుస్తక'మట. చిన్నచిన్న ఆంగ్లపదములకును, వాక్యములకును ఉచ్చారణములు, అర్థములు ఉన్నవి. క్రౌనుసైజు ౪౭ పుటలు. వెల ౫ అ.

ఆంధ్రాక్షరములు

రాజా పానగంటి పార్థసారథిరాయణింగారు రచియించిన వ్యాసము; డెమ్మీసైజు ౨౪ పుటలుగలవు.

శృంగారసావిత్రి

తంజావూరి రఘునాథరాయలు రచించినదట. క్రౌనుసైజు ౧౩౭ పుటలు. వెల రు ౨. ఇది శృంగార గ్రంథమాల ౫వ కుసుమము. ప్రకాశకులు: జి. యస్. శాస్త్రి అండుకో., మద్రాసు.

పశువైద్యచింతామణి

గ్రంథకర్త: యేజెళ్ళ శ్రీరాములుచౌదరిగారు, అంగలూరు (పోస్టు), కృష్ణాజిల్లా. క్రౌనుసైజు ౧౯౪ పుటలు. వెల రు. ౧-౪-౦.

కాంతాపహరణము (సాంఘికనాటకము)

గ్రంథకర్త: పుల్లేటికుర్తి కృష్ణమాచారిగారు, డెమ్మీసైజు ౧౬౮ పుటలు. వెల రు ౧-౮-౦.

ప్రకాశకులు: వేగుజుక్క గ్రంథమాల, పూడిపెద్దివారివీథి, బరంపురము (గంజాము).

శ్రీమదాదిరామానుజీయము (నాటకము)

గ్రంథకర్త: ముడుంబై రామానుజాచార్యులుగారు; డెమ్మీసైజు ౧౪౬ పుటలు. రాజమండ్రి శ్రీరంజన్ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము. వెల రు ౧-౦-౦.

తెనుగు అభ్యాసబోధిని ౧ భాగము

సంపాదకుడు: రా. వెంకటసుబ్బయ్యగారు. క్రౌనుసైజు ౨౧ పుటలు. వెల ౦-౧-౬.

శ్రీరామశతకము

గ్రంథకర్త: సత్యవోలు రాధామాధవరావుగారు, కాకినాడ. వెల ౨ అణాలు.

విషనివారిణి

ప్రకాశకులు: యేజెళ్ల శ్రీరాములు చౌదరిగారు, అంగలూరు. వెల ౪ అణాలు.

సాభిప్రాయ విశేషములు

యూరపురాజ్యముల విషమస్థితి

ప్రాగ్దేశములందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న ప్రబోధము పాశ్చాత్య రాజ్యతంత్రజ్ఞుల కసహ్యమై వారిప్రవృత్తియందు విచిత్రమైన పరివర్తనమును గలుగజేయుచున్నది. పాశ్చాత్య రాజ్యాధికారులు రాజ్యనీతిని, రాజ్యధర్మమును, మానవధర్మమును విసర్జించి రాజ్యతంత్రమును మాత్రము పరిగ్రహించుచు మహాప్రళయము నారాధించుచున్నారు. ప్రపంచ మంతయును తెల్లవారికి సేవను జేయుటకే ఏర్పడినది. మృగములు వారి మృగయావినోదమున కేర్పడినవి. నల్లజాతులు తెల్లజాతులకు బానిసతనమును జేయుటకై ఏర్పడినవి. సృష్టిలోని మంచివస్తువు లన్నియును తెల్లవారి విలాసమున కేర్పడినవి. వారితృష్ణకు మితిమేరలు లేవు. దానిని పూరించుకొనుట యసాధ్యమని వారు గ్రహింపజాల కున్నారు.

ఐరోపామహాసంగ్రామము గలుగజేసిన మహాదుఃఖమైనను పాశ్చాత్యరాజ్యములకు జ్ఞానోదయమును గలుగజేయలేదు. సకలరాజ్యములును వారితృష్ణాపూరణమునకై సంగ్రామసన్నాహములను జేయుచు మహాప్రళయము నాశ్రయించుచున్నవి. సంగ్రామ సన్నాహముల కపారమైన వ్యయమును జేయుచున్నవి. ఫ్రాన్సు రాజ్యమును పట్టి పీడించిన వైరసాధనపిశాచము నిశ్చేష్టతను బొందినను ఫ్రాన్సుకలవరము మాత్రము తగ్గలేదు. ఫ్రాన్సుకు జర్మనిని సాధించుట సాధ్యమైనను ఆత్మవికాసము సాధ్యము గాలేదు. దురాశాపిశాచము శాంతిని బొందలేదు. యూరపుఖండమునందు రాజ్యాధిపత్యముగాని, ఆర్థికాధిపత్యముగాని ఫ్రాన్సునకు లభించలేదు. ఫ్రాన్సును సంగ్రామము కృశింపజేసినది గాని బలియజేయలేదు. ధనసంపద, జనసంపద లేని రాజ్యాధిపత్యము నిరర్థకమని ఫ్రాన్సు గ్రహించినది. జర్మని పరాజితమైనను జనసంపదను గలిగి వికసించుచు ఫ్రాన్సునకు హృదయశల్యముగ నున్నది. ఈ దురవస్థనుండి తప్పించుకొనుటకు ఫ్రాన్సుకు మార్గాంతరము గనుపడకున్నది. బ్రిటీషురాజ్యనీతిజ్ఞు లెప్పటివలెనే రాజ్యతంత్రమును లోకమునం దంతటను వ్యాపింపజేయుచున్నను నది నిష్ఫలముగ నున్నది. బ్రిటీషురాజ్యాధికారము విశ్వవ్యాప్తమైనను శిథిలమై సారహీన మగుచున్నది. లోకమునం దంతటను శిథిలమగుచున్న బ్రిటీషు ప్రాబల్యమును పునరుద్ధరణము చేయుటకు బ్రిటీషురాజ్యతంత్రజ్ఞులు పన్నుచున్న మాయోపాయములు నిరర్థకము లగుచున్నవి.

బ్రిటీషురాజ్యము వాణిజ్యవ్యాపనమును జేసి, రాజ్యలాభమును, రాజ్యవ్యాపనమును జేసి

ఆర్థికాధిపత్యమును బడసినది. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు దేశాధిపత్యము నిలిచియున్నను వాణిజ్యప్రాబల్యమును, ఆర్థిక ప్రాబల్యమును తగ్గిపోయినవి. తగ్గుచున్న వాణిజ్యార్థిక ప్రాబల్యములను బలపరచుటకు బ్రిటీషు రాజ్య నిర్వాహకు లవలంబించుచున్నవామ మార్గము నింద్యమై ప్రపంచశాంతికిని, మానవకల్యాణమునకును ప్రతిబంధకముగ నున్నది. చీనాయందును,నితరప్రాంతములందును వా రవలంబించుచున్న రాజ్యతంత్ర మసహ్యముగ నున్నది. అమెరికా చీనా కార్థిక రాజకీయస్వాతంత్ర్యము నంగీకరించినది. సర్ ఆస్టిను చేంబర్లిను చీనా స్వాతంత్ర్యము నంగీకరించుట కభ్యంతరములను జెప్పుచున్నారు. గ్రేటుబ్రిటను ఎన్ని యభ్యంతరములను కల్పించినను చీనా స్వాతంత్ర్యము స్థిరపడినది. అమెరికా, రుష్యా రాజ్యములు చీనాస్వాతంత్ర్యమునకు జూపుచున్న సానుభూతి బ్రిటీషు రాజ్యనీతిని నిరర్థకముచేసినది. చీనాస్వాతంత్ర్య మాసియాదాస్యవిమోచనమునకును, భారతీయదాస్యవిమోచనమునకును సహజముగ వినియోగ పడగలదు. చీనాపరిస్థితులైనను బ్రిటీషు రాజ్యతంత్రజ్ఞులకు గుణపాఠమును నేర్పజాలకుండుట విచిత్రముగ నున్నది. అమెరికారాజ్యము కెల్లోగుగారి ద్వారా నిర్ణయించిన నానాజాతీయ సంధి నిర్ణయములపట్ల గ్రేటుబ్రిటను చూపిన సంశయహృదయమును బ్రిటీషు రాజ్యనీతిజ్ఞుల సంకుచితలక్ష్యమును వ్యక్తము చేయుచున్నది.

* * * *

ఆర్థికరాజ్యయుగము

మానవచరిత్రయందు చిరకాలమునుండియును దేశాధిపత్య మార్థికాధిపత్యమునకు సాధనముగ నేర్పడినది. పరదేశములను పశుబలసాధనమున నాక్రమించుకొని దేశవాసుల సంపదలను హరించుట లోకమునకు పరిపాటియైనది. ప్రజలనుండి నయముననో, భయముననో ద్రవ్యమును గైకొనుచు ప్రభువులును, వారి యనుచరులును సుఖపడుట యాచారమైనది. రాజ్యసంపాదనమునందును, రాజ్యపాలనమునందును ప్రభుత్వములకు స్వార్థముమూలబీజముగాని ప్రజాహితము మూలబీజముగాదు. నిరంకుశరాజ్యములందు రాజులు రాజ్యాదాయమును దుర్వినియోగము చేసినపుడు ప్రతిఘటనములేకపోయినను నియమితరాజ్యములందు ప్రతిఘటనము ప్రబలుచున్నది. నియమితరాజ్యములందు రాజ్యాదాయమును ప్రజల యనుమతి లేక వ్యయముచేయుట దుర్లభమైనది. నియమితరాజ్యములందైనను స్వదేశమునందు గల నియమితవ్యయము పరాధీనదేశములం దవలంబింపబడకున్నది. పరాధీనరాజ్యములందు రాజ్యాదాయమును యథేచ్ఛముగ నిర్ణయించుటయును, ఖర్చుపెట్టుటయును సామాన్యవిషయముగ నున్నది. కాని రాజ్యాదాయము స్వాధీనదేశములందును, పరాధీనదేశములందును సహజమైన స్వయంపోషణమునకును, అపారమైన సైన్యవ్యయమునకును చాలకున్నది. ఇట్టి విషమావస్థయందు స్వాధీనరాజ్యములకును, పరాధీనరాజ్యములకును లోకవ్యవహార

ములందు ప్రాబల్యము గలిగి భాగ్యభోగములననుభవించుటకు ఆర్థికప్రాబల్యము ప్రధానసాధనముగ నున్నది.

ఆర్థికసామ్రాజ్యము, రాజ్య సామ్రాజ్యము నతిక్రమించి ప్రపంచవ్యాపకత్వమును గలిగియున్నది. రాజ్యాధికారము లేకపోయినను పరదేశముల సంపదలు శ్రమలేకుండా స్వాధీనమగుచున్నపుడు ప్రపంచమునందు రాజ్యభ్రాంతి నశించుచున్నది. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము పూర్వమువలెనే రాజ్యాధిపత్యమును గలిగియున్నను, ఆర్థికాధిపత్యమును గోల్పోవుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటనునందు పరిశ్రమల నుద్ధరణము దుస్తరముగ నున్నది. ప్రధానములైన బట్టలపరిశ్రమయును, ఇనుముపరిశ్రమయును దుర్దశయందున్నవి. గ్రేటుబ్రిటను వ్యాపార మమెరికా, జపాను, జర్మని, ఇటలి, ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశముల పోటీకి నిలువజాలక సన్నగిలుచున్నది. సకలరాజ్యములును ఆర్థికవికాసమును గోరుచున్నవి. ఆర్థికవికాసమునకు సకలజాతులును మహాసంరంభమునకు ప్రయత్నములను జేయుచున్నవి. బ్రతుకు తెరువున్నగాని శుభములు సాధ్యములుగావు. బ్రిటీషుప్రజలకు వారిజీవయాత్రను సౌఖ్యప్రదముగ నడుపుకొనుటకు పరదేశాక్రమణము, పరదేశవాణిజ్యము, పరదేశపీడనము సహజధర్మములైనవి. వారి నిర్మాణపదార్థములతో ప్రపంచమును నింపి బ్రతుకుట బ్రిటీషుప్రజలకు సహజమైనది. చిరకాలాభ్యస్తమైన సహజావస్థ కిపుడు ప్రబలమైన ప్రతిఘటన మేర్పడినది.

ఆర్థిక సామ్రాజ్యాధిపత్యము అమెరికాకు సంక్రమించినది. అమెరికా, జపాను, జర్మని మొదలగు దేశములు పారిశ్రామిక వాణిజ్యాధిపత్యమును సంగ్రహించుచున్నవి. రుష్యారాజ్యము బ్రిటీషు రాజ్యప్రాబల్యమునకు ప్రబలమైన ప్రతిఘటనమును వహించుచున్నది. రుష్యా ప్రతిఘటనమును నిర్మూలము చేయుటకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వము సంగ్రామసన్నాహములను జేయుచున్నది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్భాగములు స్వయం పోషణమును స్వయం వికాసమును గోరుచు ప్రాతికూల్యమును వహించుచున్నవి. ఆస్ట్రేలియా, కనడా, ఆఫ్రికాదేశము లార్థిక స్వాతంత్ర్యమును గోరుచున్నవి. భరతవర్షమునందును చల్లగా ప్రతిఘటన మేర్పడుచున్నది. దూదియంత్రాలయములు, రాటములు బ్రిటీషు దూదిపరిశ్రమను స్తంభింపజేయుచున్నవి. కాంగ్రెసునిర్ణయించిన బ్రిటీషువస్తుబహిష్కారము చల్లగా బ్రిటీషు వ్యాపారమును స్తంభింపజేయుట సహజము. భారతీయుల హృదయమునందు ప్రవర్థమానం బగుచున్న బ్రిటీషువస్తుబహిష్కారాభిలాషను సభలు, సంభాషణలు, సంకల్పములు విశదము చేయుచున్నవి. లోకమునందంతటను సంకుచితమగుచున్న బ్రిటీషు ప్రతిష్ఠను, ఆర్థికాధిపత్యమును భరతవర్షమునందు వ్యాపింపజేసి బ్రిటీషు పాశబంధములను స్థిరతరముచేయుటకు బ్రిటీషు ప్రజలు పరిత

పించుచున్న విధమును వారి భావములు విశదము చేయుచున్నవి. బ్రిటీషు ప్రజలకును, బ్రిటీషువ్యాపారమునకును, బ్రిటీషు వస్తువులకును హిందూదేశమును రంగభూమిగ నుంచుటయే బ్రిటీషుప్రజల సంకల్పమని వారి సంభాషణలువిశదము చేయుచున్నవి. బ్రిటీషుప్రజలేమి చేసినను వారిప్రాబల్యమితరభాగములందువలె భరతఖండమునందును క్షీణించుట సహజము. ఇది కాలప్రభావము. ప్రజాప్రబోధమును నిరోధించుటకు బ్రిటీషురాజ్యాధికారులు చేసెడి ప్రయత్నము లన్నియును నిరర్థకములని సకల దేశముల పరిస్థితులును విశదము చేయుచున్నవి. భారతీయుల వికాసమువలన బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు ప్రయోజనము గలదుగాని భారతీయుల శోషణమువలనను బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు కొంచెమైనను ప్రయోజనము గలుగదు. బలసంపదలుగల భరతవర్షము బ్రిటీషుప్రజలను పోషించగలదుగాని శుష్కించిన భరతఖండము బ్రిటీషుప్రయోజనములకు వినియోగపడజాలదు. బ్రిటీషురాజ్యనీతిజ్ఞులును, బ్రిటీషుప్రజలును నీధర్మమును గ్రహింపకుండుట సంతాపకరముగ నున్నది.

* * * *

భారతీయ పారతంత్ర్యము

ముప్పదిమూడుకోట్ల భారతీయుల పారతంత్ర్యస్థితి వారికిని, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకును, లోకమునకును పరమానర్థములకు మూలముగ నున్నది. సకలాంగములు కృశించిన మానవు లెవరికిని మేలుచేయజాలరు. మానవులకు శక్తివికాసములు స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యములవలన గలుగుచున్నవి గాని నిర్బంధ పారతంత్ర్యముల వలనను గలుగుట లేదు. బ్రిటీషురాజ్యాధికారులును బ్రిటీషు ప్రజలును కోరెడి స్వీయప్రతిష్ఠకును, స్వలాభమునకును, స్వప్రయోజనమునకును నైనను చైతన్యము గల భారతీయులు వినియోగపడగలరుగాని చైతన్యములేని భారతీయులు వినియోగపడజాలరు. ఆంగ్లేయు లెవరు వేసినను నొకతాళమునే వేయుచున్నారు; ఎవరు పాడినను నొకపాటనే పాడుచున్నారు. అన్ని సందర్భములందును ఆతాళగీతములే ప్రత్యక్షము లగుచున్నవి.

పౌరసేవోద్యోగులను హెచ్చరించుటకు భారతీయుల యసమర్థత, బ్రిటీషు ప్రజల సమర్థత గోచరం బగుచున్నది. రాయలు కమిషనును నియమించుట యందు భారతీయుల యంతర్విభేదములు, బ్రిటీషుప్రజల ఏకత్వము గోచరం బగుచున్నవి. దేశసంరక్షణమునందు భారతీయుల నిస్సహాయత్వము, బ్రిటీషుప్రభుత్వ ప్రాబల్యము ప్రత్యక్ష మగుచున్నవి. ఆర్థికస్థితియందు భారతీయుల పారతంత్ర్యము, బ్రిటీషుప్రజల స్వాతంత్ర్యము గనుపడుచున్నది. ఇర్వెను బర్కెను హేడు వింటరుటను ప్రభువులును, రామ్సె మెక్డొనాల్డు ఫిలిపు స్నోడను గారులును సర్ మైకేలు ఓడ్వాయరు పాడిన పాటనే శ్రుతినిమార్చి పాడుచున్నారు.

ఈపాటలందు భేదము శ్రుతియందు గనుపడుచున్నది గాని భావరాగ తాళము లందించుకైనను గనుబడదు. భారతీయుల నిస్సహాయస్థితి శ్రీనివాసయ్యంగారు, జిన్నా, సప్రూ, బెజంటమ్మ, చమనులాలు మొదలగువారలకు గ్రేటుబ్రిటనునం దనుభవవేద్యమైనది. భారతీయులస్థితి సర్కసులలోని జంతువుల వలె నున్నది. నిర్బంధింపబడిన గజసింహ శార్దూలాదు లాయుధపాణియైనయజమానికిగడగడలాడు నటులున్నది. ఈదైన్యస్థితి భారతీయులస్వయం సహాయమువలన పోగలదు గాని బ్రిటీషు ప్రజల దయాదాక్షిణ్యము వలనను పోజాలదు. సైమనుకమిషను లెన్నియైనను వచ్చిపోవచ్చును; స్వరాజ్యవిధానము లెన్నియైనను సిద్ధముగావచ్చును. సాధనముల నెన్నిటినైనను ప్రచురింపవచ్చును; ప్రత్యక్షాచరణమున కవసరమైన శక్తిసామర్థ్యములు లేనంతవరకును భారతీయుల మనోరథము లన్నియును రిక్తమనోరథములైయుండెడి విధమును స్వదేశ విదేశ వ్యవహారములు విశదము చేయు చున్నవి.

* * * *

సైమనుకమిషను

సైమనుకమిషను విషయమై బ్రిటీషు రాజ్యాధికారు లవలంబించుచున్న వామమార్గము లసహ్యమైనను భారతీయుల నిస్సహాయస్థితికి నిదర్శనములుగ నున్నవి. సైమను కమిషనును బహిష్కరించుటయందు నాయకులకును, ప్రజలకునుగల దృఢసంకల్పము సర్ జాన్ సైమనుకును, కమిషను సభ్యులకును, భారత బ్రిటీషు ప్రభుత్వములకును విశదమై యున్నది. గతాగమనమునందు సైమను కమిషనుకు గుంటూరు పురమునందు గలిగిన పరాభవము ప్రజాహృదయమునకు ప్రమాణముగ నున్నది. అయినను సైమను కమిషను పట్ల ప్రజల కాదరణము గలదని చాటుటయును, దానిని సార్థకము చేయుటకు మాయోపాయములను పన్నుటయును పారతంత్ర్యము గలుగజేసెడి దైన్యమును చాటుచున్నది. సైమను కమిషను స్వార్థారాధకులకును, దేశారాధకులకును నవకాశములను గలుగజేసినది. స్వార్థారాధకులు సహకార ఫలమును, దేశారాధకులు సహకార నిరాకరణ ఫలమును ననుభవించుచున్నారు. కులభేదములు, మతభేదములు, జాతిభేదములు ప్రభుత్వమున కెప్పటివలెనే భేదతంత్రము నారాధించుట కవకాశములను గలుగజేసినవి. ఉత్తరమున హిందూమహమ్మదీయ విభేదములును, దక్షిణమున బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర విభేదములును ప్రభుత్వతంత్రమున కవకాశములను గలుగజేసినవి. పంజాబు, బెంగాలు, బొంబయి, సంయుక్తరాష్ట్రములందలి శాసనసభలయందు సహకారభావ మామోదమును బడసినది. చెన్నరాష్ట్రమునందును సహకారమార్గ మామోదింపబడునని పరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. వెనుకను సైమను బహిష్కారము నామోదించిన చెన్నరాష్ట్ర శాసనసభ తిరిగి సహకారము నామోదించుట తలవంపులుగ నుండుట సహజము. కాని సహ

కారవాదులును నచిరకాలములోనే వారి కన్నులను తెరువవలసియుందురు. స్వార్థపరత్వము చిరకాలము మనజాలదు. స్వార్థపరత్వమునందు గల విషబీజములె దాని వినాశనమునకు సాధనం బగుచున్నవి. సకలధర్మములను నతిక్రమించిన సైమనుకమిషనుకు దోడ్పడుట మహాపరాధముగ నుండగలదు. ఆ యపరాధమును జేసెడివారేపక్షమువారైనను దానిఫలము ననుభవింపవలసి యుందురు. మహమ్మదీయులందును, బ్రాహ్మణేతరులందును నీవిషయముపట్ల భేదాభిప్రాయము లేర్పడుటయే దాని యధర్మస్వరూపమును చాటుచున్నది.

సర్ కె. వి. రెడ్డి, సర్ ఎ. పి. పాత్రో, ఎ. రామస్వామి మొదల్యారు, పానుగల్లు రాజా, మునిస్వామినాయుడుగారులు మొదలగువారు భిన్నాభిప్రాయములను గలిగి స్వపక్షమునకు విఘాతమును గలుగజేయుచున్నారు. స్వల్పప్రయోజనముల కాశపడి దేశప్రయోజనములను చెడగొట్టుట యనుచితము. గ్రామసీమలందును, పట్టణములందును సామాన్యజనులు పడుచున్న కష్టములు వర్ణనాతీతములు. వారికష్టము లుద్యోగములవలన తీరునవి కావు. నలుగురు మంత్రులైనను, పదుగురు జడ్జీలైనను, కలెక్టరులైనను ప్రజల కష్టములు గట్టెక్కజాలవు. ప్రజలను వారి కష్టములనుండి గట్టెక్కించుటకు స్వరాజ్యమే శరణ్యముగ నున్నది. సాంఘికవిభేదము లున్నపుడు వాని నెదుర్కొనుట భావ్యముగాని విడనాడుట భావ్యము గాదు. వెనుకబడియున్న సంఘములకు ప్రత్యేకమైన సౌకర్యముల నొసంగుటయే సాంఘికసమస్యలను నిర్ణయించుటకు సాధనముగ నుండగలదు. ఏసంఘమునకును ప్రత్యేకలాభములు చిరకాలము నిలువజాలవు.

వివిధపక్షముల నాయకులునులక్నోయందు సమావేశముగానున్న సభయందు సాంఘిక సమస్యను సమదృష్టితో నిర్ణయించి స్వరాజ్య సౌధమును దృఢమైన పునాదులమీదను నిర్మించుటకు భగవదనుగ్రహము గలుగునని నమ్ముచున్నాము. చెన్నరాష్ట్రము నందలి బ్రాహ్మణేతర నాయకులును దూరదృష్టిని గలిగి పూర్వమువలెనే సైమను బహిష్కరణమునకు వారిపక్షబలమును సమర్పించుట శ్రేయస్కరము. ప్రజాస్వామ్యము నందు స్వరాజ్యము బ్రాహ్మణేతర స్వరాజ్యము గాగలదు గాని బ్రాహ్మణ స్వరాజ్యము గాజాలదు. బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతర నాయకులీరహస్యమును గ్రహించి స్వల్పప్రయోజనములను విసర్జించి స్వరాజ్యసిద్ధికై పాటుపడుదురుగాత! స్వరాజ్యసంపాదనమునకు ప్రత్యక్షాచరణ మవసరమైన విధమును బార్డోలి ప్రస్థానము విశదము చేయుచున్నది.

* * * *

బార్డోలి సత్యాగ్రహము

బార్డోలిసత్యాగ్రహ మొక సామాన్య విషయమని ప్రాజ్ఞులు గ్రహించవలసియుందురు.

సత్యప్రియుఁడైన గాంధిమహాత్ముఁడు బార్డోలి సమస్య రైతులకు సంబంధించిన సమస్య యనియును, పన్నులనిరాకరణ ప్రస్థానము గాదనియును గట్టిగ జెప్పుచున్నను ప్రభుత్వాధికారులు విపరీతార్థమును జేయుట యనుచితము. బొంబయిగవర్నరు శాసనసభయందు జేసిన యవ్యక్తప్రసంగమును బ్రిటీషు నిరంకుశత్వమునకు నిదర్శనము గాని వారి ధర్మనిరీక్షణమునకు నిదర్శనము గాదు. ప్రభుత్వనిర్ణయములను నిరభ్యంతరముగ ప్రజలు శిరసావహింపవలయు ననుట కేవల మన్యాయము. నిరంకుశాధికారమయమైన దేశమునం దిది మిగుల నన్యాయము. మోంటుఫర్డుసంస్కరణ ప్రణాళిక యందు భూమిపన్నును శాసనసభల యామోదమును బడసి నిర్ణయింపవలయు నని సూచింపబడినను నిరంకుశవర్గము దీనిని నిరాకరించినది. వింటరుటనుప్రభువు సూరతుప్రతినిధులు శాసనసభయం దీవిషయమును నిర్ణయించుటకు వీలుగలదని పార్లమెంటునందు దెలుపుట కేవల మసత్యముగ నున్నది. బార్డోలిసమస్య సిస్తు సమస్య యనిమాలవ్య, మోతిలాలునెహ్రూ, తేజబహాద్దరు సప్రు, మహాత్మా గాంధిగారులు మొదలగువారలు చాటుచున్నను నిరంకుశవర్గము విపరీతార్థమును కల్పించుట యన్యాయము.

గాంధిమహాత్ముని సత్యాగ్రహముయొక్క—శక్తిసామర్థ్యములను బార్డోలిసత్యాగ్రహము విశదము చేసినది. బార్డోలియందు ప్రభుత్వాధికారులవలంబించిన బీభత్సవిధానమును, బార్డోలిప్రజల శాంతిప్రస్థానమును, సత్యాగ్రహ ప్రభావమును విశదము చేసినవి. బార్డోలిసమస్య దేశమంతను నాకర్షించినది. ఈ సమస్యయందు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర భేదములు, హిందూ మహమ్మదీయ భేదములును నంతరించినవి. వివిధ రాజకీయ పక్షములును, వివిధసంఘములును బార్డోలిసమస్యను సమదృష్టితో సందర్శించి బార్డోలిప్రస్థానమును జయప్రదము చేసినవి. సర్దారు వల్లభభాయి పటేలుగారును, ప్రజలును కోరినది స్వతంత్ర విచారణగాని పన్నులను తొలగించుట గాదు. ఈసమస్య ప్రజాభీష్టమున కనుకూలముగ నిర్ణయింపబడుట ప్రశంసనీయమై స్వరాజ్య ప్రస్థానమునకు మార్గదర్శకముగ నున్నది. బార్డోలిప్రజలును, వారినాయకులును, ముఖ్యముగ సర్దారు వల్లభభాయి పటేలుగారును భారతీయుల కృతజ్ఞతకే కాక నిరంకుశాధికారుల కృతజ్ఞతకును పాత్రులు. ఈ స్వల్పారంభము ఘోరాకారమును దాల్పకపూర్వమె ప్రభుత్వము మేలుకొనుట సమంజసముగ నున్నది. బార్డోలి సత్యాగ్రహపాఠమును ప్రజలును, ప్రభుత్వమును నిరంతరమును మననము చేసి కృతార్థులగుదురు గాత! వెనుకను పన్నుల నిరాకరణప్రస్థానము నుపక్రమించిన యాంధ్రప్రజానాయకులకు, ముఖ్యముగ గుంటూరు మండలవాసులకు, బార్డోలివిజయము పరమానందమును గలుగజేయ గలదు.

* * * *

ఆంధ్రమహాసభలు

జులై మాసాంతమునందు గుంటూరునందు గూడిన ఆంధ్రమహాసభ లాంధ్రహృదయమునందు గలిగిన సంచలనమునకు నిదర్శనములుగ నున్నవి. ఇన్నిసభలను జయప్రదముగ నడిపిన శ్రీయుతులు నడింపల్లి నరసింహారావుగారును, గూడూరు రామచంద్రరావుగారును, వారి యనుచరులును ప్రజాభినందనములకు పాత్రులు. అసహాయోద్యమము నారంభించిన తరువాత నిన్నిసభలు గుంటూరునందేకకాలమునందు మొదటిసారి గూడినవి. సభలు జయప్రదముగ ముగిసినను ప్రయోజనము మాత్రము విచారయోగ్యముగ నున్నది. సభలయందు తీర్మానములను జేసి సంతృప్తిని బొందవలసిన కాలము సహాయనిరాకరణోద్యమముతో నంతము నొందినది. ఆడంబరమువలన కాలహరణమును, ధనవ్యయమును గలుగుచున్నది. దేశమున కించుకైనను ప్రయోజనము గలుగుట లేదు. దేశము సకల రంగములందును వికాసమును గోరుచున్నది. దేశవికాసమున కన్ని రంగములందును పని జేయగల కార్యదక్షులు గావలసియున్న విధమును దేశపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. దృష్టి నే రంగమునకు మరల్చినను కార్యదీక్షాపరాయణులు లేరను నార్తనాదము బయలుదేరు చున్నది. అన్ని రంగములందును కార్యదక్షులను సిద్ధముచేయుటకు ఆంధ్రసేవాసంఘమును స్థాపించుట సమంజసముగ నున్నది. ఈ సేవాసంఘము భారతీయ సౌభాగ్యమునకు మూలాధారమైన రాజకీయార్థికసాంఘికాది సమస్యల సమదృష్టితో నవలోకించి నిర్ణయించి, కార్యరూపమున వ్యాపింపజేయుటకు సార్థక మగునని నమ్ముచున్నాము. పరావలంబనమునకును, పారతంత్ర్యమునకును అలవాటుపడిన భారతీయుల లక్ష్యమును స్వయం సహాయము నందును, సహాయ నిరాకరణమునందును సత్యాగ్రహమునందును లగ్నము చేయుటకు సేవాపరాయణులు పాటుపడి వారిసేవను సార్థకముచేయుదురు గాత!

Edited and Published by K. NAGESWARA RAO, at the Andhra Patrika Press, No.7, Thumbu Chetty Street, G.T, Madras.